



Informazioni su questo libro

Si tratta della copia digitale di un libro che per generazioni è stato conservata negli scaffali di una biblioteca prima di essere digitalizzato da Google nell'ambito del progetto volto a rendere disponibili online i libri di tutto il mondo.

Ha sopravvissuto abbastanza per non essere più protetto dai diritti di copyright e diventare di pubblico dominio. Un libro di pubblico dominio è un libro che non è mai stato protetto dal copyright o i cui termini legali di copyright sono scaduti. La classificazione di un libro come di pubblico dominio può variare da paese a paese. I libri di pubblico dominio sono l'anello di congiunzione con il passato, rappresentano un patrimonio storico, culturale e di conoscenza spesso difficile da scoprire.

Commenti, note e altre annotazioni a margine presenti nel volume originale compariranno in questo file, come testimonianza del lungo viaggio percorso dal libro, dall'editore originale alla biblioteca, per giungere fino a te.

Linee guide per l'utilizzo

Google è orgoglioso di essere il partner delle biblioteche per digitalizzare i materiali di pubblico dominio e renderli universalmente disponibili. I libri di pubblico dominio appartengono al pubblico e noi ne siamo solamente i custodi. Tuttavia questo lavoro è oneroso, pertanto, per poter continuare ad offrire questo servizio abbiamo preso alcune iniziative per impedire l'utilizzo illecito da parte di soggetti commerciali, compresa l'imposizione di restrizioni sull'invio di query automatizzate.

Inoltre ti chiediamo di:

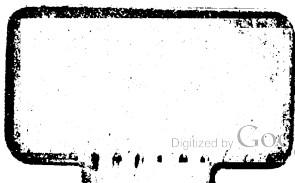
- + *Non fare un uso commerciale di questi file* Abbiamo concepito Google Ricerca Libri per l'uso da parte dei singoli utenti privati e ti chiediamo di utilizzare questi file per uso personale e non a fini commerciali.
- + *Non inviare query automatizzate* Non inviare a Google query automatizzate di alcun tipo. Se stai effettuando delle ricerche nel campo della traduzione automatica, del riconoscimento ottico dei caratteri (OCR) o in altri campi dove necessiti di utilizzare grandi quantità di testo, ti invitiamo a contattarci. Incoraggiamo l'uso dei materiali di pubblico dominio per questi scopi e potremmo esserti di aiuto.
- + *Conserva la filigrana* La "filigrana" (watermark) di Google che compare in ciascun file è essenziale per informare gli utenti su questo progetto e aiutarli a trovare materiali aggiuntivi tramite Google Ricerca Libri. Non rimuoverla.
- + *Fanne un uso legale* Indipendentemente dall'utilizzo che ne farai, ricordati che è tua responsabilità accertarti di farne un uso legale. Non dare per scontato che, poiché un libro è di pubblico dominio per gli utenti degli Stati Uniti, sia di pubblico dominio anche per gli utenti di altri paesi. I criteri che stabiliscono se un libro è protetto da copyright variano da Paese a Paese e non possiamo offrire indicazioni se un determinato uso del libro è consentito. Non dare per scontato che poiché un libro compare in Google Ricerca Libri ciò significhi che può essere utilizzato in qualsiasi modo e in qualsiasi Paese del mondo. Le sanzioni per le violazioni del copyright possono essere molto severe.

Informazioni su Google Ricerca Libri

La missione di Google è organizzare le informazioni a livello mondiale e renderle universalmente accessibili e fruibili. Google Ricerca Libri aiuta i lettori a scoprire i libri di tutto il mondo e consente ad autori ed editori di raggiungere un pubblico più ampio. Puoi effettuare una ricerca sul Web nell'intero testo di questo libro da <http://books.google.com>



et. barotio





Opera Petri Bertholdi

Episcopi Tadiensis

Opera



Ms. A. 9. 2. 1. 1. 1.

Quintus L. Sen. be. Sen.

CLARISSIMI VIRI PETRI
BARROCCII, PATRICII
VENETI, EPISCOPI
PATAVINI.

DE MODO BENE
MORIENDI.
EIVSDEM

Consolatorij LIB. III.

Officium ad deprecandam pestilentiam.

Officium ad impetrandam pluuiam.

Officium ad aëris serenitatem poscendam.

*Omnia nunc primùm impressa, non sine pri-
uilegio, ac multa, et excommunicationis
pœna, ut in priuil. cont.*

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY



BERNARDINVS SCARDAEONVS PA

TAVINVS PRESBYTER MARCO

VNGARIO PATAVINO

PRESBYTERO. S.

Pusculum iampridē ad nos missum,
quod de ratione bene moriendi scri-
psit ut ille pelarus Petrus Barrocus
Episcopus Patavinus: nna' cum eius-
dem cōsolatorio libello, ac hymnis,
et orationibus Deo decantādis ad propulsandam
pestilentiam: & ad serenitatem pluuiam'q; poscen-
dam legi, & perlegi diligētissime: atq; ex tuo man-
dato a multis mendis, quas librarii inscitia temere
inuerat, pensiculate inter legendum vindicaui.
Feci ergo quod imperasti: & p̄sum persolui meū.
Non uideo cur deinceps tam pia, ac salutaria opu-
scula occludi diutius latebris debeant. Est enim o-
mnibus mortalibus summe necessaria disciplina
bene moriendi. Nihil sanē in uita expedit magis,
q̄ puidere ut pie sancte'q; moriamur: quādo nulli-
bi erratur grauius, q̄ in morte. Nā quoquomodo
id euenerit, actū est. Siquidem tantum semel acci-
dit: nec corrigi, aut reparari ullo ingenio potest.
Propaganda itaq; est hęc doctrina, ac diuulganda
passim per orbem uniuersum. Non enim potest tā

A ii

salutiferam animæ laborantis antidotū supprimi :
sine magno scelere. Debemus id quidem cōmuni
omnium uiuentium utilitati : nec minus gratissi-
mæ memoriæ Episcopi iam defuncti, uiri optimi,
& optime de nobis, ac totius Christianæ pietatis
nomine meriti. At forte dicas, Vbi nam Petri Bar-
roccii fama non fulget? qui unus omnium hac tem-
pestate (si fateri uerum liceat) uerum Pastorem, ue-
rum Episcopum egerit: & qualē requirebat Apo-
stolus, irreprehensibilem? Fuisse sane hunc, dum
uixit, semper præclarissima fama pro exēplo sum-
mæ cuiusq; uirtutis lōgē late'q; notissimam haud
ignoro: haberi'q; item adhuc ab omnibus in quo-
cunq; genere laudis insignibus iudiciis, citraq; o-
mnem inuidiam antistitem: & qualis deinceps de-
siderari quidem possit: sed (quæ nostratum perue-
fitas morum est) sperari uix possit. Atqui sane cele-
britas ista nominis, non tam incorruptis literarū
monumentis, q̄ uiuis potius pectoribus inest: id-
circo non uidetur diutius stare posse, nisi suomet
perpetuo testimonio firmissimē roboretur: ut non
alienis magis, q̄ propriis scriptis, immortalitate dor-
netur: anchoris (ut aiunt) fulta duabus. Quare, Ma-
ce suauissime, hæc fortē nacti ex multis, quæ san-
ctus ille uir scripserat, edenda q̄ celerimē censeo: si
consultum cōmuni commodo, si ab iniuria tem-
porum celebre Petri Barroccii nomen tueri ueli-
mus. Id erit & Venetæ, & Patavinæ ciuitati sum-
mæ glorię: quando illa tanto ciue, & hæc tali glo-
riatur Episcopo. Extant pleraq; (scio) & culta, &

gratia opera huius hominis, quò magis admiror, esse, qui ea supprimant, aut perire permittant. Sed excitati forsàn hoc exemplo, & ii, penes quos latent, in lucem subinde proferent: & expectantium desiderio satisfaciét, uel fero'. Quis enim uel ex doctissimis quibusq; uiris iandiu opus hoc benè moriendi, cupidè, & obuiis (ut dicitur) uinis non expectat, uel ex eo etiam solo: quod legat, M. Ant. Sabellicum uirum eruditissimū itidem diu antè peroptasse? Scribit siquidem in Dialogo, quem de latine lingue reparatione confecerat: desideriu suū, his uerbis. Ut de aliis sileam: quis est tam stupidi ingenii, aut ab humanarum literarum studiis, tam alienus: qui in Petro Barrocio Patauino antistite, eodem q; Veneto, utrunq; dicendi genus non suspiciat, & miretur? Incidi quandoq; in eius carmen. nihil grauius nidi unq;: nihil magis pium, magis q; religioni accomodatum. Cupio uehementer uidere opus ab eo de optimo genere moriendi nuperrimè absolutum: in quo audio omnia diuinè ab eo composita. Hactenus de Episcopo nostro, & de opere isto Sabellicus q̄honorificentissimè. Te modo Marce quæso, huic rei præsto adsis; & una mecum enitere, & ope, & industria tua: ut libellus iste certè aureus chalcographis q̄ primum datus: in manus omnium ueniat q̄mendatissimus. Quòd autem uideris subdubitare de compositione quasi horridula & subobscura: nihil est q̄ uerearis. Non enim idem cunctis doctis stili: alius alio dicendi genere capitur. Est autem

*

Episcopo nostro seorsum ab aliis stilius suus peculiaris : ut & Ciceroni, & Plinio, & Quintiliano, & Senecæ fuerat : & (ut de nostris loquat) ut Ambrosio, Augustino, Hieronymo, Cypriano, Lactantio, Gregorio, Bernardo, ac reliquis tam doctis, quàm sanctis uiris. Differunt quidem omnes isti inter se mirum immodum dictione : pari tamen ferè eloquentiæ laude censentur. Enimuero Episcopi nostri stilius pulcher est, magis quàm comptus : & grauis, magis quàm disertus : atqui re uera latinus in primis, & castus : atque etiam ornatus : uel hoc ipso, quod minimè ornatus esse uideatur : ut est de muliere dictum : quæ idè benè olere, quia nihil olebat, uideretur. Quod uerò dictio plerumque continuata lectorem suspendere uideatur : id accidit aut materie difficultate, aut crebra parenthesi, quæ est Episcopo nostro, in hoc præsertim opere, perquam familiaris. Dum enim studet breui multa concludere : interserit quæ eo studio non infeliciter pleraque ex sacris literis ualdè comoda : periodum producere consuevit : quod insolitis primò uideri potest obscurum : at mox, ubi animaduernerint, & perspicuum, & decorum fit. Sed iam de stilo, & compositione satis. Hic te modò, candidissime lector, appello : perlege, obsecro, has lucubrationes : & fideliter animo retine, quæ legis. Non enim hic tibi rectè dicendi præcepta traduntur : sed ratio benè moriendi : quæ eò attentius ab omnibus perdiscenda est, quò certius est omnibus moriendum. Postest Grammatica, Rhetorica, Logica, Arithmeti-

ca, & cæteræ artes, quæ liberales appellantur, a multis ignorari sine uitio: at benè moriendæ ratio ignorari a quoq̃ sine maximo scelere, atq; discrimine non potest. Quare accingat se pro uiribus quisq; suis ad percipiendam istam sapiëntiam: et discat in tota uita rectè, et laudabiliter uiuere: ut semel contingat benè, et feliciter mori. Vale.
In agro Patauino ex uico nostro Murellarum.
M D X X I. Calen. Iunii.

VI
I

PETRI BARROCCII PA-
tricii Veneti, p̄timum Bellunensis, demum
Patauini Episcopi, DE RATIONE
BENE MORIENDI ad Mar-
cum Barbum P. V. Patriarchā
Aquileiensem S. R. O. Ec-
clesiæ Cardinalem, Ep̄m
Prænestinum.

L I B E R P R I M V S

M OSES in deserto Pharam, cū
influ Dei (sicut in Numeris legi-
mus) duodecim, singulos de tri-
bus, elegisset, quos ad confide-
randam terram Chanaam mitteret: post mul-
ta, quæ de terra, de populo, de urbibus, inqui-
renda mandauit: Afferte nobis, inquit, de fru-
ctibus terræ. At illi peragrata quadraginta die-
bus omni regione, abscissum cum uua palmi-
tem, ac de malis granatis, & ficis loci portan-
tes, terram quidem fluere lacte, ac melle renun-
ciauerunt: sed cultores habere fortissimos, ur-
besq; grandes, atq; muratas: quorum alterum
ad capescendum contra illos bellum incitare
animos poterat: alterum deterrere. Quamuis
autem gulæ dediti forent maiorem immodus
utpote qui pauloante carniū desiderio fla-
grasse leguntur: plus tamē apud eos ualuit me-
tus. Siquidem ut ne aduersus illos arma fu-

A

mère cogerentur: & iidem ipsi, qui exploratè
missi fuerant: præter Iosue filium Num, & Ca-
leph filium Iephone, omnes contraq; paulo an-
te retulerant, terræ detrahare incœperunt. Et
uniuersus filiorum Israel cœtus totam illam
noctē fleuerūt: atq; aduersus Mosem, & Aarō
murmurauerunt: deq; constituendo sibi duce,
sub quo in Aegyptum redirent, mutuo locuti
sunt. ob quam culpam, duobus illis, quos su-
pra memorauī, exceptis, oēs in deserto pierūt.

Hæc mihi singula diligentius intuenti, Mar-
ce pater, nostro huic operi, in quo bene moriē
di rationem exponere conati sumus: conueni-
re uidentur. Missus enim abs te aliquādo sum,
ut commisso mihi populo prædicarem. Nam
cum interrogato diligenter de fide, deq; aliis
multis benedixisses: Euangelium imposuisses:
Spiritus sanctum manuum impositione de-
didisses: caput, manusq; chrismate perunxisses:
baculum tradidisses: annulum uelut Ecclesiæ
sponso imposuisses: tandem Euangelium por-
rexisti: atq; dixisti. Accipe Euāgelium: & uade
prædica populo tibi commisso. Cum autem
facere quod tu iusseras, non ualarem, nisi uitā
prius illorum, moresq; didicissem: (non enim
omnibus omnia prædicanda sunt: sed exem-
plo Apostoli Pauli, qui paruulis in Christo lac-
tutum dabat, non escam: rursusq; sapientiam
loquebatur inter perfectos: auditorum haben

da est ratio: quãq̃ quo tempore me mittebas; nihil ipse dixisti: quoniam uulgo aiunt: Bene intelligenti pauca uerba sufficere: mitti me. tamen etiam ad considerandum populum intellexi) iui ego: considerauit: prædicauit: de fructibus terræ post tertiumdecimum annum, uelut de terra Chanaam, (quod commutationem significat) rediens, attuli: terram fluere lacte ac melle renunciatis: ut ex hoc opere, quod & ipsum est de fructibus terræ, cognosci potest. Nam assidua mortis meditatio, de qua scriptum est: Memorare nouissima tua: & in æternum non peccabis: rationabiles, sine dolo, sine libidine esse nos facit. Quorum duo quidem prima ad lac pertinent: quemadmodum Petrus Apostolus docet: cum ait. Sicut modo geniti infantes: rationabiles, sine dolo, lac concupiscite. Tertium uero ad mel, quod ab apibus fit: quæ, auctore Gêtili Poeta, Nec concubitu indulgent: nec corpora segnes In uenerem solent: aut foetus nixibus ædunt. Cultores porro huius terræ dico fortissimos: urbesq; grandes, atq; muratas: quoniam qui ex ea bene moriendi rationem, tanq̃ terræ fructus colligere uolunt: uitia necesse est superent: (quod non cuiuscunq;, sed fortissimorum est tantum:) & præcepta maiorũ, beneq; uiuendi consuetudine diuturnã, uelut urbes grãdes, atq; muratas inhabitent. Credo autẽ & nũc fore: qui, ne cõ-

DE RAT BENE MOR

mutare in melius quo ignorāter gessere, cogā-
 tur: (hoc est quippe aduersum Chananeos ar-
 ma capere) terræ detrahere incipiāt: fleant: con-
 tra nos murmurent: & de legēdo Gentili ali-
 quo authore, sub quo velut duce ī prioris igno-
 rantia tenebras redeant (hoc enim per Aegy-
 ptum intelligo) cōsiliū ineant. Sed illorum,
 qui in deserto periere, interitus Iosue filium
 Num, & Caleph filium Iephone imitari nos
 admonet: quorum ille quidem saluator inter-
 pretatur: hic, canis: ut, quando canibus ad
 custodiam, atq; ad uenationē uti solemus: pec-
 cata, quæ tanq̄ totidem feræ, atq; adeo malæ
 bestia in latibulis conscientia nostræ sunt: ue-
 nari, & a furibus, atq; abigeis, tum gregem do-
 mini, tum uero bona (si quæ intra nos forsitan
 sunt) custodire, atq; hoc pacto ad Saluatorem
 peruenire possimus. Tu igitur, cuius ego iussu
 ad considerandam terram profectus, hæc de
 illius fructibus attuli: legas, ac perlegas uelim:
 opusculum nostrum, Marce pater. tibi enim al-
 latum, & tuo nomini dicatum est: & si quid in
 eo corrigēdum offenderis: id pro tua erga me
 beneuolentia, meaq; in te pietate, corrigito: sin-
 nero aliquid legeris, quod eruditissimas aures
 tuas demulceat: nō meum id esse cognoscito:
 sed eius, a quo omne datum optimum, & om-
 ne donum perfectum est. Verum iam quales
 tibi de terra Chanaam fructus attulerim, uide.

Mortes, uitas, resurrectiones, hominibus esse
quatuor posse. CAP I

ORTEM maximum esse ter-
ribilium, perhibent, qui Naturæ
secretæ rimati sunt. Quam autē,
non declarat: seu quod non esse
nisi unam putant: siue q̄, etiam si plures esse
opinati sunt: quoniam quoniam essent, asse-
qui non ualebant: de hoc certam ferre senten-
tiam ausi non sunt. At qui non Naturam, sed
Naturæ ipsius authorē cognouere per fidem:
& plures esse posse hominibus mortes affir-
mant: & ex illis eam terribilissimum, cer-
tissime sciunt, quæ post resurrectionem futura
est malis. Nam sicut duo sunt, ex quibus singu-
li quicq̄ constat: corpus, & anima: quorum
illud quidē per animam uiuit: ista uero uiuit
per Deum: ita duas primum omnium esse pos-
se mortes, intelligunt: animæ, cum a Deo de-
feritur: corporis, cum ab anima derelinquitur
& corpus quidem si absq̄ anima sit, nihil sen-
tire: animam uero, si Deo careat: sentire ipsam
certe: sed qualia non sentire melius foret: ue-
rum interesse: corpori coniuncta sit adhuc, an
non coniuncta. nam coniunctam sensum il-
lecebris falli: ut bene sibi esse putet interdum:
& si non fallitur: per gratiam Dei bonis ope-
ribus agere posse, uti ad se redeat Deus. non
coniunctam autem, & pessime sibi esse intelli-

A iii

gère: & agere operibus bonis non posse, ut ad se ullo reuertatur modo: quoniam in inferno nulla est redemptio. Quia uero fieri potest, ut anima a Deo derelicta corpus deferat: nel in suprema resurrectione recipiat: duas esse alias necesse est mortes: alteram, cum deserit corpus: quam primam mortē dicamus: alteram, cum redit ad corpus: quam Ioannes in Apocalypsi secundam mortem appellat. Et illa quidem mors est corporis tantum: post mortem uero pœna eius non est. Hæc autem pœna est corporis quidem: sed plane mors eius nō est. Dicitur autem etiam corporis mors: quod in eo anima non uiuendi causa est, sed dolendi. & hanc maximum esse terribilium censent. At non eodem modo de uita ratiocinati sunt hi, de quibus paulo superius locuti sumus, philosophi: ut maximum delectabilium eam dicere auderent. Nam in hac quidem uita plurimas cuiq; molestias, propter quas mœrore in summo uiuerent, accidere animaduuerūt. In alia uero, q̄q̄ esse immortales animas ferme omnes putauerint: coniungi tamen posse corporibus denno non putarunt. Et, si non coniungerentur, non nisi dimidiatam habituras uitam cernebāt: quam, tanta est corporis atq; animæ propriæ beneuolentia: quod etiam si anima, quod ad eā attinet, delectaretur: minus esse delectabilem opinati sunt, q̄ ut maximum dele-

Et stabilium dici posset. Sed sapientiæ ueræ, quæ
 Christus est, amatores, atq; ob eam rem uere
 philosophi, & plures esse hominibus uitas af-
 firmant: & ex illis eam delectabilium maxi-
 mum, quæ post ultimam resurrectionem futu-
 ra est bonis. Nam animam quidem, cum Deo
 est iuncta: & uiuere, & non sentire solum: ue-
 rumetiam ea sentire, quæ mirifice sentientem
 oblectent: corpus uero priusq; ab anima separe-
 tur, uiuere ipsum quidem, & sentire: sed bona
 simul & mala: bona rata, & falsa: mala & uera,
 & crebra: ne continua dicam: atq; has duas es-
 se uitas: alteram corporis: a quo nondum sepa-
 rata est anima: alteram animæ: cum in corpo-
 re nedum ab ea diuiso, Deo adhæret: sicut il-
 lius adhærebat, qui dicebat. Mihi autem adhæ-
 rere Deo bonum est. Quia uero fieri potest: ut
 anima Deo adhærens, ipsa corpori non adhæ-
 reat: uel adhæreat quidē, sed resumpto: quod
 in resurrectione fiet suprema: duas esse alias
 necessum est uitas: alteram, cum Deo anima
 iuncta corpus deponit: alteram, cum resumit.
 Et illam quidē uitam esse animæ tantum: cor-
 poris uitam non esse. Hanc uero & corporis, &
 animæ uitam esse: quam maximum delectabi-
 lium dicunt. Resurrectiones autem totidem,
 hi, quos supra memorauimus, philosophi nostri ef-
 se dixerunt. Nam cum primi parentis culpa sit
 factum, ut quæ ab illo propagatur caro, uitium

sicut infectæ radicis redoleat: atq; iccirco ani-
 ma, quæ a Deo creata uiuit, corpori adiuncta
 ut est, moriatur: resurgat primum omnium per
 baptismum oportet: ut esse uitæ particeps queat.
 Postea, si usum rationis adepta delinquat: mo-
 nitur rursus: rursusq; resurgere per pœnitenti-
 am potest. Et quàm mortali adhuc degens in
 corpore, quotiens per peccatum aliquod mo-
 ritur: totiens resurgere per pœnitentiam pos-
 sit: non tamen resurrexisse putanda est: nisi, quo
 tempore separatur a corpore, uita sua, quam
 diximus, uiuat: propterea qd sæpe resurgere, &
 ad extremum mortuam remanere, nihil est aliud,
 qm sapiens mori. Hanc, si contingat: Ioannes in
 Apocalypsi primam resurrectionem appellat:
 forte quia superiorem illam, qm in homine fiat,
 qui ad Dei populum alias pertinere non pote-
 rat: spectare ad natiuitatem magis est ratus. Et
 hæc quidem resurrectiones animæ sunt. Duæ,
 quæ sequuntur, ad corpus pertinent, cui supre-
 ma in resurrectione anima redditur: altera: si
 uita sua uiuens anima ei reddatur: quam secun-
 dam resurrectionem uocamus: altera: si uita
 sua non uiuens, reddatur: quæ, & resurrectio
 dici potest, & mors. Resurrectio quidem cor-
 poris: quod per animam uiuit: Mors uero cor-
 poris: qm in eo (quemadmodum supra docui-
 mus) anima non uiuendi causa est: sed dolen-
 di. Iuxta quem sensum etiam Propheta dicit.

Quia non refurgunt impii in iudicio: neq; peccatores in consilio iustorum.

Mortem Christiano bono expetibilem esse: atq; ut bonus fiat, in eius maxime uoluntate consistere. Bonum declinare a malo: & facere bonum. Malum ad poenitentiam, confessionem, & satisfactionem confugere oportere.

CAP II

h **AEC** cum ita sint: mortem corporis eam, quæ fit, cum anima derelinquitur: quam pleriq; mortalium maximum terribiliū putant: tantum abest uti ueræ Christianus homo formidet: ut ultro potius expetere soleat. Cum enim præsentis uitæ finem, esse futuræ principium sciat: & in hac multa quotidie patitur aduersa: quorum in alia passurus est nihil: fit ut partim huius fastidio, partim uero illius desiderio tum ingemiscat: & cum Apostolo ad Romanos dicat: Infelix ego homo: quis me liberabit de corpore mortis huius? tum in primis cum eodem Apostolo ad Philippenses affirmet: q̄ Dissolui, & esse cum Christo, multo magis melius est. Iustus quippe, si morte præoccupatus fuerit: in refrigerio erit: atq; ob eam rem (quod alio loco legitur) Melior ei est dies mortis die natiuitatis. Deniq; & Ioannes audiuisse de cœlo se uocem scribit, quæ diceret. Beati mortui: qui in domino mo

DE RAT BENE MOR

riuntur: ammodo iam dicit spiritus: ut requiescant a laboribus suis: opera enim illorum sequantur illos. Accedit uero ad hæc omnia: quod cum eius se domini seruum esse gloriatur: de quo in psalmo centesimoquintodecimo Propheta dicit: Preciosa in conspectu domini mors sanctorum eius: quam rem in conspectu domini sui preciosam esse intelligit: eam rem non potest non credere sibi preciosissimam fore. Quæ autem preciosissima fore creduntur: peti maiorem modum solent. Quamobrem tantum ab eius timore alienus est: ut mori (sicut Apostolus de se ad Philippenses ait) lucrum existimet. Quod si quis dicat: non omnes, qui nomine Christiano censentur: continuo uere Christianos & sanctos, aut iustos esse: uel in domino mori: consententur quippe se nosse Deum complures, qui factis negant: de quorum morte Dauid propheta dicit. Mors peccatorum pessima. Nihilo tamen fecius homini Christiano expetibilem esse mortem contēderim. cui, quicquid Deum sæpe factis negauerit: quicquid peccata peccatis addiderit: quicquid inter iniquos & peccatores iam pridem connumeratus fuerit: uere Christianum & sanctum ac iustum fieri, & demum in domino mori licet, si uult. Ait enim per Ezechielem dominus. Si impius egerit poenitentiam de omnibus peccatis suis, quæ operatus est: & custodierit omnia præcepta mea: & fecerit iudic

ctum, & iustitiam: uita uiuet: & non morietur: omnium iniquitatum eius, quas operatus est, nō recordabor: in iustitia sua, quam operatus est, uiuet. Nam si pœnitudo & custodia præceptorum Dei usq; adeo præteritorū criminum culpas obliterat, ut ex impio pium, iustum facit ex iniusto: sanctum ac iustum fieri & in domino mori, tam facile unicuiq; est, q̄ pœnitere, & præcepta Dei custodire. Hæc autem cum Dei gratia in uniuscuiusq; maxime uoluntate cōsistunt. Quamobrem & ut sanctus ac iustus quis fiat: & in domino moriatur: cum Dei gratia in uniuscuiusq; maxime uoluntate cōsistit. Cum autem Deus semper adiuuari uolētibus præsto sit: ait enim: Nolo mortem peccatoris: sed ut magis conuertatur & uiuat: qui alio loco: Et erit, inquit, anteq̄ clament, ego exaudiās: nostrum uero nullus inueniatur, qui a laboribus requiescere, & beatus effici nolit: quia hoc, nisi suorum quēq; factorum pœniteat: & præcepta Dei custodiamus, fieri omnino non potest: nullus itidem nostrum inueniatur necesse est: qui ut hæc assequi ualeat, adiuuari uelle nō debeat. Reliquū ergo erit: uti quo pacto hæc fiant, dicere aggrediamur. Qui enim sciet: poterit, uolet, ea proculdubio ager, per quæ sanctus & iustus euadat: &, cum moriendum sibi fuerit, moriatur in domino. Qui autem agere nolet: eum, si sanctus, & iustus non euadit: si

DE RAT BENE MOR

non in domino moritur: si mortem denique pessimam arbitratur: non domini, aut mortis culpa perire constat: sed sua. Qui (sicut in psalmo centesimo octauo Propheta commemorat) dilexit maledictionem: & ueniet ei: & noluit benedictionem: & elongabitur ab eo. Et preceptorum quidem duo sunt genera: alterum longinquum: alterum proximum. Longinquum appello, quod in reliqua hominis uita consistit: proximum: quod in ea est uitae parte, quam deficientibus iam senio, uel aduersa ualitudine uiribus, magis magisque aduentare ad mortem uidemus. De longinquo tot sunt, non Christianorum modo, uerum & Gentilium documenta: ut qui ea scribere aggrediatur: nil, nisi eadem, & haec minus concinne, minusque eleganter scripturus sit. Nos tamen carptim nonnulla perstringere, ab instituto nostro alienum esse non credimus: ut, quibus multa legere non uacat, aut non libet: saltem pauca ista non desint: quae cum quia breuia, tum uero quia utilia sunt: nec otii exigent multum: ut vel ab occupato legi non possint: & ab omnibus expectentur, utputo: quae animae salutem promittant.

Quamobrem cui cura est, in domino mori: in domino necesse est uiuere studeat. Viuere autem in domino, nihil aliud est, quam hoc facere, quod ait Propheta. Declina a malo: & fac bonum. Et mala quidem magis nota sunt, quam

ut homini, qui modo paulo eruditior sit, enumerari oporteat. Infidelitas, Desperatio, Dei odium, Superbia, Ira, Inuidia, Desidia, Avaritia, Ingluuius, Libido, Mendacia, Periuria, Similiter uero & bona: Fides, Spes, Dilectio Dei, Humilitas, Patientia, Beneuolentia, Diligentia, Liberalitas, Sobrietas, Castitas, Veritas, & Diuini nominis reuerentia. Cum igitur dicit: Declina a malo: non hoc tantum intelligit: ut ab operibus malis abstineas: (hoc enim etiam temporalis poenae metu faciunt quidam) sed ut uerba etiam, & cogitationes malas contempnas. De corde quippe exeunt homicidia, adulteria, fornicationes, furta, falsa testimonia, blaffemae: quae coinquinant hominem. Eodem modo, sed ordine prorsus contrario, cum dicit: Fac bonum: non hoc tantum petit: ut cogites bene: (hoc enim interdum faciunt etiam mali) sed ut uerbis quoque, & operibus bonis insudes. Quonia, sicut impossibile est sine fide placere Deo: ita sine operibus fides est mortua. Qui ergo & haec facit: & illa non facit: ei ego Dei uerbis denuncio: quod in domino uiuit, Quae res unicuique summopere optanda est. Verum quia Septies in die cadit iustus: & Si dixerimus quoniam peccatum non habemus: ipsi nos seducimus: & ueritas in nobis non est: huic proximū fuerit: ut, qui se in horum aliquo Deum offendisse cognoscit: protinus ad poenitudinem, con-

DE RAT BENE MOR

feſſionem, & ſatiſſactionem feſtinet: omneſq; annos ſuos i amaritudine animæ ſuæ illi recogitet. Nam quod contra te ipſe accuſaueris, ſpiritus immūduſ accuſare non poterit. Et quod in te prius ipſe punieris: Deus, qui duplicem tribulationem nemini dat: ſecundo non puniet. Accipias igitur primum omnium neceſſe eſt boni ac ſapientis illius uiri conſiliū, qui ait.

Pro anima tua ne confundaris dicere uerum. Eſt enim confuſio adducens peccatum: & eſt confuſio adducens gloriam & gratiam. Et ſi tibi mirum uidetur: q̄ una eademq; res hinc quidem gloriam & gratiam afferat: illinc uero infamiam, & uindictam: (hoc enim per peccatum, quod uelut ducem infamia & uindicta comitatur: intelligi uoluit) paulo intuere accuratius: & nihil erit quod admireris. Nam ea conditione in hanc uitam intraſti: ut, uelles nolles, erubescendum tibi eſſet omnino: ſed, utrum ante, an poſt: optionem dedit, qui neceſſitatem impoſuit. Si erubescere crimen conſitendo, nolebas: erubescere, cum patraturus eras, debuisti. non enim patraſſes, ſi erubuisti. Quia uero cum patraturus eras, non erubuisti: poſt, conſitendo, erubescas neceſſe eſt. Qui ſi hoc agere neq; cum patraturus eras uoluisti: neq; poſtea conſitendo uis: quia tuum ipſius peccatum fateri erubescis: confuſio tibi hæc peccatum adducit: & cum eo ignominiam, &

vindictam in præfenti uita perſepe, ſemper au-
 tem proculdubio in futura. Scriptum eſt enim
 de illo, qui transgreditur lectum ſuum, contē-
 nens animam ſuam & dicens. Quis me uidet?
 tenebræ circūdant me: & parietes cooperiunt
 me: & nemo circūſpicit me: quod in plateis ci-
 uitatis uindicabitur: & quaſi pullus equinus
 fugabitur: & ubi non ſperauit, apprehendetur:
 & erit dedecus omnibus. Et ruruſ in Apocaly-
 pſi: q̄ libri aperti ſunt, & iudicati ſunt mortui:
 ex his, quæ ſcripta erant in libris, ſecūdum ope-
 ra ipſorum: & qui non inuentus eſt in libro ui-
 tæ ſcriptus: miſſus eſt in ſtagnum ignis. Iam ſi
 crimen quidem fatearis: ſed fatendo non eru-
 beſcas: aut, quod longe ſceleratiuſ eſt, læteris
 inſuper, & gloriaris: quēadmodū illi, de qui-
 bus dicitur: Lætantur, cū malefecerint: & exul-
 tant in rebus peſſimis: tam tibi prodeſt crimen
 fateri, q̄ nō fateri. Quinimmo fateri, multo am-
 plius nocet: quippe cum te non ad gloriam, &
 gratiam adducat confuſio: ſed contraria pror-
 ſus ratione, gloria, & gratia iſta, quam captas,
 cū laudatur peccator in deſideriis animæ ſuæ:
 & iniquus benedicatur ad cōfuſionem. Porro,
 ſi uel cum patratuſ eras, erubuisti: ob eamq̄
 rem non patraſti: uel poſt fatendo erubeſcis:
 utrauiſ harum confuſio ad gloriam te addu-
 cit, & gratiam. Hoc tantum intereſt: q̄ innocē-
 tiam illa retinet: iſta recuperat: tātoq̄ illa me-

DE RAT BENE MOR

lior est, q̄ ista: q̄to præstabilius fuit non p̄dere,
q̄ inuenire. In ista tamē (ut ne illā nimis contē-
nas) summa q̄dā consistit utilitas: q̄ qui semel
est lapsus: cauti⁹ ingredi solet: & tū cōfusio-
nis, quam in recuperanda rectitudine animi su-
stinuit, memor, custodire diligentius rectitudi-
nem consueuit: tum uero Dei misericordiam
expertus, & propugnaculum sibi eam aduer-
sus desperationem parat: & ipsum Deum, cui
ob eam rem plus iam debere incepit: hoc iā
amplius diligit. Vidisti, fateri, & cum rubore fa-
teri unumquēq; debere, quæ perpetravit pecca-
ta: uide iam nunc, si lubet: quando fateri. An-
te mortem, inquit, confitere: a mortuo quasi
nihil, perit confessio. Confiteberis uiuens: Vi-
uus & sanus confiteberis: & laudabis Deum:
& glorificaberis in miserationibus eius. Sta-
timq; uelut quid ex ea re secuturum sit, inferēs
subdit. Quam magna misericordia dñi, & pro-
pitiatio illius conuertētibus ad se: iuxta quod
etiam in Prouerbiis legimus. Qui abscondit sce-
lera sua: non dirigetur: qui autem cōfessus fue-
rit, & reliquerit omnia: misericordiā cōseque-
tur. ut scias: non sine utilitate, atq; adeo maxi-
ma, peccatorum confessionem tāq; acceptabi-
le quoddam sacrificium solere offerri. Sed in-
firmitatis tuæ conscius, eadem rursus patraturū
te credis. Credas sane: dum & animā in-
terim mundes: &, si forte iisdem, uel aliis eam
denuo

denuo criminibus inquinaueris: denuo mundare paratus sis. Neq; enim quia fore ut barba tibi denuo subnascatur intelligis: ideo non septimo quoq; die radere illam curas: aut quia fomnum tibi scis, faméq; iterum redituram: ideo uesci, aut dormire non uis. Quis autē uel eandem rursus commissurum te dixit? uel, si non in præsentia fatearis: fateri cum uolueris, posse promisit? quando & meliora in dies, salutiq; uiciniora denuo quoq; sperari oporteat. Cum annis quippe (ut uulgo aiunt) sapiētia uenit: & multos quotidie audias sic uita sanctos esse: ut mortem non prius aduentare persenserint, q̄ mortui sint. An non id aliquando Pro uerbiū audisti? Cui tēpus est: ne tēpus expectet. Iuxta quod Apostolus in prima ad Corinthios ait. Hoc itaq; dico fratres. tempus breue est. Et rursus in secunda. Exhortamur ne in uacuum gratiā Dei recipiatis. Ait enim. In tempore accepto exaudiui te: & in die salutis audiui te: Ecce nunc tempus acceptabile: ecce nunc dies salutis. Certe audisti. Da igitur operam: uti frustra te audisse, ne doleas. At graue est, inquit, temetipsum accusare: & quæ clam omnibus commisisti: atq; ab alio in lucē prolata, molestissime ferres: ulciscereturq; si posses: ea tuo ipsius ore detegere. Graue est, fateor: sed multo grauius, perpetrasse: sed multo grauius in conuentu omniū, qui sunt, fuerunt,

B

DE RAT BENE MOR

futuſiq; ſunt, hominum, aſtantiſus mille milli-
 bus, & decies ceteris millibus angelorū, ab Iu-
 dice Optimo, Maximo, potētiffimo: propte-
 rea reum dici. Sed multo grauius, paratū tibi a
 cōſtitutione mūdi regnū amittere: ſed multo
 grauius, dānatū in ignē æternū, qui paratus eſt
 diabolo, & angelis eius, præcipitē mitti. Verū
 hæc fateri quidē oportere, te docent. Qui uerò
 nō docēt? Quis igitur ille erit? An Deus, in quē
 deliquiſti, & ſancti tum angeli, tū hoies: quos
 & peculiariter ſingulos, cum te corporis, cuius
 ipſi mēbra ſunt, mēbrum abſcideris: & cum in
 Deū delinqueres: uniuerſos læſiſti? Ciues enī
 ſanctorū & domeſtici Dei ſunt: & quiſquis in
 ſanctū ſanctorū, ac demū huius (ut ita dixerim)
 patrē familias Deū delinquit: in eos delinquat
 neceſſe eſt. Nam regis, aut patris familias iniu-
 riam, populi, qui ſub eo eſt, uel familiae iniuriā
 eſſe, nemo ignorat. Certe: hi erūt: Deus quidē
 ut ignoſcat: Sancti uero cū angeli, tum hoies,
 ut & ignoſcāt: & diuinā tibi miſericordiā im-
 petrēt. Nam gaudio, quod illis ſuper uno pec-
 catore pœnitentiā agente, magis q̄ ſupra nona-
 gintanouē iuſtis, qui nō indigēt pœnitentiā: fu-
 turū eſt: priuari cum nolint: pro te uniuerſi (ne
 dubita) intercedēt. Hoc tamē, ſi hoium adhuc
 nobiſcū uiuētū copia ſit, ſolū nō ſufficit, quia
 & magis erubere unuſquiſq; ſolet: ſi ſe corā
 hoie mortali accuſet: & humilitatis amplius

exhibere: si ei se, cui natura est par, ætate uero,
 ac cæteris fortunæ bonis, interdū lōge supior
 pp Deū subiiciat. Qui ergo illi erit, quibus fa-
 teri te uolo? An oēs oīnō mortales: quos si nō
 alio modo, certè quia in Deum creatorē eorū
 peccasti: grauius offendisti? Non. Neq; enim
 quæ aut fieri nequeunt: aut factu nimis graui-
 sunt: exigit a te Deus tuus. neq; illis oībus ligā-
 di atq; soluendi potestas est data: sed paucis.
 Quid ergo? Erūt ne oēs Christiani populi sa-
 cerdotes? (His enim, tāq; Apostolorū successo-
 ribus, quibus ligādi, atq; soluēdi super terram
 potestas est data: ligare, ac soluere, licet?) Non.
 Ut enim hoc fieri possit: factu oppido q̄ graue
 est. An oēs tuæ ciuitatis sacerdotes? Non. Cō-
 tuocari enim absq; ingēti labore non possent.
 Ac tibi sapē, cū difficultas, tū in primis uerecū-
 dia magnitudo quō minus fatereris obstaret.
 An tuæ saltē Ecclesiæ presbyteri oēs? (his quip-
 pe de animæ tuæ salute pēcularis est cura)
 Non. Quoniā (ut nulla de rubore illo ratio ha-
 beatur) uult tum sibi eos tum uerō cæteris, pos-
 se sufficere: non circa te solū, dies, noctesq; oc-
 cupatos esse. An ex illis omnibus, tres, duo ue:
 ut in ore duorum uel trium testium stet omne
 uerbum? (nam & ipse dominus ait. Vbi sunt
 duo, uel tres congregati in nomine meo, ibi
 sum in medio eorū. Et rursus. Si duo ex uobis
 consenserint super terram: de omni re, quam

DE RAT BENE MOR

cunq; petierint: fiet illis a Patre meo, qui in coelis est) Non, Iudices enim eos uult esse: non testes. Quis ergo hic erit: cui, si hominum adhuc nobiscum uiuentium copia fit: fateri te imperat Deus tuus, Sacerdos tuus, Pastor tuus, Adnocus apud Deum tuus: qui, si aliter nequeat, pro tuis peccatis etiam proprio corpore poenas luere paratus est: qui animæ tuæ uulnera uidere cupit, ut curet: non ut interimat: cui nihil antiquius fuit, q̄ ut sanus mansisses: & de tuo interitu damnatum, de recuperata uerò animæ ualeudine commodum apud Deum futurum est grande. Et hic unus: ut, q̄tò res est factu facilius: tantò tu contra inexcusabilius sis. Quem uerò, si ob suum aliquod scelus capitis damnato iudex ea se cōditiōe reuocaturum sententiam polliceretur: ut coram pluribus honestis uiris poenitudine ductus fateretur: & Reip. sed minimo cum suo in cōmodo satisficeret: eaq; apud omnes de fide iudicis opinio foret: ut facturū, quæ polliceretur, dubitaret nemo: quem, in q̄, poenitere, fateri, satisfacere non iuaret: Et Deus tuus, qui peccata tua, etiam si tu illa non fatearis, intelligit: quæ mentiri non posse, certo certior es: damnatum te capitis animæ (habet enim, ut opinor, & aia caput suum) differt ad supplicium mittere: ad poenitentiam benignitate sua adducit: pollicetur, se mutatum sententiam, si tu mutaueris uitam: tu ue-

ro, quasi uel admonētē non audias: uel (quod
 deterius est) pollicentem contemnas: non co-
 ram pluribus honestis uiris, sed coram Sacri-
 dote tuo tantum, coram medico animæ tuæ,
 coram pœnarum, quæ te manent, apud iudicē
 uiuorum & mortuorum deprecatore, uiro bo-
 no, & salutis tuæ nō minūs q̄ suæ ipsius studio-
 so, qui prodere quod audiuit, si non quia gran-
 de est scelus, certē quia grandis ei legibus statu-
 ta est pœna, formidat: fateri non uoles? Aut tā-
 tulū hoc, illud ue oneris, quod tibi satisfactio-
 nis loco inducitur, subibis inuitus? Aut fortasse
 nec in eum peccasse dolebis? Equidē scio, eos,
 qui dignū morte quippiam perpetrarunt: cūm
 in iudicis potestātē redacti sunt, sui statim sce-
 leris pœnitete: ac, si fortē fortuna euaserint: iā
 intra semetipsos constituisse: nihil postea eius-
 modi perpetrare: quosdam, (q̄q̄ paucissimi illi
 sunt quidem) q̄ eos Deum pœnitet offendisse:
 sed plerosq; quod supplicii uel præsentis dolo-
 re, uel futuri metu, torquentur: nec ignoro: iu-
 dici, quem latere plurima consueuerunt: qua-
 sitionibus uictos fateri: quæ cum suprema infā-
 mia etiā supplicium ultimū secum trahere nō-
 runt: postremō & morte affici. Quantō est nobis
 cum Deo nostro conditio melior: qui, om-
 nium iudex cūm sit: & uniuersos simul bonos,
 ac malos in potestate habeat: pœnitēdinem,
 & ulterius non peccādi propositum, non pœ-

NZ metu, sed innocentiae amore exposcit? (ma-
 lus enim, etiam si a nemine puniatur: ipse sibi
 supplicium est) & cum falli non possit: confes-
 sionem, non tormentis, neque ut occidat: extor-
 quet: sed impunitatis, & beatitudinis pollicita-
 tione, educere nititur. Quocirca benignitate
 eius ad nostram utilitatem uti conuenit: non
 ad danum sempiternum abuti: ne forte secun-
 dum duriciam nostram, & impoenitens cor, the-
 saurizemus nobis iram in die irae, & reuelatio-
 nis iusti iudicii Dei: qui reddet unicuique secun-
 dum opera sua: & primum quidem omnium
 curare: ut, quod diu post baptismum, rationis parti-
 ceps anima, mortale hoc corpus inhabitat: sem-
 per uiuat. Sin minus, certe per poenitentiam,
 confessionem, & satisfactionem, ut resurgat: &
 tantisper ita permaneat, dum corpus ipsa desti-
 tuat. Quod si nec istud contigerit: & saepe mor-
 tuam, saepe resurgere opus est: saltem saepius ut
 resurgat. quod qua ratione fieri debeat, satis-
 iam pro suscepti operis breuitate monstra-
 uimus.

De quinque cogitationum generibus: quorum
 primum poenam, reliqua uero culpam inducunt:
 Deque triplici modo peccandi. CAP III

q Voniam autem ex cogitatione, tamquam
 ex radice uerba simul & opera bo-
 na & mala prodire certum est: de
 ipsa paulo altius disputemus oportet.

ret. Non omnis enim cogitatio uoluntaria est
 & quæ uoluntaria non est eam bonâ malau-
 ue dicere, planè absurdum uidetur. Voluntas au-
 tem sine cogitatione nulla est. quæ obrem quæ
 cogitationes neq; uoluntatem habent, neq; de-
 lectionem peccandi: eas, etiam si malæ cuius-
 piam rei sunt, peccatum non parere, interdum
 uero (sicut paulo post dicturi sumus) etiam gra-
 tiam augere, dubium non est. Nam si præteruo-
 lent: ac ueluti fugiendo se se ostendant: culpæ
 ascribi non possunt: utpote cum prohibere in-
 potestate nostra nõ sit: & perinde ante oculos
 mentis ferantur, atq; ante oculos corporis in-
 tendunt. lapides ferri solent: quos improviso
 cum aspiciamus, trepidam persæpe: semper au-
 tem, uel si confidentissimi simus: cõuiuere so-
 lemus. Pœnæ tamẽ ascribi possunt: q; aut qua-
 lia minime uellemus, obiiciuntur: aut meliori-
 bus occupatos rebus perturbant. Si uero uelut
 umbra consurgant, & peccandi affectum non
 ipsæ inducant: sed ueluti uenturũ denuncient:
 quales sunt, quæ circa primos animi motus
 uersantur: culpæ quidẽ ascribi possunt: uerũ le-
 uissimæ: & quæ ab aia Deũ minime separet: ti-
 mēdæ sunt tamẽ: & (sicut ait Propheta) paruy-
 læ allidēdæ ad petrã. Petra autẽ erat Christus.
 Minus. n. ea rōne obsunt: & facilius pimũtur.
 Nã quẽadmodũ ei, q in altũ & p̄cipitẽ quẽpiã
 pductus est locũ: primũ genua labat: mox uerũ

tigo sensus obtenebrat: tum, si quid etiã leui-
 ter impulsit: ille subito in præceps tanq̃ res mo-
 tu carens reuoluitur: eodẽ prorsus modo, cum
 cogitationes ad prærupta uitiorum perduxerint: (perducit autem, nisi protinus resistatur) uires primũ amittit: mox animo occæcari incipit: cum si diabolus impulsor accesserit: in affectum peccandi, ab eoq̃ tandem in profundũ malorum deiicitur: & qui aut non sinere augeri, aut, si auctæ fuissent, resistere illis potuerat: iam quo minus potitæ uictoria, tyrãnidem in eo exercent: etiam si uelit, prohibere non potest. Tenendæ sunt itaq̃: & (sicuti supradiximus) paruulæ allidendæ ad petram: ne, si aliter fiat, nos uicissim ipsæ in præceps missos allidat. Quod si maiores exurgant: (bonæ autem & malæ possunt exurgere) uidendum primo, quales nam sint. Nam quæ bonæ sunt: si ab inuito suscipiãtur: peccatum, atq̃ adeo maximũ gignunt. Quas enim ultro accersi oportuerat: eas absq̃ ullo nostro labore oblatas, negligere, auerti, reiicere, culpa oppido q̃ grandis est. Quæ uero malæ: si nõ cũ horrore animi quodam recipiantur: in duas protinus partes mentem hominis diuidit: cuius pars quidem una peccatum amplectitur: alia non amplectitur: scilicet cum illa insistit diutius: eoq̃ oblectatur: hæc uero scelus non perhorrescit: atq̃ ob eam rem non quantum potest, resistit: q̃q̃ ad

huc forte neq; cōsentiat: neq; delectationis ali-
 quid sentiat: tamen ueluti inter morbū & bo-
 nam ualitudinem de homine orta contentiō
 in animæ interitum definit: q; aduentātem cul-
 pam non perhorrescere, consensus exordium
 quoddam est: ac sentiendi, consentiēdiq; se pe-
 riculis obiicit, qui partem sui aliquā rebus ne-
 fariis plusculum oblectari sinit. Nam peruersæ
 cogitationes separant a Deo: & a Deo separa-
 ti, pereant necesse est. Sicut dominū alloquēs
 Propheta ostēdit: cum dicit. Quia ecce qui elō-
 gant se a te, peribunt. Porro, cum ita mentem
 hominis occupauerint, ut non iam diuisa cō-
 tra se sit: sed unum idēq; sentiens mandata do-
 mini uiolare non metuat: uel (quod longe de-
 terius fuerit) nec, dum occupetur, sustinens, ul-
 tro eis obuiam proficiscitur: inuitas q; ac relu-
 ctantes, perdurando, perseverando, persisten-
 doq; pertrahit: neue ob aliquod suum bonū,
 quo minus eas assequatur, formidat: de salute
 hominis illius actum iam est. Neq; enim apud
 Deū, cui nota sunt omnia priusq; fiant, de quo
 scriptū est: Scrutans corda & renes Deus: mul-
 tum refert: feceris quod malum est: aut facere
 constitueris: quando utrūq; mortem adducit.
 Alioquin falsum esset quod Veritas dixit. Qui
 uiderit mulierem ad concupiscendū eam: iam
 meatus est in corde suo. Est tamen in hoc co-
 gitationum genere, quod scire non sit inutile.

DE RAT BENE MOR

Nam quemadmodum inter varias mortalibus corporis mortes, una quandoque uel mitior alia dicitur, uel acerbior: cum tamen omnes sint mortes: eodem modo inter eas, quæ de malis cogitationibus oriuntur, animæ rationalis mortes, una est grauior alia. Qui enim per infirmitatem, aut ueritatis ignorationem peccant: cum alteri quidem sciant se malefacere: sed minus firmi sint, quàm ut continere se possint: alteri uero omnino se malefacere nesciant: mitiori mortis genere moriuntur. Quod, si mortes corporis intueri uelimus: letargicis, aut multum decrepitis identidem euenit. Nam illi quidem non mori, sed dormire se putant: hi uero sciunt se morti: sed exhausto iam, effœtoque corpore minus firmi sunt, quàm ut defendere se aduersus mortem possint. Quæ igitur ob infirmitatem committuntur peccata: contra Patrem, quæ autem ob ignorationem, contra Filium committi dicuntur: quæ Patri potentia, Filio sapientia proprie tribuatur. Contra quæ auxilium sibi esse Propheta cum sciret: gloriabundus dicebat. Dominus illuminatio mea, & salus mea: quem timebo? Sciebat quippe illuminatione ignorationem, & salute infirmitatem fugari. At uero qui malitia peccant: eorum longe grauior est, longèque acerbior mors. Peccant enim quia uolunt peccare: sed hoc di-

neris de causis. Alii nanq; iustitiæ Dei tantum
 tribuunt; ut nullum misericordiæ locum relin-
 quant. Vel contraria huic ratione: tantum mi-
 sericordiæ tribuunt: ut iustitiæ nullas esse par-
 tes contédant. Alii obstinata in malum suum
 mente, quæ commiserunt peccata, peccandi
 amore, commissuri & denuo, si facultas detur,
 excusant: uel ea licet neq; excusent, neq; ament,
 neq; commissuri denuo sint, si facultas detur:
 damnari, q̄ pœnitere, aut ueniam poscere, ma-
 lunt. Alii deniq; quam rem ueram esse compe-
 rerint: eam rem pertinacius tergiuersantes im-
 pugnant: parati in mendacium uertere: aut, si
 aliud non possint, odisse. Vel quæ quisq; diui-
 no munere consecutus est: animi bona: illi, q̄q̄
 nihil ipsi propterea incommodi sentiant, inui-
 dent. Quod pessimum, execrandum q; inui-
 diæ genus est, nocens etiam, si uitam hanc spe-
 ctes, non minus ei, qui inuidet: quam ei, qui
 sic inuidiosus est. Cui quidem animi mor-
 bo nullus inuenitur (quod sciam) corporis
 humani morbus, qui commode compara-
 ri queat. Et hoc, quocunq; accidat modo,
 peccatum in Spiritum sanctum uocatur: q̄
 Spiritui Sancto proprie bonitas tribuatur:
 omnium omnino peccatorum grauissimum:
 & cui neque in hoc seculo, neque in futu-
 ro ueniam dari solere, ipse dominus conte-
 status est,

DE RAT BENE MOR

De quinque cogitationum generibus: quorum
quatuor gratia penes Deum acquiritur. Deque
triplici gratiae promerendae modo. CAP IIII

¶ **E**rtamus nunc (si placet) haec omnia:
¶ **u** & quando peccandi, aut non peccandi
modos, & diuersa peccatorum genera
demonstrauimus: gratiae quoque
apud Deum promerendae, ac diuersa bonorum
genera demonstremus. Consequens enim est:
ut, si cogitatione Deus offenditur: etiam cogi-
tatione placari possit. Et quidem, ubi cogitatio-
ni neque oblectatio inest ulla, neque uoluntas: eam,
uel si bonae cuiuspiam rei sit: gratiam apud Deum
non promereri, aliquando autem (sicuti supra
ostendimus) etiam peccatum augere, consentaneum
est. Quae namque praetercurrit: & sese tamquam
fugiens monstrat: quid apud Deum promereri
potest: cum & non accersita aduenerit: & prius
ferme sit dilapsa, quam uisa: Dei tamen est donum:
quod & eorum, quae factu sunt bona, commoneat:
& malis forsitan rebus intentum, si non multum,
certe uel tantulum distrahat. Si uero nubis more
confurgat: & benefaciendi studium, non ipsa
imprimat: sed quasi iam iamque imprimendum
denunciet: bonum est illud quidem: uerum per-
leue: & quod ei, qui peccatis aliis teneatur im-
plicitus, conciliare Deum non queat. Adiuuan-
da est tamen: & ueluti nuper satum semen in-
ductis diuini eloquii fontibus irriganda: ne aut

intra mentis fulcos siti exulta, euanescat: aut dici possit (quemadmodum in Euangelio legimus) nata aruisse: quia nō habebat humorem. Hac enim ratione cū utilior fit: tum uerò facilius augetur: nec longum tempus, & sensim, pedetentimq; totam mentem complexa in benefaciendi desiderium ducit. Sin maior exurgat: (mala autē, & bona, potest exurgere:) quali nam erga illam quis animo sit, plurimū interest. Si enim mala est: (teneri quippe, & allidi ad Petram quādoq; non potest) & cum horrore animi quodam recipiatur: ac non fugata quidem tristitiam, fugata uerò lætitiā habitura mens uideatur: gratiam apud Deum promereri solet quod in bello ciuili, immò uerò domestico, atq; intestino, iniquis conditionibus cum tali hoste cōgressum, non succubuisse, uictoria quædam sit. Ideòq; Apostolo Paulo, cū ter dominum rogasset, uti stimulus ille carnis Angelus Sathanæ, a quo se, ne ob reuelationum magnitudinem extolleretur, colaphizari, dicebat: discederet: dictum a domino fuit. Sufficit tibi gratia mea. nam uirtus in infirmitate perficitur. Quod multò antè in semetipso expertus Propheta; Si consistant, inquit, aduersum me castra: non timebit cor meum. Si exurgat aduersum me præliū: in hoc ego sperabo. Si uerò est bona: & nō ea, quæ æquum est, animi oblectatione suscipiatur: sed

DE RAT BENE MOR

hoc ipsum hominis mens, ut quæ cuperet oblectari, moleste ferat: sicut quidam antiquorū ferebat, cū diceret: Cōcupiuit anima mea desiderare iustificationes tuas in omni tpe: diuisum se in duas partes intelligat: ab quarū altera suscipitur cogitatio: ab altera uerò nondū suscipitur: sed, cū illa in sentētia p̄seueret: hæc resistere diutius nequit: tādē uelut inter carnē & spiritū de hominis possessione nata discordia, in meliōrē desinit partē: q̄ bonis cupere oblectari, perfecti apud Deū boni pars quædā est. Iam uerò, si cū oblectatione suscipiatur, ac præsentē quidē ea mens fiat hilarior: de subtracta uerò tristitiā habitura uideatur: esse iā se intra gratiæ terminos, seu præsentem retineat, siue absentis desiderio moueatur, agnoscat. Porro, cū sic affecta est, ut eā læta suscipiatur uel (qđ lōgē præstabilius est) dū ueniat, expectare nō sustinens, ultrò ei occurrat: & ad se se, ut p̄peret moneat: inuitaq̄, aut reluctantē, perdurādo, perseverādo, persistendoq̄ pertrahat: cū unum, idēq̄ sentiens, domini mandatis inhæret: eisq̄ non iam oblectari desiderat: sed oblectatur, & gaudet: ne ue. ob aliquam suam culpam aliter in posterum affici mereatur, formidat: consummati se apud Deum meriti, uel si nihil aliud faciat, esse cognouerit. Quoniam apud eum, qui bonorum nostrorum non eget: nihil interest: feceris quod bonum est: aut facere solū, mox

illud facturum, constitueris. Sicut aperte ostendit Propheta, cum ait. Dixi: confitebor aduersum me iniustitiam meam domino: & tu remisisti impietatem peccati mei. Ob solam enim confitendi pollicitationem, impietatem peccati remissam fuisse, firmam beneficiendi sententiam, facti apud Deum meritum obtinere, demonstrat. Est autem etiam in hoc cogitationum genere, quod nosse operæ precium sit. Quo enim pacto inter varias mortalium uitas, una persæpè uel beatior alia dicitur: uel minus beata: cum tamen omnes sint uitæ: eodem pacto inter eas, quæ de bonis cogitationibus prodeunt, animæ rationalis uitas, una esse beatior alia. Qui namq; suo pte ingenio firmi sunt: & se se quò minus a concupiscètiis distrahan- tur, facile còtinent: gratiã ipsi quidẽ apud Deũ promerentur: uerũ non maximã. Nã ubi facile uincitur: decernũtur donia fortasse: decernũtur supplicationes: decernũtur trophæa: sed triumphus nequaquã. Debilis. n. est hostis, q; primo statim cõgressu deiicitur: & q̃tũ pugnãtis labori, tantũ uictoris gloriæ detrahatur, oportet. Nam unusquisq; (sicut in prima ad Corinthios dicit Ap̃ls), p̃priã mercedẽ accipiet secũdũ suũ laborẽ. Qui rursus & qd fieri oporteat, sciũt: & illud sedulò faciunt: (factũ autẽ cogitatio præcedat, necesse est) gratiã & ipsi apud Deum promerentur: sed nõ maximã: quoniã eorũ & sciẽtia

DE RAT BENE MOR

conscientiam, & uoluntatem conscientia sic ut-
 get: sic stimulat: uti ferme aliter non posse age-
 re uideantur. Horum ergo (si nomis in re tanta
 uti licet uocabulis) illud de Patre, hoc uerò de
 Filio benemereri dicitur: quod Patri (sicuti su-
 præ diximus) potentia, Filio sapiētia tribuatur.
 Qui porrò, nec quia firmi sint nimis: nec quia
 eorū, quæ fieri oporteat, nimis gnari, sed quia
 Deo credunt: & bonitate præcipua sunt, faciūt
 benè: ii (mea quidem sententia) lōgè maioris,
 atq; adeò maximi apud Deum meriti sunt. Be-
 nefaciunt enim: quia benefacere uolunt. Neq;
 si qua in re Deum offenderint: (quis enim est,
 qui eum non offendat aliquando?) iustitiæ il-
 lius tantū tribuunt: ut misericordiæ sibi ianuā
 claudāt: neq; rursus, si misericordiam sapiūs
 experti sunt: iustitiam nullam esse contēdunt:
 sed quodam ueluti temperamento sic utrūq;
 altero condiunt: ut neq; cū peccauerint, ue-
 niam consequi posse desperent: neq; propterea
 q̄ ueniam consecuti sunt, consequendi spe de-
 nuò peccent: utpote qui Deo & misericordem
 iustitiam, & iustam misericordiam inesse non
 dubitent: ob eamq; rem tantum abest, uti pec-
 candi amore, sua pertinaciū excusent facino-
 ra: uel pœnitere, aut ueniam poscere nolint: ut
 ea persapè, uel priusq̄ peccent, accusent: & antè
 pœnitentia ducantur, ac ueniam poscant: q̄ se
 peccato perfectè consensisse intelligant. Neq;
 uerò

uerò fieri potest: ut hi tales ac tanti, quam ueram
 esse compererint: eam uel impugnent,
 uel odiant: utpote qui pro ueritate parati sunt,
 si sic necesse est, etiam mori: aut ulli omninò
 mortaliù inuideant: utpote qui sic omnes ho-
 mines diligunt: ut singulorù bona, sua esse exi-
 stiment. quod optimum, summisq; laudibus
 esse, uel beneuolentiæ genus est: utile etiã,
 si presentis uelæ rationis uelimus habere, non
 minus ei, qui diligit: q̄ ei, cui sic diligi cõtigit.
 Et hoc (quodcumq; eueniat pacto, uti superiorù
 ordinem uocabulorù sequamur, benè de Spi-
 ritu sancto mereri dicitur: q̄ ei, quem admo-
 dum antè iã dicitur, propriè bonitas tribua-
 tur) omnium profus bonorum optimum, &
 quod, seu presentem, seu futuram uitam inspi-
 cias: gratiam, atq; ad eò maximã, apud Deum
 promereri solet.

Coactionum duo esse genera: & uoluptatem
 prope modum coactionem uideri. Ex his pec-
 catorù, & gratiæ, quam apud Deum quis pro-
 meretur: magnitudines discerni posse. CAP. V

Vamobrem, quoniam ex cogitatio-
 ne uoluntatem, & ex uoluntate gra-
 tiam, culpamq; magnam aliquãdo,
 nonnunq; autem maiorem, interdù
 uerò maximam oriri ostendimus: & ex culpa,
 quæ a Deo animam separat, animæ in mortali
 corpore cõstitutæ mortem, nec minùs ex gra-

C

ita vitam, aut resurrectionē cōtingere debent.
 Rraulgius de uolūate paulō diligētius quædā
 tractare, & quæ coactus quis, aut p infirmitatē,
 indēq; ignorans, aut per intēperatiā facit, ne sit
 ne, an non uelit: discutere necessariū duximus
 uti quod, q̄tūe sit, aut nō sit, uniuscuiusq; me-
 riti, tātō manifestiūs liqueat. Et coactionis
 quidē duo sunt genera: unū, quod uolūtatē
 omninō excludit: aliud, quod nō excludit, sed
 nolentem (ut ita dixerim) uelle facit. Similiter
 ignorantis unū, quod sciētiā excludit: aliud,
 quod eū ignorance p miscet. Ex quibus alte-
 rū nullā, alterū aliquā, sed minus grauē, inter-
 dū uerō etiā leuiusculā contrahit culpam. De
 quibus hoc ipso ordine dicere incipiemus.

Quæ igitur res principii foris habet, sic ut
 nihil ipsi, quod ita fiat, aut nō fiat, interius cōse-
 ramus: hæc, quāuis a nobis fieri uideatur: uitio
 nobis dari nō pōt. Nā si tyrannus me quispiā,
 aut potestatiē habens ad idōlū pertrahat mani-
 busq; uiolenter apertis, thura imponat & ne
 abici queant, ui clauis teneat: eisq; super par-
 tas rursū uiolenter apertis, proicere in ignē
 thus faciat: uoluntariū, quod a me factū est, iu-
 dicabit nemo. At si principii habet iterius: sic
 ut uel tantolū ipsi, q; ita fiat, aut nō fiat, interius
 cōseramus: hæc, quīs ab intus fieri uideatur:
 uitio dari consueuit. Si enim bona, fortunastq;
 meas, aut etiā uitam in potestate habēs iubeat

thura offerre, hac lege: uti mihi ea sunt satua, si offerá: si nō offerá: publicè ueneant: egoq; interficiar: & ipse offerá: uolūtariū, quod a me factū est, nemo nō dicet. potui quippe nō offerre. Ab eo tamē uolūtatio differt, quod spōte, si nō hęc incidissent, erā facturus. Et cū tale quipiā accidit: ratio id semp datur: sed tamō grauiori, q̄tō & magis prohibita erāt, quæ ille inuiebat: & minus grauia, quæ nos timebamus uel tātō minus graui, fortassis etiā leuiori: q̄tō & minus prohibita illa, & hęc grauia magis. Sunt enim quæ nullo genere facere nobis aut pati licet, uel si fortunis oibus amissis, necari p̄ grauissima quæq; supplicia deberemas: ut idolis immolare: Deū negare: atq; hoc genus aliarū. Quæ ut facere, aut pati, sic etiā uelle, nō licet: atq; ob eā rē facere, aut pati uoluisse, etiā si casu sit factū, ut nō fecerimus, aut passi fuerimus: culpa oppidō q̄ grādis est. Sed nō ab re fuerit forsitā, ut melius intelligamur: si q̄dā de testamēto nouo, ac ueteri, ueluti de thesauro quodā pferamus exēpla. Dauid, postq; uxorē Vriæ qui cū adulteriū ppetrauerat, cōcepisse resciuit: ueritus, ne, qđ ignorāte uiro cōmiserat, id ut uiro mulieris intumescere sciretur: accessit ad se uirū eius, ut cuius opera uti uellet, ire ad domū propriā iussit: fore existimans, ut cū uxore cōcūberet, si iuisset: quā tpe iam multo nō uisam, desiderare ardētius debuit. Id cū ille face-

se iterum atq; iterum monitus nolisset; q; ar-
ca Dei, ac toto populo sub papilionibus, atq;
in terra manente, unum se dōmum ingredi, &
comedere, ac bibere, & dormire cū uxore sua,
pīaculum esse affirmaret: Dauid, ignominiam
adulterii ueritus, de morte hominis cogitare
coactus est: scriptaq; ad Ioab Epistola, ut posi-
tus in loco, ubi praelium fortissimum foret, de-
relinqueretur, quo percussus interiret: hominē
cum ea sentit. Hoc scelus quidem permagnū
fuit; sed quod, nisi intercessisset ignominiaē me-
tus, nequaquā irafacturus. Debuit autē uir tan-
tus, & tanta apud omnes auctoritatis, quē Sa-
muel uirum secundū, cor domini esse iam di-
xerat: cui se Deus de fructu uentris eius positu-
rum super sedem suam iurauerat: ignominiam
eam timere, non sua ipsius causa tantū; sed etiā
quia eo se exēplo sciebat populo uniuerso nocere; fuitq; propemodum perinde coactus; ac si
honestissimo alicui uiro tyrānus contumelio-
sum se quippiam facturum cōminaretur: nisi
turpe quid faceret. Non tamen propterea pari-
cidium facere debuit: sicut nec Susanna: cum
hinc quidem adulterii culpā sine ignominia, il-
linc ignominiam sine culpa uideret: non egit
quod senes imputi cupiebant. maluit enim in-
nocentiam cum infamia custodire: q̄ sine inno-
centia famam seruare. Hoc autem minus Pro-
pheta debuit; q; non una ipsius, atq; Susannæ,

causa fuit: sed illa quidem innocens: hic iam adulter: illa de ignominio crimine vitanda, hic de scelere sceleribus operiendo agebat: illa, quæ in eum usque diem non egerat: si uideri uoluisset nunquam egisse: ueniam multi dedissent: hic & egerat: & non uideri egisse, quærebat: illa denique foemina, & puella, hic uir, & iam senex: propterea grauissimas culpæ huius poenas dedit: Primum ignominia: dicente ad eum Nathan: immò uerò dicente per Nathan Deo: Tu fecisti absconditè: ego autem faciam uerbū istud in conspectu omnis Israel, & in conspectu Solis huius: Deinde doloris, quo ei, qui uxore habeat, accidere maior non potest: cum, permittente domino, & Achitophel ita fieri cōsulente, Absalom filius in eo ipso solario, unde uxore Uriæ conspexerat: tendi sibi tabernaculum iussit: & introductis coram uniuerso Israel uxoribus patris, ad eas ingressus est: Ad hæc & gladii, quem idem Propheta de domo eius usque in sempiternum non recessurum prædixit: Postremò & interitus infantis: qui eo ex complexu fuerat natus: quando eius illi præsentia uoluptati foret, quæ tam graui scelere genuisset, Oportuerat quippe, ignominiam adulterii non innocētis parricidio tegere: sed continētia deuitare: aut certè, si facere non erubuerat: neque in populū spargendum foret, erubescere. Puto autem, & omnipotētis Dei iustitia factū fuisse:

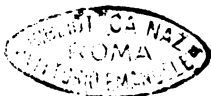
ne ullo modo absconderetur: quod ipse in primis celatum uolebat: ut, quam maximè timebat poenam: eam unam omnium maximè daret: & rursus misericordia Dei effectum: ut qui ex peccato eius si non temporalè, quæ omnibus nota foret, poenam dedisset: poterant ad similia perpetranda induci: tantum deterrerentur supplicis: quantum exemplis antè accensis fuissent. Quid uerò Petrus? cum ei hostiaria diceret: Et tu cū Iesu Nazareno eras? & hoc idè qui astabant, affirmarent, dicentes: Verè & tu ex illis es: nā & Galilæus es: & loquela tua manifestum te facit: Seruusq; in primis Pontificis: qui (tanq̄ cuius nullo pacto refelli testimonium posset) dicebat: Nōne ego te uidi in horro cum illo? q̄ negauit: q̄ nescire se, quid illi dicerent, affirmauit: q̄ hominem non nosse iurauit: q̄ anathematezauit: nonne uniuersa hæc coactus fecisse uidetur: coactus autè non qualicumq;, sed ultimi supplicii metu: quod esse omnibus formidolosum solet: alioquin nihil horum facturus: Erat enim charitate in Christum egregia: & qui pro omnibus sapè solus responderet, Tu es Christus Filius Dei uiui. Et domine, bonum est nos hic esse: si uis: faciamus hic tria tabernacula: tibi unū, Mosi unū, & Heliae unum. Et rursus. Domine, si tu es: iube me uenire ad te super aquas. & illud, quod cœna proxima affirmauerat. Et si omnes scan-

delizati fuerint sed non ego. Et si oportuerit ire mori tecum, non te negabo. Coactus igitur fecit non tamen ea coactione, quae seruire innocētiam posset. Debit quippe nil horum facere: & ueritatis, ac fidei potius, q̄ suppliciorum, aut mortis rationem habere. Sed minus ipse quidem peccauit, q̄ si nullo eiusmodi metu territus negauisset. Atq; aliam huius peccati poenam non dedit, iccirco q̄ sibi metip̄s index, & carnis esse non distulit. Egressus quippe foras (ut Euangelista est author) fletu amare. Possem hoc loco multa coactionum exempla proponere, atq; illis demonstrare quotquot ita coguntur: illud uelle, quod faciunt quotquot autem facere nolunt: eos nullo genere cogi posse ut faciant. Nam & Loth angelos uti ad sese diuerterent, compulit. Et eum rursus angeli de Sodomis compulerunt exire. Et Esau Iacob fratris accipere compulsus est munera. Et Benjamin filium cum reliquis fratribus in Aegyptum mittere coactus est Iacob. Et Aegyptii populum Israel exire de Aegypto urgebant. Et Iepthe sibi ducem facere maioris natu Galaad necessitate compulsi sunt. Et Angelus ad Manue. Si me cogis, inquit: non comedam panes tuos. Et Saul contra Philistæos, qui in machinas descenderant, pugnaturus, necessitate compulsus se se domino holocaustum obtulisse, cōmemorat.

DE RATIONE MOR

Et cum rursus, cum responsis, quæ per Phitonissam audierat, cōturbatus nollet comedere: coegerunt serui sui, & mulier, ut comederet. Et Abner Asaheli, ut recederet, ac eū persequi nollet: dixit: ne forte cōpelleretur confodere eum in terram. Et Absalom David regem coegabat uti ad se cum fratribus ueniret: qui noluit: iter coegit ut fratres saltem secum dimitteret: qui dimisit eū eo Amon, & uniuersos filios regis. Et filii prophetarū coegerunt Heliseū, donec acquiesceret eis: ut quæsitū mitterent Heliam. Et Heliseus Naaman, uti munera de manu sua acciperet, nim facienti, penitus non acquieuit. Et Nabuchodonosor tres pueros uti statuas auream adorarent, cōpellere non potuit. Et Cyrus Persarū rex Babylonis in eum irruētibus uehementer, necessitate cōpulsus, Daniele ut in Leonum lacum mitteretur, tradidit. Et Mathias ut idōlis immolaret compelli non potuit. Nec Eleazarus, aut septem illi fratres Machabæi, uti carnes porcinas comederent, tormentis cogi potuerunt. Et homo ille, qui fecit cœnam magnā: quosdā cōpelli iussit intrare. Et Pilatus necesse habebat dimittere Iudæis per diem festum unum, quem uoluissent. Et Paulus in prima ad Corinthios euāgelizandi necessitatē sibi scribit incubere. Rursusq; Iudæis Romæ cōmorantibus, cum de seipso loqueretur: Coactus sum, inquit, Cæsare appellare.

Sed hæc in re tam nota plura sunt forsitan quæ oporteret. Quamobrem ad alia transitum facere melius est: & uidere, qui per uoluptatem aliquid faciunt: utrum coacti facere dicendi sunt. magnas enim uires uoluptatem habere, magis est notum, quam ut unquam probari oporteat. Et quidem cum ab ea, ueluti a uentorum flatibus naues aliqua, rapiuntur: interdum propemodum coacti facere uidentur. Quis enim tantum illum, & tam repentinum mentis impulsum sustineat? Propemodum autem ideo dixi: quia inter hanc, & eam, de qua supra locuti sumus, coactionem interest plurimum. Nam cum duo sint, quæ alternis euenire hac in uita consueuerunt: malum, & bonum: siue illud reuera sit tale: siue esse tale uideatur: ex quibus illud quidem cum adest: dolore: cum affuturum creditur, afficit metu: hoc uero si adsit, gaudium: si affuturum credatur, affert spem consueuit: qui circa malum uersantur, quod solent omnes uitare: cogi: qui autem circa bonum, quod expeti ab omnibus mos est: allici potius dicendi sunt. quod ex hoc maxime potest intelligi: quia, cum quippiam faciunt: illi quidem & dolent, quod faciunt: & postquam fecere, tristantur: hi uero contraria prorsus ratione, & quod faciunt, & postquam fecere, lætantur. Sed quia eos a uoluptate rapi uidemus: negare non possumus propemodum cogi: non tamen coactione, quæ seruare innocentiam possit. Nam si innocens non puat



DE RAT BENE MOR

tur: qui & cum facit, dolet: & postq̄ fecit, t̄statur: minus ille profecto innocens iudicabitur, qui utrobiq̄, & cum facit, & postq̄ fecit, lætatur. Verum hic quoq̄ leuius multo delinquit: quàm si non eum ad id committendum compulisset uoluptas. Quamobrem ut eodem hæc ordine concludamus, quo superiora conclusimus: qui per uoluptatem aliquid faciunt: tanto magis delinquant: quanto & magis prohibita sunt, quæ committunt: & minor eos uoluptas impellit: contraq̄ tanto minus: quanto & minus prohibita illa: & hæc magis impellit: & semper multo grauius peccant, quàm hi, quos dolor, aut metus coegit: quoniam non una eademq̄ mali uitandi, & boni consequendi, ratio est: Et hoc ipsa quod peccant, in Patrem peccant: cui peculiari quodam modo potentiam diuinus sermo attribuit. Iam uero quos bonorum huius temporis, neq̄ præsentium gaudium, neq̄ futurorū spes potest allicere uti malo cōsentiant: hi gratiam apud Deum promerentur tanto plenior: quanto & minus prohibitū est id, de quo agitur, malum: & quæ impellere conatur uoluptas, uehemens magis: aut tanto minus plenior: quanto & magis prohibitum illud, & hæc uehemens minus. Quos autem malorum temporalium, neq̄ præsentium dolor, neq̄ futurorū metus potest compellere ut uetitorum quip-

piam faciant: gratiam & ipsi promereri solent, tanto proculdubio maiorem: quâto & minus prohibita sunt, quæ iubentur: & magis acerba, quæ uel tollerantur, uel timentur: aut tanto minus grandem: quanto & magis prohibita illa, & hæc minus acerba. Sunt enim quæ facere, grandis culpa non sit: ut mala pro malis retribueret hominis à morte corporis eripiendi gratia mendacium dicere: ac eiusmodi alia: quæ si facere, grandis culpa non est: profecto nec uelle facere, grandis erit: semperq; multo ampliozem apud Deum gratiam promerentur: quàm hi, quos gaudium, aut spes loco mouere non potest: & hanc ipsam, quam promerentur, apud Patrem, ob eam quam diximus causam, promerentur. De coactionibus diximus hætenus: deinceps de ignorantia dicemus.

Ignorationum duo esse genera: & intemperantiam propemodum ignorationem uidentur. Ex his peccatorum, & gratiæ, quam apud Deum quis promeretur: magnitudines discerni posse.

CAP VI

Vius (uti supra docuimus) unum est genus, quod scientiam omnino excludit: & culpa uacat. Alterum quod cum ignorantia permiscet & culpam: sed minus grauem: interdum uero etiam leuiusculam contrahit. Nam quod

DE RAT BENE MOR

dormiens quis, aut per ualitudinem, eam, quæ mentis alienationem inducat: cuius sibi causa ipse non fuerit, malum cõmittit: si illud uigilans, aut sana mente non cogitauit: nec cõmissurus fuisset: uitio dari non potest. Voluntariũ quippe non magis est: q̃ si tráseuntẽ illac quẽpiam cadens de tecto tegula feriat. Quod uero uigilans, & sana mente cõmittit, sciens quidẽ se facere, sed ex his, quæ circa id, quod agit, sunt, aliquid nesciens: uitio datur. Nam & uoluntarium est. Ab eo tamen uolũtario differt, quod sponte, si non id ignorasset, facturus fuit.

Nolite, inquit, dominus meus, sanctũ dare canibus: neq; mittatis margaritas uestras ante porcos: ne forte conculcent eas pedibus suis: & canes conuersi distrũpãt uos: Per hæc infidelibus, atq; immundis archana diuinæ legis mysteria non esse apperienda, declarans. Ego ignorans arcanum ante eum, qui cum loquor, infidelẽ, atq; immundũ, apperui. quod facerẽ sciuisse me, omnes dicẽt: quid uero, aut cui facerem, non. Sed & si per iocum lapidem quis, lutum putans, proiciat, memor illius fortasse, qui ait: In lapide luteo lapidatus est piger: hominẽq; percutiat: sciuisse & illũ profecto quid ageret, dicent: sed quonã ageret, non. Eodem mō qui Salomoni forsitan auscultans, ubi ait:

Noli subtrahere a puero disciplinã: si enim percusseris eum uirga: non morietur: tu uirga

percutis eum: & animam eius de inferno liberabis: Puerū disciplinae causa percussum occiderit: illū, & quod ageret, & cui ageret, & quonam ageret, scisse omnes concedent: quē porro id exitum habiturū foret, non. Qui ergo se agere sciēs, sed ex his, quæ circa id, quod agit, sunt, aliquid nesciens, uetitorū quippiam facit: uelle & ipse facere dicendus est: sed uoluntate multum ab illa differenti, quam, si illud quoq; sciisset, fuerat habiturus. Et cui tale aliquid accidit: semper quidē peccat: uerum tanto grauius: q̄to & magis mala res est, quam agebat: & in perquirendis his, quæ circa eam sunt, ipse diligens minus: aut tanto minus grauius, interdum uero etiam tanto leuius: q̄to & minus mala res ea, & in perquirendis his ipse diligēs magis. Sunt quippe (ut quæ Diuina lex præcipit) quorū nullo genere tolerabilis ignoratio sit. sed melius forsitan fuerit uti de testamento nouo, ac ueteri singula proponamus exempla: quibus istud, quod diximus: ignorationē esse quādam, quæ scientia sic est permixta, ut neq; absoluta ignoratio, neq; scientia rursus absoluta existat: facilius possit intelligi. Iacob filius Iudas, cum Thamar nurum sedentē in bivio esse meretricem suspicaretur: (operuerat quippe uultū suum mulier, ne posset agnosci) cum ea precium libidinis pactus, concubuit. Hūc nemo dicet nescisse quid faceret: aut quo:

DE RAT BENE MOR

aut quā ob causam: sed cui, dicit fortasse: **Com**
 enim mulier ueluti fornicationis rex ducere
 tur ad pœnam: annulum, armillam, & bacu
 lam, quæ arabonis loco acceperat: misisse ad
 focerum legitur: & illum muneribus agnitis
 dixisse. Iustior me est: quia non tradidi eam
 Sella filio meo: ac propterea peccasse quidem
 illum nullus negabit: q̄ & rei malæ operam
 dabat: & hoc, quod circa rem erat, non perqui
 siuit: cum nuru ne, an cum meretricie concūbe
 ret: sed minus plane peccasse, q̄ si etiam cui face
 ret sciens, fecisset tamen, quod non fuisse factu
 rum, pro eo quodāmodo scriptura satisfaciens
 docet, dum subdit. Ultra non cognouit eam.

Paulus item, cum & adolescēs, quo tempo
 re Stephanus occisus est, testium, qui primi la
 pides in eum mittere præcepto legis debebāt,
 uestimenta seruaret: & natu maior, minarum
 ac cædis in discipulos domini usq; adeo stu
 diosus foret: ut a principe sacerdotum peteret
 epistolas in Damascum ad Synagogas: ut, si
 quos inuenisset huius uitæ uiros, ac mulieres:
 uinctos perduceret in Hierusalē: cum hæc in
 quam omnia faceret: sciebat ipse quidem quid
 faceret: & quo: & quam ob causam: & quo pa
 cto: at cui faceret, nesciebat. Ait enim in prima
 ad Thimotheum Epistola. Gratias ago ei, qui
 me confortauit in Christo Iesu domino no
 stro: quia fidelem me existimauit: ponens ita

ministro, qui prius blasphemus fui, & persecutor, & contumeliosus: sed misericordiam Dei consecutus sum: quia ignorans feci in incredulitate. Ac propterea Lucas in actibus Apostolorum conuersionis eius ordinem ac modum cum scriberet: ut primum luce de caelo circumfusus in terram cecidit: atque audiuit: Saule Saule quid me persequeris? & interrogasse eum memorat: Quis es domine? Et cum responsum accepisset: Ego sum IESVS, quem tu persequeris: Durum est tibi contra stimulum calcitrare: non contumacem, neque rebellem fuisse: sed dixisse, Domine quid me vis facere? Paratum quippe ad obtemperandum se obtulit, qui non malicia, sed ignorantia deliquerat. Neque tamen ob eam rem nihil peccasse dicendus est: debuit enim qui prophetarum dicta didicerat: prophetis credere: & quae de Christo illi praedixerant, facta cognoscere: sed minus peccasse, quam si eum, quem in Apostolis & Christianis aliis persequeretur, Christum esse sciisset. Ideoque ueniam consecutus, factus est de persecutore Apostolus: de hoste amicus: de uase perduto electionis uas. Essent hic forsitan alia huius rei exempla afferenda in medium: ex quibus illis demonstrandum: eos, qui sic ignorant: uelle, quod faciunt, & si uerita res ea est: fa-

ciendo peccare. Qui uero facere nolunt: etiam si ex his, quæ circa rem sunt, aliquid nesciant: ignorantia non peccare: quia rei, quæ circa illud uersatur, quod agimus, ignorantia peccare non potest, nisi qui rem agere uult, circa quæ aliquid est, quod factum ex uno, facere aliud potest. Nam & Pharaon Aegypti Rex, & non multo post Palaestinarum Rex Abimelech, Abraham uxorem Saram, sororem tantum eius credentes, acciperunt sibi. Flagellauitque alterum dominus cum domo sua plagis maximis: alteri uero & mortem comminatus est. Et rursus Abimelech, cum Rebecca, quam Isaac sororem dicebat: eius esse uxorem deprehendisset peccati, quod ignorantia committitur, periculo territus, Quare, inquit ei, imposuisti nobis? potuit coire quispiam de populo cum uxore tua: & induxeras super nos grande peccatum. Et idem iste Isaac consilio circumuentus uxoris, Iacob minori filio benedixit: sciens quidem se benedicere: sed cuius benediceret, nesciens. Et ad Lyam pro Rachele sorore altera ingressus Iacob misceri sciebat: qui cum autem misceretur, nesciebat. Et Iosue, simulque principes multitudinis cum Gabaonitis foedus inierunt: sciens quidem inire se foedus: qui nam autem illi forent, nesciens. Et non potuit Israel stare coram hostibus suis: donec Achan filium Charmi, qui de Anathemate urbis Hiericho usurparat, delectent: quos tamen quo

quo minus eum deleret, excusare poterat igno-
ratio. Et Ionathas filius Saul, quia sūmitate uir-
gæ, quam habebat in manu, mellis paululum
degustauerat: (quæ quo tēpore adiurabatur po-
pulus, nō adesset) ægre ab interitu liberatus est.
Et uir Dei ille, qui Hieroboan rege Israel thus
iaciente aduersus altare exclamauerat, prophe-
tæ senis fraude reuocatus, ut cibum ibi, contra
quæ sibi in sermone domini fuerat imperatū ca-
peret, a Leone occisus est. Et hi, quos He-
setus ad se capiendum a rege Syriæ missos in
Samaria duxit: sciebant se ire: & ire uolebant:
quo autem irent, nesciebant. Et Petro, cum do-
minum ne Hierosolymam, ubi post ludibria,
& flagella occidendum se dixerat, proficisce-
retur: increpare coepisset: dictus a domino fuit:
Non scis ea, quæ Dei sunt: sed ea, quæ homi-
num. de quo etiam, cum transfigurati coram
se domini gloria delectatus respondisset: Ra-
bi, bonum est nos hic esse: & faciamus tria ta-
bernacula: tibi unum, Mosi unū, & Heliae unū:
Marcus Euangelista dicit. Non enim sciebat
quid diceret. Et dominus meus Iesus, cum pro-
trāsgressoribus in cruce fixus oraret: Pater, in-
quit, dimitte illis: nō enim sciunt quid faciunt.
Iuxta quod in prima ad Corinthios Paulus, si
enim cognouissent, inquit: nunquā dominū glo-
riæ crucifixissent. Et in Actibus Apostolorum
Petrus, cum de claudio, quem manu apprehen-

D

sum sanauerat, rationem ad populum redderet: inter cetera, Et nūc, inquit, fratres sciō: quia per ignorantiam fecistis: sicut & principes uestrī. Rursusq; Paulus Antiochiæ post lectionē legis ac prophetarum, cum rogatus sermonē exhortationis haberet ad plebem, inter multa, Qui habitabant, inquit, Hierusalem, & principes eius hunc ignorantes, & uoces prophetarum, quæ per omne sabbatum leguntur, iudicantes impleuerunt: & nullam causam mortis inuenientes in eo, petierunt a Pilato, ut interficerent eum. Qui & in epistola ad Romanos, de quibus paulo ante dixerat: Quia, cū cognouissent Deum: non sicut Deum glorificauerūt: de his statim subiungit: Et obscuratum est insipiens cor eorum. Ac de Iudæis, Testimoniū, inquit, perhibeo illis: q̄ æmulationē quidem Dei habent: sed non secundū scientiam. Et iterum in prima ad Corinthios, Si quis, ait, uideatur Propheta esse, aut spiritualis: cognoscat quæ scribo uobis: quia domini sunt mandata: Si quis autem ignorat: ignorabitur. Et rursus in Actibus Apostolorū Petrus, cū egressus de carcere angelū sequeretur: nesciebat quia uerū est, quod per angelū fiebat. Paulus quoq; in eisdem Actibus, cum Atheniensibus de ignoto Deo uerba faciens diceret: Quod ignorātes colitis: hoc ego annuncio uobis: & parum infra: Tempora quidē huius ignotantiæ despiciens

Deus, nunc annūciat hoibus: ut omnes ubiq̃
 p̃cēnitentiam agant: scire eōs quōdāmodo, &
 nescire ostendit quid colerent. Nam Ephesi, cū
 Demetrius Argentarius seditionem aduersus
 Paulum concitasset: de his, qui in theatrū im-
 petum fecerant dicitur. Erat enim Ecclesia cō-
 fusa: & plures nesciebant, quæ ex causā conuen-
 nissent: cum tamen omnes illuc conuenisse se
 scirent: uolentesq̃ cōuenissent. Et Paulus, cum
 Anania, qui percuti eum præceperat, dixisset
 Percutiet te Deus, paries dealbate: ut ab astan-
 tibus rescitit eū summū sacerdotē esse. Nescie-
 bā, inquit, fratres quia princeps est sacerdotū.
 Ex quibus, cū diligentius inspiciuntur, manife-
 ste apparet: & scire hoies quod agant: & quæ
 circa id sunt oīa, sæpe nescire: & non quia hæc
 nesciāt, minus uelle quæ sciūt: uel uolūtatis cul-
 pā (sres est modo, cui possit culpa inesse), quia
 ignoratio aliquātulū minuit: continuo & nul-
 lam existere. Nunc quod huic est proxi-
 mum, aggrediamur oportet: ac uideamus:
 qui per intemperātiā aliquid faciunt: utrum
 scire quid faciant, dicendi sint: ut simul etiam
 intelligamus: utrū quod faciūt, uelint. Et qui-
 dē partim scire, partim uero nescire dicendi
 sunt. Scire: q̃ hoc, illud ue aut faciāt, aut facere
 appetant: nisi forte ex his, quæ circa id quod
 agunt, sunt (quemadmodū paulo ante ostēdi-
 mus), eos aliquid lateat, quod in quotidiano

DE RAT BENE MOR

nitæ nfu etiam temperantibus aliquando acẽ
dat necesse est. Nescire autẽ hoc, illud ne, quod
faciunt, aut facere appetunt: malum esse: q̃ sic
ab ineũte ætate educati sunt, sic instituti: ut bo-
num id esse existiment. Volunt igitur illi pro-
fecto quod faciunt: & ita uolũt aut etiam facien-
dum existiment: nedum ut facti pœnitẽtia du-
cantur: aut, cum faciunt, doleãt, quos pulchre
in eo libro, qui Sapientiæ dicitur, expressos in-
tueri licet: dum dicunt, Venite fruamur bonis,
quæ sunt: & utamur creatura tanq̃ in iuuentute
celeriter. Viño precioso & unguentis nos im-
pleamus: & non prætereat nos flos temporis.
Coronemus nos rosis, anteq̃ marcescant: Nul-
lum pratum sit, quod non pertranseat luxuria
nostra. Nemo uestrum exors sit luxuriæ no-
stræ: Vbiq̃ relinquamus signa lætitiæ. Qm̃
hæc ẽ pars nostra: & hæc est fors nostra. Quos
ignorãtia hæc non excusat. Nam si culpa non
uacat, qui ex his, quæ circa id quod agit, sunt,
quædã ignorans, aliquid fecit, quod, illa sciẽs,
nequaq̃ fecisset: quẽq̃, cum primum quid fecit
resciuit, fecisse pœnitet: q̃to ille minus uacabit,
qui & ea forsità omnia sciuit: & insuper atq̃ fe-
cisse se gaudet: cum præsertim huius sibi igno-
rantia longa male uiuendi consuetudine ipse
causa fuerit. Quocirca, ut hæc quoq̃, sicut supe-
riora illa, cõcludamus tandẽ: qui per intẽperã-
tiã aliquid faciunt: tanto his grauius peccãt, de

quibus pauloante sumus locuti: quanto & improbius factu est illud, quod faciunt: & male uiuendi consuetudo apud eos uetustior fuerit uel tanto leuius: quāto & minus malum illud, & ista recentior fuit. Vtriq; tamē & minus peccant, q̄ si illi etiam quæ circa actum sunt, uniuersa sciuisent: hi per intēperantiam non peccassent. & hoc ipsum, quod peccant: in Filium, cui proprio quodam iure sapientiam Scriptura diuina attribuit: peccant. quos porro tanta in omnibus, quæ agunt, aut patiuntur, diligentia esse conspexeris, ut nihil, nisi uniuersis, quæ circa id quod agunt sunt, diuina deliberatione pensatis, aggrediantur: & q̄ bene, atq; honeste ab ipsa usq; pueritia instituti sunt: semp, & ubiq; temperantiā seruent: eos (si modo alicubi reperiiti possunt) seu in culpam non incidant: siue boni aliquid operentur: gratiā apud Deum promereri cognosce, tanto maiorem: quanto & maius fuit, quod uel uitauerunt malum: uel operati sunt bonum: & scrupulosius, minusq; consuetum id erat, quod sunt aggressi: contraq; tanto minorem: quāto & illud minus fuit: & hoc notius, atq; ulitatus. Nam quædam in conuictu quotidiano inueniuntur bona, quæ bona magna non sint: ut eos, a quibus te diligere scias, diligere: fratres salutare: benefacienti benefacere: atq; hoc genus alia: quæ cum facere, grande bonum non sit: haud dubium,

nec, uelle facere, grande bonum erit: quâ tunc
autem sint: agendo, apud Deum gratiam pro-
merentur: omnes apud Filiû: cui (sicuti supra
diximus) attribuitur sapientia. Hæc de ignora-
tione quidem hætenus dixisse sufficiat. Nunc,
quando intelleximus quibusnam cogitatio-
nibus, & quantum, & in quem unusquisq; uel
peccare, uel promereri gratiã queat: & coactio-
nis, itemq; ignorationis cum duo sint genera:
unum tantum culpæ ascribi, ac uoluptatem ad
coactionem, intemperantiam uero ad ignora-
tionem propius accedere demonstrauius: ut
cum dies nobis mortis aduenerit: in domino
mori, ac beati esse possimus: omni cura, studio,
diligentia, tantisper declinate a malo, & facere
bonum debemus, dum uiuimus. quod si ho-
rum aliquando alterû, uel utrûq; fortassis omi-
serimus: ad pœnitundinem, confessionem, & sa-
tisfactionem, quæ & sola, & optima curandis
peccatorum uulneribus remedia sunt, confu-
gere oportebit. Ita fiet ut uniuscuiusq; nostrâ
mors, quæ, auctore propheta, est in conspectu
domini preciosa: in nostro, qui serui sumus:
(atq; utinam boni serui essemus) cōspectu pre-
ciosissima & uideatur, & reuera sit. De lon-
ginq; præceptorum genere satis pro susce-
pti operis breuitate tractauius. De proxi-
mo in sequenti libro tractare incipiemus.

QVID HOC, QVIDVE SEQUENTI
tractandum sit Libro: Et ab antiquo hoste
numquam multifariam impugnari, cum
de hac uita migraturus est, Libri secundi

C A P I

IXIMVS in superiore libro:
præceptorū, quæ in domino mo-
ri doceant, duo esse genera: alte-
rum longinquum: alterum uero
proximum: & longinquum quidem appella-
re nos illud, quod in reliqua hominis uita con-
sistit: proximū autem, quod in ea est uitæ par-
te, quam deficientibus iam senio uel aduersa
ualetudine uiribus, magis magisque aduentare
ad mortem uidemus. Et quæ ea, quæ de longin-
quo dici possunt, uno forsitan libro uniuersa
comprehendi debuerint: ut quæ de proximo
dicenda erant, seorsum ab illis tractari possent:
quia tamen in eis aliqua sunt, quæ, nisi cum
proximo tractentur: & quam ob causam tra-
ctentur, sciri uix possit: & identidem proximo
subtracta fuisse uideantur: quæ huiusmodi
sunt, in sequentes libros transferre, & proximo
præceptorum generi accommodare, satius ar-
bitrati sumus. Cum autem duo sint, quæ ad
hoc, quod proximū in domino moriendi, præ-
ceptorū genus appellamus, in primis pertinere
uideantur: alteram, ut insidias antiqui hostis,
& quo se pacto aduersus eas unusquisque præpa-

D iiii

ret, sciat: alterum uero, ut ab amicis, qui, cum reliqua uita, tum eo in primis quo moritur tempore, maxime necessarii sunt: adiuentur: quæ ad insidias pertinent: hoc quæ autem ad amicos: sequenti libro tractabimus. Erigenda igitur ad cœlū mens est: sensusq; in sublime tollendi. Est enim homini colluctatio, non aduersus carnem, & sanguinem tātum: sed aduersus principatus, & potestates, aduersus Mundi retores tenebrarum harum: cōtra spiritualia nequitiae in cœlestibus. quod ita se habere, illa Saluatoris uerba significant, quibus ait. Venit enim princeps mundi huius: & in me non habet quicq;. Qui enim ad dominum suum, in eo aliquid quaerens, uenire non timuit: cur ad nos, in quibus sua multa scit esse: uenire formidet? Venit igitur: atq; utinā solus ueniret, non innumerabili dæmonum multitudine constipatus: &, quæ contempto Deo facere persuasit peccata: ea tunc fecisse nos arguit: ac sempiternam pro eis damnationem meritos esse, contendit. Cui totis tantisper uiribus resistendum est: dum rationis usum habemus. Neq; enim de diuitiis, aut honoribus, aut certe uoluptatibus agitur: cum tamen propter hæc multos se se morti obiecisse sciamus: sed de anima: sed de uita: sed de bono, maloue sempiterno. Excitare itaq; nosmetipsos debemus, & perinde atq; prelium cum hoste crudelissimo commis-

furi: quē nec fugere ullo modo possimus: nec, si in suam nos redigat potestatem, unq̄ ad misericordiam flecti posse speremus: uel quæ supra nostras sunt uires, a nobis exigere. At quales nam struit insidias, perscrutari operæ preciiū fuerit. Non enim (puto) ut in libidinem exardescat: cuius semimortuum iam corpus ne moueri quidem sine adiutore in latus alterū potest. Nam quod de his dicitur, qui cum sacris Deo uirginibus adulterium, stuprum, incestum, sacrilegium perpetrarunt: (his enim nominibus erimen id appellandum censuerim: q̄ uno tēpore omnia hæc simul cōmittuntur: Adulterium; quia cum sponsis Christi: stuprum: quia cum uirginibus: incestū: quia cum Patris uxoribus: sacrilegiū: quia cum sacratis Deo) quod inq̄ de his dicitur, qui cum sacris Deo uirginibus hæc perpetrarunt: ut morientes, uirilis mēbri tentiginem sentiant: ad pœnā magis pertinere putauerim, q̄ ad culpam. Fit enim diuino iudicio: ut qui tentigine tam nefarie Deum prouocauerit incolumes: tentigine uicissim a Deo prouocentur infirmi: & ad eam pœnam, quam per id tēpus patiuntur grauissimā (neq̄ enim uoluptatis tentigo illa est, sed doloris) etiam infamiam subeāt: q̄ his, qui adsunt, iam palam fiant, quæ in eum usq̄ diem latuerant: aut ad memoriam reuocentur, quæ multo ante commissa exciderant. Non igitur insidias

DE R A T B E N E M O R

struit, ut in libidinem exardescat: cuius (ut dixi) semimortuum corpus ne moueri quidem sine adiutore in latus alterum potest: non ut gulæ illecebras appetat: cuius ita morbo corruptus est gustus: ut ne cibum quidem, aut potum, quo sustentandus est, capiat, nisi inuitus: nō ut desidiose agat: quem morbus, & dolor ociosum esse non sinit: non ut auaritiam sectetur: qui nec his, quæ possidet, diutius frui posse se sperat: non ut iracundia exardescat: cui nemo facit, & qui ipse nemini facere iniuriam potest: non ut inuidia stimuletur: cui de aliorum felicitate cogitare non uacat: non ut infletur superbia: qui seruorum, & uilissimi cuiusq; ope indigeat: non deniq; ut iuret, aut peieret: uel scurriliter, aut ociose quid dicat: cui loqui etiam grande tormentum est: sed ut in perfidiam ruat: sed ut in desperationem: sed ut in impatientiam: sed ut in uirium suarum nimiam confidentiam: sed ut in temporalium rerum curam superfluum. De quibus hoc ipso ordine singulatim dicere incipiemus.

De perfidia, quam morienti antiquus hostis conatur immittere: quidq; aduersus hoc Christianus homo facere debeat.

TENIM cum scribens Apostolus Corinthiis dicat: Secundum gratiam Dei, quæ data est mihi: ut sapiens architectus fundamentum posui: alius autem superædificat: Vnusquisque autem uideat quomodo superædificet: Fundamentum enim aliud nemo potest ponere, præter id, quod positum est: quod est Christus **IESVS**: Existimo antiquum hostem secundum maledictionem, quam sic exigentibus meritis suis incurrit: ut callidum euerforem ad conuellendum statim fundamentum accedere: ut, seu uirtutis aliquid superædificatum est: quod Apostolus aurum, argentum, lapides preciosos appellat: subtracto fundamento patenter corruat: siue aliquid uitii leuiusculi, quod ligna, fœnum, stipulam nominat: subtracto nihilominus fundamento sic corruat, ut ipse saluus esse non possit: nec quasi per ignem. scit enim sine fide impossibile esse placere Deo: & eum, qui non credit, iam iudicatum esse. Fidem autem cum dico: non quancunq; intelligo: sed eam, quæ in Deum est: sine qua saluus esse homo non potest. & siquidem ad hoc eum redigere ualeat: ut (quod Apostolus ait: uerbum crucis pereuntibus stultitia est:) ipse crucem stultitiã arbitre-

tur: hoc & ipse uelit: sin minus: certe uel in errorem mittere aliquem studet: ut in uno offendens, reus omnium fiat. Errorum autem infinita sunt genera: quæ non tam cognoscere utile est, quàm uitasse necesse. uitari autem possunt: si ad eam fidem, quàm Catholica seruat Ecclesia, unus quisque se referat. Neque enim disputandum esse cum diabolo eo tempore arbitror: qui si logismorum, & sophismatum ita est plenus: ut facile etiam peritissimum quæque possit inuolueri: præsertim cum corpore longa, uel graui ægrotatione confecto, minus per id tempus ad disputandum idoneus homo sit: & nõ cum uno uni sit res: sed cum pluribus: hisque, non solum quia corporeis inclusi sint, uerũ etiam quia & acutiore ingenio, & antiquiore doctrina, & experiẽtia maiore existunt, callidioribus: non enim sine causa antiqui hostes uocantur: & postremo fides non ratiocinando, sed credendo habeatur: cuius hoc semper maius meritũ fuit, quo minus est ipsa probabilis. Credidit Habraam Deo: & reputatum est ei ad iustitiã. Credamus & nos: & reputabitur nobis ad iustitiã. Credere enim (ut ait Apostolus) primum omnium accedentẽ ad Deũ oportet: quia est, alioquin, sicut in Esaia dicitur: Si nõ credideritis: nõ permanebitis: nec ipsi permanere poterimus.

Fuere (quemadmodum audiui) duo quondam uiri eruditissimi, & omniũ, qui ex eodem

gymnasio essent in disputado facile principes: ac iidem hi bene morati, maxime q̄ religiosi. e quibus unus cum excessisset e' uiuis: ei, qui superstes erat, in sua forte bibliotheca Scripturæ sacræ studiis incumbenti, totus ardēs apparuit territ' q̄, ac quænam ei tam grâdis poenæ causa foret: interrogâti, gemens, dolēs q̄ respōdit. Cum essem migraturus e' uita: uenit ad me hostis antiquus: & (quoniam apprime eruditum nouerat) sciscitari cœpit: de fide quid crederēt ego quæ in Apostolorum symbolo sunt, credere me, respondi. Ille exponi sibi quædâ, quæ minus lucida uiderentur, rogauit. Exposui ut in Symbolo Athanasii legeram. Neq̄ enim lucidius, aut ueniùs exponi posse putabam. Tum ille, Non est, ait, ut putas: sed quæ ad Patrē pertinent, partim aperta & uera, partim obscura & falsa sunt. Nam ipse quidem æternus est: non tamen ut semper Deus, sic semper & Pater. sed prius Deus: postea Pater. Ad hæc cum ego exclamarem: hæreticum esse documentum: doctrinâq̄ diabolicâ: Non est, inquit ille, clamoribus differendû, sed rationibus: si ueritatis indagandæ studio ducimur. Ego quid pro mea sententia sit, dicere facile possum: tu quid pro tua sit, melius explicare si potes: ab errore me grâdi liberaueris. Ipse miser, qui ingenio & doctrinæ meæ magis q̄ æquum erat considerem cum eo tãq̄ cum uno quolibet hominum cæ-

DE RAT BENE MOR

terorum disputare cepi: tandemq; rationibus, quas mihi ex aduerso plurimas ingererat: & (quod magis admiratus sum) Scripturæ Sacræ testimoniis in errorem me paulatim tam nefarium misit: ut iam neq; Filium, neq; Spiritum sanctum, Deum putarem. Interim rapuit animam mors: & qualem reperit, iudici obtulit. Ab eo discedere in hunc ignem sum iussus: quem, & si maximus est: tolerabilem tamen utcumq; putarem: si uel post mille annorum millia finiendus foret: sed æternus est: idemq; tantus: quantum nulla unquã apud nos uidit ætas. ut me in singulas ferme horas scientiæ meæ pœniteat: quæ in tam immane præcipitium me deiecit. Et hæc dicens euauit. At ille tum rei nouitate, tum uero amici damno permotus, ut in se primum reuersus est: cum iis, qui sibi amicissimi erant, quod uiderat contulit: pesiitq; quidnam aduersus huiuscemodi rem factu optimum ducerent: Decretum in commune est: ut ad eam se quisq; fidem referret, quam Catholica seruat Ecclesia, Paulopost in ægrotationem, ex qua & mortuus est, incidit. Et ecce ad eum itidẽ antiquus hostis prioris disputationis successu animosior uenit. quærit de fide quid credat: Respondet: credere se quæ mater Ecclesia credit. Rursus antiquus hostis, quidnam credat mater Ecclesia: sciscitatur. Et ille, quod ego, inquit. Atq;

in hunc modum audientibus his, qui astabāt; ueluti ab aliquo interrogatus, credo quæ credit mater Ecclesiar: & mater Ecclesia credit quæ ego credo: tantisper dicere non cessauit: dum animā redderet. Ita factum est: ut delusa inimici uersutia, ipse in cœlum migraret: & post paucos dies amicis, quos, quidnam in huiuscemodi re facta optimum uideretur cōsuluerat: longe alio habitu corporis apparens, gratias ageret: quod eorum consilio ad cœleste regnum, & beatitudinem sempiternam ascēderat. Quæ nos, uti sunt gesta describere, superfluum arbitriati non sumus: ut horum uel infortunio, uel successu discere unusquisq; posset: de fide cum diabolo disputari non oportere: sed satis esse, si ad eam se quisq; referat fidē, quam catholica tenet Ecclesia. Quoniam autem, q̄q̄ ipsi cū eo disputare nolumus: diuersos tamen ille errores, uariasq; hæreses seminare non desinit: ut in fide q̄ firmissimi esse possimus: quo ea pacto coeperit, aut creuerit: & quid iubeat: cogitare poterimus. nihil est enim tā uehemens ad persuadēdū (utputo) q̄ hoc genus assidua cogitatio. nā si uel potētia principū, uel philosophorū documētis, uel certe rerū factu faciliū, & ad quas natura proni sunt hoies, præceptiōe introducta fuisset: dicere nō imerito aliq; posset: diuinā nō eē, quā horū aliqd induxisset. uerū cū nihil i ea fuerit tale: quāmo uniuersa p̄trata: iu

DE RAT BENE MOR

re optimo & est, & esse creditur diuinissima. Nam Apostoli, per quos in Iudæa primū, deinde in toto terrarum orbe prædicata est: inopes, ignobiles, pauci, & rudes fuerunt: quorum uel faciem, uel uestes aspiceret: multo autē magis, aut numerum cerneret, aut linguam audiret: authoritatem tanti faceret, quanti quæ minimi. Quod autem prædicabatur: eiusmodi erat: ut magis insanire putandi forent, quàm dignū aliquid auditu docere. Quis enim illos non crederet insanire? cum eum, quem esse hominem, & genere mortis turpissimo inter latrones a suis ciuibus crucifixum, mortuum, atque sepultū faterentur: ipsi iidē, qui hæc faterentur a mortuis resurrexisse, & Deum esse affirmaret: & ita affirmaret: ut inter grauissima quæque supplicia mori mallent, quàm aliter dicere? Nam & hoc Apostolus tetigit: qui ad Corinthios scribens, Nos, inquit, prædicamus Christum, Gentibus quidē stultitiam: Iudæis autem scandalum: ipsis autē uocatis Dei electis, Christum Dei uirtutem, & Dei sapientiam. Quod enim stultum est Dei: sapientius est hominibus. Quod igitur prædicabant: cum eiusmodi esset: ne illis quidem, si quos tunc inuenissent, quibus nulla infedisset adhuc alicuius religionis opinio: persuaderi debuerat. Cum uero suos quæque regio deos haberet, suas cerimonias, suos immolandi ritus, sua phana, suos sacerdotes: & hæc partim opinio

nio populi, partim imperatores, ac reges, suadē
 tibus ita fieri oportere: sacerdotibus idolōrū,
 defenderent: & ita defenderent: ut qui contra
 mutire auderent, uariis cruciatibus necarētur:
 multo (ni fallor) minus persuaderi debuit. Por
 ro' cū ad hęc omnia, etiā quæ circa eius cultū
 docebāt: uoluptatis huius seculi nihil, laboris
 autē, & doloris plurimū haberent: ut castitatē
 seruare: mulietē alienā nec concupiscere: ieiū
 niis, atq; uigiliis carnē subiicere: aliena non ra
 pere: suis renunciare. Percutienti in unā maxil
 lā, præbere & alterā: auferenti palium, dimit
 tere in super tunicā: inimicos diligere: benefa
 cere iis, qui oderunt te: pro persequentibus, &
 calūniantibus orare: corporis cruciatus nec fu
 gere: nec timere: sed eius potius ultro oblatū,
 inter ipsa tormēta gaudere: abnegare temeti
 psum: & ut sequaris Christum, tollere crucem
 tuam: perdere hic animā tuā, ut alibi eam inue
 nias: & alia hoc genus: quæ partim cōsulebāt:
 partim etiā præcipiebāt innumera: cum in quā
 quæ circa eius cultū docebāt: uoluptatis huius
 seculi nihil, laboris autē & doloris plurimū ha
 berent: ut (quæ paulo ante cōmemorauī) mul
 to adhuc minus persuaderi debuit: persuasa ta
 men est: & ita persuasa: ut non promiscuū mo
 do uulgus, & ignobilē plebē, quæ patere sæpe
 callidorum fraudibus solet: sed doctissimos, &
 iam uiros, & prouinciarū nobilissimos reges,

E

DE RATIONE MOR

ad extremū uero etiā orbis dominū uniuersū
 in suam trāsire sentētiā faceret: ut uerū esse sci-
 remus, quod Apostolus ad Hebræos scribit, di-
 cens. Sancti per fidē uicerunt regna. Hoc autē
 quis nō uidet esse diuinū? Quod si diuinū est:
 uera est pfecto etiā fides nostra. Quotus enim
 quisq; inuētus fuisset: qui tantā inter ea, quæ in
 singulas ferme horas a tyrannis, aut carnifici-
 bus, excogitabātur supplicia, cōstantiā exhibe-
 re potuisset: nisi uerū esset, atq; adeo plusq; uerū
 illud, pro quo tam obnixe, tāq; intrepide decer-
 tabāt. Per pauci sunt pfecto, ut non dicā nul-
 li: qui etiā in re summa, si per tormēta res agi-
 tur: non etiā quæ sunt oibus manifesta, potius
 negent, q̄ torqueri uelint. At hi tot, tāq; inaudi-
 ta tormenta, & ipsi subiere: & innumerabiles
 alios ad subeundū induxere: quia rem occultā,
 stultā ac deliramenti similē, cuius nullā habe-
 rent aliam certitudinē, q̄ q̄ ita crediderant: ne-
 gare noluerunt. Cur hoc? Non ne quia uerissi-
 ma erant, pro quibus tam intrepidi stabant, fi-
 dei Christianæ, ac ueri, eiusdēq; summi Dei te-
 stimonia? Atq; ob hanc ipsam rem non specta-
 toribus modo, sed ipsis quoq; iudicibus, qui
 torqueri faciebant: & carnificibus, qui torque-
 bant, credibilia facta sunt, quæ dicebant. Sicut
 ait Propheta. Testimonia tua credibilia facta
 sunt nimis: cum etiam plus ipsi possent feren-
 do, q̄ carnifices inferendo supplicia: cum uicti

uincerent : & cæsi de hostibus triumpharent cum (sicut in Euangelio dominus ait) tanq̄ frumenti grana mundissimi in terram cadentes, & mortui, multum fructum afferrent. Nullus ad extremum relictus est: cui non & uerum, & manifestum uideretur, quod prius & falsum, & occultum, & insaniam, ac deliramentorum plenum arbitrabantur. Neq̄ nego: magno ad hanc rem adiumento fuisse miracula, quæ per hos ipsos, & multa, & maiora indies fiebant. Quis enim eis non crederet, a' quibus & dæmones effugari, & omnes humani corporis infirmitates sanari, & mortuos suscitari, solo uerbo uisisset? Sed hæc ipsa miracula ueritatis fidei Christianæ argumenta firmissima esse contendit. Nam ea, quæ super naturam sunt: non facit nisi Deus, aut cui Deus permiserit. Non permittit autem (utputo) iis, qui de se falsa loquuntur. Scimus enim quia peccatores Deus non audit: sed, si quis cultor eius est: & uoluntatem eius facit: huc exaudit. Quod si aut Deus ea fecit: aut facere iustos pmisit: uerissima sunt profecto quæ sic persuasa fuerunt. Porro si quis miraculis non adhibeat fidem: & ficta esse, non facta contendat: (quanquam longe ille quidem a' uero aberraturus sit) uideat si non istud & grande miraculum, & pro Christiana Fide argumentum certissimum est: q̄ inopes, & ignobiles, & pauci, &

rudes, totam in suam ſententiã, abſq; ullo mi-
 raculo, terrarũ orbem traxerunt: & in eo pluri-
 mos partim doctiſſimos, partim etiã potētiffi-
 mos viros. Ad hæc etiã illud uniuſcujuſq; fidẽ
 firmabit mirifice: ſi doctorũ Hæbreorũ, Græ-
 corũ, & Latinorũ ſumma ingenia, ingẽtemq;
 doctrinã ſecum ipſe recenſeat. Quos enim ex
 librorũ, qui ab ipſis æditi ſunt, multitudine, ſi-
 mul ac pulchritudine: nõ diſertiffimos modo,
 uerum ſciẽtiã quoq; profundiffimã fuiſſe nõ
 dubitat: hos tantos, & tam multos falli nõ po-
 tuiſſe, facile credet: Cũ præſertim fuerit ferme
 ſemper, qui aduerſus eccleſiaſticũ dogma, Fi-
 dẽq; Catholicã, & ſummo ingenio, & ingenti
 doctrina contẽdere auſi, reges interdũ & impe-
 ratores, pro ea, quã ipſi introduxerãt, hæreſe ar-
 ma capere, ac in perſecutione fidelium debaccha-
 ni fecerint. Qui ſiquid (nolo dicere) ueri, ſed ue-
 riſimiliuſculi pro ſuis erroribus aſſerre potuiſ-
 ſent: totum, haud dubiũ, terrarũ orbem poſt ſe
 partim duxiſſent: partim etiã ptraxiſſent. Nam
 duo cum ſint, quæ ſententiã mutare homines
 faciũt: hinc quidẽ perturbatio animi: ut timor,
 ſpes, dolor, & gaudiũ: illinc autẽ ratio, quæ oĩa
 interdũ iſta peſſundat: & hac quidẽ ipſi diſpu-
 tando, ratiocinãdo, docẽdo: illis uero impera-
 tores, ac reges, cõminãdo, pollicendo, donan-
 do, atq; torquendo uterentur: nihil obſtitiffet,
 quo minus omnes in ſuam ſententiã (uti pau-

loante diximus) uel duxissent, uel pertraxissent si ueri aliquid suadere aggressi fuissent. Non duxerunt autē, neq; pertraxerūt: quia ueri omnino nihil suadere aggressi sunt. Et enim ut oleū liquoribus alijs, ita rebus oībus, quæ sciti, aut credi possunt, supernatat ueritas. Neq; sine causa in Esdra Zorobabel sapiētiae palmā cōsecutus est: cum uno, forte uinum, alio, fortiorē esse regē, scribēte, ipse, fortiores mulieres, super oīa autē uincere ueritatē differuit. Quod enim sententiæ suæ rationē reddens dixit: Veritas magna & fortior præ oībus: Omnis terra ueritatē inuocat: cœlū etiā ipsam benedicit: & omnia opera mouentur: & tremunt eam: & nō est cū ea quicq; iniquū: Et paulopost: Veritas manet, & inualescit in æternū: & uiuit, & obtinet in secula seculorū: Nec est apud eam accipere perfonas, neq; differētias: sed quæ iusta sunt, facit oībus iniustis, ac malignis: & omnes benignantur in operibus eius: & non est in iudicio eius iniquū: sed fortitudo, & regnum, & potestas, & maiestas omniū æuorū. Hoc inquit, quod scripti sui rationē reddens differuit: tam uerū est, q̄ quod uerissimū. Quamobrē tollere, mea quidem sentētia, de mente uniuscuiusq; dubium, si quod forte super fidei ueritate inciderit: hæc & singula possunt, & multo amplius uniuersa. Referti hoc loco possent, quæ in epistola ad Hebræos non copiose modo, uerū etiam ac-

tissime de fide scribit Apostolus. Sunt enim grãdia, & ad explicandã fidei necessitatem, uti litatem, & potestatem apprime utilia. sed partim quia homini in uitæ mortis q̄ cõfinitio laborãti multa cogitare non uacat; partim uero quia, sicui uacat, ei de ipsa epistola sententias summere, quotquot uoluerit, licet: locum, unde sumi possint, demonstrasse sufficiat: ut uel ipse, uel qui curam ipsius gerunt, spirituales amici, quicquid optimum, & ad eam ægro-tationem, quæ tunc maxime stimulat, accomodatissimum fuerit: depromere, atq; adducere in medium possint.

De desperatione, quam morienti antiquus hostis conatur immittere: Quid q̄ aduersus hoc Christianus hõ facere debeat. GAP III

Am uerò si fundamētum, quod est

i Christus Iesus, conuellere non potuerit: quid porro moliri studeat improbus, uideamus. Neq; enim tam

Troianis conuenire putãda sunt, quæ apud Maronem Latinus rex ciuitate obsessa in cõuentu Latinoꝝ dixit. (Quos nulla fatigãt Prælia: nec uicti possint ablistero ferro.) Quàm spiritibus immūdis: & quidem multò accommodatius. Nam illi uicti aliquãdo, solum proprium relinquere, ac maritimis tempestatibus se se cõmittere compulsi sunt. At hi, fusi sint licet, atq; fugati: uicti q̄, atq; in ditionem redacti: uires ta-

men colligere, & prælium in singula momēta maioribus semper odiis, & pertinacia infestiore instigare non prius absistunt, quàm uel ex eo uictores euaserint: uel, animam in cœlum sublatam, cum ea ultra dimicare non possint. Pugnant autem nostris armis: ut plurimum: & quibus uictos esse se sciunt: iis nos uicissim perfidi uincere moluntur. Non aliter, quàm captiuorum improbissimi quique: qui si, cum uictorem circa id, per quod uictor euasit, attentius agere uideret, extendere ad arma dexteram possunt: illis ipsis, quibus superati sunt, armis eum obruncant. Quis enim unquam crederet, pro fidei ueritate stare diabolum? Qui non alia magis te uictum se meminit, quàm fide. Sicut in epistola sua scribit Ioannes. Hæc est uictoria, quæ uincit mundus: fides nostra. Stat tamen, & ita stat: ut quæ conuellere antè non potuit, perquam diligentissimè firmet. & quemadmodum qui munitissimo, ac tutissimo loco ædificatam ciuitatē oppugnant: si neque murorum fundamenta conuellere, neque partem aliquam rumpere, neque scalis superare altitudinem possunt: portas obstruere, & uallo fossaque circumdare solent: ut necui sit egrediendi facultas: atque ita, qui obsidentur: uel uicti se dedant: uel fame sitiue confecti intereant. Ita hostis antiquus, si fundamentum, præter quod aliud poni non potest: conuellere, aut bonorum operum, quæ super illud

ædificata sunt, soliditatē rumpere, aut superare
 altitudinem nequit: fidem quaquauorsum fir-
 mare: & exitus intercludere uniuersos cona-
 tur: ut, sublata omni euadendi spe, dedere se se
 obsessus cogatur: aut præ fame, siti uel anima
 eius in ipso deficiat. Sicut ait Propheta. Esuriē-
 tes & sitientes: anima eorū in ipsis defecit. Co-
 natur autē huiuscemodi uerbis. Christus Iesus,
 homo Deus, Dei filius, quē tu tā obnixē Deū
 nosse te confiteris: factis autē semper negasti:
 peccatum tibi per baptisma originale dimisit:
 gratiā dedit: liberū cōcessit arbitrium: intelle-
 ctus, uolūtatis, atq; memoriæ tribuit usum: bo-
 nā corporis ualetudinē, animi dotes, multa q;
 fortunæ bona donauit: aduersis interdū rebus,
 uti ad iustitiæ semitā redires, cōmonuit: pecca-
 torū, quibus eius patientiā toties, & tam nefa-
 riē irritasti, sapiūs tibi tā ueniā præbuit, q̄ ipse
 petieris: cum tu eum tamen indies magis ma-
 gis q; irritaueris: partim illis ipsis, quorū tibi ue-
 niā dederat: partim etiam grauioribus culpis.
 Defessus est deniq; ignoscēdo: cū tu defessus
 peccādo non sis. Putas ne, illum esse iniustū: ut
 non pro tuis te sceleribus digna quādoq; affi-
 ciat pœna? Putas ne, te ingratiudinē tātā, qua
 (ut cætera sileā) pro te homo factus, pro te cru-
 cifixus, mortuus, & sepultus, abs te tam iniquē
 prouocatus fuit: impunē laturum? Putas ne sic
 apud eum misericordiā, aut ignauā potius in-

dulgentiam esse: ut iustitiæ omnino nil sit. Est profectò: atq; adeò nō minor, q̄ misericordia. Scriptū est enim. Iustus dominus in oibus uis suis. Et rursus. Deus iudex iustus.

Et. Iustitia tua, sicut montes Dei. Et. Deus stetit in synagoga deorum: in medio autē deos diiudicat. Et quæ tu te huiusmodi multa legisti. Quod si apud eum uix iustus saluatur: tu impius, & peccator, ubi apparebis? ubi apparebis tu? Qui, cum patiētia eius ad poenitentiam te inuitaret, secundū duriciā tuam, & cor impoenitens, thesaurizasti tibi iram in die iræ, & reuelationis iusti iudicii Dei: qui reddet unicuiq; iuxta opera sua? Non ne hoc, & hoc omisisti? Non ne illud & illud fecisti? Enumerans omnia, quæ cogitatione, uerbo, uel opere, aut bona non fecit, aut mala cōmisit: ea q; singulatim per loca, personas, & tēpora, exaggerans unūquodq;, & in ueniæ desperationē q̄tū potest inducens, quā, etiā si petatur: quia satisfaciēdi, fortassis etiā confitēdi, spatium deest: nullo genere cōsequi posse illū affirmat: illud subinde in mediū afferens. Quoniā non est in morte, qui memor sit tui; in inferno autem quis confitebitur tibi? Et rursus illud: Quoniā in inferno nulla est redēptio: Ut uel exēplo Cain secum ipse iām dicat: Maior est iniquitas mea, q̄ ut ueniā merear: Vel cum Iuda Scariothē ad laqueū currat: & subtrahat se

DE RAT BENE MOR

se, atq; abscondat a' misericordia Dei: quam etiam studiosissimè imploratam, post quantæcunq; poenitentiaë satisfactionem, cõcedi sibi posse non sperat. Hæc eius sunt arma: hi dolores: hæc artes: quibus miseram uniuscuiusq; animam crudelis impugnat: & ueluti fidei muris inclusam, ut egredi omninò non possit ac fame, siti q; contabescat: memoria præteritarum culparum, tanq; fossa, & iustitiæ diuinæ commemoratione, tanq; uallo quodam, circumdat. Contra quas quid Christi miles uicissim agere: quomodo se ad pugnam instruere debeat, uideamus. Non est enim (ut arbitror) nouum hoc nomen: ut Christianum hominem militem appellemus. Siquidem & in Iob legitur.

Militia est uita hominis super terram. Et Apostolus in secūda ad Corinthios ait. Arma militiae nostræ, non carnalia sunt: sed potentia Deo ad destructionē, munitionū consilia destruentes: & omnem altitudinem extolentem se aduersus scientiam Dei. & in captiuitatem redigētes omnem intellectum in obsequium Christi: & in promptu habentes ulcisci omnem inobedientiam. Quod & pluribus identidem locis usurpatum est. Quamobrem, deiectis portarum repagulis, & fossa humo oppleta, disruptoq; uallo, exitum sibi per media hostium castra faciat, necesse est: faciat autem hoc modo. Nam primùm omnium

*

ad memoriam reuocabit diuinæ misericordiæ quotquot potest exempla . quale illud Dauid, qui adulterio parricidium iunxit: & tamen statim ut dixit: peccauit: audire meruit a' Prophe- ta. Dominus quoq; transtulit peccatum tuum. Et illud mulieris in adulterio deprehensæ: quæ miseratus, non cōdēnauit. Et illud Mariæ Ma- gdalensæ: de qua, cum fuisset in ciuitate pecca- trix: dæmonia septem eiecit: & peccata ei mul- ta, quoniā dilexit multum, remisit. Et illud Pe- tri apostoli: qui & ipsum negauit: & nō ob eā rem tamen primatum, quem inter apostolos fuerat consecutus, amisit. Et illud latronis: qui paucis admodum uerbis, quibus & socium cri- minis increpauit: & dominum, ut sui meminisset, orauit: audire promeruit . Hodie mecū eris in paradiso . Et illud Pauli: qui ecclesiam Dei & antea persecutus, & tunc etiam persequens, Vas tamen electionis est factus . Hoc est, repa- gula portarum deiicere: hoc est, egrediendi de urbe obsessa sibi aditum patefacere: hoc est, erumpendi per hostium castra uiam latissimā aperire. Quemadmodum enim culparum, qui- bus obligati fuimus, ueterum commemora- tio, ad damnationis metum nos pertrahit: & misericordiæ quandam (ut ita dixerim) ia- nuam claudit: eodem modo aliorum, qui, eum similia, & maiora fortassis admiserint, penam consecuti sunt: consideratio, ad

DE RAT BENE MOR

* spem ueniæ firmissimam retrahit: ac eam, quæ paulòantè uidebatur cōclusa, misericordiæ ianuam aperit. Hoc itaq; factū cū fuerit: secundo loco, quæ cōfessus est, & pro quibus fatississe se meminit, peccata, ea nihil ad se existimet pertinere. Si enim Propheta David ob hoc solū, quod dixit: Confitebor aduersū me iniustitiā meā domino: misericordiā consecutus est: quod ostēdit, dum sequitur: Et tu remisisti impietate peccati mei: Si apud Esaiam Prophetā, ubi dicitur: Confitebor tibi, domine, quoniā iratus es mihi: de consolatione fit mentio: unde protinūs subditur. Conuersus est furor tuus: & consolatus es me: Quanto magis & misericordiā, & consolationē consequi potuit, qui & cōfessus est: & satisfecit: cū duplex tribulatio aduersus nullū consurgat: & ea Deus fore impunita p̄miserit, quæ sua quis sponte p̄pter eum punierit: Sicut in Ezechiele contestatus est. Si dixero impio: morte morieris: & egerit p̄cēntentiā a peccato suo: fecerit q; iudiciū, & iustitiā: & pignus restituerit ille impius: rapināq; reddiderit: in mādatis uitæ ambulauerit: nec fecerit quicq; iniustū: uita uiuet: & non morietur. omnia peccata eius, quæ peccauit, non imputabuntur ei. Quorū uerò fortassis p̄cēntentiā non egit: uel quæ necdū etiam cōfessus est: ea, si non loquēdi facultatē amisit, uerbis confiteatur: dolens, gemens q; q;

in eam usq; horã cõfessus non fuerit. Aut, si lo-
 qui ultra non potest: signis: quale est, pectoris
 percussio: coniunctio manũ: & sursum uersũs
 eleuatio: & lachrymarũ effusio: & huiusmodi
 alia. q; si nec istud potest: corde saltẽ solo cõfi-
 teatur: & non egisse pœnitentiã se, uel minũs le-
 gitimã egisse, itidẽq; confessum non esse, & ad
 hoc se redegisse, ut confiteri, aut pœnitentiã iam
 agere ultra non possit, doleat q̃ põt ex animo:
 certus, nec illã aut pœnitentiã, aut confessionẽ
 fore apud Deum feram: si est uera. Ait enim. —

Nolo mortem impiĩ: sed ut cõuertatur im-
 pius a uia sua: & uiuat. Ad hæc & bona, siquæ
 ante id tẽpus, gratia Dei adiutus, fecit: ad me-
 moriã reuocet. Reuocet autẽ sic: ut neq; sibi ea
 soli attribuat: neq; sine se rursũs a Deo solo fa-
 cta intelligat. Sicut Apostolus in Prima ad Co-
 rinthios, qui cum oĩbus se Apostolis abundan-
 tiũs diceret laborasse: statim intulit. Nõ ego
 autẽ: sed gratia Dei mecum. Hæc duobus eum
 modis uti benẽ speret, efficient: altero: q; qui
 hæc operatus est: mercedẽ eum accipere æquũ
 esse, nõ ignorat: quãdoquidẽ & qui dedit uni
 ex minimis istis potum aquæ frigidæ tantũ in
 nomine discipuli: mercedẽ suã perditurus nõ
 sit: altero autẽ: q; qui eum, ut hæc operaretur,
 adiuuare dignatus est: iam tũc, cum adiuuaret:
 iudiciis haud obscuris ostendit, eũ amare se: &
 suam tutari opus nõ a spernabitur. Hoc est, hu-

DE RAT BENE MOR

mo fossam opplere: ut ne impetum in uallum
facturo, & per media hostium castra erupturo,
casus, aut etiam submersionis periculum sit.
* Hoc ubi fecerit: uallum iam securus aggredia-
tur, licebit: & Diuinæ Scripturæ sentētijs, qui-
bus eum, tanq̄ totidem sudibus, inimicus ual-
lauit, reuolat: in q̄ hostem proiciat: & Chri-
stum quidem Iesum hominem Deum aduo-
catum sibi ad deprecanda peccatorum, quibus
maiestatem diuinam offendit: supplicia, fore
affirmet: Sicut in epistola sua scribit Ioannes.

Filioli, scribo uobis: ut non peccetis: sed &
si quis peccauerit: aduocatum habemus apud
Patrem, Christum Iesum: & ipse est propitiatio
pro peccatis. Cui tantum est, ne ullus omnino
intereat, studium: ut quæ pro nobis semel sine
ullo peccato pertulit mala: ea semper Patri in
satisfactionē debiti, quod singuli quiq; peccan-
do contrahimus, offerat: quæ nobis firmissima
salutis est spes: cum præsertim idem ipse etiam
iudex futurus sit. Quis enim illius iudicium fe-
curus non subeat: quem habere in ea causa etis
aduocatum se sciat? Aduocatum dixi: fratrem
dicere debuissim. Ait enim psalmo uigesimo
primo: Narrabo nomen tuū fratribus meis.

Non enim, (ut etiam ad Hebræos Aposto-
lus scribit) nos, inquam, confunditur, eos, qui-
bus ipse per se, suos uel, nomen Dei annuncia-
turus est: fratres uocare, quandoquidem & qui

sanctificat, & qui sanctificantur: ex uno sunt omnes. Cuius enim Patris ipse natura est Filius: eiusdem etiam nos Patris adoptione filios esse permisit. Et ob eam rem, cum oramus: Patrem nos docuit Deum uocare. Quod & in Malachia legitur, cum dicit. Si Pater ego sum: ubi est honor meus? Parum dixi, fratrem: cum corporis eius, cuius ipse est caput: singuli quoque ex nobis membra sumus. Quemadmodum Apostolus docet, Et uos, inquit, Christi corpus estis: & membra de membro. Quod si nullus est, qui sui corporis perire uel minimum membrum uelit: neque Christus profecto perire nostram quempiam uolet: quemadmodum pluribus in euangelio locis testificatus est: uel cum dixit: Non ueni uocare iustos: sed peccatores.

Vel cum de eo dicit Apostolus: quod omnes homines uult saluos fieri. Vel cum dixit: Discite, quid est: Misericordiam uolo, & non sacrificium.

Vel cum dixit: Non eget, qui sani sunt, medico, sed male habentes. Vel cum dixit: Filius hominis uenit quaerere, & saluum facere quod perierat. Vel cum filii prodigi, qui in se reuersus: ueniam rogaturus aduenerat: quis adhuc longè eest: misericordia motus est. Vel cum in cruce fixus etiam pro eis, a quibus erat crucifixus, orauit: dicens: Pater dimitte illis: non enim sciunt quid faciunt. Vel cum alia huiusmodi, quorum plena sunt Euangelia, protulit.

DE RAT BENE MOR

Quocirca nō est cur desperare (modò in se re-
uersus sit) quispiā debeat: cūm ab eo iudicāndus
sit: quē eundē & habiturus est aduocatū: & fra-
trem habet: & cuius etiā ipse est mēbrū. Dicat
igitur diabolo: dicat tētatori: dicat humani ge-
neris hosti. Factis negaui: factis confiteor iterū.

Cur ampliùs possit negatio ad dānandū, q̄ cō-
fessio ad ignoscēdū: Peccatū originale dimi-
sit. Quid mirū? cūm uenialia simul atq; morta-
lia uniuersa dimiserit? Gratiā dedit: dabit etiā
ut gratiā pro gratia habeā. Liberum concessit
arbitriū: nunc potiùs cōcessurus est liberū: cūm
peccare iam displicet. Qui enim facit peccatū
seruus est peccati. Intellectus, uolūtatis, atq; me-
moriæ tribuit usum: his benè uti incipere, nūq̄
seruum est. Intellego iam, ipsum esse ueritatem:
sicut ait Ioannes: & Spiritus testificatur: quia
Christus est ueritas, & in eo oblectabitur post-
hac intellectus meus. Scio, existere summū bo-
num: sicut & testificatur Propheta. Quā
bonus Israel Deus iis, qui recto sunt corde! Et
propterea nihil iam aliud præter eū uolo. Me-
mini, ab eo me toties ueniā consecutū. Iam ul-
trā patientiā irritare nō audeo: ne mihi aliquā-
do in furorē uertatur. Memini, moriturum: &
propterea in æternum non peccare constitui.

Memorare, inquit, nouissima tua: & in æter-
num non peccabis. Donauit bonā corporis ua-
letudinē, animi dotes, fortunæ bona cōplura.

Aequum

Aequum est, ut qui bona ualitudine benè usus
 non sum: nunc iam mala benè uti aggrediar.
 Aequum est, ut qui pro animi dotibus dignè il-
 lum ueneratus non sum: uenerer iam nunc eus
 uel ferò: & cum eis animã illi meam, ueluti uir-
 ginè castã despondeã; sicut scriptũ ab Apосто-
 lo est: Despondi enim uos uni uiro uirginè ca-
 stam exhibere Christo. Aequum est, ut qui for-
 tunæ bonis, uelut graui sarcina, meo uitio one-
 ratus fui: nunc iam beneficio Dei, uelut relictis
 oibus, exoneratus; nudus nudũ sequar: qualem
 in cruce pro me pèdere iã uideo. Nec erit, quo
 me persequētis inimici manus uel retineat, uel
 apprehendat. Aduersis rebus, uti ad iustitiæ fe-
 mitã redirè, cõmonuit: cõmonet etiã nunc. sed
 prius quidẽ, q̃ animo eram in meam perniciẽ
 obstinato, redire contẽpsi; nunc iam, relicta uia
 lata & spatiosa, quæ ducit ad mortẽ; in eam re-
 diui, pergo q̃, quod me ducit: securus, ducere ad
 coelũ eam rectissimè. Irritauit patiẽtiã eius mul-
 tis magnis q̃ criminibus: prouoco nunc iam
 misericordiam multis, magnis q̃ gemitibus.
 Neq̃ ille lassari potest ignoscẽdo: in quo (sicut
 ait Propheta) non est deficiens, neq̃ laborans:
 neq̃ ego ueniã implorando. Scio quippe, non
 esse cõdignas passiones huius tẽporis ad futu-
 ram gloriã, quæ reuelabitur in nobis: & certus
 sum: q̃ etsi non dabit mihi, eò q̃ amicus eius
 sim: dabit certè uel propter improbitatẽ. Scio,

DE RAT BENE MOR

esse iustissimū: & propterea non puniturū cōfido: quæ ipse nunc punio. Scio, ingrātū me habens extitisse: & propterea poenitet me ingratitudinis meæ. Qui Petrū Apostolū, a quo negatus fuerat, respicere dignatus est: me (pūto) eadē, quæ Petrus egit, facientē non despiciet. Iræ amantiū amoris integratio est. Amabo eū posthac tantō ardētius: q̄tō (uelut aliq̄diu cōtecto amoris igne) minūs amare sum uisus.

Charitas autē operit multitudinē peccatorum. Et dimissa legi fuisse Mariæ Magdalenæ delicta multa: quoniā dilexit multū. cui enim minus dimittitur: minūs diligit. Non est, non est, inquā, ignaua in eo negligētia, sed iusta misericordia, misericors, & iustitia. Qui dixit: Iustus dominus, in oībus uīs suis: Idem etiā dixit: Voluntatē timentū se faciet: & deprecationē eorū exaudiet: & saluos faciet eos. Qui dixit: Deus iudex iustus: Et: Iustitia tua sicut mōtes Dei: dixit etiā: Deus fortis & patiens, nunquid irascetur per singulos dies? Et rursū. Homines: & iumēta saluabis domine. quēadmodum multiplicasti misericordiā tuā Deus? Et qui dixit: In medio autē deos diiudicat: dixit etiā: Eripite pauperē: & egenū de manu peccatoris liberate. Desine iam (qui tibi mos est) dimidiatas Diuinæ Scripturæ sentētias afferre in mediū. Tunc quoq̄, cū ipsum dominū gloriæ tentares, attulisti dicēs: Scriptum est enim,

Angelis suis mādauit de te: ut custodiant te in
 oībus uis tuis. In manibus portabūt te: ne unq̄
 offendas ad lapidē pedē tuum: Et non addidi-
 sti: Super aspidē & basiliscū ambulabis: & cō-
 culcabis leonē, & draconē: Quod de te scriptū.
 statim post ea, quæ in mediū attulisti, prophe-
 tæ testimonia, sequebatur. Scis enim, q̄ pecca-
 tori dixit Deus: Quare tu enarras iustitias me-
 as: & assumis testamentū meū per os tuum? tu
 uero odisti disciplinam: & proiecisti sermones
 meos retrorsum? Si uidebas furem: currebas
 cum eo: & cum adulteris portionē tuā pone-
 bas. Os tuum abundauit malitia, & lingua tua
 concinnabat dolos. Et paulò post. Existimasti
 inique: q̄ ero tui similis? Arguam te: & statuā
 contra faciē tuam. Nam quæ mihi cōmemo-
 ras crimina: eorū ego (quoniā diligētibus Deū
 omnia cooperātur in bonū) cōmémorationē
 ita suscipio: ut non, quia peccaui, ueniā conse-
 qui me posse desperem: sed ut, si cuius pœnitē-
 tiā agere oblitus fuisset: eius uel nunc, quoniā
 ad memoriā reuocasti: pœnitentiā agā. Quid
 enim dum omnimodo, siue per occasionē, si-
 ue per ueritatē pœnitētiā agere monear? Nam
 (ut tu rectē quidē, sed intentione obliqua dixi-
 sti) patiētia Dei ad pœnitentiā me inuitat: non
 ultrā igitur differā: ne thesaurizem mihi iram
 in die iræ, & reuelationis iusti iudicii Dei. Red-
 det enim unicuiq̄ iuxta opera sua: tibi autem,

DE RAT BENE MOR

quo authore mala patrantur uniuersa: quid, nisi sempiternū malū? Vade igitur retrò sathana, uade: quia mihi certum est (ut in Iob legimus: quē tu, dum superare conaris, meliorē fecisti) etiam si occiderit me: sperare in eo. Quis enim unq̄ in eo sperauit: & cōfusus est? Habeo prophetā, qui dicat. Ego autē semper sperabo. Et rursus. Mihi autē adhærere Deo bonū est: ponere in domino Deo spem meā. Et iterū.

Deus auxilii mei: & spes mea in Deo est.

Et eodem loco. Sperate in eo omnis cōgregatio populi: effundite corā illo corda uestra: Deus adiutor noster in æternū. Est enim (ut apud eundē prophetā habemus) miserator & misericors dominus: patiens, & multū misericors: suauis uniuersis: & miserationes eius super omnia opera eius. Quomodo nāq; miseretur pater filiorū: miseratus est dominus timentibus se. Adibo igitur cum fiducia ad thronum gratiæ eius: ut salutē inueniā: & misericordiā cōsequar, in tēpore opportuno. Scio, nihil tam ei displicere posse, q̄ ueniæ desperationē: qua quisquis tenetur: multò ea sola magis Deum offendit, q̄ cæteris quātiscūq;, quibus illū irritauit, peccatis. Non enim arbitratur, Deū esse, qui finitum in eo aliquid putat: neq; intelligit quid sibi id uelit, quod de misericordia eius locutus est Dauid: dum ait. Misericordia autem domini ab æterno: & usq; in æternū, super ti-

mentes eum . Proinde interitū laquei tui, quē mihi abscōderas: tecū (ut dignus es) aufer: eōq; captus, & alligatus disce: perfectū iam in te illud, quod imprecatus est Dauid, dicens. Veniat illi laqueus, quē ignorat: & captio, quam abscondit, apprehēdat eum: & in laqueū cadat in ipsum. Anima autē mea exultabit in domino: & delectabitur super salutari suo . Tam profūs delectabitur: ut, uel si cōpertū sit mihi hoc: de damnandorū esse me numero: sperare tamen in eo non desinā. Hoc est, uallū cōfringere: hoc est, sudas reuellere, & in hostē proiicere. Hoc est, per media hostiū castra sibi exitū facere: atq; destructis munitionibus, deiectaq; altitudine, quæ se aduersūs Dei scientiā extollebat: & subiugata omni inobediētia, fidē firmam, & spem cōtinuā retinere: ac uersas in fugam perfidorū, & de salute sua desperantiū, hostium turmas capere, atq; pessundare.

De impatientia, quā morienti antiquus hostis conatur immittere . Quid'q; aduersūs hoc Christianus homo facere debeat. CAP III

Aptas autē diligenter custodiat necesse est: quia neq; dimittere potest: ne bellū rursū istaurēt: neq; (quod immortalē a deo naturam cōsecuti sunt) interficere. Multo'q; tunc in maiori uersatur discrimine: q̄ si cōplures domi, quos cepisset, leones uiuos haberet. Nam eos quidem

de alto iaculis, aut sagittis conficere, & fame, ac longa cōsuetudine reddere mansuetos possent. Hos uerò neq; aliquo modo interficere, quia naturæ sunt immortalis: neq; ulla omninò cōsuetudine (longa sit licet, atq; cōtinua) reddere māsuetos potest. Quid igitur capti moliantur: quid contra Christianus miles moliri debeat, uideamus. Neq; enim sine causa Petrus Apostolus scribit. Sobrii estote, & uigilate: quia aduersarius uester diabolus, tanq; leo rugiens, circuit quem denoret: cui resistite fortes in fide: scientes, eandē passionē ei, qui in mūdo est, uestre fraternitati fieri. Nam qui fortis nō est: qui corporis dolores ferre patiēter nescit: qui longā ægritudinē æquo animo tollerare nō didicit: perdit sæpenumero per impatientiam quicquid uel fide, uel spe conquiserat: & dum murmurat: aut (quod est longè deterius) blasphemat: infideli, & eo, q; nihil habeat spei, fit peior. Sicq; dē murmurare, ac blasphemare, si Deū non credas, est malū: si autē credas: pessimum. Et in eum, de cuius bonitate nil speres, hæc facere, graue est: in eum uerò, de quo optimè speres: grauissimū: dicēte in prima ad Corinthios Paulo. Neq; murmuraueritis: sicut quidā eorū murmurauerūt: & perierunt ab exterminatore. Hoc igitur modo antiquus hostis, uel captum se, atq; in ditionē redactū aspexerit: tanq; leo rugiens circuit: sicubi uel rimæ unius aditum ui-

deat, per quē ingredi, capere, ac deuorare eum, a quo captus est, possit. Circuit autē non solus aut semel: sed magna spirituum immūdorū turma stipatus, & ingiter: ut fiat, quod scriptū est.

In circuitu impij ambulant. Sic enim & cū uenissent filii Dei, ut assisterent corā domino: affuisset q̄ inter eos etiā Sathan: interrogatus unde ueniret: legitur respōdisse. Circuitui terram: & perambulauī eam. Et quoniā fidelē, ac de bonitate Dei optimē sperantē expertus, nullum in eo perfidiæ aut desperationis aditū patere intelligit: arrepta ægritudinis, quæ illū occupat, occasione: impatientia sibi aditū facere, & cum ea pariter ingredi studet. Non enim, si in iis, quæ ad animā pertinet, superare non potuit: cōtinuò & in illis non poterit, quæ corporis sunt: quia & caro aduersus spiritū concupiscit: & uicisse per eā se plurimos, atq; adeo maiore hominū partē, non nescit. Sed quia corporis quæuis ægritudo, si corporis solius est, minores habet uires, q̄ ut animū impatientia stimulet: ac sine animi stimulo nihil agi posse cognoscit: hanc ipsam ægritudinē, quæ cum incluso, & nulla ex parte ad se aditū præbenti manet, suarū facere partiū nititur: (scit quippe, cōsanguineā suam esse: & quæ in exterioribus tenebris, ubi post supremū iudiciū futurus est ipse: domiciliū habeat: habiturāq; sit in posterum magis: quē admodū scriptū est. Ibi erit fle-

DE RAT BENE MOR

tas & stridor dentiū) ut, aperto per eā tāq̄ quodam postico, repentē, ac improuisò irumpens, animā deuoret. Diuidunt autē inter se (qui pefsimorū quorūcūq; mos est) ægritudo & diabolus, etiā anteq̄ capiatur, hominē totum: ut ægritudo corpus: animā diabolus habeat. Itaq; cōmunicato cōsilio, & copiis in unū iunctis, eum aggrediuntur: illa intūs manēs: hic foris. Vexat autē illa tantū: hic, nisi aperiatur, uexare nō potest. Expectat tamē foris, intentus, nequa sibi (si fortē nel leuiter aperiatur) quò minūs irumpat, sit mora. Quo autē pacto uexet, & quibus exagitet modis, tam longum est dicere, q̄ omnes humani corporis morbos, omnes dolores, omnia mala exponere: siti, fame, pruritu, capitis, dentiū, pectoris, intestinorū, articulorū dolore, calculorum, stilicidio uesicæ, cruciati- bus, frigore, æstu, humiditate, siccitate, ulceri- bus, suppuracionibus, plagis, & quæ eiusmodi sunt plurimis. Quæ licet ægram, & partim dolore, partim sensuū, quibus ad eam est iter, occupatione, minūs cōpotem sui mentē, hoc magis oppugnent, quò sunt magis recētia: (nouitas quippe, ut quæ sunt bona, meliora, sic quæ sunt mala, peiora facit uideri) hoc tñ magis expugnāt, quò sunt magis inueterata. Deiciūt. n. pedetētim, & cōtabescere faciūt animū lōgo & graui morbo cōfectū: ut ne semetipsum quidē amet: aut incolumē cupiat. Quæadmodū. n. for-

tissimus uictoris prius exercitus ductor, si per
 pditionē, aut insidias capiat: tetroq̄, ac graui
 carcere per multos annos maceratus abire fina-
 tur: nil ultra de triumpho, nil de uictoria, nil de
 bello instaurando, aut se militari, nil de impe-
 rio cogitabit: sed ab iis, qui partiū suarū erant,
 derelictus, authoritate inter militares uiros a-
 missa, ignotus, & egens, priuatā (modò secuta
 sit) in uotis uitā habebit: eodē modo, quē uiri-
 bus animi prius egregiū diutiū morbus con-
 fecerit: nil, nisi humile, abiectū cogitare de se,
 multò (etiā postq̄ conualuerit) tēpore potest.
 At uerò in ipsa infirmitate, in febre, in cruciati-
 bus mortē (ut arbitror) solā, & cupit, & cogitat.
 Nam, cū bona corporis ualetudo bonum sit
 corporis quoddā, cuius ualetudo aduersa pri-
 uatio quoddā est: & hæc ipsa ualetudo aduersa
 tantò magis priuet, q̄tò grauior fuerit: qui in
 grauissima ægrotatione sunt: cū eius, quod
 memorauimus, boni ferme habeant nihil: ni-
 hili ferme ducant necesse est uitā hanc corpo-
 ris, quæ in eiusmodi ualetudine apud eos est
 ferme nulla. Porro cū diris identidē crucia-
 tibus agitentur: tantulū illud, quod habent ui-
 tæ, perdere satius ducūt, q̄ inter mala eiusmodi
 diuere. Ob quam causam multos sibi meti-
 p̄s manus legimus itulisse: & aut ueneno, aut
 ferro, aut præcipitatione uitā finisse: alios uerò
 in blasphemias ora laxasse: sicut in Apocalypsi

DE RAT BENE MOR

scriptum est: Blasphemauerūt Deū cœli præ
 doloribus, & uulneribus suis: alios autē contra
 Deum murmurasse: deniq; alios non murmu-
 rasse quidē, sed minds rectē de illo cogitasse.
 Hæc autē siue omnia in uno aliquo fuerint, si-
 ue singula: patientiā ei nullā esse demonstrāt:
 & a' minūs recta de Deo cogitatione incipien-
 tia, primo in murmurationē descendunt: mox
 in blasphemias cadūt: deniq; & in necem, cuius
 sibi ipsi causa sunt, uoluntariā prouunt: Aegri-
 tudō igitur corporis longa, cū uexat: cū pre-
 mit: cū stimulat: cū nouis in singulas ho-
 ras malis exagitat: cū sensus, ut sui non sint cō-
 potes, occupat: cū sibi metipsis quoq;, ut odio
 sint, facit: cū eos uirā corporis minimi duce-
 re cogit: nil aliud agit: q̄ ut per minūs rectā co-
 gitationē, posticū aperiat diabolo: cum quo iā
 pridē in hominis eius interitum cōspirauerat.
 Hic est (ut in Apocalypsi scriptū inuenimus) pa-
 tiētia, & fides sanctorū. Nam (si nō fuerit) aper-
 to statim postico irrumperet tartareus leo: tur-
 bam' q; secum malignorū spiritū rapiens, in-
 felicē animā in murmurationis, & blasphemix
 uerba propellet: arreptum' q; de innocētiā, quā
 prioribus præliis legitimē decertādo seruaue-
 rat: uelut arce tutissima, in caput præcipitē mit-
 tet. Contra cuius impetū quisquis perseverare
 intrepidus cupit: (cupere autē debet cui æternæ
 salutis est studiū) gratias die, noctu' q; Deo agat

*

oportet: certus, atq; adeo plusq̄ certus: eam sibi ægritudinē, & tunc utilem, & postea utilissimā fore. Si enim Deum diligit: ut certè diligit: & diligentibus Deum (uti Paulus Apóstolus auctor est) omnia cooperatur in bonū: & ægritudo corporis ex iis, quæ homini in hac uita eueniunt, unū est: cooperabitur ei profectò & corporis ægritudo in bonū, seu perficiēdo, ut Iob, & Tobia: seu ab elatione mentis cōseruādo, ut Paulo: seu Dei gloriā manifestādo, ut ei, qui in euāgelio cæcus dicitur natus: seu criminis aliquid diluendo, ut latroni, qui ad domini dexteram crucifixus est. Si enim uasa figuli probat fornax: si aurū ignis examinat: si argentū malleus & incus purū esse demonstrat: si frumentū non prius in horreū collocatur, q̄ flagellis excussum, uētilationibus a palea separatū, cribro etiā perpurgetur: si ex eo non cōficitur panis, nisi mola contusum in farinā tenuissimā redigatur: profectò & ægritudo corporis, & quicquid in hac uita sustinemus aduersi: hominē probat, examinat, purū esse demonstrat: in horreū patris familias Dei collocari, & panē ex eorum mundissimū, Christi q̄ regis nostri mensa dignissimū cōfici facit. Neq; enim temerè uel Petrus, cū, reliquos sanans infirmos, Petronillā apud se in lecto iacere permitteret: cur hoc faceret a Tiro interrogatus, respōdit: ei sic expedire: Vel Paulus, cū stimulū carnis angelum

DE RAT BENE MOR

Sathanæ, qui eum colaphizabat, ab se auferri rogasset: responsum'q; accepisset: Sufficit tibi gratia mea: subiunxit: Quando infirmior, tunc fortior sum: Et: Virtus in infirmitate perficitur. Et. Libenter gloriabor in infirmitatibus meis: ut inhabitet in me uirtus Christi. Quæ si & in cæteris ita se habent: tã pro corporis ægritudine Deo agere gratias debet Christianus homo, q̄ pro maximo quoq; beneficio. Nam, cū in unaquaq; re Dei, cuius aut iussu, aut permissu, omnia fiūt: uolūtas spectāda sit: & hæc ipsa uoluntas iniusta esse non possit: iustitiã autem q̄diu hic sumus, ab eo semper misericordia tēperari nō ignoremus: debet p̄fectō unusquisq; inter cruciatus, & mala sine murmuratione ferre: quia iusta sunt: & ferēdo gratias agere: quia misericordiã eius factū intelligit, ut nō qualia, aut q̄ta cōmeruit pateretur: & si illis, uel seruari, uel p̄fici, quas habet uirtutes, cognoscit: multō magis. Quòd si gratias agere debet: blasphemare, murmurare, minùs rectè de eo sentire nō debet: sed pati: sed patiēter ferre: sed æquo animo tollerare: sed gaudere: q̄ uel nūc incipiat scire, a deo diligi se. Ait enim. Ego quos amo: arguo, & castigo. Quippe hoc modo cōplures, qui aut pigriùs ibāt: aut ne ibāt quidē: ad cœlestē patriam accelerare coegit: Sicut ait propheta. Multiplicatæ sunt infirmitates eorum: postea accelerauerūt. Non coëgisset autē,

nisi diligeret. Adde uerò, q̄, cū adhærere Deo sit bonū: (qui enim elongât se ab eo, peribūt) & adhærere illi non possit, cui iustâ non sit corporis ægritudo: si tribulat: (ut certè tribulat) spem quoq; adhærēdi ei certissimâ præbet: dicente domino per prophetâ: Cum ipso sum in tribulatione. Et rursus eodē propheta de domino. Iuxta est dominus iis, qui tribulato sunt corde. Ob quam fortè causam Apostolus Iacobus, cū ad duodecim tribus in dispersione degētes epistolâ scriberet: ita exorsus est.

Omne gaudiū existimate, fratres mei; cū in tentationes uarias incideritis: scientes: q̄ probatio fidei uestræ patientiâ operatur: patientia autē opus perfectū habet. Si enim Iob, ille tormentorū uictor, & patientiæ exēplar minificū, fortunis amissis, interēptis die uno ruina ædiū liberis, in grauissima corporis ualetudine, contra fortunā, contra morbū, contra uxorē, contra onerosos cōsolatores, contra ipsum Sathanam, cū tamen ab nullo adhuc audiuisset: Iuxta est dominus iis, qui tribulato sunt corde: aut, Cū ipso sum in tribulatione: stabat intrepidus; nec aliud ferme magis rogabat, q̄ ut iuxta Deum poneretur, dicēs: Pone me iuxta te: & cuiusuis manus pugnet contra me; q̄tò magis quilibet nostrū, quibus ne minima quidē eorū infortuniorū pars accidit: in ualetudine minūs graui, stare contra morbū solū fortiter

debet: ac patientiã aduersus dolorẽ seruare hõ-
 ganimẽ; immò uerò etiam gaudere, & gratias
 agere: cùm esse iuxtà se dominũ, etiam si non
 rogauerit, sciat: & ei uel adhæreat: uel adhære-
 re posse, non multò pòst, speret: Equidem arbi-
 tror: eum, qui semel gustauit, & uidit, quoniam
 suauis est dominus: qui scit: cuius illa saporis
 sint uerba, quibus Apostolus ad Philipenses
 scribẽs ait: Dissolui, & esse cum Christo multò
 magis melius est: qui dicere potuit aliquando:
 Quàm magna multitudo dulcedinis tuæ, do-
 mine, quã abscondisti timẽtibus te! tantũ abesse
 ut pro ægritudine corporis quãtacũq; aut blas-
 phemet, aut murmuret, aut minùs rectè de ipso
 Deo cogitet: uti augeri eam sibi potius & ue-
 lit, & postulet. Tã grãde est quippe, quod præ-
 stolatur bonũ: ut omnẽ omninò pœnã esse uo-
 luptatẽ existimet: atq; cùm in euãgelio domi-
 nus dicat: Beati qui nunc fletis: quia ridebitis:
 & cõsequens sit, ut qui plures flendi causas ha-
 buerũt: plures quoq; ridendi habeãt causas: ut
 fiat quod per prophetã dicitur: Secundũ mul-
 titudinẽ dolorũ meorũ in corde meo, cõsola-
 tiones tuæ lætificauerunt animã meam; pluri-
 mum & ægritudinis, & infortuniorum habere
 optet: ut lætitiæ quoq; & exultationis plurimũ
 habeat. Nam si huius seculi amatores per maxi-
 mos quoq; labores ad maximas fortunas fe-
 stinant: si non nisi per bella periculosissima ad

summū imperiū peruenitur: cū tamē nec ille, nec istud possideri securè, aut diutiùs possit: quanto æquius est: a nobis, qui scimus, non habere hic nos manentē ciuitatē, sed futuram inquirere: maximos uel labores, uel dolores, & patiēter ferri, cū adsunt: & si nō affuerint, quaerere, ut ad ueras diuitias, uerūq; ac summū imperium, quod & securè, & sine fine possidebitur, perducamur: audiamus q; dicentem dominus: Venite, benedicti Patris mei, possidete paratū uobis regnū a cōstitutione mundi: & de quo & apud prophetā legitur: Regnum tuum, regnum omnium seculorū: Quāq; (si rectè intueamur) quicquid in hac uita uel laboris patimur, uel doloris: minus est, q̄ ut maximum debeat dici: non solū quia citò finitur: ac tantò citiùs, q̄tò est maius: & quod citò finitur: uerè maximū dici nō potest: sed etiā quia uel maximū nō est: cū fieri adhuc maius possit: uel si maximum est, ut fieri ultrā maius non possit: cum uita pariter adimit sensum. Nō est igitur, cur in aduersa corporis ualetudine blasphemare, murmurare, aut minùs rectè de Deo rogare quispiā debeat: cū neq; maximū in se aliquid habeat: & si haberet ut mori quis millies posset: quandoquidē paruū est, quod aliquando finiri debet: non sint cōdignæ passiones huius tēporis ad maximā illam ac sempiternā gloriā, quæ reuelabitur in nobis. Sed nec illud præ-

temittendum est: morbū corporis (quā iubēte,
uel permittente domino) per sapē inferi a Sa-
thana: quē admodum dicitur per prophetam:

Misit in eos iram indignationis suae: Indi-
gnationem, & iram, & tribulationē, immissio-
nes per angelos malos: quod cū alibi, tūm ue-
rò in libro Iob, manifestē ostenditur: ubi ait:

Dixit ergo dominus ad Sathan: Ecce in ma-
nu tua est: uerū tamen animā illius serua: Sta-
tim quod subdit: Egressus igitur Sathan a facie
domini, percussit Iob ulcere pessimo a planta
pedis usque ad uerticē eius: qui testa faniem ta-
debat, sedens in sterquilinio: Quando autē
a Sathana non infertur: delectari eum tamen
malo nostro maiorē immodū. Inuidus enim
est: & sicut prosperos hominum successus ferre
non potest: ita in iis, quae nobis accidunt, ad-
uersis rebus exultat: quod metuebat Propheta,
cū diceret. Qui tribulat me: exultabūt, si mo-
tus fuero: ego autē in misericordia tua speraui.

Quae igitur amentia fuerit: eum, qui sic, uel
malis nostris letatur: uel, in ipsis ut, simus, facit:
hac insup uoluptate afficere: ut blasphemare, aut
murmurare nos audiat: cū hac in primis de
causa, uel morbū inferat: uel de aliunde illato
latetur: quod in horum aliquo praecipitari posse
nos sperat: sicut domino in libro Iob dixisse
narratur: Mitte manū tuam: & tange os eius, &
carnē: & tūc uidebis: quod in faciē benedicat tibi.

Certē

Certè consueuimus iis, qui nobis aliqua in re sunt molesti: uicissim ipsi esse nolle iucundi: & qui nobis malè aut uolunt, aut faciunt: illis è cōtrario mala pro malis reddere: quæ & qui molesti sunt, persepe uiliores sint, quæ qui iucundi: & bona pro malis reddere (si perfecti esse cupimus, sicut & Pater noster, qui in coelis est, perfectus est: qui solem suum oriri facit super bonos, & malos: & pluit super iustos, & iniustos) oibus omninò mortalibus debeamus. Sed simus sane potius mediocriter mali: ut mala pro malis reddamus: quæ summè mali: ut de nobis dici possit. Qui retribuunt mala pro bonis: detrahebant mihi: quoniam sequebar bonitatem: Vel: Retribuebant mihi mala pro bonis: & odium pro dilectiōe mea: Vel, sicut alio loco dicitur, Retribuebant mihi mala pro bonis: sterilitatē animæ meæ. Quod ergo hominibus non facimus, qui eiusdem naturæ, cuius & nos sumus, existunt: & aut detrimento nobis nullo fuerunt: aut non magno detrimento fuerunt: & utiles esse possunt in posterum: id dæmonibus faciemus, qui alterius sunt naturæ: & detrimento semper nobis magno fuerunt, sunt, eruntq; modo possint: ut, cum molestissimi nobis quotidie sint: ipsi eis uicissim blasphemando, murmurando, aut minus rectè de Deo cogitando, iucundissimi esse uelimus: & pro omnibus, quibus nos affecerunt, afficiuntq; si possunt: & si

G

DE RAT. BENE MOR.

non possunt: saltem afficere uolunt: malis, hoc
 (ut ipsi putant) eis bonum reddere : ut socios
 nos: & culpatum habeant, & pœnarū? Auden-
 ter dico: & hoc ita: ut ab nullo omninò homi-
 ne, qui recte sentiat, reprehendi arbitrer posse,
 quod dico: q̄q̄ & in Deuteronomii cantico do-
 minus dicat: Mea est ultio: & ego retribuā eis
 in tempore: Et cum propheta ultionum Deum
 appellet, dicens: Deus ultionū dominus, Deus
 ultionum liberè egit: q̄q̄ in Leuitico dominus
 per Mosem dicat: Non q̄ras ultionem: & Pro-
 pheta Dauid in Psalmo octauo: Ex ore infan-
 tium & lactentiū perfecisti laudē propter ini-
 micos tuos: ut destruas inimicū & ultorem: q̄q̄
 deniq; mala pro malis reddere, qui cupit esse
 perfectus, non debeat: multò autē minùs mala
 pro bonis: ultionē tamen hanc, qua, ut dæmo-
 nibus, qui molesti sunt nobis, ipsi uicissim mo-
 lesti simus: gratias Deo i grauissimis quibusq;
 morbis habemus, & agimus, nostram esse: & a
 nobis quari oportere: neq; propterea destru-
 ctum a Deo iri, qui sic ultor extiterit: & nō ma-
 la solūm eis talia pro malis esse reddenda: ut q̄
 innocentissimos esse nos sentiant: uerū etiam
 si ex malis, qbus nos afficiūt, aut affici delectan-
 tur: ipsi uicissim boni quippiā cōsecuti sumus:
 utpote qui, patiēter ferēdo, lōganimitatis me-
 ritum, & fortitudinis gloriā adepti fuerimus:
 pro huiusmodi tamen bono, mala eis, qualia

fuprà memorauimus, retribuere, malum non
 esse: imò esse maximũ bonũ. Hoc modo ultus
 est Iob: cùm nunciis de improniso allatis, bo-
 ues, & asinas a Sabæis abactas, oues igne con-
 sumptas, camelos cecidisse Chaldeis in prædã li-
 beros ruinã domũs oppressos, corruens in ter-
 ram, adorauit: & dixit. Nudus egressus sum
 de utero matris meæ: & nudus reuertar illũc.
 Dominus dedit: dominus abstulit: sicut domi-
 no placuit: ita factum est. sit nomen domini
 benedictum. Et rursus, cùm percussus a Satha-
 na ulcere pessimo: a planta pedis usq; ad uerti-
 cem, in sterquilinio sedẽs, testa saniem radens,
 vxori, q; in simplicitate adhuc suã permaneret,
 exprobranti rñdit. Quasi vna de stultis mu-
 lieribus locuta es. Si bona suscepimus de ma-
 nu domini: mala quare nõ sustineamus? Hoc
 modo ultus est Dauid: cùm fugiẽti Absalon,
 maledictione pessima Semei filius Gera male-
 diceret: & lapides quoq; in eum iactaret. Nam
 neq; interfici eum permisit, Abisai Saruie filio
 uolente in eum irruere: neq; tã eius, a quo ma-
 ledicebatur, animũ, q; Dei, quo iubente maledi-
 cebat: sententiam cogitauit, dicens, Ecce filius
 meus, qui egressus est de utero meo: quantũ
 animã meam: quãtò magis hic filius Gemini
 maledicet mihi? Dimittite eum, ut maledicat,
 iuxta præceptũ domini: si fortẽ respiciat domi-
 nus afflictionẽ meã: & reddat mihi dominus

bonum pro maledictione hac hodierna. Hoc modo ultus est Tobias: cui cum fatigato a sepultura, & iuxta parietem apertis oculis dormienti, ex hirudinum nido calida stercorea incidissent: caecoque facto: cognati, ac noti, postremo etiam ipsa uxor exprobraret: quod manifeste uana facta esset spes eius: pro qua elemosynas faciebat: & suae gentis homines, quos iratus rex interficere, atque insepultos dimittere iubebat: relicto interdum prandio sepeliens, omnem substantiam amiserat: ipseque insuper occidi iussus fuisset: nihil in corde, nihil in ore aliud fuit: quam uel ad eos, a quibus irridebatur: Nolite ita loqui: quoniam filii sanctorum sumus: & uitam illam expectamus: quam Deus daturus est: iis, qui fidem suam nunquam mutant ab eo: Vel ad Deum: Iustus es, domine: & omnia iudicia tua uera sunt: & omnes uiae tuae misericordia, & ueritas, & iudicium. Denique, Non est, inquit, contristatus contra Deum: quod plaga caecitatis euenierit ei: sed immobilis in Dei timore permansit: agens gratias Deo omnibus diebus uitae suae. Hoc modo ultimi sunt Apostoli: de quibus, cum iussu pontificum caesi dimitterentur: legimus. Et illi quidem ibant gaudentes a conspectu concilii: quoniam digni habiti sunt, pro nomine Iesu contumeliam pati. Hoc modo ulcisci possumus etiam nos: immo & debemus: ubi quid, uel a Sathana, uel ab alio, cum quo in nostram ipse perniciem conspira-

uerit: sustinemus mali: ut possimus nos quoque dicere. Circundederunt me sicut apes: & exarserunt sicut ignis in spinis: & in nomine domini: quia virtus sum in eos. Hoc est enim, leoni capto nullum ad se accessum præbere: hoc est, captium sine metu seruare: & quoniam interfici nequit: nec tuto potest dimitti: sic angere, sic torquere: ut mortem, nequid tale aspiciat, optet. Hoc est, rugientem præ ita ad id tandem redigere: ut præ fame, atque tristitia rugiat. Hoc est, corporis agnitudinem, quam suatum ille partium facere conabatur: nihil deiectum, nihil contabescens, nihil confectum facere: ut pro se, contra hostem in acie stet: atque perinde illa uti: ac peritissimus rei militaris dux proditore vteretur: qui urbem exire non valens, quam facillime, & absque ullo negotio intrari possit in eam, hosti de muro monstrare pollicitus, detectis dolis captus, eisdem signis firmissimam muri partem demonstrare cõpeditur: ut hostili ad eum locum cõcurrente exercitu, & minus firma pars urbis relinquatur illæsa: & subeuntium, ac sibi per firmissimam partem aditum facere contendentium, strages quam maxima fiat. Nam & morbus, velut proditor quidam, qui, facta semel cum diabolo in perniciem animæ conspiratione, cum egredi corpus non possit: viam illi de corpore, ut quam facillime ad animam intrare possit, demonstrare promisit: si detectis consiliis in rationis potestatem redactus

DE RATA BENE MOR

firmissimam aīæ partem demonstrare cogat: subeuntem, & aditū sibi per eam aīre sperantem, in discrimen grande pducet. Detestis autē consiliis capitur: cū sciēs (quicūq; ille est) a gritudine corporis patientiā suam probari, peccata purgari, virtutē perfici, dñm propē haberi, eā perinde atq; beneficiū grande amplectitur: vt inter ipsos cruciatus, nil nisi grās Deo & agat, & habeat. Iam verò firmissimā animæ partem demonstrare cōpellitur: cū aduersis semp casibus firmior factus, secundis autē, velut minus firma ciuitatis parte sæpē deiectus, vti dolorē hosti demonstrat: quasi per quē facilis ad mentem sit aditus: iubet. Ita fit: vt nec minus firmā aīæ partem inuadant: & identidē ad eam, quæ firmissima est, subeuntū aduersariorū strages q̄ maxima fiat. Vis autē videre, minus firmā animæ partem esse, quæ ad secundas res, veluti ad longam latāq; planiciem, respicit? Audi Prophetam qd dicat. Obliti sunt Deum, qui saluauit eos: qui fecit magna in AEGypto: mirabilia i terra Cham: terribilia i mari Rubro. Vis rursus videre, firmissimam esse, quæ ad res aduersas, veluti ad breuem, angustāq; viam, & hanc asperā, atq; decliuem spectat? Audi qd dicat idē Propheta. Cū occideret eos: quærebant eū: & reuertebantur: & diluculo veniebāt ad eū: & memorati sunt, q̄a Deus adiutor est: eorū: & Deus excelsus redēptor eorū est. Iuxta

quod & Salomon in puerbiis, Duo, inquit, rogavi te ne dederis mihi. Mendicitatē, & diuitias ne dederis mihi: tribue tñ victui meo necessaria: ne fortē satiatus illiciar ad negandū: & dicam: Quis est dñs? aut egestate cōpulsus fuer. Si enim grauius est negare, & dicere: Quis est dominus? q̄ prae nimia egestate furatis: vt certē grauius est: pfecto & minus firma est aīa p̄ ea, q̄ ad secundas res p̄spicit: q̄ quæ ad aduersas.

De virium propriarū nimia cōfidentia: quā morienti antiquus hostis conatur immittere: quid'q; aduersus hoc Christianus homo face-
re de beat. Cap. V.

P **O R R O**, cū ne sic quidem se videt aliqd p̄fecisse hostis antiquus: nouum cōtinuò pugnae genus aggressus, se mortuum simulat: si fortē, victore longiūs abeunte, ac nil sibi iam cū eo certaminis fore metuente; ipse e' manibus eius elapsus, coacta vitiorū, hoīum'q; terrenis rebus inhabitatiū manu, bellū instaurare denuò pos-
sit: nō secūs atq; venator, vbi cū vřfo, leone ue cōgressus, inferiorē se conspicit. sternere nāq; se humi solet: ac spiritū q̄ potest maximē cōtinere: vt, cū generosi cordis, & quæ nocere mortuo nolit, eum bestia hūc atq; illūc sapiūs ver-
tens, nares'q; ori, naribus, & auribus eius appo-

G iiii

DE RAT BENE MOR

nens; nihil respirare deprehēderit: mortuū rā-
 ta, discedat: ipse q̄ sensim erectus, ac subinde,
 vtrum illa reperatur, respiciens, sese ad suos re-
 cipiāt: & coacta canum, atq; venatorum manu,
 eam rursus ē sylua eductam, viam laqueo, aut
 retibus, vel certē venabilis mortuā capiat. Nā
 & hic ei dolus, multa persapē vt ex snia eneni-
 rēt, effecit. Si enim in eis certaminibus, quā in-
 ter se hoies agunt; nihil hostem timere, grāde
 sapē victori periculū intulit: & ita grāde, vt de
 victore victū, de dño interdū fecerit seruū: tan-
 tō p̄fecto in iis, quā cū dāmonibus homini
 sunt, grandius affert, q̄tō sunt oīs versutiā, cal-
 liditatis, atq; astutię pleniore. Sciunt autem, &
 ipsos sibi hoies laqueum, quo capiantur, aliquñ
 tendere: & de arce cadere, quam cōstruxerunt.
 Si enim successibus crebris erectior, suis q̄ vi-
 ribus ascribat, q̄ vicerit: & laqueū quōdamo-
 do tendit, & capitur. Tendit, dū vincit: capitur,
 dum suis viribus ascribit, q̄ vicit: & quēadmo-
 dum minū sapiens architectus, de arce, quā su-
 per fundamentū, p̄ter qđ aliud poni non pōt:
 auro, argento, lapidibus p̄tiosis, extruxit: dum
 hūc atq; illūc incautiū agens discurrit: fert in
 p̄ceptis. Surrepit enim paulatim, & in uitā re-
 luctantem q̄ virtutē gloria comitatur ea, quā,
 p̄pterea q̄ nihil pleni, nihil solidi habeat, ina-
 nem vocamus: vt iterdum ferme tutius sit, ni-
 hil boni fecisse. Nam si, quēadmodū ait Pro-

pheta David: Dominus dissipavit ossa eorum, qui hoibus placent: confusi sunt, quoniã Deus spreuit eos: Si per Hieremiã dominus, Maledictus, inquit, homo, qui cõfidit in hoie: & ponit carnẽ brachiũ suum: & a' domino recedit cor eius: Si verum est, quod ap'ls Iacobus ait: Qui-
 cunq; voluerit amicus esse seculi huius, inimicus Dei constituit: Si doctor gentium Paulus, Christi putat seruũ non esse, qui placere hominibus studet, dicens: Si hominibus placerem: Christi seruus nõ essem: pfecto' & qui sibi ascribit bonum, qd̄ fecit, cùm homo sit: & homini placeat: cõfidat in hoie: amicus esse velit seculi huius: placere homini studeat: confundet: maledictus erit: inimicus Dei cõstituetur: Christi seruus nõ erit: quinimò cõfusus iam est, & maledictus, & a' Christi seruitute deiectus. Non. n. ait: dissipabit: aut, dissipat: neq; cõfundent: aut, confundunt: sed, dissipauit, atq; cõfusi sunt: qd̄ præcoquã eius pœnam significat: vt illud interrim ptereamus: q' ossa, dixit: nõ cutem, aut carnem, aut nervos: quæ cū minùs firma, tum vetò magis in propatulo sunt. Proinde, cui aduersus diabolũ fortiter resistendi studiũ est: sic fide, spe, patientia, cæteris q; virtutibus istructus adueniat: vt alienum esse apparatus hũc sciat, non suum. Nam omne datum optimũ: & omne donũ perfectũ defursum est, descendens a' pte luminũ: apud quẽ nõ est trãsmutatio, nec

DE RAT BENE MOR

uicissitudinis obumbratio. Et: Nos nō sumus
 sufficiētes cogitare aliqd ex nobis, tanq̄ ex no-
 bis: sed sufficiētia nostra ex deo est. Et, sicut ad
 Galathas apostolus scribit: Siqs existiat, se ali-
 quid esse, cū nihil sit: ipse se seducit: Sic, aut nō
 gloriabitur: aut, si gloriari uolet: in dño gloria-
 bitur, dicit' q̄ cū p̄pheta. Tenuisti manu dex-
 xteram meā: & in uoluntate tua deduxisti me:
 & cū gloria suscepisti me. Nā & si alii deus cui-
 uis hęc fecisset: restitisset ille quoq̄ similiter: ac
 de hoste uictoriā reportasset. Scimus famosam
 illā Pharisei, atq̄ publicani parabolā: quoꝝ al-
 ter gr̄as agebat deo: q̄ nō esset sicut ceteri ho-
 minū, raptores, iniusti, adulteri: sed ieiunaret in
 sabbato bis: decimas' q̄ oīum daret, q̄ posside-
 bat. Alter uerò a' longē stās, nec oculos audēs
 eleuare ad cœlū, hoc solū inter crebras pecto-
 ris pcussiones: ore, ac corde, dicebat: Deus pro-
 pitius esto mihi peccatori: quē dñi testimonio
 descendisse in domū suā ab illo iustificatū, au-
 diuimus. Grāde periculū, inflari: grāde piculū,
 intumere: grāde piculū, inani gloria erigi, Iniu-
 stus cōtinuò de iusto est factus, & cuius bona
 opera multa erāt: una illū tm̄ cogitatio nō bo-
 na, fecit oīum reū. Apostolus ī epistola ad Ro-
 manos, cū in hunc articulū incidisset: post mul-
 ta uerè ac subtiliter dicta, Nō uolētis inqt, neq̄
 currētis, sed miserentis est dei. Et tm̄ ad Co-
 rinthios scribēs, Ego, ait, sic curro, nō quasi in

incertum: sic pugno, nō quasi aërē uerberās: sed
 castigo corpus meū: & in seruitutē redigo: ne
 fortē, cū aliis prædicauerim, ipse reprobus effi-
 ciar. Propter quē ad Timotheū scribēs, Bo-
 nū, inquit, certamē certauis: cursum cōsumauit
 fidē seruauis: in reliquo reposita est mihi coro-
 na iustitiæ: quā reddet mihi dñs in illa die: iu-
 stus iudex: Gratiā (ut ego sentio) i oibus uo-
 lens intelligi sibi pro grā reddi: quēadmodū
 apud Ioannem alius Ioannes ille, qui Baptista
 ē appellatus, dixit. De plenitudine eius nos
 oēs accepimus: & gratiā pro grā. Quia enī in
 Euangelio dñs ait: Cū feceritis oīa, quæ præce-
 pta sunt uobis: dicite: quia serui iutiles sumus:
 qđ debuimus facere, fecimus: qui sic currit, ut
 nō quasi in incertū, qñ nihil aliud, q̄ qđ debuit,
 facit: coronā iustitiæ non suo merito accipit,
 sed grā dei. Cū uerò nec sic: ut tā miserētis dei
 grā currat (Non enī uolētis, neq; currentis, sed
 miserentis est dei) gratiam, pfecto pro grā acci-
 pit. Quod si ita est: erigi, tumere, inflari, tā stul-
 tum est, q̄ qđ stultissimū. Quēadmodū aut inflari
 nō potest, qđ, q̄ pte inflat, inane nō sit: qm̄, ubi
 unū ē corpus: ibi eē nequeat eodē tpe aliud: Et
 sicut quæ inflantur, cū natura pati uacuum nolit:
 si non alio, aère saltem irrumpente inflantur:
 Eodem modo cuiuscunq; ob aliquod animus
 bonum tumet: & uacuus necesse est fuerit an-
 te, ut posset inflari: Et postea q̄ inflatus est, quia

DE RAT BENE MOR

non mundo est, immundo sit spiritu inflatus, oportet. An non hoc tibi uidetur dicere dñs, ubi ait. Cū immūduſ spiritus exierit ab homine: ambulat p loca arida, quærens requiē: & nō inuenit: Tūc dicit: Reuertar in domū meā, unde exiui: & ueniens inuenit eā uacantē, scopis mundatā, & ornatā: Tunc uadit, & assumit septē alios spiritus secum nequiores se: & intrātes habitant ibi: & fiunt nouissima hoīs illius, peiora prioribus? Quanq̄ enī de populo Iudeorum, atq; Gentili scripta sit ista parabola: ac de uno, eodēq; hoīe, a quo expulsus p baptisma imundus spūs, illum rursū inuadit: rectē posset intelligi: existimo, q̄ & ad ea, quæ diximus, nō infulsē accōmodetur: si a quo hōmine semel per fidē spiritus imūduſ exiuit: et p cuius spē, ueluti per locū aridum ambulans, in ea requiē inuenire non pōt: in eum hoīem uacantē, & patientiæ scopa mundatum, ac inanis gloriæ tumore ornatū, ipse cū septē aliis spiritibus nequioribus itelligatur ingressus. Vacat aut, quisquis inani gloria tumēs, nihil intra se, nisi spūm cōtinet. Vacat, qui more ingētis ædificii (quis uēto sit plenus) uacuuſ eē uidetur. Vacat, cui quo pacto saluetur, q̄to q̄ sit i piculo, cogitatio nec minima inest. Vacat, quē bonis opibus uacuū, ut inanis nō sit, supbia implet. Ideo q̄ cū septē aliis spiritibus nequioribus in eū spiritus imundus ingreditur. Ideo q̄ fiūt nouissima ho-

minis illius peiora prioribus. Ideo q̄ pro uno
 spū nequā octo, & in his septē illo neqores, in-
 habitāt. Quāobré ille mea quidē snia rectē fi-
 dē seruauit: spē tenuit: patiētīā custodiuit: qui ī
 eo, q̄ fortiter cōtra spūs imūdos qd̄ fecit, nō su-
 as uires, sed dei grām miserētis agnoscit. Qui
 cū propheta scit dicere. Nec enī in gladio
 suo possederūt terrā: & brachiū eorū nō salua-
 uit eos: sed dextera tua, & brachiū tuū, & illu-
 minatio uultus tui: qm̄ cōplacuisti in eis. Et
 rursus. Nō enī in arcu meo sperabo: & gla-
 dius meus nō saluabit me. Saluasti enī nos de
 affligentibus nos: & odientes nos confudisti.
 In deo laudabimur tota die: & in noīe tuo cō-
 fitebimur in seculū. Ille, q̄ cū apostolo Paulo,
 si gloriatur, in dño gloriatur. Et cū eodē Pro-
 pheta, Non nobis, inquit, dñe: non nobis, sed
 nomini tuo da gloriā. Nō enī qui se ipsum cō-
 mendat, ille probatus est: sed quē Deus cōmē-
 dat. Cōmendat aut̄ (puto) humilē: cōmendat
 quietū: cōmēdat tementē sermones suos: cō-
 mendat eū, qui arrogantīā fugit: uitat supbiā:
 inanem gloriā nescit: eum, qui diuina munera
 non sibi ascribit, sed Deo: & uictoriæ utilitate
 contentus, totā illi gloriā sinit: eum, qui grati-
 tudine animi diuinā erga se beneficentiā pro-
 uocat: & cū nihil habeat, qd̄ nō acceperit: non
 quasi nō accepit, gloriatur: eum, qui, cū se stare
 existimat, uidet ne cadat: & , qd̄ stare poterit,

non suum robur, sed beneficiū fuisse diuinum
 intelligit. Id uerò in primis ante oculos quisq;
 ille est, habeat: id mēte reuoluat: Hunc, quē pin-
 de ac si mortuus foret, conquiescere, nihil q; re-
 spirare deprehēdit, respirare autē dico, dolos ne-
 scire, nim facere, terrorē inferre: Hoc enī pacto
 respirat ille, de quo ad beatū Iob loquitur dñs: *Gloria natiū eius terror: Hunc inq;, quē cōquie-
 scere, ac nihil respirare deprehēdit: mortuū nō
 esse, sed nec ægrotare quidē; simulare autē oīa:
 ut de manibus uictoris elapsus, bellum rursus
 instauret: Proinde q; non illū dimittat: nō lon-
 gius abeat, nō (quasi nihil ultrā, periculi sit) se-
 curū se iudicet: sed quē admodū ii solēt, qbus
 ante oculos imane præcipitiū ē, intētus ad suū
 periculū sit: ne forte, dum hūc atq; illūc circū-
 spectat: dum aliud, q̄ qd̄ tūc maxie debet, agit,
 aut cogitat: dū securum se putat, ubi securitatis
 est nihil: cadat in abyssi profundū: in os leonis
 tartareis: in obscurū baratrū: in præcipitiū infini-
 tum: & sit casus eius insanabilis in morte. Ca-
 dit enī quisquis se stare existimat: Cadit, qui se
 se apud se erigit: Cadit, qui offendicula, q̄ ante
 oculos habet, non aspicit: Cadit, cuius affectus
 tanq; pes quidā in directo non stat: Cadit, qui
 dicere deo nō pōt: Dilatasti gressus meos sub-
 tus me: & nō sunt infirmata uestigia mea. Ille
 stat, cui (sicut in cantico canticorū legimus) cru-
 ra sunt tanq; columnæ marmoreæ, fundatæ su-*

per bases aureas: Qui potest dicere: Persequar inimicos meos; & cōprehendā illos; & non cō uestar, donec deficiant. Cōfringā illos; nec poterunt stare: cadēt subtus pedes meos: Qui p̄cinctū se uirtute ad bellū, & supplātatos a deo fuisse insurgētes in se, subtus se, p̄dicat: Qui deo cum quadam animi gratitudine dicit: Inimicos meos dedisti mihi dorsum: & odiētes me disperdidisti. Qui aut stat: neq; elabi de suis manibus diabolū sinet, ut bellū rursus instaurer: Neq; sibi metip̄i laqueū ullum, quō capiat, tendet: Neq; de arce uirtutū, quam uelut sapiēs architectus extruxit, feretur in p̄ceps: Neq; se simulationibus aut dissimulationibus ullis antiqui hostis circūuentū dolebit. Sed quēadmodū in Euangelio dñs ait: Quia filii huius seculi prudētiores filiis lucis in generatione sua sunt: Eodē modo ipse tenebrarū filiis fuisse prudentior iudicabitur. Libet mihi hoc loco principis apostolorū uariā spectare fortunā. Eū enī filiū lucis fuisse, imō et lucē, ābigit nemo: Cū & apostolus Ephesiis, q̄ Petro nullo genere poterāt comparari: dicat: Eratis aliquñ tenebrę: nūc aut lux ī dño: ut filii lucis ambuletis: Et ipsum dñs inter illos h̄re p̄cipatū uoluerit: de quibus, imō uero et ad quos dixit. Vos estis lux mūdi. Hunc igitur filiū lucis, lucem q̄ in dño contemplari libet: q̄ uaria fortuna sit usus: Vt, q̄a tutius ē, sūptibus discere alienis, q̄ suis alios.

docere: ex eius varia mente, Variis'q; euentis discant, qui hæc lecturi sunt: non extolli, non intumescere, non erigi, nō inflari, nō in seipsis cōfidere, nō inani gloria eleuari. Ingressus est aliquando in eius nauim dñs: & cum per totam noctem laborātes, nihil cepissent: ducere in altum, & laxare in capturam retia iussit. cum autem conclusissent pisciū multitudinem copiosam: & ab focis, qui erant in alia nauī, adiuti, ambas, ita vt penē mergerent, nauiculas implerent: stupore circūdatus Petrus, procidit ad genua eius, dicens. Exi a me, domine: quia homo peccator sum. Senferat enim (puto) aliquid tale, quale Centurio ille, cuius puer infirmabatur: qui & ipse, Domine, iquit, nō sum dignus, vt itres sub tectum meum: Tale, quale Ioseph: qui, cum anteq̄ conuenirent, inuenta esset Maria in utero habens de spiritu sancto: eā voluit occultè dimittere. neq; enī existimabat, dignū se esse: qui cū tali tanta'q; Virgine vno in domicilio versaretur. Tale aliquid senferat, quale vidua illa Sareptana, quæ ad Heliam dixit. Quid mihi & tibi, vir dei ingressus es ad me, vt rememorarētur iniquitates meæ: neq; enim est vlla participatio iustitiæ cū iniquitate: aut societas luci ad tenebras. Et ii (vt qui præ nimia humilitate neq; iustos esse, neq; lucem se crederent) nullam se cum iis, quos antè memoravi, societatem habere posse arbitrabantur. Quid igitur
Petro,

Petro, cùm sese peccatorem sentiret, & diceret: quid (oro) contigit? nempe vt audiret: Noli timere: ex hoc iam hoies eris capiēs. Bonum responsum: vt de piscatore piscator fieret hominum. Responsum bonum: quo & metus auferatur: & promittitur spes. Resposum bonum: quo factum est: vt Deum hominē sequeretur: qui artificio vili intentus, ne cum hoibus quidem consuetudinis multum haberet. Cùm autem idem hic supra mare ambulante Iesum vidisset: ac turbatis omnibus, qui erāt in naui, & præ timore, clamātibus, (existimabant quippe fantasma esse) dicente dño, Habete fiduciam: ego sum: nolite timere: arrogantius aggressus periculum facere, dixisset: Domine, si tu es: iube, me venire sup aquas: Dominus'q; iussisset: descendens de nauicula, super aquas ambulauit: vidēs ventum validum, timuit: mergi cœpit: clamauit ad dominū, dicens: Domine, saluum me fac: & apprehensus manu, nil, nisi modicę fidei fuisse se, audiuit. Vt quātō gratius est increpari, q̄ hominum capiendorū facultatem etiam non petitam accipere: tantō esse humilitate peiorem atrogātiā sciret. Iam verò, cùm discipulos doceret: oportere se pati multa, & reprobari a senioribus, & summis sacerdotibus, & scribis, & occidi: eū'q; apprehendens Petrus increpare cœpisset: cōminatus est ei: ac dixit, Vade rectō me, Sathana: quoniam non sapis quæ

H

Dei sunt: sed quæ sunt hominum. Vide & hic quomodo nocuerit siue arrogantiæ, siue rerum, quæ sunt hominum, sapientiæ: cõminationem pro increpatione refert: retrò ire iubetur: qui cæteris fuerat antepositus: & Sathanas appellat, qui dominum amabat carnaliter. Porro cum discipulos cõmoneret: omnes in nocte illa scandalizatum iri: quia scriptum esset: Percutiam pastorem: & dispergentur oves gregis: & Petrus, audentiùs quidem, sed non sine quadam suarum virium confidentia, diceret: Et si omnes scandalizati fuerint: sed non ego: tunc quidem audiuit, Amè dico tibi: quia tu hodie, in nocte hac, priùs quàm gallus vocem bis dederit, ter me es negaturus. Postea verò, quia amplius loquebatur: & dicebat: Et si oportuerit me simul cõmori tibi: nõ te negabo: sibi metipsum relictus, & negavit: & penitentiam fecit: cum iuramento quippe negavit: & detestari, iurare, atque anathematizare non timuit: ut discere possemus: non aliter casuros esse singulos quosque nostrum, qui suis, quippiam eorum, quæ rectè agerent, viribus ascripsissent. Denique suo periculo, imò verò suis periculis, iam cautiùs factus, cum a domino post resurrectionem interrogaretur: & diceret: Simon Ioannis, diligis me plus his: nunquam ausus est, vel se in ea re cæteris antepone, vel sic affirmare: quod amaret: ut non in hoc quoque scientiæ domini, plusquam suæ tribueret. Nihil quippe aliud respondit: Quæ etiam

domine, tu scis, quia amo te: Etiam, dominé, tu scis, quia amo te: & Domine, tu omnia nosti: tu scis, quia amo te. Contristatus est etenim: quia dixit ei tertio: Amas me? Veritus fortasse tale aliquid audire, quale anteq̄ dominus pateret, audierat. Propterea & apostolus Paulus in prima ad Corinthios epistola, cū dixisset: Abundantiùs illis omnibus laboravi: statim illud, velut perperam dictū, correxit: & subdidit: Non ego autem: sed gratia Dei mecū: vt scirent oēs quod & ipse alio loco scripserat: & nos supiùs exposuimus: Fidem seruasse, cursum cōsumasse, boni deniq; aliqd egisse; nō volētis esse, neq; currētis, sed miserētis Dei. Quāobré abigēda nobis est omnis arrogantia: seruanda humilitas: expellenda huius mundi sapientia: de qua scriptum est: Nōne stultam fecit dominus sapientiam huius mūdi? quærenda sapiētia Dei: quam loqui se scribit Apostolus inter perfectos: fugiendus amor carnalis, qui cum carne deficit: sequendus amor spiritualis: de quo scribit idem Apostolus: Charitas nūquam excidit: deponenda ea, quam in nobis metipsis habemus, confidentia: suscipienda quæ in solo est Deo fiducia: vt possit vnusquisq; vestrum dicere: In domino confido: quomodo dicitis animæ meæ: transmigra in montem sicut passer? Bonum est enim confidere in domino: q̄ confidere in homine: Et non verba

DE RATRENE MOR

solum, sed illæ, multò magis, ex quibus verba oriuntur, cogitationes, sic librandæ, sic regendæ, sic moderandæ: vt etiam si, secùdum q̄ ait Iob: Non reprehendat me cor meum: etiam si (vt inquit Apostolus) Nihil mihi sim cõsciũs: etiam si (quẽadmodum dominus dicit) omnia fecero: dicam tamẽ cum eodem Iob: Verẽ scio, q̄ non iustificetur homo compositus Deo: Et eum eodem Apostolo: Sed non in hoc iustificatus sum: Et (sicut me dicere docuit dominus meus Iesus) Seruus inutilis sum: qđ debui facere, feci. Hoc est, eum, qui se mortuũ simulabat: pedibus, vt ne possit erigi, conculcare: hoc est, longius non abire, & sibi non tendere laqueũ, neq; semetipsum seducere: Hoc est, de arce nõ cadere: & fidei, spei, patientiæ, cæterarum q̄ virtutum præmium æternum non perdere.

De temporalium rerum cura superflua: quam morienti antiquus hostis conatur imittere: quidq; aduersus hoc Christianus homo facere debeat. Cap. VI.

VPEREST nunc iã, vt aliud impugnationis genus dicatur: quo, velut vltimo, & post quod, nil sibi scit esse vltra quod faciat, subsidio vti. est enim vehemens, & cui vix etiam fortes resistere valeant. Nam, vt sunt ingenia hominum

alienis vtplurimū rebus magis intenta, q̄ fuisse fieri solet interdū, vt qui ob suum incōmodum loco motus non est: ob alienum moueatur: & ita moueat: vt redire ad sese vix possit. Et quē admodum ii, quos rei familiaris p̄mit inopia: cū iter cœnosum petrosū ue facturi sunt: si bonos fortassis calceos habeant: eos manibus gerūt: nudis q̄ per illud pedibus eunt, maiore (vt ego arbitror) calceorū q̄ pedum iacturam putantes: eodem modo ii, quos rerū omnium abundantia inopes fecit: (crescit enim cum dititiis habendi amor: & quia oīs cupido acquirendi ex opinione inopiæ fit: nihil interest, vt possint inopes dici, parum habeant, an parum habere se putent) cū via, qua migrandum eis est ad aliam vitā, inuadunt: fortunæ bona, quibus, velut calceis quibusdā, animæ pedes, hoc est, affectus, tutari debuerāt: seruare integra cupientes, aut nullam, aut minimā aiæ suę curam gerunt. Quam rem, atrepto tēpore, hostis antiquus, qn̄ per se ipse nil potest: per alios conat̄ efficere: efficere autem rationibus inter se quidem ipsis contrariis: sed ad eundem finem ducentibus, quæ ab rerum temporalium occupationibus oriūtur. Summittit enim vxorem, summittit liberos: summittit quicquid illi charissimum censet: vt eorum p̄sentia, lachrymis, vluatibus, maximè autem verbis, amplexibus q̄ dulcissimis stringatur: cōmoueatur: perturbet:

H iiii

DE RAT. BENE MOR

de'q; illorum dolore magis, q̄ de suo periculo
 sollicitus, aut migrare ad dominum nolit, ne il-
 los deserat: aut ne hoc quidē, quod iam iam q̄
 migraturus est, cogitet. quorum alterum, homi-
 nem (quicumq; ille est) Iesu domini mei cōsor-
 tio facit indignum: sicut ipse ait: Siquis amat
 patrem, aut matrem plusq; me: non est me dī-
 gnus: Et siquis amat filiū, aut filiā super me:
 non est me dignus: Alterum uerō, qđ ex su-
 periore tñ dependet: miserū. Nam si beati sunt
 serui illi, quos, cū uenerit dñs, inuenit uigi-
 lantes: si dñs meus dicit: Estote ergo parati:
 quia qua hora non putatis filius hominis ue-
 niet: Quid nisi miseri erunt, quos & imperatos
 & dormientes offenderit? Sed & aliud ab his,
 malum proficiscitur. Nolunt enim, egrotantē,
 & ad supremū usq; uitæ deductum, a quopiā
 sui discriminis cōmoneri: existimantes (quan-
 do hęc hominum natura est: ut inuiti moriatu-
 tur) cōmonitionem huiusmodi morbo incre-
 menta laturā. tandē, quia sicut scriptum est: Ti-
 mor mortis expellit peccatū: rursus q̄: Mem-
 rare nouissima tua, & in eternū non peccabis:
 Hęc malē secura securitas: ac nouissimorū affe-
 ctata obliuio, peccatum & uetus nutrit, & par-
 turit nouū: si non alio modo: certē quia cōces-
 so ad deprecanda culparum supplicia spatio
 aliis in rebus abutitur: ut cum suo tandem ma-
 lo discat, & sentiat id, qđ, in Euangelio domi-

nus ait: Inimici hominis domestici eius: uerū
 esse, ac nimis uerum. Gens enim (sicut in Deu-
 teronomio legimus) absq; cōsilio est: & sine
 prudentia. Utinam saperent, & intelligerēt, ac
 nouissima prouiderent. Adde uerò: q; & uitam
 hanc corporis, cuius gratia tam multis modis
 & deum offendunt, & proximos: dum seruare
 quidem appetunt: sed quo seruanda sit pacto,
 ignorant: eis ut plurimum auferunt: mulieres
 præcipuè: quarū fere officium est, & gros nouis
 semper cibus ingurgitare: cū abstinentia illis
 fortasse sit opus. Quia enim sanos atq; incolu-
 mes, si uiribus destituantur: cibo, potu' q; reso-
 cillati, & resumere spiritum sciunt: eadem cum
 infirmis atq; egrotantibus ratione, ut pristinas
 uires recipiant, agédū putant: Et qm̄, quod plus
 alimenti receperint, hoc illi habent uirium mi-
 nus: tantisper ingerere, atq; ingurgitare non
 cessant: dum miserum cibus, potus'ue stran-
 gulet, aut suffocet. Quid uerò, quod de uiuen-
 tis hæreditate tractatur? Et quemadmodum,
 cū dominus dixisset: Ecce manus tradentis
 me, mecum est in mensa: facta est contentio
 inter discipulos: quis eorum uideretur esse ma-
 ior: Eodem modo tunc inter consanguine-
 os, affines, amicos, seruos, etiam & ancil-
 las, contentio fit: quid quis habere, aut non
 habere debeat. Et, dum unus quidem scri-
 ptum, & iam promulgatum mutari flagitat

DE RAT BENE MOR

testamentum: alius mutari non oportere contendit: hic q̄ sibi minus q̄ mereatur, legatū sit, queritur: ille, q̄ non acceperit oīa, dolet: quidā, non quid acceperint, sed quid accepisse potuerint, cogitantes, iniuriæ loco ducant, plus accipere potuissent: nonnulli ut pueri, & si qui iter eos non sanæ mentis existunt: taceāt quidem: sed ita, ut pro eis taciturnitas ipsa magis loquatur fore maioribus, & iis, qui sana sunt mente, contemptus: fortassis etiā prædæ: dum hæc, inquā, & alia huiusmodi importunissimè faciunt: contētionibus, flagitationibus, & querēlis suis ægram, iā iam q̄ morituri patrisfamilias mentem vexant, cōturbant, diuellunt, occupant, distrahunt: ut tandem, cū omnibus benefecerit nullus contrā inter eos inueniatur, qui ei faciat benè: imò verò cui etiam tardè mori nō videatur. Quod si iurgia quoq̄, & pugna inter eos fiant: si sese in oculis eius vulnerēt, aut perimātur? Hoc enim persæpè accidit. Quid si liberos æ alium quidē ante se occisum: aliū verò a præsidis apparitoribus ob cōmissum paricidium duci videat occidēdū? Qualis eum moeror inuadat, quæ tristitia, quātus dolor, facillè cuius coniecturā facere licet. Atqui in eiusmodi calamitate versat: ei de semetipso cogitare quomodo vacat? Sed neq̄ nobis, q̄ carnales filios non habemus: & diuino cultui dedicati, de ecclesiarum cēsis viuimus: tuta ab hoc incur-

fantium fluctuū impetu statio est: cū ii, quos &
 optimos, & nostras rerum studiosissimos pu-
 tabamus: necessarii, atq; domestici nostri, qua-
 les erga nos fuerint tunc se tandē ostendant.
 Solent etenim (atq; vtinā non omnes, aut sem-
 per solerent) vbi primū sublatā esse nobis ani-
 maduerterint vitæ spem: omnes ad rapinas cō-
 uerti: ac pro se quisq; domesticis furtis incūbe-
 re. Et dum hoc, illud ue (vt quicq; optimum ad
 manus venerit) rapiūt: dum amicis, quos ad eā
 rem sibi antē parauerant, abscondendū cōmit-
 tunt: aut, si efferendi locus non est, ipsi abscon-
 dunt: dum esse plurimos eiusdē criminis reos
 appetunt: vt, qn̄ fieri sine arbitris ea res nequit:
 quod de se metuūt, de aliis nō loquantur: mo-
 riantibus tunc, cū maximē opus esset: nemo
 adest: nemo assistit: nemo auxiliū prębet: aut, si
 quis est: coquus est: stabularius est: alius hmōi
 est, pannosus, & fordidus: qui ante id tps intra
 cubiculū nullo genere admissus fuisset. Porro,
 cū aquā, potionē vt hic, qualis qualis, debet
 porrigere: (mirāda res: imō potius miseranda)
 totam licet domū euertat: paterā non inuenit,
 aut cyathū, in quo porrigat: tāta est improbi-
 simorū furū rapacitas. Quid tu aut putas infir-
 mo: (siq; in eo adhuc, quo talia cernat, sensus
 relinquitur) quid putas animi est: quid intra se
 dicit: quid cogitat: quid factur⁹ esset, si posset?
 O diuitiæ conseruatæ in malū domini nostri!

petitis iam nūc in afflictione pessima. O amici secundū tēpus, qui nō permanetis in die tribulationis: Amici mensē: Amici fortunē: Amici bonorū nostrorū, nō nostris! Deseritur a uobis nunc, qui propter uos antē semetipsū deseruit. Derelinquitur solus: cum quo ille noctu q; uersari, felicissimū ducebātis. Destituitur auxilio, qui unicuiq; uestrū sēpē auxilio fuit: Filios (ut puto) diceret, enutriui, & exaltaui: ipsi autē spreuerunt me. Diceret ēt, simul cū Iob. Dereliquerunt me propinqui mei: & q me nō uerāt, oblitī sunt mei. Inquilini domus meæ, sicut alienū habuerunt mei: & quasi peregrinus fui in oculis eorū. seruum meum uocaui: & non respondit: ore proprio deprecabat illam. Est uerō & aliud longē grauius, longē q; impietatis maioris, qd a consanguineis, & affinibus perpetratur, sacrilegii genus: q, prāter ea, quæ toto pontificatus tempore a nobis cōsecuti sunt bona, prāter filiarū, aut sororū, quæ de bonis ecclesię maritis locatæ sūt, dotes, prāter liberorū, quos uti liberalibus studiis dare operam possent, in gymnasio literatio sustentauimus, sumptum, prāter domos ædificatas, debita dissoluta, fundos emptos, cōmissa magnorū censu sacerdotia, quasi suū, non ecclesię patrimonium illud sit: quicquid in totis edibus pretiosissimū fuerit, rapere, & asportare non metuūt. Et quia impleri quidem domus potest: cupiditas autem

fatiari non potest: cum optima quæq; abstulerint: & quæ minus bona sunt, auferunt. Postremo èt milia, usq; ad annulum, usq; ad conopœum, usq; ad eam ipsam, in quo morimur, lectumitur super palea moriatur tandem qui, dum inter delicias uiueret: moriturus esse in deliciis putabatur. quæ si iacentem, & ad extremum uite punctum deductum, cum maxime & consolationis indiget, & officiorum: non mouent: Iob, atq; Tobie patientiam habeat, necesse est. Sed & ii, quorum uiuentium sacerdotia distribuuntur: successorq; inimicus fortassis, aut quem minime uellent, constituitur. super omnia uero ii, quorum a principe missis apparitoribus, obfidetur eedes, ut intrandi, exeundi uel libere, facultatem habeat nemo: quorumq; etiam dum uiuunt, accersito tabellione, ac testibus, distribuuntur bona: ut ne suorum cuiquam aut mercedem soluere, aut muneris aliquid præbere possint: cum ingenti discrimine moriuntur. Fluctuant enim, puto, & ob indignationem rei mœrore iraq; agitati: & nunc in desperationem, nunc uero in ulciscendi cupiditatem pelluntur ut rari sint, qui non, (etiam si ore suo benedicunt,) corde malef. dicant. Atqui hoc nostri potissimum ordinis hominibus accidit: ubi paulò locupletiores intra secularis, aut ecclesiastici principis, qui iure iniuriarum illorum ad se bona pertinere affirmet:

DE RAT BENE MOR

ditionem decedunt. Hæc uel uniuersa, uel plurima, uel certè, si aliter nequeat, singula, uel instrumenta quædã, & machinas bellicas, aduersû nos instruit hostis antiquus: magno'q; impetu, tanq; urbem quaquanorsum munitã, p eos oppugnat, qui terrenis semper curis immerfi auaritiã colunt: & Mâmonæ, sicut imperatori suo milites, patent. Cõtra q̄, quid christianus miles, immò uerò & imperator, & uictor, agere debeat, uideamus. Neq; enim ei (modò sibi ipse non desit) aliud de uictoria sperandum est, q̄ tunc fuit, cū aduersum ipsos demones gereret bellû: quando & hostes minùs potentes offenderit: & p̄teritorû præliorû memoria fiducia afferre soleat amphorem: & cõsumptis iam hostium uiribus, hunc ueluti tumultuarium, & ex omni hominû colluione factû, exercitum solû eis superesse intelligat: quo fuso, fugato'q; aut cæso, pacem sibi, & coronam repositam esse non dubitat: quæadmodum nõ dubitabat Apostolus, cū diceret. In reliquo reposita est mihi corona iustitiæ: quã reddet mihi dñs in illa die iustus iudex: Non solû aut mihi: sed & iis, qui diligunt aduentû eius. Non coronabitur aut: nisi qui legitimè certauerit. At uerò legitimè certare, nihil aliud est, q̄ in bono, quod semel est cœptum, perseverare. Qui enim perseverauerit usq; in finem: hæc saluus erit. Principio igitur uxorẽ siberos, &

*

quicquid cuiq; charissimum est, atq; adedò etiã semetipsum, sic amare unũsquisq; debet, sic diligere: ut propter deum amet, ac diligat: deum uerò propter eum ipsum colat. Hoc ab ipsa, si fieri potest, infantia, unicuiq; persuasum cupie-
 rim: sin minũs; certè uel cùm uir est: certè uel cùm senex: certè uel cùm decrepitus: certè uel cùm moritur. Deinde sciet; nullum malũ homini non infano plus obesse, si præuideatur, q̃ si de improviso irruens occupet: ac mortẽ, quẽ certo die, hora, momento, unicuiq; futura est: neq; celerius affuturam, si tempus eius sciatur: neq; si non sciatur, tardiũs. Tertio loco, nõ dubitabit: medicos, quæ ad medicinam pertinẽt, probè nosse: alios, etiam si semel, aut bis, quod ægrotanti sit utile, fecerint: planè errare: nec ul-
 lum esse periculi maioris errorem, q̃ ubi de hominis uita tractatur. Ad hæc itelliget: testamẽ-
 tum nulli mortem afferre; & clausum, (ubi sic necesse est) tantisper seruari posse: dum uiuit testator: iterea q̃, si noui aliquid intercesserit, sem-
 per posse mutari. Postremò: q̃ auaritia in omnibus grande malũ; in clericis aut èt horrendum sit monstrum: si de ecclesiarum censibus uiuit: uiuere diues, mori pauper quæret. Hæc qui sibi uiuens, & sanus contra huiusmo-
 di malum præsidia comparauerit: eum ego di-
 cere ausim, non uictorem modò in isto bello futurum: sed tam paruo labore uictorẽ, ut uix

beſſi geſſiſſe ſe ſentiat. Nā neq; ullius magis
 rei deſiderio cōmonebitur, q̄ eius, propter quē
 rem illā amabat: & ſiquid in ea, præterq̄ nole-
 bat, eueniet: quando abſq; iuſſu, aut certē pmif-
 ſu dei nō euenit, gratias ei aget: qui hoc fortaf-
 ſis modo ſuum aliquod facinus punit: & mor-
 tem, ut cū eo eſſe poſſit, quē ſuper oīa diligit:
 ingentis doni loco ducet: quemadmodū ille
 ducebat, qui aiebat. Diſſolui, & eſſe cū Chriſto,
 multò magis melius eſt: Et cæterorum quidē
 opera ſic utitur: ut quos miniſtros eſſe ſciat, nō
 medicos. Medicorū autē: ut quos propter neces-
 ſitatem ab altifſimo creatos itelligit: neq; plus
 tñ eis tribuet, q̄ deo: qui lāguores auferit ſolus.
 Nunquid enī (ait Propheta) mortuis facies mi-
 rabilia: aut medici ſuſcitabunt: & confitebun-
 tur tibi? Et teſtamentum ſic faciet: ut neq; credi-
 torē poſt ſe ullum relinquat: neq; ſiquid eccle-
 ſiæ aut pauperibus legare conſtituit: plus hære-
 di credat, q̄ ſibi. Et liberis, ac ceteris, quorū de
 ſuo iudicio res, fortunas q̄ pendere itelligit
 ſic conſulet, ut pater: ſic in conſulendo pertur-
 batione carebit, ut alienus: atq; auaritiā quidē
 tanq̄ idolorū ſeruitutē execrabitur. Si uerò ec-
 cleſiaſtici ordinis eſt: ſic in ſuis, familiæ q̄ ac
 pauperū cōmodis, cenſum eccleſiæ annuū di-
 ſpenſabit: ut, ſeu neceſſarii, ſeu conſanguinei,
 ſiue principes, ex eo auferre aliquid uolent: nō
 ſit quid auferant: qñ in cœleſtes theſauros iā

pridem per manus pauperum delata sint, quæ
 supererant omnia. Vel si superest adhuc, quæ au-
 ferre quispiam possit: id plane nec suum esse puta-
 bit. Qui uero non hæc sibi uiuēs & sanus reme-
 dia cōparauerit: difficilius quidē gesturus est
 bellum: non tñ de quo sperare uictoriam ne-
 queat: si perturbatōe animi reiecta, rōnem ad-
 mittat: ea quæ dum uiuit, utatur. Nam uxore nō
 ideo duxit: ut propter eam deum relinqueret:
 sicut ille, per quē de paradisi deliciis eiecta est
 ois posteritas: sed ut Christi, & ecclesiæ cōiun-
 ctionē illam referret: de qua scribens Ephesis
 Apostolus, dicit: Sacramentū hoc magnū est:
 ego autē dico in Christo, & in ecclesia: uel ut
 incontinētiae, ac fragilitatis haberet remediū.
 Ita enī ait idem Apostolus. Propter fornicatio-
 nem autē, unusquisque suā uxorem habeat: & una-
 queque suum uirum habeat. Quod si Christi, &
 ecclesiæ cōiunctionē præ se ferre uult illā: quæ
 amentia est, diuidi ob uxorem a Christo: cum
 ideo duxerit eam: ut coniunctionis, de qua su-
 pradictum est, uel solam referret imaginem:
 An nō desipere putaretur, qui sorore, filiam uel
 regis duxisset uxorem: si propter eam a rege
 separari uellet: cum hac solum duxisset de cau-
 sa: ut ei quæconiunctissimus foret? Equidem ar-
 bitror, ob hanc potissimum rem, Aman Ama-
 dathi filium, de quo in libro Hester: insipien-
 tiæ pariter & improbitatis suæ pœnas dedisse:

DE RAT BENE MOR

q̄, ab omnibus honorari cū vellet: honoris
 gratia, quo se a Mardochæo affici cupiebat: ab
 ipso quoq; rege separatus est. Nam cū indu-
 tum vestib⁹ regiis Mardocheū, super q; equū,
 qui de sella regis erat, impositū, ac regio diade-
 mate coronatum, per plataeā ciuitatis (vt ab re-
 ge fuerat iussum) circumduxisset; festinauit, in-
 quit, ire in domum suā lugens, & operto capi-
 te, Lugebat autē, non suo se honore priuatum;
 vtpote quem hoc ipso negotio, primum de re-
 giis principibus, ac tyrānis rex esse ostenderat;
 sed honoratum alium, quem præcipuè minimè
 cuperet: & ob honorem a rege separari vole-
 bat, cui honoris gratia cōiunctissimus esse stu-
 duerat; propterea q; diuino iudicio, in illo ipso
 suspensus patibulo, quod Mardochæo parauerat:
 & honorem simul & vitā amisit. Sin idē
 duxit vxorem: vt incontinentiæ ac fragilitatis
 haberet remedium: gaudeat necesse est, tunc se
 demū medicamento priuati: cū ab eo quoq;
 morbi genere liberatus iam sit, cui vxor reme-
 dium fuerat. Si enim incontinentia infirmitas
 est: & huic infirmitati, cū alia multa, tum vxor
 in primis medicamentum existit: qui hoc ge-
 nus infirmitatis passurus vltra nō fuerit: medi-
 camentum, quod ei soli conuenit: tanq̄ super-
 fluū abiicere debet, nedum appetere. Hoc ge-
 nus autem infirmitatem passurus vltra nō est:
 qui cum carne perturbatiōes quoq; carnis oēs
 deponit:

deponit: imò verò deposuit. Si quidem multò prius vnūquēq; libido dimittit, q̄ vita. Porro si consuetudinis mutæ, si eorum, quę sibi aliquando dulcia fuerant, memoria stimulat: (q̄q̄ quis est, qui in morte hæc cogitet;) dulciora se habsturum ne dubitet: mutuam q; consuetudinem illam non auferri, sed differri meminerit: ac non multò pòst cumulatiorem, diuturniorem, q; restitutum iri confidat. Non enim tam decedere putandus est, q̄squis emoritur, q̄ præcedere: Atq; adeò, si vitę ratio habeat, intervallo non grandi; ne minimo dicam. Quomodo ergo his, honoris lucri'ue causa, in longinquã regionē iturus: æquo animo caruisset: aut caruit forsitan: eodē modo tantisper carere constituat, dum eam quoq; ad se vocauerit Deus. Alioquin & his nihilominus carebit: & sempiternam præterea sustinebit interitū. Qui enim vxorem diligit super Christum: Christo (haud dubium) dignus non est. At verò cū de liberis cogitatio incidit: illud oportet meminerit non esse de ipsis minorem Deo curam, q̄ sibi. Quando quidem ne passerum quidem, aut capillorum alicuius nostrum, obliuiscatur: sicut scriptum est. Non ne qnq; passeris veniunt di pondio; & vnus ex illis nõ est in obliuione coram Deo: & rursum, Vestri autem & capilli capitis omnes numerati sunt. Pusillum quippe, & magnū ipse fecit: & æqualiter est illi cura

DE RAT BENE MOR

de omnibus. Quod si non minor de ipsis est
 Deo cura, q̄ sibi: & ei Deo, de quo scriptum est
 per Prophetam: Magnus dominus noster: &
 magna virtus eius: & sapientiæ eius non est nu-
 merus: dimittat eos sane securus: quibus nihil
 ad bene, beate q̄ viuendum, defuturum sit: cum,
 (& quia sapientiæ eius non est numerus,) sciat:
 & (quia magna sit virtus eius,) possit: & quia
 summè diligat, velit: quæ illis profutura sunt.
 Facere: sicut scriptum est in eo libro, qui sapien-
 tiæ dicitur. Diligis omnia, quæ sunt: & nihil eo-
 rum odisti, quæ fecisti. & paulò post. Parcis au-
 tem omnibus: quoniam tua sunt, domine: qui
 amas animas. Et quidem si boni sunt: si recto
 sunt corde: si metuunt Deum: bene de illis spe-
 ret: dicente Propheta: q̄ bonus Israel Deus, iis,
 qui recto sunt corde: Ac rursus Tobia p̄re: Fili
 mi, pauperem quidem vitam gerimus: sed ha-
 bebimus multa bona, si timuerimus Deum. Sin
 contra mali sunt: si prauo corde: si Deum non
 timent: aut cõverti ad dominum posse nõ dif-
 fidat: quos (sicut inquit Apostolus) benignitas
 Dei ad poenitentiam adducit: aut, si obstinato
 in malum suum animo fuerint morituri: eos,
 cum ad se nihil pertinere existimet, cuius imi-
 tari abnuunt mores: tum verò gratias agat: q̄
 & mala eorum vltra visurus non sit: quæ sine
 ingenti mœrore non cerneret: & ab reddend-

da pro eis ratione in posterum absoluat: quod grande unicuique sanæ mentis homini, & letamen, & solatium est. Quod si infantes, aut qui nec dum usum habeant rationis, vel fortassis habituri sunt nunquam ex eis: seu morituri sunt ita: letari maiorem in modum debet: quod innocentibus, & iis, qui cum mulieribus non sunt coinquinati, annumerandos esse intelligat: siue ad usum rationis venturi: letari nihilominus debet: quod, cum minus prospera sint fortuna futuri: (neque enim desunt, qui pupillis quotidie mali aliquid faciant) omnibus pariter carituri sint damnis, quæ secundam fortunam sequuntur: ut superbia, ut gula, ut libidine, ut multis huiusmodi, quæ raro non in prosperis rebus habentur: & quod plura hic patientur incommoda: hoc vel plura sint in alia vita consecuturi bona: ut Lazarus ille mendiculus: si vixerint bene: vel pauciora suscepturi incommoda, si male: utpote cum nemo sit, adversus quem tribulatio duplex consurgat. Nec illud in postremis habeat, quod & supra tetigimus: ab ea, quam pro ipsorum factis redditurus fuisset: sese interim ratione exemptum. Porro siquid aliud insederit animo, quod ei charissimum fuerit: hoc, quantumcunque, aut qualecunque sit: minoris faciat necessesse est: quam ut pro eo sese ipse mali sempiterni

periculis offerat. cū enim dicat in Euange-
 lio dominus : Siquis venit ad me: & non odit
 patrem suum, & matrem, & uxorem, & filios,
 & fratres, & sorores, adhuc autem & animam
 suam: nō potest meus esse discipulus: & iis, quę
 charissima vnicuiq; solent existere, nominibus
 cætera sine dubio, si quę his fortē alicui chario-
 ra forent, odio habenda monuerit: quisquis ea
 non ita, vt admonet dominus, odit: eius esse di-
 scipulus neq; . Qui verò Christi discipulus esse
 non potest: a scholæ illius ocio proculdubio
 alienus habebitur, de qua in Apocalypsi dicit.
 Beati mortui: qui in domino moriunt. A mo-
 do iam dicit spiritus: vt requiescāt a laboribus
 suis: opera enim illorum sequunt illos. Iam
 verò lachrymas, ululatus, verba, cōplexum q;
 horum, quantum fieri potest, vitabit, vt captio-
 sa: & venenata, vt mortifera, vt quę, cū nihil
 afferant boni, plurimum vicissim mali appor-
 tant: quando quidem & illis ipsis noceant, qui
 hæc agunt: & huic, cuius aguntur causa, vt mor-
 toris afferant nihil: certē prodesse nec possunt.
 neq; enim tardiùs ob eam rem moritur quis-
 piam, & lugeatur a multis: aut migratura ex
 corpore anima retineri amplexibus pōt. Nam
 illud q̄ parum sani est hominis, de aliorum do-
 lore magis, q̄ de suo periculo esse sollicitum ē
 atq; , vt cum hominibus viuere aliquantulum
 possit, migrare ad Deum nollet aut fortē neq;

hoc ipsum cogitare: quòd (velit, nolit) migraturus est tamen: ad sempiterna supplicia, si inuitus: ad æternam fortassis mercedem, si volens. Excitandus est igitur vnicuiq; in tanto discrimine animus: parandaq; ad iter periculosissimum mens: vt ne aut dormientes, aut imparatos offendat. Si enim grauissimis qbusq; in periculis constituti, ne somnum quidem admittere oculis possunt: si longiusculum iter facturi: quæ sibi ad eam rem necessaria ducunt, omni diligentia comparant: quantò hi magis, & vigilare, & parati esse debent: quibus, & periculorum omnium periculosissimū periculum imminet: & via, cuius inter mortales nullus est dux: oppidò q̄ grandis restat? Hæc autem tantò vnicuiq; euenient meliùs: quantò vt quæq; verissimum arbitrabitur, sic eum de se libentiùs consulat. Consulat autem, non sicut ii consulebant, quos Esaias introducit dicens: Loquimini nobis placentia: quæ admodum etiã eunuchus ille Achab regis Israel: qui missus accersitum Michæam prophetam, dixisse legitur ei.

• Ecce sermones prophetarum ore vno regi bona prædicāt. sit ergo sermo tuus similis eorum: & loquere bona. Quasi, non quia venturum sic esset, loquerentur Prophetæ: sed quia sic locuti erant, euenire soleret. quem etiam se improbissimus Achab fatebatur odisse, quia nō prophetaret sibi bonum: sed malum. Non

sic inquam consulēt: ut consulebant illi, qui
 malum, sibi quod esset futurum, prædici no-
 lebant: sed ut qui uerum, qualecunq; id sit, au-
 dire gestiāt: & mortem (si in domino moria-
 tur) ne malum quidem esse existimet: aut, si ex-
 cellentioris animi fuerit: ut possit etiam ipse di-
 cere: Dissolui, & esse cum Christo, multo me-
 lius est: mortem sibi potius nunciari desideret.
 Nam quos ita in aduersa ualetudine anima-
 tos inuenerint: his non spirituales amici solū,
 & qui mentiri grande scelus existimant: sed &
 qui secūdum carnem sapiunt tantum: ac men-
 tiri solent interdum: quinimō ipsi etiam me-
 dici, quos curandæ ualetudinis ratio talia præ-
 fari uetat: uerū sine ullis uerborum ambagi-
 bus dicent: uel ut quod sentiunt, proferant: uel
 ut non ingrata, neq; iniucundā eis rem nun-
 cient. Accedit uerō & illud: qđ, quem non inui-
 tum mori conspiciunt: eius, partim admiratio-
 ne magnitudinis animi, partim uerō, quia mo-
 lesti esse uerentur: morte, etiam qui minus con-
 stantes fuerint, triftari non solent: aut certē pa-
 rum triftari. Quod si nullus affuerit, qui consu-
 li possit: aut affuerit quidem: sed cui fides adhi-
 beri nō debeat: num ei propterea auxilii nihil
 erit? Erit profecto: si, conditionis humanæ me-
 mor, etiam tum, cū optimè sibi ualere uide-
 batur, mori se potuisse itelliget. Neq; enim ali-
 qua corporis ualetudine detinebatur is, cui de

*

horreis destruedis, & maioribus faciēdis in-
tra se cogitanti, dictū est. Stulte, hac nocte ani-
mam tuam repetent a te: quæ autem parasti, cu-
ius erunt? Neq; rursus non crebri continuò ac-
cidunt casus: quibus palam omnibus fiat: mul-
tos passim paulò ante sanos atq; incolumes ef-
ferri solere. Si huius igitur uitæ, etiam iis, qui
bona sunt ualitudine, & ætate non grandi: fi-
dei assor nullus existit: quid causæ est: ut quem
aut ætas, aut grauior morbus inuaserit, nō sibi
ipse dicat? Et si hoc alii negēt: ego tamen mo-
riturum me scio. & si de me non malè medi-
cus speret: ego tamen in horas, uel potius mo-
menta singula, me deficere sentio. & si multos
mihi annos uxor promittat: ego tamē plus de
me ipso credo mihi, q̄ cuiquā alii, faciam igitur
ex necessitate uoluntatem: & quam nullus un-
quam effugit mortem, libēter suscipiam. Quis
enim scit: si hoc me pacto Deus, cui quæ futu-
ra sunt, patent: ab iminentibus eripit malis: &
quod ita e' re mea esse intelligit: mihi non ui-
tam adimit: sed mortem donat? Instruam er-
go me ad excipiendam eam: & si quidem ue-
nerit: paratum offendet: sin uiuere distulerit:
instructum fuisse, nihil nocebit. neq; enim cui
semper quasi cum hoste manus conferturo co-
piæ paratæ sunt: etiam si non dimicet, instru-
xisse aciem nocet: aut per murum in hostili
obsidione suis locis obest milites collocasse:

etiam si non oppugnetur eo tempore ciuitas. Hoc ergo pacto, aut ex uno aliquo adstantiũ, aut ex semetipso sciscitatus, cũ intellexerit, aut ne intellexerit quidem, sed suspicatus etiam leuiter fuerit, mortem adesse: iterũ atq; iterũ studeat ab se peccatum expellere: ac ipsum, aliud'ue aliquod ultra non perpetrare &, quẽ admodum in Michea scriptũ est, sollicitus ambulare cum deo suo, memor illius, qđ in Ecclesiaste, legitur. Nescit homo: utrum amore, an odio dignus sit: Veniã præterea ob culpas præteritas postulet: ac parata sibi, iustitia exigente, supplicia per misericordiam remitti precetur. Cibum porro, aut potum, non nisi quem iusserit medicus, capiat: aut, si eius fortassis copia nõ habeatur: eos, quos abhorrere naturam intelligit, fugiat. Nam, cũ equis & bobus, & aliis ferme omnibus quadrupedibus, naturã insitũ uideamus: ut ualitudinarii cibũ potumq; abhorreant: unde illud poetę: Labitur infelix studiorum atq; immemor herbæ, Victor equus: fontes q; auertitur: miser est homo: & nõ iam (sicut in psalmo legimus) comparatus iumentis insipientibus, & similis factus illis: sed iumentis et longẽ insipiention qui qđ illa, duce natura, cognoscunt, & faciunt: & naturã, & rone, & multa rerũ experientia doctus, aut non faciat: aut ne sciat quidem. Hoc propter eos dictũ uelim, quibus mulieres ministrant: aut si qui mu-

liebri ingenio sunt: ut ne se cibis uino'ue onerari permittant, qui nimis fortasse uel sic onerati iam sunt. Nam, cum omnes ferme corporis morbos curat inedia: tum eorum nonnullis catinum uini'ue gustus mortifera sunt: seu quod illis ueneni uicem gerat: siue quod ubi suum quis ferre onus non potest: si ei onus aliud superponitur: sub illo conteratur oportet. Non tamen si quos abhorre naturam intelligit, cibos ei, potusque prohibemus: continuo quos appetere infirmitas solet: permittimus. Ut enim qui animo male composito fuerit, libidinosum uiuunt: ac uicia non nature, sed consuetudinis culpam sectantur: sic exiis, qui male composito corpore sunt, nonnulli quidem incontinentium, nonnulli uero intemperatum similes sunt: quibus, ea, que appetunt, assequi tam est pestiferum, quam animo male composito hominibus facere que fert uoluntas. Quapropter, ut modum his aliquem uiamque comonstramus: quam non medicina, sed bene moriendi rationem monstrare instituerimus: & in tam grandi etatum, uirium, habitudinis, sexus, loci, morborum, temporis, & si que alia huiusmodi sunt, uarietate, vix etiam ab ipsis medicis certam in his uiam monstrari posse putemus: hoc tamen quantum operi suscepto fat est, comonemus: ut cibos, potusque, & illos fugiat, quos abhorret natura: & illos non sequatur, quos infirmitas appetit: ceteris autem parum utatur: & edendum

DE RAT BENE MOR

sibi, ut uiuat, esse meminerit: potiusq̄ uiuendum, ut edat. Nec ideo se tñ, aut euitaturę mortem existimet: qđ nulli ferme homini cōtigit: aut producturum uitā: qđ fieri nequit oīnd: dicente Iob spiritu sancto: Cōstituisi terminos eius, qui p̄teriri non poterūt: sed hęc faciat, partim ut ne, si nihil in curanda ualitudine adhibeat diligentia: Deum tentasse videat: contra quem scriptum est: Non tentabis dominū deū tuum: partī uerò, uti ne suæ sibi mortis auctor fuisse putet: si nihil prorsus iis, quæ bonę ualitudini contraria sunt, euitandis tēperantię tribuat. Mulierū uerò blanditias, & sollicitudinē importunam, ac sine ratione diligentiam, tam suspectas existimet, q̄ quæ sunt suspectissima. Interea testamētum (si uacat modò) accersito tabelliōe facere properet: sicut in Ecclesiastico scriptum est. In die cōsumationis dierū uitæ tuæ, & in tpe exitus tui, distribue hēditatē: eiectis, (ut nequa p̄ illos mora interueniat) oībus: & cū creditoribus, uel ipse satisfecerit: uel satisfieri ab hēdibus iusserit: cū & ea, quæ malē abstulit: & quę de sic ablatis, aut p̄cepit, aut p̄cipere potuit: Ad hęc ēt dāni, qđ passus est ille p̄pterea, cōstimationē reddiderit illi ipsi, a quo abstulit: uel hēdibus eius, si cognoscunt: uel ecclesiæ, aut paupibus, si sunt ignoti: cū debito rōnes ubi, & quō sint descriptæ, diligēter exp̄ferit: cū ecclesiæ, uel pauperibus, nō ex tristitia,

aut necessitate, si quid uolet legauerit: cū hereditatem inter suos diuiserit: cū seruis libertatem, & famulis mercedē reliquerit: cū pupilis, aut mentecaptis suis, ut ne esurire, aut mendicare cogant, alimenta, & quibus tegantur, statuerit: de sepultura præceperit: oīa deniq; disposuerit: aut signari tabulas iubeat: aut si testis, qui tacere possint, copia sit: eis pntibus publicatas tantisper celari coget, dum uitæ reddiderit debitū. Sic neq; inter suos ullā fieri cōtentionē uidebit: & quærelis eorū aut nullis uexabitur, aut nō multis. Si tñ eorū; quæ diximus, aliquid fortassis acciderit: id sibi p supplicio, quod ob suā aliquā culpā subiturus apud ieros fuerat, pmissu dei accidisse intelligat: ut quā (sicut est supra diximus) nemo est, aduersus quē tribulatio duplex cōsurgat: & securius mori, & recta magis via migrare ad dñm possit. Ita nihil (arbitror) erit, quod loco illū queat mouere: cū hæc ipsa, quæ uehemēter ipellere debuerat, vis firmet illum potius: ac esse imobilē faciat, & quæ præter sententiā acciderunt: optanda ultro fuerint, nisi accidissent. At uerò si testamento faciēdo tps nō est: de malè ablati tñ, de quibus creditoribus cū statuerit: cætera, tanq; ad se nihil oīnō pertineant, negligat: neq; suos, quibus succurrere leges possunt: cōmodū faciat pluris, q̄ suū: cui, si nō in dño moriat, succurrere potuerit nihil: illud sepē dñi dcm̄ itra se uol-

DE RAT BENE MOR

uens, atq; reuoluens . Quid prodest homini, si mundum vniuersum lucretur: animæ verò suæ detrimentum patiatur? Aut quā dabit homo cōmutationē pro anima sua? Hastenùs de aliis. Nunc de nobis, qui ecclesiarū censibus viuimus: sermo habeatur oportet: quāq; & in superioribus multa, quæ ad nos pertinent, posuerimus: & in iis, quæ sequunt, nonnulla simus dicturi: quæ illis etiā accōmodentur perbellè. Nam necessarios, atq; domesticos quales, cūm cæteri, tūm nos in primis habeamus, interest plurimum: nō solum quia multa sunt, quæ ab illis minus rectè, si uiuant, oriri solent incōmoda: verū etiā, quia puniri consueuerunt interdū & pro familiæ culpa, qui eam suscepertunt regendam: vt Heli, & pro subditorū delictis tributū principes: quēadmodū in Numeris cernere est . Fornicatus est. n. populus cum filiabus Moab: & adorauit deos earū: & tamē dixit ad Mosē dñs. Tolle cunctos principes populi: & suspende eos contra solē in patibulis: vt auertatur furor meus ab Israel . Grādis quippè est culpa: nō punisse delinquentes in Deū, ei, q ob hoc ipsum sup illos positus est, vt puniret. Vnde & scriptum est. Potētes potēter tormenta patient. Et rursum. Noli querere fieri iudex: nisi valeas virtute irrumperē iniquitates. Hoc igit (vt neqđ ab necessariis, atq; domesticis, in hora mortis nobis offendiculū fiat) hoc inq; cu

rādū est, & oī studio perquirendū: vt eos eliga-
 mus ferē, quales in psalmo centesimo ppheta
 describit: quō saluatoris exēplo possimus etiā
 ipsi dicere. Nō vos me elegistis: sed ego elegi
 vos. Ait aut. Faciētes prauaricatiōes odiui;
 Declinantem a' me malignum non cognosce-
 bam: Detrahētē secreto' proximo suo, hunc p-
 sequebar: Superbo oculo, & infatiabili corde,
 cum hoc non edebam. Ambulās in via imma-
 culata, hic mihi ministrabat. Non habitabit in
 medio domus meę, qui facit supbiam. Qui lo-
 quitur iniqua: non direxit in cōspectu oculoꝝ
 meorū. Hos (si vsq̄ gentium inuenti fuerint) sic
 amabim⁹: sic tractabimus: vt ille monet, q̄ ait.
 Seruus sensatus sit tibi dilectus, quasi aīa tuā
 nō defraudes illum libertate: neq; inopem de-
 relinuas illum. Et rursus. Si est tibi seruus fi-
 delis: sit tibi quasi anima tua: quasi fratrem sic
 eum tracta. Ab his, tm̄ abest, vt diripi tunc do-
 mesticam supellectilē, aut deserri nos posse, pu-
 temus: uti de suo potiūs, quinimō ēt seipfos in
 vltus nostros impēfuros eos certō certius agno-
 scamus. Quēadmodum de illo legimus, qui di-
 cebat. Ego aut libentissimē impendam, & sup
 impendar ego ipse pro animabus uestris. Et
 rursus de illis, de quibus in epistola ad Gala-
 thas Apostolus ait. Testimoniū. n. phibeo vo-
 bis: quia (si fieri posset) oculos vestros eruissetis:
 & dedissetis mihi. Et iterū de illis, de qui-

DE RĀT BENE MOR

bus in secunda ad Corinthios inquit. Quia secundum virtutem testimonium illis reddo: & supra virtutem voluntarii fuerunt: cum multa exhortatione obsecrantes nos gram, & communicationem ministerii, quod fit in sanctos: & non sicut sperauimus: sed semetipsos dederunt, primum domino, deinde nobis per voluntatem dei. Quid si tales inueniri non poterunt: (ut namque inter numeros, sic inter homines pauci inueniuntur perfecti) illi secundo eligendi sunt loco, qui proxime ad istorum mores accedant: quibus, ut nequam furandi excusationem arripiant: sua singulis quibusque mensibus merces pedenda est: iuxta illud Tobiae patris. Quicumque tibi aliquid operatus fuerit: statim ei mercedem restitue: & merces mercenarii tui apud te omnino non remaneat. Et illud Saluatoris mei. Dignus est. n. operarius mercede sua. Tum cibus potusque ita quotidie dandus: ut (quod ministri sint): homines tamen eos, & nobis natura simillimos, esse meminerimus: atque ut inter nostras, eorumque epulas, aut nihil omnino inter sit, aut quod minimum: & hoc ipsum, quod interest: abundantia componatur. Delicatas autem neque illis apponere, neque nobis parari sinamus: ne gula aut nos deditos, aut eorum quempiam creari possint: quibus uita nostra, viuendi esse debet exemplar. Super omnia vero infirmis ut nihil desit, curemus. nam (ut illud praeterea: quod huius potissimum rei uenturus a no-

bis iudex rōnē exposcet, nihil æquē hoīum e-
ga nos mētes cōciliat: vt ea, quæ egrotantib⁹
exhibet sollicitudo. Hæc si inter se vniuersa cō-
ueniāt: minimū erit, qđ a quopiā eorū morien-
tes incōmodū sentiamus: maximē si eos sim-
plices magis qđ astutos atq; (ut semel dicam)
oues, magis qđ lupos eligere noluerimus. Neq;
. n. tanti esse apud aliquē debet astuta maligni-
tas, & cœli terrę q; uersandę ingeniosa callidi-
tas: ut pp̄ alacritatē ingenii solam, tot simul vi-
tīa tollerare debeamus, quot in hoc genus ho-
minibus ferē inueniunt. Iam uerō si nō quales
nolumus, sed quales nōrō calamitas tempore
fert, inuenerim⁹: (qđ & hoc aliās utilissimū sit)
neq; argēteorū nobis vasorū multitudinē ppa-
rabimus: neq; si quid inter uestes, libros ue pre-
tiosius fuerit: nō illius monumentū aliqd̄ re-
linquemus: & qcqđ a quotidiano sumptu reli-
quum est: id quotidie in orphanos, pupillos,
viduas, infirmos, captiuos, & reliquos Christi
pauperes dispenfabimus: ut, cū nihil inuen-
rint p̄tiosi, qđ auferāt: auferre nec curent. Quia
. n. tria sunt ferē, quę ad furandū hoīes non bo-
nos alliciunt: egestas, cōmoditas, atq; cupidi-
tas: vnde scriptū est: ne fortē, egestate compul-
sus, furer: Et uulgo dicitur: Cōmoditas fu-
rem facit: Et in Iosue Acham filius Charnii,
cū fortē inuentus, crimen confiteretur: Vi-
di, inquit, inter spolia pallium coccineum

valdè bonum, & ducentos siclos argenti, regu-
 lam q̄ auream quinquaginta siclorum: & con-
 cupiscens abstuli: quia (inquã) tria sunt ferè, quæ
 ad furandum homines nō bonos alliciūt: nec
 egestatem causari poterunt: q̄ menstruas sem-
 per mercedes acceperint: neq̄ commoditatem
 inuenient: cū pretiosissima quæq̄ descripta
 iam sint: neq̄ concupiscere poterūt: cū, si pre-
 tiosorum quippiam descriptum nō est: id iam
 in cœlestes thesauros manus pauperum com-
 portarint. Hæc autem, cū tota vita nobis agen-
 da sunt: tū eo in primis tempore, quo vicini-
 res mortis nuncios cernimus: vt debilitatem
 vitium, vt morbum, vt caniciem, vt senectam.
 Si porro acta non sunt: (bona enim hominum
 pars ista cogitare nec curat) duo sunt contra
 hunc maligni spiritus impetum sola præsidia:
 alterum: vt grauissimos eius, in quo degimus,
 loci viros, clericos, si adsunt: sin minus, laicos
 accersamus: eis q̄ supellectilis, ac rei familiaris
 omnem curam credamus: &, nequa per dome-
 sticos, vt domus ac latebrarum ignari, arte fal-
 Jantur: ab tabellione singula quæq̄, in primis
 autem præiosa, describi coram eis curemus. Al-
 terum verò, si fortè nō adsunt, qui accersiri pos-
 sunt: aut adsunt quidem: sed nobis ista cogita-
 re non vacat: vtpote quos iam iam q̄ ventura
 mors vrgeat: est vt memores illius simus, qui
 ait. Diuitiæ si affluent: nolite cor apponere.

De illis,

De illis, tanq̄ si nihil nostra intersitine paruum
 quidem habeamus curam: scientes, nihil intu-
 lisse nos in hunc mundum: vt author est Apo-
 stolus: neq; auferre rursus hinc aliquid posse.
 Nā & hoc ille sciebat, q̄ dicebat. Nudus egres-
 sus sum de utero matris meæ: nudus reuertar
 illuc. Neq; ob eam rem tamen, aut horū appro-
 bamus rapacitatem, quos & iniuste rapere, &
 multò furibus, imò verò interdum etiā sacrile-
 gis deteriores esse putamus: aut quorūdam, &
 quidem non infimorū nostri ordinis hominū
 inscitiam laudamus: qui cū nihil in suos neces-
 sarios totā vitā liberalitatis ostenderint: (quasi
 earum rerū nō dispensatores, sed domini sint)
 in morte de iam non suis rebus liberales volūt
 existere: eisq; vel ipsi donant: vel vii fuerint in-
 trepidè, quæ q̄sq; potuerit, authores sunt: tanq̄
 sibi deperiturū sit, quicquid aut ecclesiæ super-
 fuerit: aut ad eius, qui in suū surrogabitur locū,
 manus peruenerit. Quam ego liberalitatē om-
 ni esse auaricia peiorē existimo. Si quidem &
 odit dominus rapinā in holocaustū: sicut per
 Esaiam dicit: & alienam rem donare, vel vt fur-
 to subtrahatur, authorem esse, nihil aliud est, q̄
 furum socium fieri. Quēadmodum in eodem
 propheta scriptum est. Principes tui infideles:
 socii furum. Hoc autem cū reliqua vita, tum in
 primis extrema eius pte, minimè scō est opus.
 Si enim quo tempore ad præteritorum crimi-

K

DE RAT BENE MOR

num poenitudinem intētissimi esse debemus,
 eo tempore tale, tantum q̄ admittimus crimē:
 non cum hoste pugnare, sed vtrō ei manus da
 re, studemus. Quocirca, q̄q̄ neq̄ illos rape, neq̄
 nos donare, vel vt aliquid ipsi furentur autho
 res esse oporteat: si tā rapiant: si extorqueant: si
 furentur: (vt eorū, quæ pauldantē offendimus:
 alterum præsidio nobis existat:) nihilo magis
 perturbari debemus, q̄ si minimē ad nos res ea
 * pertineat. Hoc aut ita (ni fallor) commodissimē
 fiet: si quo erimus in cubiculo: in eo, vel iuxta,
 nil nisi egrotati necessarium sit. Sicut enim (quæ
 duo cōturbare maiore īmodum nos possent:)
 neq̄ exportari videbimus ab eis aliquid, neq̄
 audiemus. Iam vt de illo, qui ab cōsanguineis,
 aut affinibus nris fit impetu, pauca differamus.
 nō enim vt reliqui domestici eligi possunt: sed
 qualescunq̄ contigerint: habendi sunt: si cupi
 di: si elati: si arrogantes: si impudici: si rei eccle
 siasticæ inimici: si sanctorum & Dei cōtemp
 tes: si in omne scelus patati. Primum oīum, nu
 mero, & fortunis eorū pensatis, quia oibus for
 tasse non possumus: & quibusdā, q̄ satis est, per
 se locupletes sunt, nec debemus: & propinquo
 ribus, quos laborare scimus inopia: duos plu
 res ue timentes Deum deligemus: quibus, si con
 ditione sunt tali, vt in dñi hæreditatem meritō
 vel ab extraneis admitti queant: sensim, & per
 interstitia temporum ad sacerdotium sublati,

non ab te fuerit operá dare: vt, quando altario deseruiunt: (sicut Apostolus author est:) cū altario participant. De cōditione idē mentionem feci: quia cū alia multa, tū verò etiā deformitas corporis fieri, nec, si Deum timeant, sacerdotes permittit. Et hoc fere a parentibus vsurpari solet: vt ex omni filiorū numero illos potissimū deligāt, qui Dei ministerio dedicent: quos aliqua corporis pte deformes, aut debiles norūt. Contra quos Mosi in Leuitico loquitur dñs: & dicit. Loquere ad Aaron. Homo de semine tuo per familias, qui habuerit maculá, non offeret panes Deo suo: nec accedet ad ministerium eius. Si cæcus fuerit: si claudus: si vel paruo, vel grandi, vel torto naso: si fracto pede, si manu: si gibbus: si lippus: si albuginē hñs in oculo: si integem scabiē: si impetiginē in corpore: uel heruosus. Quæ oia, q̄ sensum habeant spiritalē: et secundum lram intelligi iuris pontificii scita nō uentant: & hoies huiuscemodi, uel hominū potius monstra, Deo discernere, p̄tim q̄ minus uenisti, aut fortassis et p̄diculi sunt: p̄tim hō q̄ ad pagenda ea, q̄ debēt sese accommodare nō queunt: ut culpa nulla sit: certē meritū perexiguū est. At hō si cōditione tali nō fuerint: illis, & si qui sunt alii, qui laborēt inopia: maxie aut qbus filia multe sunt: p̄ uirili nra sic de bonis eccleie habita rōne p̄sonar, auxilio esse debemus: ut in diuitias elemosyna non uertat. Nā

eo pacto & paupibus aliis subtraheremus, quod istis supra quam necessitas exigit, preberet: & dum eos facere diuites volumus: in supremam delicerent inopiam. Si quidem nec durare diu possunt ea ratione comparate diuitiarum: & tanto grauior vnicuique paupertas videtur: quanto se paulo ante ditio-riorem fuisse commemorant. Qui porro inter hos Deum non timent: eos ubi semel, atque iterum moniti ad Deum redire noluerint: perinde ac nullo propinquitatis iure coniunctos, fugiemus simul atque fugabimus: ne nobis aliquando exprobet dominus: quemadmodum per Iehu filium Anani reuertenti in Hierusalem Iosaphat exprobrauit & dicat. Impio prebes auxilium: & iis, qui oderunt dominum, amicitia iungetis. Et, si quid a nobis propinquitatis iure poposce-rint: non esse plane propinquos dicamus: cum nobis (quæ summa, & sola bonorum propinquitas est) moribus propinqui non sint. Nam & dominus meus Iesus, cum ei quidam de turba dixisset: Ecce mater tua, & fratres tui foris stant, querentes te: extensa in discipulos manu, Ecce, inquit, mater mea, & fratres mei: quicumque enim fecerit voluntatem patris mei, qui in caelis est: ipse meus frater, & soror, & mihi est. Et propheta David, Nonne qui oderunt te, ait, domine oderam: & super inimicos tuos tabescebam? Perfecto odio oderam illos: & inimici facti sunt mihi. Alioquin, si eis quoque de bonis ecclesie auxilio esse

voluerimus: timendum est, ne non tam hoīes
 pascere: q̄ vitia nutrire videamur: & probis idē-
 tidem plurimis inopia pressis desimus. Nō su-
 mus enim ignari eius, quod in ecclesiastico le-
 gitur. Benefac humili: & nō dederis impio.
 prohibe panes illi dari: ne in ipsis potentior te
 sit. nam duplicia mala iuenies in oībus bonis,
 quæcūq; feceris illi: quoniā & altissimus odio
 habet peccatores: & impiis reddet vindictam.
 Hæc (si fieri potest) simul tota vita nobis agen-
 da sunt: simul curandū: vt ne plus minusue in
 domo sibi nostra vindicēt iuris, q̄ necessariorū
 atq; domesticorū singuli quiq; sciantq; nō esse
 illud patrimoniu suū: sed Christi: & eius apud
 nos non vllum dominiū, sed dispensationem
 solam existerē: quā fideliter geri, cum Aposto-
 lus in prima ad Corinthios monet (qui, cū di-
 xisset: Sic nos existimet hō, vt ministros Chri-
 sti, & dispēatores ministeriorū Dei: statim in-
 tulit: Hic iam querit, inter dispensatores vt fi-
 delis quis inueniat) tūm dñs in Euangelio præ-
 cepit, dicēs. Quis putas est fidelis seruus, & pru-
 dens, quem cōstituit dominus super familiam
 suam: vt det illis in tēpore tritici mēsuram: Per
 mensurā puto, vt ne in dando modus excedat,
 intelligi. Quo circa, seu nos diligunt: nolint a
 nobis exigere, quoq; ante venturum indicē ra-
 tionem, & quidem exactissimam, reddituri su-
 mus: ne fortē, si minū rectē sit reddita, æternus

DE RAT BENE MOR

propter eos nobis præparet: interitus: siue non diligunt: intelligant: et sponte oblati se iure uti frui non posse: ne tantò sit ingratitude eorum grauior culpa, quàm & accipiendi maior improbitas. Quòd si hæc acta nõ sunt: ad duo illa, quæ de necessariis, atq; domesticis cù loqueremur, cõtra hũc maligni sp̃s impetum, sola reliqua esse docuimus: p̃sidia confugere oportebit: ut uel grauissimis eius loci uiris rei familiaris curam credamus: & singula quæq; describi curemus: uel, quid q̃s auferat, nihil nostra interesse putemus: ut ne, dũ rei seruandę studemus: animam simul, & rem perdere cõpellamur. Supremo loco, si missis fortasse apparitoribus obstruatur domus: si ab tabellione describant bona: si uiuentibus adhuc nobis nr̃a distribuant sacerdotia: longẽ magnũ præsidium fuerit, eleuata sursum mente cogitare: nil horũ sine Dei uolũtate accidere: merito q; ista nos pati: q; his antẽ, supra q̃ æquum fuerat, inhiuimus: ut uoluntariẽ, imò uerò et cum gr̃arum actione, quicquid illud fuerit supplicii subeuntẽ; migrare ex hac uita securi⁹ ualeamus: certi, q; nobis duplex tribulatio nõ confurget. Hoc enim & decem Ioseph fratres fecerũt. Nam, cùm eos ille causatus exploratores in carcerem detraisset: eductis q; die tertio diceret: uti, uno ibi in carcere ligato, cũ frumento, qd̃ emerant, abeuntẽ, fratrem suũ minimũ adducerent. Locuti sunt,

*

inquit, ad inimicem. Meritò hæc patimur: quia peccauimus in fratre nostrum: videntes angustias aïæ illius, dum deprecaret nos: & non audiui-
mus: ideo venit super nos ista tribulatio.

Vide, quid perpetrati sceleris cōscientia faciat.

Tribulationē sentiebant: cām, quare tribularentur, nesciebāt: & q̄ exploratores nō essent: iniuste vexari se, poterāt arbitrari. At, vbi ad delicti,

quod in fratre patrārāt, memoriā ventū est: continuo iuste tū se pati, tum illū iuste agere, cōfessi

sunt: vsque adeo: vt vn⁹ ex illis Ruben, q̄si pro Ioseph, quem tū non fratre, sed Pharaonis præ-

positum arbitraretur, rōnem reddens, diceret. Nunquid nō dixi uobis: nolite peccare in pueris:

& non audistis me: en sanguis eius exquiritur.

Quod si nō his antè, supra q̄ æquū erat inhiasse nos recordamur: (q̄q̄ quotusq̄sq̄ hodie inuenitur, qui de se hoc audeat p̄fiteri) existimemus

uelim, quā nihil hic, nisi iussu, uel p̄missu dei eueniat & in multis oēs offendimus: id ob aliud

aliqd nostrū facinus accidisse. quēadmodum Tobias pater, qui, cum ad cecitatis plagā etiam

maledictis p̄meretur uxoris: in ipso statim suæ orationis exordio,

Iustus, inquit, es, domine: & omnia iudicia tua uera sunt: & oēs uia tuae

miseriordia, & ueritas, & iudicium. Neq̄ uerò non illud multum profuerit: si uel de eius,

qui hæc imperat, animo, non malè senserimus: uel, ut pessimè sentiendum sit: rem ipsam, non

DE R. A. T. BENE M. O. R.

eius animum cogitemus. Quid enim si propterea domum custodiri præcepit: ut ne qua nobis, aut ab inimicis iniuria (quod consternatis ob periculum nostrum domesticorum animis, factu facillimū foret) aut ab illis ipsis domesticis præda fiat: quod fieri solere, plus iā in dānis nostris sentimus, q̄ in historiis legimus. Quid si bona ided describi iussit ab tabellione: ut ne aut nos valitudini restituti egeremus: aut illi, quæ non sua sunt subtrahentes, peccarent? Quid deniq; si nostra iccirco distribuit sacerdotis: ut onere, quo nullum in rebus humanis est grauius, nos liberaret: ac inimicū nobis hominem, non quidē vlciscendi, sed, q̄ ita iustitia exigat, puniēdi studio illi supponens, in suo eū labore doceret: nō esse odio, sed misericordia dignos eos, qui sub sacerdotiorū oneribus gemunt? Verūm, ut horū nihil credamus: & mente ab eo non bona hæc fieri vniuersa sciamus: quid vetat, rem ipsam tantū, non eius etiam aīum cogitare? &, siquidem ex snia nostra est: &, quam nisi ille fecisset, nos omninō fieri iussissemus: q̄ voti compotes facti simus, gauderet quinimō (ut animum quoq; illius ante oculos habeamus) etiam voluptate intra nos quædam affici: q̄, Deo ita volente, qui & odit, & facere nobis pessimè studet: contraria prorsus ratione, quæ ab amicissimo quoq; fieri oportuerat, faciat? Velut si esuriēti, & frustum sibi panis

dari impòtunids flagitãti, iracũdus homo atep-
 ptum de mensa panẽ iaciat, ferendi ille quidẽ
 studio, non donandis: sed is, cui iacitur, declina-
 to paulũm ictu, nec vllõ modo feriat: & pane
 sublato discedat. At qui ex sententia nostra est
 (puto) res eas: si contra rapinas, & furta constan-
 guineorum, atq; domesticorũ tutam esse nobis
 suppellectilem volumus: si neq; a nostris deferi,
 neq; ab eis indignissimẽ annulo quoq; & co-
 nopæo, & eo ipso, in quo morimur, lecto deiici
 cupimus: si non coquos, & stabularios, & pãno-
 sissimũ quẽq; sed illos ipsos, qui consueuerãt,
 ministrare nobis optamus: si vasorum domi-
 tm̃ superesse nõ displicet, quãtum potionibus,
 cibisq; iferendis sat est: si deniq; oẽs illos, q̃ in-
 nocẽtissimos relinquere deo studemus: vt pos-
 simus etiã nos dicere. Pater, quos dedisti mihi:
 non perdidisti ex eis quenq;. Nam qui custodiri,
 & descripta esse iam oia viderint: neq; subtra-
 hendi animũ habituri sunt: quod ferẽ non nisi
 perficere, quã volunt sperantibus accidit: neq;
 nos, vt circa alia magis occupati, relinquent:
 quippe quibus nil sit aliud, in quo magis occu-
 pentur. Neq; illud autẽ præter sententiã eueni-
 re putandum est: si nostra, viuẽtibus adhuc no-
 bis, sacerdotia distribuuntur. Nam, cum nõ esse
 in eis tam honorem, q̃ onus, & quidem omniũ
 grauissimum, partim rone, partim verò, qd̃ ma-
 ius est, experientia longa edocti sciamus: po-

tius lætari debem⁹: illud alii cui-vis fuisse iposi-
 tum: si tantulum hoc vitæ, qđ superest, lenius
 ferre, inter bona presentis t̄pis collocamus. Nā
 & qui onus aliquādiu aliquod portauerunt: ex-
 onerari (puto) se, etiā si inimico imponendum,
 etiā si in terram proiciēdum sit, malunt. & nō
 quia pretiosum, propterea minus graue est, qđ
 portatur. Qua in re illud nos magis magisq;
 confirmabit: si cogitabimus, nec posse nos vl-
 trā pondus id ferre: vtpote cū sani, atq; inco-
 lumes vix potuerimus: & eē a nobis de eo for-
 sitan nihilominus rōnem reddendam: vtpote
 qui, cū illud ferre nequeamus: sub eo tamen
 mori, qđ exonerari malimus. Porro si ad hono-
 rem, aut diuitias, quæ illud, veluti nucleum pu-
 tamina, contegunt: oculos deflectamus: & pon-
 deris oblitī, sola hæc forsitan cogitemus: vt pes-
 simē cedat: neq; ablatū iri a nobis, quod aliis
 cōmissum est, si vixerimus: neq; vt nemini cō-
 mitatur, fore ob eam rem nobis quippiam me-
 lius, recordabimur, si vita functi fuerimus. Nam
 qđ eos, quibus cōmissa fuerint, mortem nobis
 aiunt optare: ridiculum plane est, si perturbat
 quādo & nihilo propterea celerius morituros
 esse nos, certissimum sit. & qui hæc optant, sibi
 noceant tm̄: nobis nocere profus nō possint:
 quinimō profint interdū. Si quidem vitā no-
 bis deus, cū vt p̄cēnitudinis tempus longius
 habeamus, tū verò, vt sic vltionē ex eis capiat,

Ob eam rem præbere longiorem solet: quod in Ezechia rege Iuda, videri forsitan pöt. Nam cum egrotaret vsq; ad mortem: eiq; prophæta Esaias dixisset: Præcipe domui tuæ: morieris. n. tus: & non viues: cupiebat illum profectò, Assyriorum rex, q; ita regno se eius potiri posse putaret: obire. Dominus autem ad Esaiam, anteq; egredereſ mediam partē atrii: quid? Reuerte- re, inquit: & dic Ezechie duci populi mei. Hæc dicit dominus deus David patris tui. Audui orationē tuam: vidi lachrymas tuas: & ecce fa- nauit te. Die tertio ascendes templum domini: & addam diebus tuis, quindecim annos: sed & de manu regis Assyriorū liberabo te. Nō enim esse mihi ociosum videt hoc, quod adiecit: de manu regis Assyriorum liberabo te. Nā, cum nihil ille, nisi, obsecro domine, memento que- ſo, quō ambulauerim coram te in veritate, & in corde perfecto: & qd placitum est coram te, fecerim: dixisse legat: fletu q; illo magno, quē fleuit, corporis tantum mortem, quā immine- re intelligebat, differri optasse putandus sit: ac, nisi voti compos fieret, de manu regis Assyrio- rum liberari nō indigeret: quippe cui mortuo Assyriorū rex nocere non poterat: hoc, qd ad- iecit: De manu regis Assyriorum liberabo te: eo mihi referri videtur: vt, quando eius regno Assyriorum rex inhians, obire illum cupiebat: eosdem hos quindecim annos, Ezechie quidē

DE RAT BENE MOR

ad poenitudinem & sobolem procreandam, vt
 esset de stirpe David, ex quo Christus nasceret
 Assyriorum aut regi ad vltionem datos, scire-
 mus. Quo circa, q̄q̄ hi, quibus, viuētibus adhuc
 nobis, nostra cōmittunt sacerdotia: nobis mor-
 tem optent: perturbari ob eam rem nos, tam ri-
 diculum est: q̄ si loco in altissimo positos quis
 in infimo manens, vnde ne sagitta quidē, quæ
 ad nos vsq̄ ferretur, iaci posset: ense nos, combi-
 nūs aggredi vellet: cū præsertim hæc ipsa eo-
 rum voluntas, Dei nutu, interdū & illis noceat
 & nobis idētidem profit. Sunt verò non pau-
 ca, quæ, honorem ēt solum, aut diuitias inspe-
 ctantibus, molestiam auferant eam, quæ, cū,
 viuētibz adhuc nobis, nostra distribuunt sa-
 cerdotia, oriri solet. Nam & honor, vt cæteris
 esse maximus videatur: his certē, qui eo aliquā-
 diu affecti, sunt: consuetudine longa fact⁹ est vi-
 lis: atq̄ irā vilis: vt nihilo eos magis oblectet
 q̄ honorent: q̄ abiectissimum quēq̄ plebeiz
 ferulis'ue cōditionis hominē contrisset, q̄ cō-
 temptui sit. Et diuitiæ non possessione, sed vsu
 delectant. Vsus autem & moderatus paucis mi-
 nimis'q̄, naturam esse contentā docet. Et q̄ mo-
 dum excedit: vt naturæ noceat nihil: multas,
 maximas'q̄ diuitias prodigit, ac esse apud nos
 neutrum diutius potest. Siquidem, vt q̄ diuiti-
 simē teneatur: cum vita corporis, vtrumq̄ re-
 linquendum est. Quod autē istinc auferre non

possumus: id alienum esse, non nostrum, manifestum est. cum porro quod nostrum non est, alii datur: nihil nos quidem amittimus. licet ille fortasse plus aliquid habeat. Vnde propheta, ad eos, qui nunc inopia laborant, & contemptui sunt, subleuandos contra quod diuitum, & honoratorum superbiã deprimendã, Ne timueris, inquit, cum diues factus fuerit homo: & cum multiplicata fuit gloria domus eius, quoniã cum interierit, non sumet oia: neque descendet cum eo gloria eius. Nam illud, quod in Ecclesiaste dicitur: Vbi multae sunt opes: multi & qui comedunt eas: Et rursus: Quid prodest possessori: nisi quod ceruit diuitias oculis suis? Et iterum: Diuitiae conseruatae in malum domini sui: pereunt. non in afflictione pessima: Et paulo post: Sicut egressus est nudus de utero matris suae: sic reuertetur: & nihil auferet secum de labore suo: & alia hoc genus innumera, facile quaeuis possunt adducere: ut eas etiam vltro despiciat: quemadmodum docet Propheta: Diuitiae si affluant: nolite cor apponere: nedum de ablatis dolere sinist. Id autem, quod in eodem Ecclesiaste legitur: Interdum dominatur homo homini in malum suum: Et rursus: Est malum, quod vidi sub sole: quasi per errorem egrediens a facie principis, positum stultum in dignitate sublimi, & diuites sedere deorsum: Et iterum: Vidi seruos in equis: & principes ambulantes super terram quasi seruos: Haec

& alia huiuscemodi plurima, quæ non terreant
 quem nõ exanimant: quem nõ ad honoris cõ-
 temptum inducant: quem nõ compellant, di-
 gnitates, imperia, & dominationes relinquere:
 quæ non vel solus Propheta conturbet, dũ ait:
 Homo, cũ in honore esset non intellexit: com-
 paratus est iumentis insipientibus: & similis fa-
 ctus est illis: Et parum infra: Sicut oues in infer-
 no positi sunt: mors depascet eos: Et rursũ:
 Usq; in æternum non videbit lumen: Hæcine
 igitur sunt illa, propter quæ, si aliis, dum adhuc
 viuimus, dentur: molestiam patimur: Hæcine
 sunt, quæ perdere tam grande dispẽdium est:
 Pereat potius quicquid ubiq; honoris & opum
 terrenarum est. Nos ista, etiam si oneris habe-
 rent nihil: bona falsa, tanti non facimus: vt cũ
 eis vera mala tot tantaq; non sustinere, iniuriã
 arbitremur. His igitur rationibus, velut ar-
 mis quibusdam instructi, habebimus vnde ho-
 sti antiquo, quacũq; per eos, quos supra me-
 morauimus, cõsanguineos, affines, amicos, ser-
 uos, ancillas, necessarios, domesticos, p̄cipes:
 in nos impetũ faciat: imperterriti resistamus: et
 rerum tẽporalium occupationes, terrenas cu-
 ras, auariciæ studia, desideria Mamonæ, vno
 velut ingentis desuper molis impulsu pariter
 obruamus: vt cum Maria sore Mosis canta-
 re possimus domino. Gloriosè. n. magnificatus
 est: Et cum propheta David dicere: Persequar

inimicos meos: & comprehendam illos: & nō conuertar, donec deficiant: Confringam illos: nec poterunt stare: cadent subtus pedes meos: Et cum apostolo Paulo Deo gratias agere: qui semper triumphat nos in Christo Iesu. De insidijs, quibus aduersus morientem instruit se hostis antiquus: de q̄ his rebus, quas cōtra singulas quasq̄ illarū sibi preparare debeat Christianus homo, haec tenens dictum sit. De amicis, qui, cum reliqua vita, tū eo in primis quo moritur tempore, maxime vnicuiq̄ necessarii sunt: deinceps dicetur.

DE RATIONE BENE MOR. LIB. III.

Inter infideles atq̄ fideles, rursusq̄ carnales & spirituales amicos, plurimum interesse: & illos quidem morienti maximo esse impedimēto: hos autem adiumento maximo: ac infidelium castigatio quaedam.

CAP. I.

T Q V O N I A M per amicos et impetum in nos facere antiquū hostem, paulò antè docuimus: & consanguineos, affines, necessarios, atq̄ domesticos, amicos esse: quosdam, negare nō possumus: seruos quoq̄, & ancillas, & principes, hōc ipso quò homines sunt, inter amicos collocari solere, nō ignoramus: benè (arbitror) erit: si differētijs amicorū aliquas explicemus,

anteq̄ quid ab amicis agi velimus, dicere ag-
 grediamur: de quibus, hoc libro verba sumus
 facturi. Nam, sicut ignem ventus accendit, & vē-
 tus extinguit: & hominem ignis calefacit: &
 ignis exurit: sic nos cū tota vita, tūm verò, mor-
 tis tempore, amici adiuuāt, & amici oppugnāt:
 & quidam foment: quidā malē afficiunt. Quod
 pulchrè in eo libro, qui ecclesiasticus dicit, de-
 monstratum est: vbi differentias huiuscemodi
 explicans ait. Est amicus, secundū tps suum:
 & non permanebit in die tribulationis. Et est
 amicus, qui conuertitur ad inimicitiam: & est
 amicus, quī odium & rixam & conuitia nuda-
 bit. Et est amicus socius mensæ: & non perma-
 nebit in die necessitatis. Et paulo pōst, Amicus,
 inquit, fidelis, protectio fortis, qui autē inuenit
 illum: inuenit thesaurū. Amico fideli nulla est
 cōparatio: & non est digna pōderatio auri, &
 argenti, p̄tra bonitatē fidei illius. Amicus fide-
 lis, medicamentū vitę, & immortalitatis: & q̄ me-
 tuunt dominum: inueniēt illum. Ex quibus,
 duo esse colligimus amicorū genera: alterum,
 qđ protegit: dicit: ad vitā, & immortalitatē inui-
 tat: alterum verò, qđ fugit: ad inimicitias con-
 uertitur: denudat: & non amicos, sed mensæ
 adheret. Qui sunt igitur illi, de quibus superio-
 re libro tractauimus: Nempe hi, qui ob suam
 ipsorum, vel vtilitatem vel voluptatem amant:
 quos velut iacula quædam, ad vulnerandos
 nos

nos acuit hostis antiquus. Qui rursus illi: de quibus hoc libro dicemus? Hi haud dubium: qui bona nobis, nostra causa volūt: quibus ad sananda peccatorum vulnera, tanq̄ vitæ, ac immortalitatis medicamēto quodam, possumus uti. Et hi verè fideles dicuntur. Nam alii (quoniam, suas ipsorū utilitatis, aut voluptatis amici cum sint, nostros se amicos esse mentitur) verè fideles non sunt. Quia verò manifestum est: ex anima & corpore vnumquēq; nostrū constare: & bona nobis nostra cā velle videri possunt, tam qui corpori, q̄ qui animæ nostræ bona volunt: corporis, quod fere carneū est, amicos, carnales: animæ autē, quæ spiritus quidam est: spirituales possumus appellare: & illos (certum est enim, carnem aduersus spiritum cōcupiscere) cum infidelibus, hos cum fidelibus collocare. Nam, si bona se nobis nostra causa velle affirmant: illi quidem, aut falluntur: aut fallūt: Falluntur, cum bona corporis ad animę bona semper attinere existimant: fallunt, cū scientes, carnem concupiscere aduersus spiritum, bona se nobis velle dicūt, qui ea inimico potius nostro, quæ caro nra est, volunt: hi verò neq; falluntur, neq; fallunt. siquidem bona nobis animæ velle, q̄ diu hic viuimus: eius, quę potissima in vno quoq; nrm iudicatur, partis bona velle: cum verò ad resurrectionis diem venerimus: etiam eius, quę minùs bona erat, bona voluisse

L

est: quia, reddita corpori anima, suã vtraq; (corpus dico & anima) beatitudinẽ habitura sunt. Docet autem nos etiã ipsa (ni fallor) natura, quos mortis tempore amicos fugere, quos aduocare oporteat. Cũ enim de carnis morte agitur, quæ nec vitari vllõ modo potest: quia ea lege nati sunt omnes, vt moriãtur: neq; differri: quia constituti sunt vnicuiq; nostrum termini, qui præteriri non poterunt: existimo, qd amicis carnalibus morienti opus non est. Exibit enim (vt ait propheta) spiritus eius & reuertetur in terram suam: in illa die peribunt omnes cogitationes eorum. eũ porro animæ ab illa pendere mors solet: quæ vitari quidem amicorum diligentia potest: sed, si vitata non est, ad maximum terribilium ducit: spiritualibus amicis, vt possit vitari, si vnquã fuit, tunc certè maximè opus est. Et ob eã puto rem potissimũ dicitur. Amicus fidelis medicamentum vitæ, & immortalitatis: & qui metuunt dominum: inuenient illum. Si enim vitæ corporis amicum fidelem adiumento esse, intelligi noluisse: non addidisset: immortalitatis: quæ vitæ corporis nisi per animæ vitam euenire nõ potest: neq; rursus addidisset. Qui metuunt dominum: inuenient illum. Constat enim, multos, qui dominum nõ metuerent, amicos, hoc genus plurimos inuenisse. Cũ itaq; de animæ vita intelligat: quam nemo assequi potest,

qui non metuat dominū: quisquis in tali tantoq; discrimine amicum fidelem inuenire non potuit: non metuit dominum: qui verò inuenit: metuit. Et initium quidem sapientiæ, est timor domini, donec eo a charitate foras misso, alius item timor domini sanctus introest: qui (sicut propheta est author) permanet in seculum seculi. Perbeati autē mihi esse videntur hi, quibus in sanctè, ac religiosè viuientium monasteriis, morte nō subita mori contingit. Habent enim quęcūq; ad leuandos mortis dolores haberi possunt ac de iis, quæ ad animæ vitam pertinent, idētidem cogitare sinuntur: immò verò admonentur, adiuuantur, coguntur. Quibus autem mori sic non contingit: si & a quibus carnaliter amantur: & quæ ipsi carnaliter amant, amauerunt: uè: ea mittere foras possunt: ac duos, tres uè secum spirituales amicos, & in his præter unum ad minus unum habere: proximas in eiusmodi beatitudine partes tribuentim. Væ nāq; soli: quia, cum ceciderit: non habebit subleuantem se. Væ multò magis carnalium amicorū turba stipato: quis cum ceciderit: non solum non habebit subleuantem se: verum etiam a plurimis comprimitur. Amicitia quippe huius mundi inimica est Dei: Quia eorū, quæ carnaliter amasse nos scimus: vel desiderio, vel aspectu, multò magis autem lachrymis, stringi animus consuevit, ut

DE R A T B E N E M O R

inuitus relinquat, quæ plurimi quòdam fecisse se meminit: & quos propter se conspicatur lugere: eorum tanq̃ paulò post hinc recessurus, subinde desiderio còmouetur: quod ei, qui in domino cupiat mori, maximū afferte solet impedimentum: dicente domino. Qui diligit patrem, aut matrem super me: nō est me dignus: & qui diligit filium aut filiam super me: non est me dignus: & qui non accipit crucē suam: & sequitur me: nō est me dignus. Illi etiam, qui nos carnaliter amant: quanq̃ a nobis fortasse carnaliter nō amentur: magno nobis impedimento sunt. Non enim quæ Dei sunt sapiunt: nec quæ ad alteram pertinent vitam, cogitare nos sinunt: sed dum hoc, illud ñe manducari, aut bibi suadent: dū extremas corporis partes fouere, & calefacere studēt: dum eos, quī de morte quippiam dicunt, pati non possunt: sed benè de salute sperare, etiam si ipsi nil sperant, hortantur: dum iocis, & scurrilibus interdum uerbis moriēti risum mouere conantur: dum postremò in fletum, & foemineum ipsi ullulatum erumpunt: egram infirmi mentem inquietant, angunt, impediunt, distrahunt: & de eo, in quo uersatur, periculo tam diu cogitare nil sinunt: donec ad eū redacta sit locum: ut, etiam si permittatur, non possit. At non abs te talia præstolabatur amicus tuus: neq; blanditiis, & compositis ad consolandū uerbis de-

ceptum iri se iudicabat: ut in maximo periculo constitutus, abs te insuper circumveniretur: & non ante suum discrimen permitteretur, quàm in illud absque ullo remedio deuenisset. Hæcine est ergo illa beneuolentia, qua erga se esse te olim putauit? Hæcine illa amicitia, quam inter vos mutuam cōsuetudo longa connexuit? Hæcine charitas, qua proximum tuum sicut te ipsum & dilexisti, & diligis? Quid progo amplius faceret inimicus? Quid faceret, qui illum perpetuò perditum cuperet? Quid, qui iustissimas aduersus eum inimicitie causas habuisset? Equidem dici audiri: medicum misericordem in causa esse ut vermibus scateat plaga: crudelē verò curare perbellè. Ob eam quæ rem constat, & illius misericordiam omni crudelitate, & crudelitatem huius omni esse misericordia meliorem. Non est, non est, inquam, hæc amicitia: sed inimicitia: non beneuolentia: sed odius: non charitas: sed inuidia. Quæ blandimēta appellas: insidie sunt. Quas consolationes vocas, doli. quam bonam valetudinis recuperandæ spem nominas: certus animæ iteritus est. Proinde, si odisti: amate ne simula: si amas: quæ amici sunt age: neque duplici te forde cōmacula: altera inimicitiarum, mēdacii altera. Minus peccaret, qui apertè inimicum se diceret. Cui bonæ valetudinis, & vitæ huius nulla est spes: is de alia vita cogitare compellitur. Nō potest

DE RAT BENE MOR

enim homo velle non esse: & qui se hic nulla ratione, esse posse intelligit: de loco iam, quod sibi migrandum est, cogitat. Nec, si plura sunt loca: & ad eorum vnum necesse est ire: in tormentorum potius, quàm in beatitudinis locum (modo eligendi ius habeat) ibit. Habet autem ius eligendi, quæcumque admissorum in Dei legem poenitet verè: & cum verè poenitet: qui & moriturum, & ante scientis omnia iudicis tribunal ducendum se nouit: quem ad misericordiam sicut tunc nulla rone flecti posse, ita nunc nulla ratione nõ flecti posse, intelligit: vsque adeò: vt vna persæpe lachrymula, maximas quasque culpas, & culparum supplicia infinita, remittere cõsueuerit. Miserator quippe est, & misericors dominus, longanimis, & multum misericors. De cuius misericordia, quisquis dicere aggrediat: tanta dicat oportet: quanta, & de ipso Deo. nihil est quippe aliud misericordia eius, quàm ipse, cuius misericordia est. Quãobrem non tales, non quæso, tales sint, qui amici aut sunt, aut credi volunt: sed verum, quod vnicuique, præcipuè autem amicis debetur, dicant: vel, si dicere non sustinent, abeant: & illis dent locum, qui dicere parati sunt: vt ne, cum boni nil faciant: tum eorum, qui essent facturi, occupent locum.

Quid a spiritualibus amicis circa confessionem, testamentum, rei familiaris curam, amica

rum carnalium eiectionem, cōmunionem, vñ-
 ctionem extremam, spei recuperandę valetudi-
 nis adēptionem, agi oporteat.

CAP. II.

VNC ad spirituales amicos, quo-
 ram in tanto discrimine perquam
 necessaria bonitas est: nostra se fle-
 ctat oratio. Vt enim in acie contra
 hostes instructa, sic & in hominis Christiani
 morte, cum de anima contentio est: suū quisq;
 officium sciat, oportet. Atq; in bello quidem,
 sapē pro loci, uel temporis, aut inopinatae ali-
 cuius rei occasione, nouum repentē consilium,
 ineundum est: alioquin in supremū discrimen
 rerum summa deducit. In hoc aut nostro cer-
 tamine tantò magis: quātò & astutiore, & cal-
 lidiorē, & magis uersipellē, sumus aduersariū
 habituri: qui nō uiribus cōfidens, sed dolis, nul-
 lum aliqñ uicit, nisi uolentē. Velle aut facis dū
 dicit, malū bonum, uel bonū malū: dū transfi-
 gurat se in angelū lucis: & pro fide, sine qua im-
 possibile est placere Deo: perfidiā suadet: dū iu-
 dicis, uel talē esse iustitiam prædicat, ut nullus
 apud eū sit peritus misericordię locus: uel cō-
 trā, misericordiā talem: ut iustitię nullus: dum
 mortis doloribus, & periculis inferni circun-
 dato, dolores alios aduicit: sicut scriptum est:
 Quoniam, quem tu percussisti, persecuti sunt:

L iiii

DE RAT BENE MOR

& super dolorem vulnerum meorum addiderunt: dum fortiter repugnantem ad sefacit redire: & q̄ contra omnia firmus atq; immobilis sit, cogitare: vt qui nihil habet, quod non acceperit, quasi tamen non acceperit, gloriæ: Dum temporalium subinde rerum cogitationē ingerit: vt de quibuscunq; alijs rebus magis, q̄ de seipso sollicitus sit: dum alia deniq; eiusmodi facit, quæ deceptum fraudibus animum, vt vinci velit, inducant. Non enim ignoramus astutias eius: neq; sine causa scriptum putamus: q̄ serpens callidior erat cūctis animantibus. Contra huius itaq; dolos quid prius, qd posteriùs fieri necesse sit, ipsi decernent: & quia celerius interdum, q̄ putabatur, mors aduenit: interdum verò non aduenit quidem: sed facultatem loquendi, vel vsum aufert ratiõis: quicquid optimum factu putauerunt, facient. Nam, si loquendi nondum facultatem amiserit: curabunt, vt quæ in longinquo præceptorum genere, sanos atq; incolumes agere oportere docuimus: si nondū acta sunt, agat. Peccata, quæ in Deum commisit, vel proximum: fateatur: Amaro propterea animo sit: satisfaciat: vel, satisfacere (si superuixerit) spondeat. Extra communionem si ob suum aliquod facinus est: Ecclesiæ se iussis, si conualuerit, obtēperaturum promittat. Peccatū si quod piā perpetravit: cuius ad summū pontificē, vel suæ ciuitatis ep̄m, aut certè alium

aliquē, pertineat absolutio: pro illius se libito, satisfactorum, si valitudinem recuperauerit, obliget. Habeat pro his omnibus, quibus cōmacularū se meminisset: quē in eum vsq; diem fortassis verum non habuit, voluntarium dolorē. Agūt quippe pœnitentię signa, complures, quos verē nō pœnitet. At eum nō mortis, aut infernōrū suppliciorū metus pœniteat, sed dei: quē tot tātisq; beneficiis affectus, quotidie ingratis simus oīum mortalium tam nefariē lædere nō est veritus: amore, ac t̄p̄is breuitatē doloris magnitudine cōpensare contendat: atq; (vt semel dicā, (non. n. eādē repetere ocium est) si pater familias, aut hoc genus aliquid fuerit: curent, vt domui suę disponat. Hoc. n. in Ezechia rege Iuda prophetam Esaiam legimus obseruasse: præsertim cū ea ex re (si conualuerit) detrimenti nihil, sin mortuus fuerit, ipse, aliiq; vtilitatis plurimū consecuturi sint. Creditoribus satisfaciat. Debitorū rationes, vt ne qua post eius mortem inter eos, heredes'ue suos controuersia oriat: dilucide, atq; aperte describat: & quæ loco moueri p̄nt: de his, si sic necesse fuerit, tabellionis manu, adhibitis testibus, monumentū aliqd' fieri iubeat: testm̄ faciat: de sepultura, deq; aliis statuat: quibus oībus, ut ita fiāt: ex oī amicorum, aut cōsanguineorū numero duos, plures'ue bonos & graues viros præficiat. Nā quæ pauperibus, aut ecclesiis legare statuerit: meliūs multō

DE RAT BENE MOR

est: ut ipse, dum adhuc uiuit, tribuat: quò & ac-
 ceptior Deo sit eius uolútas: si tunc tribuit, cū
 his, quę tribuit, uti frui adhuc posset, si uellet: &
 hīdū uel improbitati, uel negligētīa minor re-
 linquat occasio. Si quis uerò, aliter maluerit fa-
 cere: huic, quominus quęd uult, faciat nō resisti-
 mus: cōmonitū tñ uolumus: nō futuros maio-
 re in legatis p̄standis fide ac diligētīa, hīdes, q̄
 ipsemet: et si fratres, et si filii, et si uxor sit illa.
 Nā allata iampridē ab officio funeris prouer-
 bia istud facile docere possunt. Fortunatos fi-
 lios: quorū in inferno sit p̄r. Et dolorē de mor-
 te coniugis, dolorē cubiti esse. His ita gestis, cō-
 sanguinei, affines, amici, & quęd aut ip̄m ama-
 uit, aut ab eo amatū fuit carnaliter: foras mittā-
 tur: foras in- q̄ mittant. Si. n. sua cuius'q; caro,
 aduersus spiritū concupiscit: & ita concupiscit:
 ut non quęcūq; uult faciat: qd putas faciet alie-
 na: quę sp̄m illius, ut nō (qd̄ in multis cōper-
 tum est) oderit, certē diligit minūs, q̄ sua? Sed
 & amicorū spiritualiū turbā in loco aut nullā
 esse, aut maximē tacitā, atq; ordinatā cupierim.
 * Distrahi quippe ad plurimorū aspectum, mul-
 tō aut magis, uerba, & in-compositos motus,
 cogitatio solet: neq; de his solis tractare p̄mit-
 ti, quę tractato est opus. Porro, eiectis carnali-
 bus, & sp̄nialium amicorū turba uel nō admis-
 sa, uel silentio in numerū collocata, introēat ne-
 cesse est, qui ei pro uatico corporis Dei & ho-

minis Christi Iesu sacramentum porrigit: ut, quoniam dominus ait: Qui māducat meā carnem: & bibit meum sanguinem: in me manet & ego in eo: princeps mundi huius, ad eum ueniens, ac in illo manere iam uidens, in quo fui nihil inuenit, discedat: & utrūq; auferre non uolens, quia in eorū altero non habet quicq;: nec ab altero, alterq; separare, q̄a in Christo maneat: & Christus in eo, utrūq; dimittat. Māducet autem illud ore: sed ita: ut fide prius manducet. Alioquin manducare indignè, & iudicium se sibi māducare intelligat. Qui. n. māducat & bibit indignè: iudiciū sibi māducat, & bibit. Hoc genus cibū suis iccirco dñs dedit: ut ne, si ieiunos eos dimittat: in uia deficiāt. Grandis. n. eis restat uia: & multo (puto) grandior, q̄ Hēliæ: cū ad montē Dei Oreb ambulaturus, quem sub iunipero reperit, subcineritium panem comedit. Hoc ubi ritè peregerit: & nulla iam reliqua ualitudinis recuperandæ spes fuerit: ea se unctio- ne lini expositat, cui supremæ est nomē: ut leuium ēt peccatorq; ueniā consecutus, pulcher & nitidus migret a carcere in libertatem, a tenebris ad lucē, a lachrymarū ualle ad gaudium sempiternum, a morte ad vitam, a terra ad cœlum, a miseriis ad felicitatē, ab hominibus ad consortiū angelorū, a creaturis ad rerū oīum creatorem. Et in his quidē, qui ab ecclesia institutus est, ritus seruabitur. Ipse uero, quantū per

DE RAT BENE MOR

Valitudinē poterit, si earū rerum ignatus non est: tanq̄ vnū se ~~est~~ astantibus exhibebit, dicens, rīdens' ue singulis: quem ad modū ea in re fieri solet. quod si ea eruditione non est: aut quod minūs hęc agat, valitudine impeditur: orabit spiritu: orabit & mente. Tūm verò subtrahatur ei spes omnis valitudinis recuperandę. si. n. nullo genere fieri posset euadat, crediderit: primū omnium, cætera, quasi quæ ad se nihil p̄tineāt, facile aspemabitur: deinde, qd' necessarium intellexerit, rōne faciet Volūtarium: postremò, obfirmato in ea re animo, et si certus vitę sp̄os accedat: mori potius volet: & cum Paulo apostolo dicit. Dissolui & esse cum Christo, multò magis melius est. Nam, vt ne mortē supra q̄ equum est metuat, miseriarū huius vitæ, ac futuræ beatitudinis cogitatio faciet. Nemo est. n. (vt puto) qui non & in multis aliquādo miseris fuerit: & quia nihil ferme aliud afferre vita hęc solet: fore se quoq; formidet. Futuræ autem vitæ beatitudo tum sempiterna est, tum verò tanta, quantam ne cogitare quidē humanū ingenium possit. Siquidem oculus non vidit: nec auris audiuit: nec in cor hominis ascendit, quæ præparauit Deus his, qui diligunt illum. Qui vult ergo, & ab illis eripi, & ad istam pduci: moriatur, necesse est: moriatur autem libenter. Alioquin quomō fieri eorū cōpos merebitur, ad quę inuitus accedit: Et quidē, si tāti esset cor-

pus, quāti est anima: qui solam corporis mortē subiret: dimidiatā sui totius mortē subiret. Cū verò minoris sit multò: atq; ob eam rem tantò minùs dimidiatā subeat, q̄tò pluris est rōnis particeps anima, quæ ad similitudinē Dei est facta, q̄ perturbationū & corruptionis plenum hoc corpus, qd' cum peccatoribus cōmune est nobis: minimū doleat necesse est. Præterea, cū sciat, oēs omninò mori: & ab hac lege Dei quidem filium secundū carnē, exceptū fuisse: quod mutari non pōt, id libenter ferre, benè instituti ingenii est. Quæ cū ita se hēant: tantū abest vt molestos esse existimen, qui va-
 litudinis recuperandę spem subtrahunt: vti gratias eis haberi, atq; agi, & (quēadmodum libro Regum secūdo legif) mercedem dari oportere pro nuncio, pntem. Quia tñ fieri solet, vt interdum, cū id qd' dicitur non displicet, dicendi modus odiosus sit: benè (arbitror) erit, vt, q̄ hanc susceperē prouinciam: sic nullam esse illi reliqua ualitudinis, aut vitę huius spē moneāt: vt ea ex re ei gratulandum esse iudicent: sibi verò, q̄ digni habiti non sunt, qui simul migrarent, dolendum. Iturus est. n. vbi, non perspicuum in enygmate, sed facie ad faciē, & sicuti est, Deus videbitur: iturus vbi qd' est ex parte, euacuabitur, & qd' perfectum, veniet: iturus vbi fidei certitudo succedet: res spei: charitas autem, quæ hic haberi perfecta nō potest: habebit pfe-

*

DE RAT BENE MOR

&iffima:iturus vbi quiefcit a' laboribus: & suos
 cuius'q; authores opera subsequuntur: Iturus
 vbi in secula seculorum laudabitur Deus: & tor-
 rente voluptatis diuinæ vnusquis'q; potabitur:
 Iturus, vbi neq; fatietate desiderium fraudabi-
 tur; neq; in ea rursus fastidium sentietur: quin-
 imò desiderium augebitur: Iturus, vbi pax Dei,
 quæ exuperat omnem sensum: intelligentiam
 vnus cuius'q; custodiet: vbi deniq; omne bonũ
 habebitur, & nullum contrà sentietur malum.
 Quod si pp unũ aliqd̃ horum gratulandũ cui-
 libet foret maiorem in modũ: quantò magis
 gratulandũ est, propter omnia? Quãquã ipsi
 quidẽ omnia complexi non sumus: quinimò
 nec minimã (puto) eorum partem, quæ ibi cu-
 mulatissimè habiturus est, vt regnum: de quo
 in Euangelio dominus ait: Venite benedicti
 patris mei: possidete paratum vobis regnum
 a' constitutione mundi: Vt dulcedo: de qua d̃-
 citur per Prophetam: Quam magna multitu-
 do dulcedinis tuæ, domine: quam abscondisti
 timentibus te! perfecisti eis, qui sperant in te: in
 conspectu filiorum hominum: Vt voluptas: de
 qua per eundem Prophetam: Inebriabũtur ab
 vbertate domus tuæ: & torrente voluptatis
 tuæ potabis eos: vt deniq; alia plurima. Nam
 (sicuti suprã diximus) oculus non vidit, nec au-
 ris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ
 preparauit Deus his, qui diligunt illum. Gra-

talandum est igitur illi, qui de tot tantisq; hu-
ius uitæ malis ad tot tantaq; alterius vitæ bo-
na proficiscitur: & timendum, ne, morte tar-
dius veniente, diutius hic moram trahere com-
pellatur. Quantum & enim interuenient mo-
ra, tantum de beatitudinis diuinitate, subtra-
hatur oportet.

De interrogationibus, documentis, minis,
& precibus, quibus a spiritualibus amicis ad-
iuuandus est ille, qui moritur. Cap. III.

V M itaq; sic ei præsentis uitæ spem
c omnem ademerint, ut q; non si mul-
ipfi morituri sint, & dolere se dicant
& reuera doleant: eumq; alterius ui-
tæ desiderio inflammatum, ad hoc redigerint: ut,
qui paulò antè mori timuerat: nunc iam timeat
non mori: quò magis de hominis salute sint
certi: & si qd intra mentis penetralia, & animi
(quæ in unoquoq; multæ sunt) latebras minus
boni, minusq; ordinatû latet, educant: interroget
necesse est illi, q inter eos sacerdos est, put in
sequentibus ostendemus. Facienda sunt autè
hæc priusq; loquendi facultate, & ronis vfu pri-
uetur: Q d si loquendi tm facultate priuatus,
vsum adhuc habeat rationis: facienda sunt hæc
nihilominus: & nutibus expectanda rnsio. Nã,
si nutibus, & manuum quodã motu, interdum
verò, vbi difficilius aut vehemētius aliquid ex-
primendû fuerit, etiã voce in vluantis morem

emissa, muti quicquid volunt, significant: significare & ipse profectò nutibus poterit: quoniam in his, quæ ab se perquiruntur, animo sit: cum præsertim affirmare, aut negare solū oporteat, quod unicuique, & notissimum est, & facillimū. Et quidē, si minùs rectè ad singula quæque rñderit: doceri eum oportet: atque, vbi parū documenta profecerint: minas etiā addi: iudicis ei aspectū terribilem ante oculos poni: ignem æternum, qui paratus est diabolo, & angelis eius, qualis quantusque eum maneat, declarari: tum fletum, & stridorem dentiū, tenebrasque dēfissimas, metorem perpetuum, miserias infinitas, demonū truculentos vultus, seruitutē miserimā, obscurissimū carcerē, mortem imortalē: omne denique malum: & vniuersa hæc, sine vlla euadendi spe, sine vllō respirationis leuamine, sine vlla boni cuiuspiam admixtione, nisi resipiscat, passurū: ut vel sic territus, ad salutis tramitem redeat. Quosdam. n. hoc modo ad viam redire cōpulsos non ignoramus. & nihil refert, quo quis pacto ordo seruet: dum aliqua ratione seruetur. Non me latet hoc loco: ei, qui iam iamque moriturus est, maximè periculosum esse talia e vicino audire. Solēt quippe salutis auferre spem omnem: & tam saluari sine spe nemo potest, quæ sine fide. Sed, cum illinc quidem, quod minùs rectè responderit, certissimè periturū intelligam: hinc autem, ut metu ad salutis tramitē redeat,

spei

~~hinc autem, ut metu ad salutis tramitē redeat,~~
 spei aliquantulum habeat: hoc ei, qui sic ægro-
 tat, remedium adhibendum esse, non dubita-
 uerim. Siquidē ait, per Ezechielem, dominus.

Si dicente me ad impium, mortē morieris:
 nō annūciaueris ei: neq; locutus fueris: vt auer-
 tatur a' via sua impia: & uiuat: ipse ipius in ini-
 quitate sua morietur: sanguinem autē eius de
 manu tua requiram. si autem tu annunciaueris
 impio: & ille non fuerit conuersus ab impieta-
 te sua, & a' via sua impia: ipse quidem in impie-
 tate sua morietur: tu autem animam tuam libe-
 rasti. Nam, seu fiat in eo, quod scriptum est: Ti-
 mor domini expellit peccatum: scire debeo: q̄,
 qui conuerti fecero peccatorem ab errore uiaē
 suae: saluabo animam eius a' morte: siue rursus
 illud fiat, qd' alio loco scriptum est: Impius, cū
 in profundum uenerit peccatorum, cōtemnit:
 quandoquidem ego officio meo functus fue-
 ro: nō erit cur de manu mea quispiam sangui-
 nem eius requirat. Solent autem (ni fallor) etiā
 corporum medici, hoc obseruare. Nam cui nul-
 lum, quò minùs moriatur, nisi periculosum re-
 medium est: illud ipsum remedium adhibent:
 & siquidem moriatur: tanq̄ de eo, qui omninò
 moriturus fuisset, minùs dolent: sin contrā fa-
 netur: tūm uerò & gaudent, & gratulant' maio-
 rem imodum. Hos autem, sicut uiuos, ecclesia
 intra suorum numerum, nō admitteret: ac per

M

errorem, vel negligentiam, uel certe metum, eorum, qui ecclesie præsumunt, admissos, idē tamen foris esse non dubitaret: ita ecclesiastica sepultura indignos, a fini sepultura, sepelire iubet: ac per imprudentiā, vel incuriā, vel timorē eorum, qui ecclesiis præsumunt, ecclesiastica sepultura sepultos, in malū suum, sepultos esse non dubitat. Igitur (ut ad id, unde digressus sum, redeam) qui minū rectē ad singula quæq; mōderat: si neq; documentis, neq; minis ad primum statim congressum adduci potest, ut in salutis tramitem redeat: non ob id tñ continuò deserdendus est: sed nunc hoc, nunc illo remedio diligentissimē pertractandus. Tandiu quippē de salute nullius desperandū est: q̄d diu hic uiuitur. Et fieri potest: ut quem unū, autem aliud remedium non curauit: curent multa: & quē multa, semel tantū adhibita, non curarunt: curent eadem, iterū atq; iterū repetita. Non enim uno semper ictu succiditur arbor: ea præsertim, quæ radices altiūs egit: & multis iā annis induruit. Adiuuandus est etiam precibus, si fortē, quod ipse accipere dignus non est, mereantur amici sp̄iales accipere: aut certē sancti: quorum per eos auxilium imploratur. Multū enim ualet deprecatio iusti assidua: longē autem plūs beatorum, qui cum Deo sunt, ciuium authoritas. Et uix fieri potest: ut quod a' plurimis ingenti studio petitur nō paulō post accipiatur, si non

propter amicitiam, saltem propter perseverantiam, eorum, qui petunt, improbitatē. Neq; hoc ideo dixerim; q; pro eo, qui ita sit afatus: q̄d in errore persistit, exaudiri quēpiam posse, existimem: aut quod sic pro aliquo interpellandum arbitror Deum: ut in errore suo persistēs, saluetur: (hoc enim ab eo, qui summē iustus est, q; nisi mēte captus petere auderet?) sed qd extorqueri multoꝝ orationibus posse non desperem: ut luce veritatis illuminatus, aut auxilio divino adiutus, aut bonitate Dei gustata; sententiam mutet: errorem corrigat: defleat q; peccatum: & rectē, vel sero respondere incipiat. Quod si nec sic in iustitiæ tramitem redit: & obfirmato in malum suum animo moritur: tūc demum, quia nihil est amplius, quod in eo agere possint spirituales amici: deserendus: & sepultura asini sepeliendus est.

Quæ amicorum spiritualiū in eo, qui moritur, adiuuādo sint partes: Si ex responsione illius, eum ab una earum, quæ superiore libro sunt dictæ, tentationum impugnari deprehenderit.

Cap. III.

VO autem pacto docendus, quoꝝve adiuuandus sit modo, dictu difficilissimum est. Neq; enim oēs aut animæ morbos, aut antiqui hostis insidias intelligimus: cum ab ea ut plurimū parte impetum facere soleat, vnde minimē puta-

M ii

batur. Et certum est, tam illos, nisi intelligan-
 tur, curari; q̄ has, nisi detegatur, vitari non pos-
 se. Ut tamen in his quoq̄ uelut quendam de-
 monstremus uiam: quoniam superiore libro,
 quales contra morientē struat insidias, & quid
 contra, facere debeat Christianus homo, do-
 cuimus: non ab re fuerit, earum ordine non
 mutato, quæ saltem in eis amicorum spiritua-
 lium partes existat, breuiter perdocere: ut, si ab
 una qualibet earum impugnari eum ex respon-
 sione deprehenderit: in pròptu esse possit, quid
 agant. Et primùm quidem, quæ auxilia, contra
 singulas quasq̄ illarum ipsum sibi afferre oport-
 ere docuimus: ex eis, ut quidq̄ optimũ, & im-
 pugnacioni accòmodatissimum duxerint, ipsi
 decerpant oportet: ei q̄ sumministrant. prete-
 rea uerò, si perfidia laborare perspexerint: Sym-
 bolum ab eis alta uoce iterùm atq̄ iterùm dici
 inter prima huius mali remedia fuerit: non so-
 lum, quia de eo quilibet faciliùs cogitat, quod
 præsente se dicit: & qui de fide sic cogitat, ut in
 Symbolo dicitur, malè cogitare nō potest: ue-
 rum etiam quia uel eorũ qui illud pronunciat,
 fide, uel uerborum, quæ audire spiritus imun-
 dus non sustinet, potestate, fugere ex eo loco
 inimicus compellitur. Si uerò in desperationē
 cadere uiderint: bona ei sua commemorent: &
 unumquodq̄, quantũ sine adulatione, aut men-
 dacio possunt, exaggerantes, benè illum spera-

re compellant: tantū q̄ studeant releuare quan-
 tām astutia inimici deiectū aspexerint: uerūm
 hæc ita: ut non sibi attribuat, sed Deo, quæ fe-
 cit: sciens, non esse sufficiētes cogitare nos ali-
 quid ex nobis quasi ex nobis: sed sufficientiam
 nostram ex Deo esse: & sic operum suorū mer-
 cedem recepturū se sperans: ut pro gratia, gra-
 tiā sibi fieri nouerit. Sed & quæ passus est ma-
 la (præterq̄ si quorum memoria in irām contra
 eum, qui iniuste intulit forsitan, aut in huiusce-
 modi aliud excitandus putetur) ei captim sin-
 gula enumerent: ut eum ea Dei iudicio, pro-
 pter peccata sua, sit passus: (non est enim malū
 in ciuitate, quod non fecerit dominus:) nullā,
 aut certe tantō minorem pro eis iusturū se pœ-
 nam confidat. Siquidem tam ad iustitiam Dei
 pertinet eum, qui dignas unius alicuius pecca-
 ti pœnas dedit: pro eodem denud non puni-
 re: & pro parte punitum, rursus non punire pro
 toto: q̄ innocentem, & iustum non interficere.
 Quod si mala nulla sit passus: (q̄ quis est, qui
 de se istud dicere ualeat) aut minora sit passus,
 q̄ meruit: condonatum sibi supplicium totum,
 aut quod minus fuit, existimet, uel propter bo-
 num aliquod opus, quod fecit, uel propter san-
 cti alicuius meritum: qui pro se satisfecit: uel
 propter liberalitatem iudicis: qui reis miseri-
 cordiæ ianuam patefecit. Nam (ut Ephesus scri-
 bit Apostolus:) Dei donum est, non ex operi-

bus, ut ne quis gloriatur. ipsius enim sumus fa-
 ctura. Et tamen, si condonatum non foret: quan-
 tas cumq; in hac vita, vel futura subeat poenas
 pro illius, quod aliquando habiturus est, gau-
 dii cōparatione, nihil esse cognoscat. Non sunt
 enim condignae passionis huius temporis ad
 futuram gloriam, quae reuelabitur in nobis. Et
 leuia iudicari oportet, quae cumq; habitura sunt
 finem. Quamq; quod non condonetur, diffide-
 re, q̄ diu uiuit, non debet. Possunt enim, qui pro
 eo intercedunt, spirituales amici, maxima pro-
 mereri: Maiora uero haud dubiū sancti, & san-
 ctæ, chorus q̄ ille angelorū egregius: qui pro
 singulis quibusq;, die ac nocte, dominum in-
 terpellare non desinit: cum teste domino no-
 stro Iesu Christo gaudiū sit eis super uno pec-
 catore poenitentiam agente: q̄ super nonagin-
 tanouem iustis, qui non indigent poenitentia.
 Potest & ille, qui a dño ei custos adhibitus pe-
 culiarem eius curā suscepit: & ille, quem sanus
 atq; incolumis uenerari pro ceteris consuevit
 qui in suā eum fidem recepit: & ille, cuius forti-
 tus est nomen: & alii plurimi, qui, cōicato con-
 filio, perinde atq; agentes rem suā, poenam ei
 omnem deprecari non cessant: quos uix credi
 fas est a Deo exaudiendos nō esse: pōt & ipse:
 si ad se rediens, aio, q̄ sic Deū offenderit, mer-
 ito sit. Siquidē sacrificiū Deo est spiritus con-
 tribulatus: & cor contritū, & humiliatū Deus

non despicit. Quod si ad impatiētiā declinare aduerterint: rationibus, exēplis, authoritatibus, quā possunt maximē ad malorū tolerantia animent. Non enim permanere ita diutius p̄nt: sed aut ipse dolorē relinquet: aut dolor ipsum: iterea ferat, si exiguus est: quia facile fertur: si grauis: quia gloriose: uideat q̄ at non tam durus dici debeat dolor, q̄ ipse mollis: & seu multi sunt, qui eiusmodi mala tulerint patientes: pudeat, unū nō esse ex multis: sine sunt pauci: hoc ipso speret: se unū esse posse ex paucis. Ponat sibi ante oculos martyrū patientiā: quomodo distenti sint, non suscipientes redēptionem, ut meliorē inuenirent resurrectionē: quomodo ludibria, & uerbera experti, insup̄ & uinacula, & carceres: lapidati sint: secti sint: tentati sint: in occisiōe gladii mortui sint: quomodo circuierunt in melotis, & in pellibus caprinis, egentes, angustriati, afflicti, quibus dignus non erat mundus: in solitudinibus errantes, in montibus, & in spelūcis, & in cauemis terre: & sciat, se ne minimā quidem adhuc eorū malorū partem pertulisse. Cogitet Christi, capitis martyrum, alapas, flagella, coronā spineā, crucem, clauos. Et si p̄ alienis culpis talia passus est dominus: quid pro suis pati debeat seruus, agnoscat. Meminerit, apostolis a dño dictū fuisse. In patientia uestra possidebitis alas uestras. Meminerit, Petrum in ep̄la sua scripsisse: Modicū

M iiii

DE RAT BENE MOR

* nunc si oportet contristari, in variis tentationibus: Et Paulū in sua: Libenter gloriabor in infirmitatibus meis: ut inhabitet in me uirtus Christi: Et Iacobum itidē in sua: Probatio fidei uestra, patientiā operatur: patientiā autē opus perfectum habet. Quo enim pacto martyriū toleraret, qui corporis aegritudinē tolerare non potest. Quomodo acciperet crucē suam, & sequeretur Christum: qui ob tantulū doloris obmuturatur? Quomodo animam suā perderet propter Christum: qui ne Christo quidem tradit eam libenter? Porro, si nimia suarum uirtutum confidentia stimulari perpēderint: quid sit, aut quid possit, ei subinde ante oculos ponit. Commoneant: hominem esse, ignorantie, fragilitatis, & uoluntatis non bonæ plenum: cuius, nisi quod dominus adiuit eū: paulominus in inferno anima habitasset. Nam & quod ab originali peccato per baptismi gratiam ereptus est: & quod per Dei misericordiam suorum sæpius peccatorum ueniam habuit: & quod uires ad resistendum diabolo, quātas necesse fuit, accepit: & quod non permissus fuerit tentari super id, quod poterat: sed factus etiam sit ei cum tentatione prouentus: omnia hæc Dei dona sunt: Dei beneficia sunt: Dei munera sunt. Sic enim ait, Ephesius scribens, Apostolus. Gratia estis saluati per fidem: & hoc non ex uobis: Dei enim donum est: non ex operibus: ut nequis gloriē. Quod Dei do-

na sunt: dicat cum Apostolo necesse est. Regi
 seculorū immortalī, & inuisibili, soli Deo ho-
 nor, & gloria: sibi uerò simul cum Daniele, cō-
 fusio faciei: quia peccauit. Postremò, si, tēpo-
 raliū rerū curā supfluā premi persenserint: cœ-
 lestia ei ante oculos ponant: angelorū atq; san-
 ctorū pulcherrimos ac beatissimos spiritus: q̄
 multi, q̄ ordinati, q̄ concordēs, q̄ oī plenitudi-
 ne bonorū pleni sint, prædicent. Dei uerò miri-
 ficam bonitatē, & pulchritudinē infinitā, qui-
 bus possunt modis, exponant. Non famē apud
 eos esse, non sitim, non somnū, non æstum, nō
 frigus, non lassitudinē, non laborem, nō tardi-
 tatē, non ignorantiam, non timorē, non dolo-
 rem, non discordiā, non pudorem, non pauper-
 tatem, non ignominiam, non mœrorem, non
 infirmitatē, non mortē: sed omnibus affluen-
 tem uoluptatibus uitam, & eam honestā atq;
 perpetuam: de qua cū cogitaret Propheta: Ele-
 gi, dicebat, abiectus esse in domo Dei mei, ma-
 gis q̄ habitare in tabernaculis peccatorum. Et
 rursum. Melior est dies una in atrijs tuis sup mil-
 lia. Et alio loco. Satiabor, cum apparuerit glo-
 ria tua. Quā ante oculos hñs Ap̄ls ad Philippē-
 ses scribebat. Dissolui, & esse cum Christo, mul-
 tō magis melius est: & quę mihi fuerunt lucra:
 hæc arbitratus sum pp̄ Christum detrimēta. Et
 statim post. Existimo, oīa detrimentū esse, pp̄
 eminētē scientiam Iesu Christi domini mei:

*

propter quæ omnia detrimentum feci, & arbitrator ut stercora: ut Christum lucrificiam. Nam his comparata rerû temporalium quantum uis magna possessio; & detrimentû, & stercus esse quoddâ videbitur immundû, foetidum, nihilis quod ab se auferri, & procûl, ita ut nunquã sibi amplius ante oculos ueniat, abiici uolet: nedum illius curâ sup̄fluâ tenebitur. His autem oibus, si spatium fuerit: & cû usu rônis uisum quoq; & auditum retineat: adiiciendæ sunt lectiones, Euangelistarû quidem, quæ de morte saluatoris loquuntur: aliorû uero sanctorû illæ potissimum, quæ affectuû plenæ, & ad rem accõmodatissimæ videbunt: historiæ quoq; in primis martyru, aut diuina præcepta. Et ostendenda sibi de crucifixi Saluatoris effigies: ut per quos maximè sensus sanus atq; incolumis ad fidem Christianã deuenit: per eos maximè infirmus, & moriens, conseruet, adiuuetur, augeatur. Quod si horum retinuerit neutrum: tota in amicorû spiritualium precibus auxilii eius spes erit.

Quo pacto interrogari, quid rñdere, quæ pro eo, aut cum eo dici oporteat. Cap. V.

VN C quo pacto interrogari, quid respondere, quæ pro eo, aut cum eo dici oporteat, videamus: ut uitæ finis finè pariter operis cõiungamus. Nã hæc, quæ suo quæq; in loco sparsim poni debent, uoluminis ordo poscebat: satius arbitrati

sumus colligere, unoq; hoc in loco uniuersa p
ordinē collocat: ut ne occupatis, & quidē ma
iorem imodū, occupationē aliam adderemus:
si dispersa & longē ab se posita querere cogere
tur. Neq; isto contenti, discalozes ex mōio ti
tulos singulis quibusq; rebus seorsūm posui
mus: uti, ego, more, qui Deū in ecclesia laudāt:
quid, quis dicere, quid mōdere debeat, scire, aper
to statim codice, uniuersis liceret: illud bonita
te Dei fore sperantes: ut, qui hęc mente nō du
plici præbere moturis obsequia non contem
pserint: & sibi, & illis inueniant, qđ per Prophe
tam dñs dicit. Sacrificiū laudis honorificabit
me: Et illic iter, quo oñdā illi salutare Dei.

*Interrogationes a sacerdote illi, qui mori
tur, anteq; loquēdi aut intelligendi facultatem
amittat, faciendæ: & qđ unicuiq; illarum ipse
lingua, uel nura debeat respondere. si religio
sus: hęc interrogat.*

FRATER, Lætaris, in fide Christi mori
te. *Interrogat.* Gaudes, qđ in hoc po
tius habitu, qđ in alio, moreris. *Interrogat.* Gaudio in
terrogat. Fateris, te non tam benefecisse, qđ de
buisses. *Interrogat.* Pœnitet te. *Interrogat.* Pœni
tet. *Interrogat.* Vis oīa, quæ cōmisisti mala, & quæ
omisisti bona, si conualueris, qđ tñ tibi optan
dum non puto: corrigere. *Interrogat.* Volo. *Interrogat.* Cre
dis, pp te mortuum esse dominū Iesum Chri
stum filiū dei. *Interrogat.* Agis ei hac de

causa ex toto corde gratias & Ago. Inter. Cre-
dis, te, nisi per mortē eius, saluari non posse & .
Credo. Adhortatio. A G E itaq; illi, mi fra-
ter, & habe gratias quātas maximas potes: in q;
sola ipsius morte omnem salutis tuæ spem po-
ne. Nihil sit, præter eam, in quo fiduciā habeas.
Memento, eū esse iudicem tuū, aduocatū, & te-
stem, quo apud Deū Patrem, mediatore, arbitra-
tu tuo poteris uti. nam pro sui corporis mēbro
ipse, qui caput est, semp & ubiq; sollicitus, Ala-
pas, Ludibria, Sputa, Flagella, Coronam Spi-
neam, Crucem, Clauos, Arundinem, Ateri Fel-
lis q; Spōgiam, Mortem postremo, & Lanceā
offerens, quod tu peccando cū iustitia Dei con-
traxisti debitum, prius ēt, q̄ contraheretur, disso-
lutum ostendet. Si uerò religiosus non est: in-
terrogat eum hoc modo.

CREDI S, frater, oībus articulis fidei/prī-
cipalibus: insuper & toti sacre scripturæ
per oīa, pro sanctorū, catholicorū atq; ortho-
dorū sanctæ Matris Ecclesiæ doctorum exposi-
tione; & . Credo. Interrogat. Detestaris omnes
hæreses, errores, & superstitiones, ab ecclesia re-
probatas; & Detestor. Inter. Leturiste in fide
Christi; & sanctæ matris Ecclesiæ unitate, atq;
obedientia mori; & . Letor. Inter. . Recogno-
scis, te creatorem tuū sapē multifatiē grauius
offendisse; & . Recognosco. Inter. . Doles ex
animo, q; bonitatem illius, peccata peccatis ad-

dendo, contempseris? *R.* Doleo. *Inter.* Doles
 itidem, q̄ quibus uirtutibus eius beneficio præ-
 ditus fueras: illis ad tuam ipsius & aliorū utili-
 tatem, negligenter & perperam usus, multa præ-
 termisisti bōa, quæ facere potuisses? *R.* Doleo.
Inter. Petis, omnium tibi ueniam dari? *R.* Peto.
Inter. Certum tibi est, si conualueris, (quod tamē
 optandum non censeo) uniuersa corrigere? ac
 pro uirili parte, quæ impotenter, ignorāter, aut
 maliciosē egisti: in melius emendare? *R.* Cer-
 tum. *Inter.* Rogas omnipotentem Deum: ut in
 hac snia perseverandi tibi gratiam tribuat? *R.*
Rogo. *Interro.* Ignoscis ex animo uniuersis, q̄
 tibi unquā uerbis, aut factis nocuere, uel mole-
 sti fuere: ut tibi quoq̄ dñs Iesus, cuius gr̄a istud
 facis, ignoscat? *R.* Ignosco. *Inter.* Petis ab uni-
 uersis, quibus tu unq̄ uerbis, aut factis nocuisti,
 uel molestus fuisti, tibi ueniam dari? *R.* Peto.
Inter. Vis quæ malè abstulisti oia, etiā si te
 bonis cedere oporteret: quibus & quāta debes,
 restituere? *R.* Volo. *Inter.* Credis, pp te mor-
 tuū esse Iesum Christū: qui nisi mortuus esset,
 tu saluari nō posses? *R.* Credo. *Inter.* Agis ob
 hanc ei rem ex toto corde gr̄as? *R.* Ago. *Vox*
 adhortatur eum ut supra dicens. Age itaq̄, illi,
 mi frater, & habe gratias quantas maximas: &
 quæ sequuntur. Ad has, interrogationes quisq̄
 ex corde uerbis, aut nutu responderit: eum iter
 prædestinatos esse, certissimum est. Qui uerò mi-

DE RAT BENE MOR

nus rectè responderit: docendus: &, quādo aliter fieri nequit: etiam denunciatione dānationis æternæ terredus est. Mox ad impetrandā Dei misericordiam, & sanctorum pro eo intercessionem, preces fundantur. Oīo ad Trinitatē.

DEVS, Qui, ut ruinam reparares angelicam, hominem ad imaginem & similitudinem tuam fecisti; factum'q; ut stare posset, si uellet: naturę primū, post legis, postremò ēt gratiæ muneribus confirmasti: adesto supplicationibus nostris: & animæ famuli tui, de hoc seculo migraturę, misericordię tuę finem expāde: ut, unde numerus augeri debet in cœlo: inde exultantibus inimicis tuis non augeatur in inferno: qui uiuis & regnas in trinitate perfecta unus Deus per omnia secula seculorum. &. Amen. Sequit. Añā. Qui tribulant me inimici mei, exultabunt, si motus fuero: ego autem in misericordia tua speraui. Psal. Vsq; quò, dñe, obliuisceris me in finem? totus dicitur cū Gloria patri: et repetitur Añā. Oremus.

Oratio ad Deum Patrem.

QVAE SV MV S dñe, de° ops, Pater domini nostri Iesu Christi, & Deus totius consolationis, potentiam tuam, quā parcendo maximè & miserando manifestas: animę famuli tui infirmæ ac peccatrici oñde: ut quæ miseriarū est plena: uel nunc esse te patrē misericordiarū intelligat: Per eundē. Amen Sequit.

Ant. Secundū multitudinē dolorū meorū in corde meo, consolationes tuæ letificauerūt animam meam. **Psal.** Deus ultionum dñs, **Totus dicitur cum Gloria patri; Et; repetitur Añā.**

Oremus. **Oratio ad Deum filium.**

DOMINE Iesu Christe, cuius & sapiētia conditi sumus, & sanguinis effusione redēpti: insipientis, atq; ingrātę huius aię preces exaudi: & prestā: ut te, quē & nūc apud patrem nr̄m esse credimus aduocatū: & post fore iudicē nō dubitamus: talē in pñtia probet, cognoscat, & sentiat: qualē eum decet, q̄ ipse sit aduocatus, & iudex: Qui uiuis & regnas cum eodem Deo patre in unitate Spiritus sancti Deus. Per oīa secula seculorū. **Amē.** **sequit. Añ.** Iudica me Deus: & discerne cām meā de gente nō sancta: ab hoīe iniquo, & doloso erue me. **Psal. ipse totus dicitur cum Gloria patri: & repetitur Añā.** **Oremus.** **Oratio ad Spiritū sanctum.**

Spiritus alme, qui, a p̄re filiōq; pcedēs, septiformis grā tuæ dono fidelīū mētes firmasti: aiām famuli tui, q̄ minor est qdē cūctis miserationib⁹ tuis: sed in te tñ sperare nō desinit: illo nūc igne purifica: quo Ap̄toꝝ pectora, cū sup eos in linguis igneis appareres, purificare dignatus esset in quo hoīe sua maligni spūs opa nūc requirunt: ad eū hoīem, tua p̄cul dona cernētes, p̄piūs aduētare nō audeāt: q̄ cū eodē Deo p̄re & filio uiuis & regnas Deus, per oīa secula

DE RAT BENE MOR

seculorū. ⁊. Amē. Sequit. Añā. Exurgat Deus:
& dissipentur inimici eius: & fugiant qui ode-
runt eum a facie eius. Psal. ipse totus dicitur cū

Gloria Patri: Et repetitur Añā. Quo facto, im-
ploratur pro eo sanctorū intercessio: & primò
beatę uirginis Marię. Aue Maria, gratia plena,

dominus tecum: benedicta tu in mulieribus: &
benedictus fructus uentris tui Iesus. Sancta Ma-
ria mater dei, ora pro nobis peccatoribus nunc
& in hora mortis nostrę. ⁊. Specie tua, & pul-
chritudine tua. ⁊. Intende, prosperè procede,

TV, quę genuisti, na- (& regna. Oremus:
tura mirate, genitorē tuū: quę sola ex oī
foeminarum coctu uirgo esse potuisti, & mater,
Maria interueni, obsecro, pro anima famuli tui
apud eum, cuius sponsa existis, Deum Patrem:
ut esse te aduocatā nostram, eadem q; aduocati
& iudicis nostri matrem, intelligat: & quā Eug
nobis culpa induxit maledictionem: tuo iā me-
rito oblitteratam, & pro ea benedictionem itro-
ductam agnoscens, multò se amplius tuo be-
neficio recuperasse lætetur, quā eius olim per-
diderat maleficio: per eundem Christum dñm
nostrum. ⁊. Amē. **Inuocatio** Angelorū. Añā.
Gaudium erit in cœlo coram angelis Dei sup
uno peccatore pœnitentiam agente, q̄ sup no-
nagintanouem iustis, qui non indigent pœni-
tentia. ⁊. In conspectu angelorū psallam tibi
Deus meus. ⁊. Et adorabo ad tēplum sanctū
tuum:

tus: & confitebor nomini tuo. Oremus. *Oratio.*

Angeli, Archangeli, Principatus, Potestates, Virtutes, Dominatiões, Throni, Cherubim, & Seraphim, quibus magnificū illud prælium cum dracone, & angelis eius præliatibus, non præualuerunt: neque locus inuentus est eorum amplius in caelo: assistite, quæso, aia huic peccatrici, ac miseræ, quâ pertrahere ad supplicii sui locū in contumeliã uestram angeli draconis conantur: tu'que in primis, optime spiritus, qui ei a dño custos es traditus: defende eam: ut neque gaudium illud, quod super uno peccatore poenitentia agente uobis esse, domino attestante, cognouimus, euanescat: neque quod aduersum uos præualuerint, uestri nobis unquam inimici insultent: per eandem christū dominum nostrum. *Oratio.* Amen. *Inuocatio omnium sanctorum.*

Aia. Amen amen dico uobis: siquid petieritis Patrem in nomine meo: dabit uobis. *Oratio.* Letamini in domino, & exultate iusti. *Oratio.* Et gloriamini omnes recti corde. Oremus. *Oratio.*

Cives Dei excelsi, Patriarche, Prophete, Apostoli, Euangelistæ, Martyres, Pontifices, Confessores, Virgines, Viduæ, qui gratia sancti Spiritus animati, uitam ducere in tertis meruistis coelestis: & carnem spiritui subiugantes, Principatus, ac potestates, mundi rectores tenebrarum harum, & spiritualia nequitia in coelestibus, aduersus quos & uobis tunc erat, & in pntia nobis

N

DE RAT BENE MOR

est continua colluctatio: gloriose uicistis: adeste, oro, animæ huic afflictæ, quam rapere de manibus uestris spiritus maligni conantur: ei'q; quantum apud cõmunem dominum positis, ostendite: Tu in primis, Beate. N. quem uiuens præcipua deuotione prosequi consueuerat: ut hostes uestri, ac nostri, quos olim, cum in carne essetis, diuinâ gratiâ roborati uicistis: non se nunc, cum, & quia in carne ultra non estis: & quia gratia perfrui mini ampliore, plus posse debetis: aduersum uos præualuisse exultent: per Christum dominum nr̄m. ✠ Amen.

Inuocatio Saluatoris. Venit filius hominis quærere, & saluum facere, quod perierat. **Ps.**
Erraui sicut ovis, quæ periit. ✠ quare seruum tuum: quia mandata tua non sum oblitus.

Oremus.

Oratio.

Domine Iesu Christe, cuius nobis benignitas, & humanitas, cum primũ plenitudo t̄pis uenit, apparuit: nõ ex operibus quidẽ iustitiæ, quæ fecimus nos, sed secundũ misericordiã tuã saluos nos faciens, per lauacrũ regenerationis, & renouationis Spiritus sancti, quẽ per te Deus Pater in nos effudit abundẽ: respice ad famulum tuũ, qui nũc cũ suis inimicis loquẽs in porta congregat: & pro quo capi, flagellari, crucifigi, & mori, dignatus es: eũ nunc, misericordissime Deus, ut non cõfundatur, defende: cogitationes, locutiones, & opera, quæ vel se-

cit mala, uel bona non fecit: merito passionis
 tuæ oblitera: delens quod aduersus eum erat
 chiographum: & tuæ illud cruci, per quâ sal-
 uati, & liberati sumus, affigens. Negligentias
 præterea suas tua, qui ex quo tempore intra uir-
 ginis matris uterum conceptus fuisti, usq; ad
 extremum mortis tuę momentum, sine quere-
 la conuersatus es: diligentia suppleat: ei q; o-
 mnium, qui tibi ab initio mundi placuerunt,
 bonorum bona opera coniungantur: qui cum
 eodem Deo Patre, & Spiritu sancto uiuis & re-
 gnas Deus in secula seculorū. *R. Amen. Sequi*

Ant. Ego sum uia, ueritas, & uita: dicit dñs:
 nemo uenit ad Patrem nisi per me. *V. Princi-*
pium uerborum tuorum ueritas. R. In æter-
num oīa iudicia iustitiæ tuæ. Oremus. Oīo.

TV, qui uiam esse te, ueritatem, & uitam, di-
 xisti: per quem si quis inceserit, saluabi-
 tur: qui non uis mortem peccatorū: sed ut ma-
 gis conuertatur, & uiuant: dimitte, Deus meus,
 peccata famuli tui, offensiones, & negligētias:
 & quas pro eis dare commeruit pœnas, tuis,
 qui p omnibus luere dignatus es, pœnis exsol-
 ue: ut in eo saluando neq; misericordia iusti-
 tiam minuat: neq; rursus iustitia misericordiā
 auferat. Memento amoris: memento charita-
 tis, quæ te pro nobis hominem factum, inter
 nos uiuere, & pro nobis mori coëgit: eum q;
 ad pulcherrimum aspectum tuū, amplexum q;

DE RAT BENE MOR

amantissimum, inter suavissima oscula expira-
re cōcede: qui uiuis & regnas cū Deo patre. *re.*

Amē Cōmēdatio aīæ Deo Patri. **Ant.** Clamās
Iesus uoce magna, ait: Pater, in manus tuas cō-
mēdo spūm meū: Et hoc dicens expirauit. *ps.*
In man⁹ tuas, dñe, cōmēdo spūm meū. *re.* **Re-**
demisti nos, dñe, Deus xp̄itatis. Oremus. Oratio.

In manus tuas, æterne Pater famuli tui, quē
Christi sanguine redimere dignatus es, spiri-
tum cōmendamus: ut memor & cōmendatio-
nis, qua idē Filius tuus in cruce pro nobis pen-
dens, suum tibi spiritum cōmendauit: & exau-
ditionis, qua tu sanctissimam eius aīam, cū a
speciosissimo illo corpore separaret: intra cha-
ritatis tuæ sinum ineffabiliter suscepisti: huius
quoq; famuli tui aīam, qui corporis, cuius idē
Filius tuus, caput existit: per grām tuam mem-
brum effici meruit: cū a suo separabitur corpo-
re: idētidem intra misericordiæ tuæ sinū Deus
ueritatis excipias: per eūdem dñm. *re.* Amen.
Inuocatio beatę Mariæ. Ant. Respexit humili-
tatem ancillæ suæ: ecce enim ex hoc beatā me
dicent omnes generationes. *ps.* Diffusa est gra-
tia in labiis tuis. *re.* Propterea bñdixit te Deus
in æternum. **Oremus. Oratio.**

Maria uirgo benedicta, cuius humilitas
& uirginitas tm̄ apud cōmunem deum
posse promeruit, quantum & uelle dignatur:
per lignum sanctæ crucis, in qua Filius tuus

dominus noster exaltatus, omnia traxit ad se-
 ipsum: & tartarei draconis caput eōtrivit: ostē-
 de (quæso) famulo tuo formosissimā faciē tuā,
 quam contueri spiritus maligni non audent:
 eum q̄ in hac hora præcipuē ab omni eorū frau-
 de, ab aspectu terribissimo, ab angustia corporis,
 & animæ liberatū, ante eiusdem Filii tui thro-
 num constitue: & quam ipse, de suis operibus
 mereri non potest ueniam team tu tibi, quæ il-
 lius etiā mater effici meruisti: donari exposce,
 per eundem christum dñm nřm. Amen.

**Inuo-
 catio beati Michaelis Archangeli. Ant.** Factū

est prælium magnum in cœlo. Michael, & an-
 geli eius præliabantur cū dracone: & draco pu-
 gnabat, & angeli eius: & non ualuerūt: neq; lo-
 cus inuētus est eorū ampliūs in cœlo. **℣.** Bene-
 dicite dño oēs uirtutes eius. **℞.** Ministri eius,
 qui facitis uoluntatem eius. **Oremus. Oratio.**

Inuitissime Dei nostri pugil, archāgele Mi-
 chael, assiste oro, animę fratris nři. N. in hoc
 uitæ mortis q̄ confinio trepidanti: ut aduersa-
 rius tuus diabolus, qui eam tanq̄ leo rugiens,
 expectat, ut deuoret: præsentia tua perterritus fu-
 giat: ipsa q̄ a corporis uinculis absoluta: ad re-
 frigerii sedem, quietis beatitudinem, & lumi-
 nis claritatem, te ducente, secura introeat, per
 Christum dominum nostrum. **℞. Amen.**

**In-
 uocatio alia Saluatoris. Ant.** Clamauit Iesus
 uoce magna, dicēs, Heli heli, la mazabathani:

N iii

DE RAT BENE MOR

hoc est : Deus meus, Deus meus : ut quid dereliquisti me ? **Ps.** Deus Deus meus, respice in me : quate me dereliquisti ? **Ps.** Longè a salute mea, uerba delictorum meorum. Oremus.

Oratio.



Ex ego eam te uocem precor, pietissime Iesu, qua pro nobis inter dolores atq; tormenta moriturus, ut homo, derelictum te a Deo Patre clamaſti : ut miserationis tuæ auxilium hac hora, uel fortè mo-

mento, famulo tuo ne subtrahas : tãta est enim ei anxietas animæ, defectio uirium, spiritus agitatio : ut te iam inuocare nec ualeat. Quare, benignissime domine, per trophæum sanctæ crucis, per suppliciorum, quæ pro nobis perpessus es, meritum, per nobilissimum mortis tuæ triumphum, cogita de eo cogitationes pacis, & non afflictionis, cogitationes misericordiæ, & non uindictæ, cogitationes præmii, & non pœnæ : eum q; ab angustiis liberatum, illis manibus, quas pro nobis in cruce extentas clauis figi durissimis permiffi : suscipe : & in tua domo constitue : qui uiuis & regnas cum eodem Deo Patre. **Ps.**

Amen. **Sequitur Antipho.** Pater, quos dedisti mihi, uolo ut ubi sum ego, & illic sint mecum & uideant claritatem meam, quam dedisti mi-

hi, quia dilexisti me, ante constitutionem mundi. *Ps.* Ego autem in iustitia apparebo conspectui tuo. *R.* Satiabor, cum apparuerit gloria tua. Oremus.

Oratio.

Fili Dei, qui pro nobis moriturus in cruce, tuum in aeterni Patris manus spiritum commendasti: commendatam tibi humilitatis nostrae ministerio animam famuli tui, intercedente genitrice tua Maria, suscipe: ac per animae tuae, per quam saluantur omnes animae, honorem, ac meritum, a suppliciis, tormentis, & poenis ereptam ad iucundissimae visionis tuae gloriam contemplandam admitte: qui cum eodem Deo Patre uiuis & regnas. *R.* Amen.

Tres sequentes orationes post commendationem animae dicuntur: quando in maxima anxietate uersatur. Dicuntur autem hoc modo. An. Apparuit autem illi angelus de caelo confortans eum: & factus in agonia, prolixius orabat: & factus est sudor eius, sicut guttae sanguinis decurrentis in terram. *S. D.* Pater noster. *S.* Et ne nos. *R.* Sed libera nos. *Ps.* Iuxta est dominus iis, qui tribulato sunt corde. *R.* Et humiles spiritu saluabit. *S.* Domine, exaudi orationem meam. *R.* Et clamor meus ad te ueniat. *S.* Dominus nobiscum. *R.* Et cum spiritu tuo. Oremus.

Oratio.

Rex meus & Deus meus, qui, cum ante passionem tuam a discipulis tuis auulsus ora-

N iiii

res: pauere, & tēdere cœpisti: sudorem, qui tibi in angonia oranti, ueluti guttaꝝ sanguinis decurrētis in terram, est factus in satisfactionem pœnarum, quas pro suorum multitudine peccatorum se famulus tuus hic meruisse formidat: Patri tuo, eidemꝝ qꝝ Patri misericordiarum ostende: ut, quemadmodum tibi tunc angelus de cœlo, qui te cōfortaret, apparuit: eodē modo propter te nunc angelus ad eū bonus mittatur: qui eius animam secundū multitudinem dōlōrū eius in corde suo consolationibus tuis latificet: Qui uiuis & regnas cum eodē Deo patre. *℞. Amen.* *Ant.* Cū ergo accepisset Iesus acetum: dixit: *Consumatum est: & inclinato capite, tradidit spiritum.* *S. Pater noster.* *S. Et ne nos.* *℞. Sed libera nos.* *℞. Dederunt in escam meam fel.* *℞. Et in siti mea potauerunt me aceto.* *S. Domine, exaudi orationem meam.* *℞. Et clamor meus ad te ueniat.* *S. Dominus uobiscum.* *℞. Et cum spiritu tuo.* *Oremus.* *ORATIO.*

DEus meus, redemptor meus, qui pro nobis in cruce mori dignatus, quod aduersus nos erat chirographum in ea fixisti: dolores, quęsumus, & molestias, quas nostra causa passus es, ea potissimum hora, qua inclinato capite spiritum emisisti: Deo Patri tuo, Patri misericordiarum ostēde: & pro pœnis, quas propter peccata sua famulus tuus hic meruisse se

metuit, offer: ut iustè simul, ac misericorditer liberatus, misericordiã & iudicium tibi cum propheta sancto decantet: qui uiuis & regnas cum eodè Deo patre. *R.* Amen. *Añã.* Remittuntur ei peccata multa: quoniã dilexit multum. Cui aut minus dimittitur: min⁹ diligit. *S.* Pater noster. *S.* Et ne nos. *R.* Sed libera nos. *S.* Beati, quorũ remissæ sunt iniquitates. *R.* Et quorũ tecta sunt peccata. *S.* Dñe, exaudi oronẽ meã. *R.* Et clamor meus ad te veniat. *S.* Dñs uobiscũ. *R.* Et cũ spiritu tuo. Oremus. *Oratio.*

Domine amor meus, Saluator meus, qui per prophetã dixisti: In charitate ppetua dilexi te: idè attraxi te: miserans: charitatem, quate de celo in terram ad tolleranda corporis mala, & de terra in infernũ ad eruendos de tenebris & umbra mortis seruos tuos attraxit: pro pœnis, quas famulus tuus hic dare meruisse se timet: Deo patri tuo, patri misericordiarũ, exponere ut imperfectum charitatis eius, dilectionis tuæ perfectio suppleat: & per eam multitudine peccatorum cooperta, cum nuptiali ueste ad caelestes nuptias securus introeat: qui uiuis, & regnas cum eodem Deo patre. *R.* Amen.

De eo, quod legitur Moses misisse exploratores ad considerandum terram Chanaan, ad hominem, qui populo sibi cõmisso prædicatũ mittatur, expositio deriuata. *Cap. VI*

DE R A T B E N E M O R

O T E R A N T ista (ni fal-
 lor) Marce pater, satis unicuique
 multa uideri : tibi uerò fortas-
 se etiam plusquam satis: cui cum
 plurima semp huiuscemodi præ-
 manibus sunt : tum in primis rei ecclesia-
 sticæ occupationes tantæ, ac tam multæ : ut
 nisi alacritatem ingenii tui, & mirificam uni-
 uersarum rerum experientiam noscam : ad-
 mirer planè : quomodo sufficere omnibus pos-
 sis . Sed quia nescio quo pacto . cum superio-
 res libri senis sūt, absoluti capitalis : hic quinque
 tantum conclusus est : & quam in proæmio li-
 bri posuimus similitudinem (quæ eatenus quæ
 posita est, nostro proposito satisfaciunt) aliqui-
 bus forsitan diuinarum literarū studiosis uide-
 ri possit, non omnifariam conuenire expositio-
 nem , quam te de te ante hos aliquot menses
 feci, subiiciam, uno eodemque labore; & huic li-
 bro eum, qui apud Arithmeticos perfectus uo-
 catur, capitulorum numerum tribuens, & de
 similitudine a nobis posita curioso lectori sa-
 tisfaciens; ut tribus libris ac senis capitalis aut
 trinitatis perfectio significetur; ad quam con-
 templandam non nisi benè moriendi scien-
 tia peruenitur: aut, quoniam per tria multi-
 plicatus senarius decem & octo profundit :
 per quorum alterum diuinæ legis præcepta,
 per alterum uerò resurrectio intelligitur: (quæ

In primo statim libro posuimus) mandatorum diuinorum custodia ad eam, quæ maximum delectabilium est, uitam, perducere nos posse, manifestum fiat. Identidem q̄ a' Mose, Prophetarum apud Iudeos facile maxime incipiens opus, uelut circino in orbem acto, in Mosem finiat. Lege igitur etiam hanc lucubrationum nostrarum particulam: & an similitudini a' nobis præpositæ congruat, uide.

MOSES in deserto Pharam, cum iussu Dei, sicut in Numeris legimus, duodecim uiros, singulos e' tribubus delegisset, quos ad considerandam terram Chanaan mitteret: post multa, quæ de terra, de populo, de urbibus regionis, inquirenda mandauit: Confortamini, inquit: & afferte nobis de fructibus terræ: Eorum (ut arbitror) uel uisu, uel gustu, uolens partim gulæ deditum uulgus ad expugnandos terræ incolas animare: partim uero de Chananæorum uiribus, numero, ciuitatibus, ipse certior fieri. Nam ferè euenit, ut quæ pinguis est humus: fructusq̄ cum multos: tum optimos gignit: populum quoq̄ numerosum, & fortem, utbes uero muratas, & grandes, habere consueuerit. Quæ uero est arida: & fructus nec multos producit, nec bonos: populum contra paruum & infirmum, urbes uero aut nullas, aut non grandes, & absq̄ muris

habeat. Porro illi, peragrata quadraginta diebus omni regione, abscissum cum uua palmitem, ac de malis granatis, & ficis loci portantes, terram quidem fluere lacte, & melle, renunciant: sed cultores habere fortissimos: vrbesq; grandes atq; muratas: quorū alterum ad capefcendam prouinciam incitare, alterum deterere animos poterat. Quāuis autē gulę dediti forent maiorem imodum: utpote qui pauldantē cū promiscuo uulgo, qđ ascenderat secum, flagrauerant desiderio carniū: dixerantq;: Quis dabit nobis ad uescendū carnes? Recordamur piscium, quos comedebamus in Aegypto gratis: plus tñ apud eos ualuit metus. Nam & qui exploratū ierant: omnes, præter Iosue atq; Caleph, terræ detraxisse, populiq; vites oppidō q; grandes dixisse legitur: & omnē turbam nocte illa fleuisse: cōtraq; Mosē & Aaron murmurasse describitur: usque ad eod: ut & mortem optarent: & de constituendo sibi duce, sub quo in Aegyptum redirēt, mutuo loquerent. Ob quā culpam duobus illis, quos supra memorauī, exceptis, oīs illa multitudo in deserto interiit. Hęc mihi studiosiūs oīa cogitanti, nobis, quibus prædicandi officium delegatur, conuenire videntur. Mittimur. n. primū omniū ad explorandā terram Chanaā: quod nomē (sicuti hi dicunt, qui hebraica noīa interpretati sunt) commutatū, seu cōmutationē significat. Prius. n. q̄

demandatam nobis prouinciam suscipiamus: comutari debemus de ouibus in pastores: de discipulis in magistros: de militibus, in Imperatores. Imperatores autem non qualiscumque rei, sed uitiorum, sed criminum, sed culpatorum: quod maximum, & re vera summum imperium est. Legimus quippe in Regum libris de Saule: postquam inunctus fuit in principem: signa quae, quae ea res a domino fieret, habuit: cum auertisset humerum suum, ut abiret a Samuele: Mutauit ei deus cor aliud: quod & ita fore, paulo ante Samuel dixerat. Post haec, inquit, venies in collem domini, ubi est statione Philistinorum: & cum ingressus fueris ibi urbem: obuium habebis gregem Prophetarum descendentium de excelsis: & ante eos psalterium, & tympanum, & tibiam, & cytharam, ipsos quoque prophetantes: & insiliet in te spiritus domini: & prophetabis cum eis: & mutaberis in virum alium. Quae res & David itidem contigit. Tulit, n. (quae admodum eodem in libro legimus) Samuel cornu olei: & unxit eum in medio fratrum eius: & directus est spiritus domini a die illa in medio: & deinceps. Ad hanc igitur terram explorandam, dum commutatio, quae in nobis, qui terrenis antea rebus occupati eramus: & necdum oculos ad caelum dirigere sciebamus: dei beneficio fit: mittimur exploratum. At quomodo exploratum? Ascendit, inquit, per meridianam plagam: cum quoque ueneritis ad montes: considerate terram, qualis

DE RAT BENE MOR

fit. Iam ex hoc, quod ait: Ascendit; in planicie, in imo, in infimis esse, nos cōmonet. Nō potest aut, qui euangelizaturus est: susceptam provinciam aggredi: nisi ascensiones in corde suo disponat: sicut ait **Propheta**. Beatus vir, cuius est auxilium abste: ascensiones in corde suo disposuit: in valle lachrymarū, in loco, quem posuit. Deniq; & ad **Esaïam** dicitur. Super montem excelsum ascende tu, qui euāgelizas Sion,

Et quanam cœli parte? Per meridianam plagam, inquit; plagam lucidam, plagam humilē, plagam solis ardore feruētē: ut eius, qd̄ **Apostolus** ad **Ephesios** scribens dixit: meminimus: Eratis. n. ait, aliquādo tenebræ: nunc autē lux in domino: ac rursus eius, quod **Iesus dominus** meus inquit: Vos estis lux mundi: ut humiles simus: ne fortē cum eo, qui apud **Esaïam** dicebat: In cœlum conscēdam, super astra Dei: exaltabo solium meum: sedebo in monte testamenti, in lateribus aquilonis: corruere in terram mereamur: ut charitate, sine qua prædicari rectē non potest, ardeamus. Hoc est. n. per meridianam plagam ascendere. Cum'q; ueneritis ad montes, inquit: considerate terram, qualis sit. Non potest (vt puto) prædicari populo, nisi tunc demū, cū eius intellecti sunt mores: Nam & **Paulus** paruulis in **Christo** lac potum dabat, non escam: Nondū enim poterant solidiore' cibo uesci: Sapientiā aut loquebat in

ter perfectos: eos, q̄ pro ꝑsuetudine exercitatos
 sensus hērent. Qui uerò considerare vult terrā,
 qualis sit: qui mores populi, cui ꝑdicaturus est,
 intelligere cupit: ad montes ascendat oportet:
 eos, de q̄bus scriptum est. Leuauī oculos meos
 in mōtes: unde uenit auxilium mihi. Et iteꝝ.
 Montes in circuitu eius: & dñs in circuitu po-
 puli sui. Ad hos igitur montes postquā uē-
 nerimus: postquā ad superiora animum in-
 tenderimus: postquam sublimia illa legis præ-
 cepta fecerimus: considerare primū om-
 nium terram debemus: hoc est: corpora: quę
 de terra sumpta sunt: sicut scriptum est. In sudo-
 re uultus tui uesceris pane tuo, donec reuertar-
 is in terram, de qua sumptus es: quia puluis
 es: & in puluerem reuerteris. Et populum,
 inquit, qui inhabitator est eius. Per popu-
 lum, rationales, quę in illa inhabitāt, animas
 designari crediderim: illas, de quibus in pri-
 mi hominis formatione legitur. Formauit
 dominus Deus hominem de limo terre: & in-
 spirauit in faciem eius spiraculum uitę: & fa-
 ctus est homo in animam uiuentem: ut corpo-
 rum uidelicet, atq; animę diligenter habita-
 rōne, sciamus, quod sequitur. Vtrū fortis sit:
 an infirmus? Pauci numero: an plures? Ipsa ter-
 ra bona: an mala? Pp̄m hoc loco fortē, intel-
 ligo aias, quę carnem sibi lōga benè uiuēdi cō-
 suetudine, ac præceptorū diuinorum obserua-

tione subiiciunt: Infirmum uerò, eas, quæ car-
 nis desideriis iam pridem per intemperatiam
 subiectæ sunt: aut p̄ incontinentiam quotidie
 subiiciunt. Caro quippe (ut Galatis scribit Apo-
 stolus) concupiscit aduersus spiritum: sp̄s aut̄
 aduersus carnem. Hęc. n. sibi inuicem aduersan-
 tur: ut non quæcūq; uultis, illa faciat. Pauci
 numero: an plures? Per paucos hoc loco ma-
 los: per plures, bonos intelligi puto. Pauci sunt
 enim qui sine uirtutibus sunt: quæ simul oēs in
 uno esse homine p̄nt: cum uitia oīnò non pos-
 sint. Siquidem nec auaritia cum prodigalitate,
 nec ira cum metu, nec alia rursus cum aliis, uno
 tpe in eodē esse hoīe possunt. Vnde & prophe-
 ta in psalmo cētesimo sexto, Pauci facti sunt,
 inquit, & uexati sunt a tribulatione malorū, &
 dolore. Statim q̄ subdit. Effusa est cōtentio su-
 per principes: & errare fecit eos in inuio, & non
 in uia. Plures aut̄ sunt: qui uirtutibus omnifariā
 præditi sunt. Plures sunt, quibus bñ dixit Deus:
 quæ admodū in eodē psalmo legitur. Et bene-
 dixit eis: & multiplicati sunt nimis: & iumenta
 eorum non minorauit. Plures sunt, quos nulla
 profus aduersitas suo p̄t loco depellere: sicut
 illum non poterat, qui, de seipso ad Romanos
 scribēs, dicebat: Certus sum, q̄a neq; mors, neq;
 uita, neq; angeli, neq; principatus, neq; uirtutes,
 neq; instantia, neq; futura, neq; fortitudo, neq;
 altitudo, neq; profundum, neq; creatura alia,
 poterit

poterit nos separate a charitate Dei. Deniq; & Heliseus, equis & curribus, ac robore exercitus regis Syriæ Dotham ciuitate obfessa, ministro præ timore nimio trepidanti rñdit. Noli timere. Plures enim nobiscū sunt, q̄ cum illis. Ipsa terra: bona, an mala. Terram bonā, in Euangelio dominus eos esse ostendit: qui in corde bono, & optimo audientes verbū, retinent: & fructum afferunt in patientia. Porro malā propheta in eodē psalmo eam dicit, quæ in falsuginē posita est. Posuit (inquit) flumina in desertū: & exitus aquarū in sitim: terram fructiferā in falsuginem: a malitia inhabitantium in ea. Vide autē, si non ita est. Populum, qui inhabitator est terræ: animas intelligi diximus. hæc si malitiæ plenæ sint: si nihil nisi callidē, atq; astutē gerant: si dolis, atq; insidiis, & simplicium circūscriptionibus uacent: earū terram, etiā si erat antè fructifera, in falsuginem positā scimus. Nam qui in suis ipsorū oculis sapiētes sunt, & coram semet ipsis prudentes: salem quidē uidentur habere: quod in Euangelio præcipit dñs, dicens: Habete in uobis sal: & in ep̄la ad Colloſenses Apostolus monet: Sermo uester semp̄ in gratia sit sale conditus: sed re uera falsuginē habent. Et unde hoc scias? A fructibus, inquit, eorū: cognoscetis eos. Nullum quippē opus bonū, nullum fructum, nullam rem nō pessimā, ferunt. Sequitur: & ait. Urbes quales: muratę, an absq; mu-



ms. Vrb̄s erat murata: de qua Esaias dicebat. Vrb̄s fortitudinis nostræ saluator ponet in ea murus, & ante murale. aperite portas: & ingredietur gens iusta, custodiens ueritatē. Vrb̄s murata erat: cui in eodē propheta dñs dicit. Ecce in manibus meis descripsi te: muri tui corā oculis meis semper. Murata urbs erat ad quam per eundem Prophetam loquebatur, atq; dicebat. Super muros tuos, Hierusalē, cōstitui custodes: tota die: & tota nocte in perpetuū non tacebūt. Contrā uerō urbs absq; muris eat in qua nihil fortitudinis, nihil custodię, nihil ad Saluatōrē, & cum eo gentem iustā, ueritatis amicā, dignē suscipiendam, inuenitur. quod scire prædicaturam populis hoiem necesse est: ut quid quibus prædicet, sciat. Humus pinguis: an sterilis: nemorosa: an absq; arboribus? Putas ociosum est: q̄, cū supra dixisset: Ipsa terra bonas an malas rursus, quasi de hoc dictum nil sit, cōsiderari diligentis iubet? Non est ociosum. Neq; enim quæ pinguis est terra, continuō & bona est. Sunt quippe terræ complures, & pingues simul & malę. An nō tibi pinguis & mala terra uidetur, de qua in Deuteronomii canticō dicitur. Incrassatus est dilectus: & recalcitranit. Incrassatus, impinguatus, dilatatus: dereliquit Deum factorem suū: & recessit a Deo Saluatore suo. An non pinguis, & mala uidetur illa, de qua dñs per Prophetam conqueri-

tur dicens, Circūdederunt me vituli multi: tauri pingues obfēderunt me: Aperuerunt sup me os furi, sicut leo rapiens, & rugiens: An non videtur pinguis, & mala: quam ille sibi possidendam dari volebat, qui inutilem rerū temporarium exuberantiā sciens, Deū, quæ uictui suo tantū necessaria forent, rogabant: ne fortē satiatus illiceretur ad negādum: & diceret: Quis est dominus? Certē mala erat: & de qua nullo genere dici posset hoc, quod in Euangelio legitur. Aliud cecidit in terrā bonam: & ortum fecit fructum centuplum. Id ergo nunc illis ut considerent precipit. An uidelicet ea terræ pinguitudo eiusmodi sit: ut idētidem & pinguis, & mala sit: Nam si fructum illum producit, de quo in psalmo sexagesimo p̄io dicit Propheeta: Diuitiæ si affluent, nolite cor apponere: pinguis erit profectus: sed mala non erit. Sequitur

An sterilis. Sterilem hoc loco intelligo: quæ nullum boni operis protulit fructum: non tamen, eiusmodi est: ut mala ualeat dici. Sterilis, & non mala terra erat, de qua dñs ad Ionā: Tu doles sup hedera, in qua nō laborasti: neque fecisti ut cresceret: quæ sub vna nocte nata est: & sub una nocte perit. & ego nō parca Niniue ciuitati magnæ: in qua sunt plusq̄ cētū viginti milia hoium, qui nesciūt quid sit inter dexterā & sinistram suam: & iumēta multa: Sterilis, & nō mala terra est: de qua etiā Propheeta ad domi-

DE RAT BENE MOR

num dicit. Homines, & iumenta saluabis, domine: quemadmodum multiplicasti misericordiam tuam, Deus? Non mala, & sterilis est: quæ sacramêto initiata bafismatis, nondû ad usum rationis peruenit. Quæ ipsa quidem est bona: sed, uelut nuper sata plantaria, fructum quidem adhuc afferre nō potest: sed falsuginis atq; malitię nihil habet. Nemorosa, inquit: an absq; arboribus. Putas, hoc saltem superfluū esse: ut posteaquā perquiri iussit: ipsa terra bona, an mala? & rursum, humus pinguis: an sterilis? nunc (uelut oblitus) præcipiat: Nemorosa, an absq; arboribus sit: indagari? Nō est superfluū. Quid enim esse in scripturis diuinis superfluū potest? Sed alium prorsus hominū, quibus prædicaturus quis est, statū demōstrat. Sunt quippe complures, qui, etsi multis peragendis rebus idonei, nonnulla interdum grandia, tanq; totidem mirę magnitudinis arbores ferunt: locum tamē intra se uariis peccatorum, uelut immanium, quarūdam bestiarum generibus præbent. Nam locis nemorosis utriq; & materia in diuersos usus plurima crescit: & ferarum nihilominus latibula multa sunt. Hæc qui succiso nemore diligenter purgauerit: & ferarū latibula pariter destruet: earumq; aliā perimet: aliam capiet uiuam: alias nerō illinc migrare compellet: & (sicut ait poeta) Si arare uelit: nō ullo ex equore cernet plura domum tardis de-

cedere plauftra iuencis. Erat aliquando Saulus
 nemorofa humus: & tunc quidem, cum te-
 ftes deposuerunt uestimenta fua, fecus pedes
 adolefcantis, qui uocabatur Saulus: & lapida-
 bant Stephanum: Ac rurfus, cū Saulus erat con-
 fentiens neci eius: arbores multas protulerat
 fed non grandes. cum uero fpirans minarum,
 & cædis in difcipulos domini, accessit ad prin-
 cipem sacerdotum: & petit ab eo epiftolas in
 Damafcum ad fynagogas: ut, si quos inueniffet
 huius uicē uiros, ac mulieres: iunctos perduce-
 ret in Hierufalem: iam eafdem & multas habe-
 bat, & grandes: inter quas (puto) latibulū fuum
 inuenerat leo ille, de quo Petrus apoftolus ait.
 Sobrii eftote, & uigilate: quia aduerfarius ue-
 fter, diabolus, tanq̄ leo rugiens, circuit quærens
 quē deuoret. Inuenerat & urfus, qui apud Da-
 nielem legitur. Ecce beftia alia fimilis urfo. In-
 uenerat lupo: de quo in Euangelio dicitur. Lu-
 pus rapit, & difpergit oues. Inuenerat aper: de
 quo dicit Propheta. Exterminauit eam aper de
 fylua: & fingularis ferus depaftus eft eam. In-
 uenerant deniq; alie multæ beftiæ, uitæ homi-
 num infettiffimæ: de quibus (credo) intelligen-
 bat Moſes: quando dicebat. Deus magnus, &
 terribilis, ipſe confumet nationes has in con-
 ſpectu tuo paulatim, atq; per partes: non pote-
 rit eas delere pariter: ne fortè multiplicentur
 contra te beftiæ terræ. Nam & Iofue cum filiis Io-

Ioseph conquerētibus, q̄ terram in possessionem
 sortis, & funiculi unius tantæ multitudinis po-
 pulus accepissent, respōdit. Si populus multus
 es: ascende in syluam: & succide tibi spacia in
 terra Pherzei, & Raphaim: q̄a angusta est tibi
 possessio montis Effraim. Secundum hunc for-
 sitan sensum spiritualiter intelligitur. Videar-
 mus nūc: quomodo succisum sit istud nemus
 quo pacto purgatum: & quanta frugum uber-
 tate repletum. Cū iter faceret, inquit: con-
 tigit, ut appropinquaret Damasco: & subito
 circūfulsit eum lux de cœlo: & cadens in terrā
 audiuit uocem dicētem sibi. Saule, Saule quid
 me persequeris? Quādiu in eius humo rectę
 arbores stabant: Neq; circūfulserat eum lux de
 cœlo: neq; ullius audierat uocem: utpotē foliis
 umbram facientibus, ramis q; alterno conta-
 ctu inter se perstreptentibus. At ubi succise sunt
 ubi superbiæ altitudo deiecta est: ubi suscipiēs
 mansuetos dominus, humiliavit peccatorem
 usq; ad terram: statim circūfulsit eum lux de
 cœlo: quæ illuminat omnē hominem uenien-
 tem in hunc mundum: & Verbi Patris æterni
 uocem audiuit: nec multo pōst, peccatorum la-
 tibula uniuersa destruxit: exq; illis studium pla-
 cendi hominibus, quod habuerat, interemit.
 Sicut ad Galathas ait. Si adhuc hominibus pla-
 cerem: Christi seruus non essem. Angelum Sa-
 thanæ, stimulum carnis suæ, a quo colaphiza-

batur; nium cœpit: quemadmodum in secunda ad Corinthios scribens dicit. Placeo mihi in infirmitatibus meis, in contumeliis, in necessitatibus, in persecutionibus, in angustiis. Immanem illam persequendorum Christianorū libidinem, & alia hoc genus omnia ab se migrate coëgit: sicut in prima ad Thimotheum affirmat. Qui prius blasphemus fui, & persecutor, & contumeliosus: misericordiam Dei consecutus sum: quia ignorans feci, in incrudelitate.

Deniq; ad Atanię verba purgatus est: baptizatus est: vas electionis factus est: usque adeo: ut continuo ingressus in synagogas prædicaret Iesum: quoniam hic est filius Dei: & stupentibus cunctis, atq; dicentibus, Nonne hic est, qui expugnabas in Hierusalem, eos qui invocabāt nomen istud? & huc ad hoc venit: ut vincos illos diceret ad principes sacerdotum: multo magis conualesceret: atq; cōfunderet Iudeos, qui habitabant Damasci: affirmans: quoniam hic est Christus: cuius, primo tempore, fruges iustitię incrementa sic audā sunt: ut (quemadmodum ad Romanos scribens ait) Ab Hierusalem per circuitum, usq; ad Illyricum, repleverit Evangelium Christi. Sequitur. An absq; arboribus? Per humum absq; arboribus, quę fruges quidē hominibus, si colatur: si uerò inculta remaneat, foenum pecori præbet: eos designari crediderim, de quibus Apostolus in epi-

Stola ad Romanos ait. Cū enim gentes, quæ legem non habent: naturaliter ea, quæ legis sunt, faciunt: eiusmodi legem non habentes, ipsi sibi sunt lex. qui steriles quidem non sunt sed ea solum producant, quæ pecori, quæ iumentis, quæ syluestribus etiam animalibus alijs quibus usui sint. Docent quippè: Aliena nō rapere: Quæ ab alio tibi fieri nolles, non facere: Honorare parētes: Filios alere: Propulsare iniurias: Beneficientibus benefacere: & multa huiusmodi, quæ in gentiliū quoq; philosophorum libris inueniuntur. Sed quid Esaiam prophetam clamare diuina uox præcipiat, audiamus. Omnis, inquit, caro fœnum: & omnis gloria eius quasi flos agri. exsiccatum est fœnū: & cecidit flos: quia spiritus domini sufflauit in eo: uerbum autem domini manet in æternum. Exsiccantur igitur omnia hæc cadunt: decorem amittunt: marcescunt: inutilia sunt: & (sicuti in Euangelio dominus dicit) tanquam fœnum agri, hodie sunt: & cras in clybanum mittuntur. Verte autem parumper hanc terrā uomere prædicationis: & sementi uerbi Dei sulcis eius cōmitte. Incredibile dictum est, tantulo temporis, q̄ lætas tibi segetes faciet: q̄ uberes afferet fructus. Dinumerabo eos, inquit: & super arenam multiplicabuntur. Et rursum in Apocalypsi. Vidi turbam magnam, quæ dinumerare nemo poterat: ex omnibus genti-

bus, & tribubus, & populis, & linguis, stantes ante thronum, quos ex hac terra germinasse, dubitat nemo. Quippe, ubi ad bonitatem naturalis ingenii, animum q̄ ab ipsa natura optimè institutū ars quoq; prædicatoris, & diuinum illud semen accesserit: uim continuò suam, atq; ad eò maiorem q̄ antea, & excitata prædicationibus est, ad frugem meliorem cōuertit: quā neq; sicari timebis: quoniā qui operit cœlū nubibus: & parat terræ pluuiam: rigat eā quotidie: neq; cadere metues: quia uerbum domini manet in æternum: neq; ut ne decorem suum amittat, sollicitus eris: q̄ de ipso uerbo secundū humanitatem iam legeris: Speciosus forma præ filiis hominū: Neq; ne marcescat, uereberis: quia scriptum esse meministi: Non dabis sanctū tuū uideri corruptionem: Neq; postremò ne fiat inutilis, formidabis: utpote q̄ non ignores: q̄ uerbo domini cœli firmati sunt: & spiritu oris eius oīs uirtus eorū. Hęc cū omnia ut diligēter considerarent, iussisset: adiecit Confortamini: & afferte nobis de fructibus terræ. Confortari eos (arbitror) oportebat, ut debiles, ut suis uiribus diffidentes, ut mandatē prouinciæ magnitudinem agnoscentes. Nam & Paulus, priusq̄ in synagogas Christum prædicaturus intraret: cū accepisset cibum: confortatus est. Quod idē idem nobis, cū Euangeliū traditur, eueniat necesse est: dicente eo, qui tradit.

Accipe Euangelium : & vade, prædicâ populo tibi cômisso. Potês est. n. Deus, augete tibi gratiam suam. Quid. n. aliud hæc sibi uerba significantq; & habere nos gratiam Dei: utpote cum sine illa ne mitti quidem possimus; & (nisi nobismet ipsis desimus) auctum iri eam: sicut scriptum est: Quia omni habenti dabitur: & abundabit: ei autem, qui non habet, & qd̄ videtur habere, auferetur. Sed ad illud, uñ sumus digressi, redeamus. Attulerunt illi post quadraginta dies circuita regiõe abscissum cū una palmitē, de malis granatis, ac ficis loci. Quid sibi hæc spūaliter uelint, dictu difficile est. Si tamen non sumus obliti eius, qd̄ in Genesi legimus: Cœpit Noë uir agricola exercere terram: & planta uit uineam: bibens q̄ uinum, inebriatus est: & nudatus iacuit in tabernaculo suo: Atq; hoc totum passionis & mortis Christi domini nostri figuram fuisse intelligimus: auferet (spero) a nobis difficultatem oīpotens Deus: cui difficile nihil est: ac per palmitem cum uua, hominē cum morte, quæ per uuam, ex qua uinum fit, q̄ inebriat, & mortuis similes facit: designari sciemus. Nam & dominus meus in Euangelio discipulis suis ait. Ego sum uitis: uos palmites. Qui rursus Zebedæi filiis, sedere ad dextrā atq; ad sinistram suam uolentibus, cū interrogati, possent ne bibere calicem, quē ipse bibiturus erat: posse se, respondissent: dixit. Calicem qui

dem meum bibetis: hoc est: mortem meam similem moriemini. Sed & sponsa in Cantico canticorum, ut dilectum suum dicere audiuit: Ascendam in palmam: & apprehendam fructus eius: & erunt ubera tua sicut botri vinearum: & odor oris tui sicut odor malorum: guttur tuum sicut vinum optimum: statim respondit: Dignum dilecto meo ad potandum: labiis quoque & dentibus illius ad ruminandum: de passione procul dubio, ac morte illius intelligens: qui ascendens in palmam crucis, fructus eius apprehendit. De quibus fructibus in Esaia dicebatur. Si posuerit pro peccato animam suam: videbit semen longævum: & voluntas domini in manu eius diriget. Denique & ipse dominus in Esaia, cum ab eo quæreretur: quare rubrum esset indumentum eius, & vestimenta eius sicut calcantium in torculari: respondit: Torcular calcaui solus: & de gentibus non est vir mecum: Ostendens, mortem se solum calcasse. Si enim vinea populum significat: quemadmodum & in psalmo septuagesimo nono dicit Prophetas: Vineam de Aegypto trastulisti: eiecisti gentes: & plantasti eam: Dux itineris fuisti in conspectu eius: & plantasti radices eius: & implevit terram: Operuit montes umbra eius & arbuta eius cedros Dei: Extendit palmites suos usque ad mare: & usque ad flumen propagines eius. De populo: quem de Aegypto in terram Chanana trastulit dominus plantarat, intelligens: & apertius

DE R A T B E N E M O R

apud Esaiam legitur: Vineam dñi exercituum, domus Israel est: & uir Iuda germen eius delectabile: Si (inquam) uinea, populum totum significat: quid (obsecro) palmes, nisi hominem notat? Rursus quod, si uua mortem: quid palmes cum uua nisi hominem cum morte designat? Per mala uero granata, quorum nonnulla dulcia sunt, nonnulla acerba: mortis duo genera significare existimo: alterum, quod supra modum est dulce: quid. n. dulcius ea morte, de qua dicitur: Pretiosa in conspectu domini mors sanctorum eius? Et rursum: Iustus, si morte preoccupatus fuerit: in refrigerio erit? Et iterum. Beati mortui: qui in domino moriuntur: alterum, quod acerbum est maiorem modum. Quid. n. illa potest esse morte acerbius: de qua scriptum est: Mors peccatorum pessima? Et rursus: Cum morietur homo: hereditabit serpentes, & bestias, & uermes? Et iterum: Mortuus est autem diues: & sepultus est in inferno? Ad quem forte sensum est illud accommodari potest: quod in extrema parte tunicæ Aaron, alterius, cum tintinnabulis & malo granata poni Deus precepit: ut illorum quidem sonitu ad malorum granatorum intuitum, horum uero intuitu, ad mortis memoriam reuocatus, sic se in sacerdotalibus exerceret officiis: sic ministeria diuina perageret: sic pro sua & populi ignorantia precaretur, qui pontifex foret: ut acerbam illam uitare, & dulce gustare aliquando mereretur. Nam mors

tis assidua recordatio utrunq; facere cōsuevit:
 & ut non peccemus: sicut scriptum est: Memo-
 rare nouissima tua: & in æternum nō peccabis:
 & ut Deo bonis operibus placere curemus: quē
 admodū ait Propheta. Inclinaui cor meum ad
 faciēdas iustificaciones tuas in æternum, pp re-
 tributionē. Iam uerò, siquid nā tertius ille fru-
 ctus significet, quæras: quò minùs dubites, ad
 idem hoc, qd' paulò antè memorauimus, uni-
 uersa referri: audi Hieremiã quid dicat. Ostē-
 dit mihi dñs, inquit: & ecce duo calathi pleni fi-
 cis, positi ante tēplum domini. Calathus unus
 ficus bonas habebat nimis: ut solent ficūs esse
 primi tēporis: & calathus unus ficus hēbat ma-
 las nimis: quę comedi non poterant: eò qd' eēt
 malę. Et dixit dñs ad me. Quid tu uides, Hiere-
 mia: Et dixi. Ficus bōas, bonas ualdè: & malas,
 malas ualdè: quę comedi nō possunt, eò qd' sint
 malę. Et factum est uerbum domini ad me, di-
 cēs. Hęc dicit dominus Deus Israel, Sicut ficus
 hę bonę: sic cognoscam trāsmigrationē Iuda,
 quam emisi de loco isto in terram Chaldeoꝝ,
 in bonum: & ponam oculos meos sup eos ad
 placandū: & reducam eis in terram hanc: & ēdi-
 ficabo eos: & non destruam: & plantabo eos:
 & non euellam: & dabo eis cor, ut sciant me quia
 ego sum dominus: & erunt mihi in popul um:
 & ego ero eis in Deum: quia reuertetur ad me
 in toto corde suo. Et sicut ficus pessimæ, quę co-

medi non possunt: eò q̄ sint malæ: sic dabo Sedechiam regem Iuda, & principes eius, & reliquos de Hierusalē, qui remanserūt in urbe hac: & qui habitant in terra Aegypti: & dabo eos in uexationem, afflictionē q̄ omnibus regnis terræ, in opprobrium, & in parabolā, & in proverbiū, & in maledictionē, in uniuersis locis, ad quæ eieci eos: & mittam in eis gladiū, & famē, & pestem, donec consūmantur de terra, quā dedi eis, & patribus eorū. Non-ne his tibi uerbis apertissimè uidetur duò hæc mortis genera designasse? Chaldei quippe, quasi dæmones interpretantur. Sedechias aut̄ iustitiā domini, & Aegyptus tribulationē coangustantē significat. Quid ergo est: eos de terra Chaldeorum reducere, nisi de ptāte dæmonū uindicare? Quid rursus est: Sedechiam, & eos, qui Aegyptum inhabitant, in uexationē dare, nisi iustitiā domini in tribulatione malos coangustante ostēdere? Et certè prius illud ad id pertinet mortis genus, quam dulcem esse docuimus. Nam & ficus bonę, bonę ualdè, ita esse demonstrant: Hoc uerò posterius, ad secundū: quod acerbissimū est: & per ficus malas, malas ualdè, commodissimè designatur. Longum est, & alterius forsitan loci, successum rei mysticæ per singula explicare: quomodo ex illis fructibus cognosci posset, terram fluere lacte & melle: cū ex nullo eorum, uel apes carpere, uel pasci pecora consueuerint:

Vndenam hi, qui terrę detraxisse leguntur: percipere quiverint: eã deorare habitatores suos: cum nullum ipsi (quod quidem scriptum sit) deuorari uidissent: Ob quem tantũ metũ, & mortui fuisse in Aegypto, & tunc saltem perire optarent: cum ne hostem quidẽ uidissent: nedũ cũ eis manus cõseruissent: Quamobrem in Aegyptum redire melius duceret: qui paulo ante tot tantisq; miraculis de Aegypto egressi clara luce deprehenderant, sibi auxilio esse omnipotentẽ Deũ, & posse, & uelle: Quo pacto, si per populũ multum & fortẽ, boni, & qui carnem subicere spiritui: rursusq; per urbes muratas, loca & natura, & incolarũ studio minutissima, eãdemq; ad Saluatorem & gentem iustã dignẽ suscipiendam idonea designantur: esse consequẽs possit, ut ad eos expugnãdos iussu Dei, populus Israel mitteretur. Nos tamẽ, quã semel cœpimus: quod rem quam volumus, cõmodiũs tractare possimus: carptim, si labet, singula percurramus: ut ne ad comprobandã finem nostrã quãdã minus aptẽ, minusq; cõcinnẽ protulisse credamur. Ex uua igit, malo granatis, & ficis, quã mortem, ac duo eius genera, supra designare ostẽdimus: fluere lacte, ac melle terrã cognoscimus: cum humana corpora, quæ per terram intelliguntur: ad innocentiam paruulorum, & uirginitatis fructum, mortis cogitatione reuocari uideamus. Lac. n. est cibus paruulorũ. Vnde Apo-

stolus Petrus, Sicut modò geniti infantes, indq̄,
 rónabiles, & sine dolo, lac cõcupisci-ter: ut in eo
 crescat in salutem. Mel uerò, quod ab apibus
 fit: quę, authore quoq; Poëta Gentili, nec cõcu-
 bitu indulgent: nec corpora segnes In uenerẽ
 soluunt: aut factus nixibus edunt: quid nisi uir-
 ginitatis est fructus? Qui ergo huiuscemodi ter-
 rę fructus tuentur: qui humani corporis inno-
 centiam, & uirginitatem ante oculos habent: ii
 (ut opinor) ex fructibus, q̄q̄ ab utroq; maxime
 differant: fluere lacte & melle terrã cognoscũt.
 Qui uerò carnaliter sapiunt: & de alia uita nil
 cogitant: qui mutuo se cohortatur ad malum
 & dicunt: Insi diemur sanguini: abscondamus
 tendiculas contra infontem frustra: deglutia-
 mus eum, sicut infernus uiuentẽ, & integrũ, qua-
 si descendente in lacum: omnẽ pretiosam sub-
 stantiam rapiemus: implebimus domos nostras
 spoliis: Et (quẽadmodum alio loco scriptum
 est) uenite, fruamur bonis, quę sunt: & utamur
 creatura tanq̄ in iuuentute celeriter: uino pre-
 tioso & unguentis nos impleamus: & non præ-
 tereat nos flos temporis: coronemus nos rosis,
 anteq̄ marcescant: nullum pratum sit, qd̄ non
 pertranseat luxuria nostra: nemo uestrũ exors
 sit luxurię nostrę: ubiq; relinquamus signa læ-
 titiæ: quã hæc est pars nostra: & hæc est fors no-
 stra: qui denique, sicut apud Esaiam legitur, di-
 cunt: Comedamus & bibamus: cras n. morie-
 mur:

mtr: & quod in Job scriptū est: Ducunt in bonis dies suos: & in puncto ad inferna descendunt. Qui (Inq) hæc cogitant, dicunt, & faciunt: hi, cum primū terram huiuscemodi uiderint: eū primū fructus eius aspexerint: denotate illam habitatores suos existimāt. neq; enim ullum arbitrantur ad animas peruenire posse solatiū, nisi per corpora, & ea, quæ corporū sunt: & ideo ei detrahunt: & dicunt. Populus quem aspeximus, proceræ stature est. Sunt enim proceri, qui in terrā positi, operibus tanq; manibus aliquibus cælū contingunt. Ibi uimus monstra quædam filioꝝ Enach. Quæ fortes, uel potentes interpretātur. Fortes enim sunt, qui uitiis resistunt: potentes sunt, qui pñe cum Apostolo dicete. Castigo corpus meū: & in seruitutem redigo: ne forte, cum aliis prædicauerim: ipse reprobus efficiar. Quæ iccirco nominant monstra: quia sic eis uidet. Monstrum enim uidetur innocētia nocenti: Incontinenti continētia; impudico uirginitas. De genere giganteo, inquit: quia pusillis uirtute: pusillis merito, pusillis rōne, gigantes sunt, qui omnibus istis excellūt. Vnde & de saluatore nostro dicitur per Prophetā. Exultauit ut gigas, ad currendam uia. Quibus comparati, quasi locuste uidebamus. Non paruitate meritorū solum, uerū etiam rationis inopia. Neq; enim pomiliones, aut nanos uideri se præ illis, dicebāt:

P

quod certe debuissent: si rationis, ut ceteri homines, participes credi uoluissent, sed quasi locustas: quod expertis rationis est animal. Timebant igitur & uel in AEGYPTO mortui fuisse, uel in solitudine perire cupiebant: ut ne gladio caderent: & uxores, ac liberi eorum ducerentur captiui. Et unde, oro, sciebant se, si cum illis prelium commisissent: gladio casuros: & uxores, ac liberos suos ducturi captiuos? An ex hoc fortiter quia simile aliquid dici audierant eius, quod in Esaiâ legitur: Percutiet terram uirga oris sui: & spiritu labiorum suorum interficiet impium. Et, quoniam se terram esse, impios quoque cognoscebat: utpote qui terrenis tantum rebus impliciti, oculos ad caelum attollerent nunquam: nec Deum, uti par erat, uenerarentur: non immerito eius gladium formidabant: de quo per Prophetam postea dictum fuit. Accingere gladio tuo super femur tuum, potentissime. Cum enim Ap[osto]lus ad Romanos scribens dicat: Principes non sunt timori boni operis, sed mali: tuis autem non timere potestatem: Bonum fac & habebis laudem ex illa: Dei enim minister est tibi in bonum: si autem malum feceris: time: non enim sine causa gladium portat: Dei enim minister est, iudex in ira ei, qui malum agit: multo erat magis eius gladius formidandus, qui sic principibus terrenis ad malefactorum uindictam gladium praebet: ut eo seipse non priuet. Uxores porro, ac liberos, quomodo non quidem

interfici, sed captiuos duci metuerent: tū recte
 intelligemus: cū, quæ illis uxores, quinam libe-
 ri fuerint, agnouerimus. Equidē, arbitror: uni-
 cuiq; eorū, qui hæc timebant, concupiscentiam
 fuisse uxorem: concupiscentiam autem non rei-
 unius, sed multarū. Nam alii desidia uxore ha-
 bebant: atq; ideo contra dñm quasi pro labo-
 re dolentes muturabant. Alii gulā sibi con-
 iunxerant: ob eamq; rē sedētes & flentes dice-
 bant. Quis dabit nobis ad utēscendū carnes?
 Recordamur piscium, quos comedebamus in
 Aegypto gratis. In mentē nobis veniunt cucu-
 meres & pepones, porriq; & cepæ, & allia. Alii
 cum libidine inierant cōtubernium: & iccirco
 (sicut paulo post legitur) Fornicatus est populus
 cum filiabus Moab. Acturus. . . Ecce unus
 de filiis Israel itrahit corā fratribus suis ad sco-
 tum Madianitæ, iudente Mose, & omni turba
 filiorū Israel. Alii superbiam uxore duxerāt:
 ideoq; ita cōtra Mosem loquebantur. Suffi-
 ciat nobis: quia omnis multitudo sanctorū est:
 & in ipsis est dominus: cur eleuamini super po-
 pulum dñi? Alii sibi inuidiam copulauerāt: ac
 propterea dicebāt. Num per solū Mosem lo-
 cutus est dñs? non ne & nobis similiter est locu-
 tus? Alii postremò alias duxerāt. Et hæc, sicut
 foeminae, quæ, si nomina inspicias, multæ vidē-
 tur: sin uerò sexū tantū sunt tm̄, uocabulis mul-
 tæ: sed concupiscentia unum erant solū modo.

DE RATRENE MOR

Has ergo uxores, nō interfici, sed captiuas duci timebāt. Quia cui semel aliq̄ huiuscemodi labes infederit: is, etiā si ad meliorē frugem uertatur: nō extingui, sed (ut opinor) captiuā duci concupiscentiā suā cognoscit. quod illis, utpote qui lætarentur, cū malefacerent: & exultarēt in rebus pessimis: de quibus etiā dici poterat. Quoniam laudat peccator in desiderijs anime suæ; & iniquus benedicēt: molestum erat maiorem imodum, dimitti quippe secundū desideria cordis sui, & ite in adinventionibus suis uolebant: non autem cōverti ad dñm; aut emendare in melius quā ignoranter gessissent. Vidimus quēnā uxores; hunc iam, qui sint hi liberi, quos captiuos duci timebāt; pariter uideamus. Et quidem, ut ne longius abeamus: iacobus in epistola sua de huiuscemodi, tam uxoribus, q̄ liberis, loquit̄ in hunc modū. Unusquisq; inquit, tentatur a concupiscētia sua, abstractus, & illectus. Hanc esse vxorē docuimus, quē sūs illecebris uirū (ut ita dicam) ad coitū prouocat. Ex hoc coitu qd sequatur, auferunt. Deinde concupiscentia, inquit, cū conceperit; parit peccatum. Ecce unū iam filiū. Peccatum uerō, cū consumatū fuerit; generat mortem. Ecce etiam neptē. Quos ideo liberos uocat: quia uetus loquēdi mos habet, ut appellatione liberorum nepotes quoq; itelligant. Mortem aut, non istā corporis intellexit, quē bonis malis q̄

cōmunis est: cū ab eo uidelicet anima separatur: sed mortē animæ: quæ ad malos pertinet solum: cū ab animabus eorū separatur Deus. Hos ergo liberos, non quidē ne gladio caderent, sed ne in captiuitatē ducerentur, timebāt: quia, etiam si, moribus in melius cōmutatis, in iustitiæ semitam rediissent: etiā si cū Apostolo dicere possent: Gloria nostra hæc est: testimonium cōscientiæ nostræ: etiā si (quæadmodum idem ap̄ls dicit) nihil sibi cōscii forent: & (sicut Job ait) non reprehenderet eos cor suū in uita sua: uidebant, q̄d diu de corpore mortis huius liberati non essent, aliam legē in mēbris suis repugnantem legi mentis, & captiuantem eos in lege peccati. Iuxta quē sensum etiā Ioannes in epistola sua. Si dixerimus, inquit, quoniam peccatum nō habemus: ipsi nos seducimus: & ueritas in nobis non est. Non igitur ne gladio caderent, sed ne in captiuitatē ducerent, solliciti erant: quia sciebant, captiuos duci posse: perimmi omninō non posse. Sed tanta erat hominū improborū malignitas: tanta peccandi delectatio: tātum benē uiuendi fastidiū: ut, quæadmodum illi, qui (sicut Job ait) dixerunt Deo: Recede a nobis: & scientiā uiarum tuarū nolumus: quis est oipotēs, ut seruiamus ei? & quid nobis prodest, si orauerimus illum: non solū ne premerentur hi liberi, uerū etiam ne captiui ducerentur, timerent: atq; ob eā rem in Ægyptum

DE RAT' BENE MOR

redire, melius arbitrabantur: In AEgyptum (non
 quam) redire, quæ tenebras, uel angustiam, si-
 ue tribulationem coangustantem, aut coangu-
 stationem tribulationis significat. Quia enim
 omnis, qui malè agit, odit lucem: & non ue-
 nit ad lucem, ut non arguantur opera eius: ta-
 lium liberorum parentes, tales tenebras con-
 quirere oportebat: & angustiam, tribulatio-
 nem coangustantem, coangustationem'q; tri-
 bulationis, quibus pessimi cuiusq; anima si-
 mul & corpus afficitur: uoluptatis transito-
 riæ desiderio tollerare. Non illos ignis & nu-
 bis columna, non Rubij transitus maris, non
 AEgyptiorum summersio, non aquæ amaræ
 in dulcem mutatio, non coturnicum per ca-
 strorum circuitum uis illa tam grandis, non
 manna desuper missum, nõ Amalechitarũ mi-
 rabilis per orationẽ uictoria, non ignis ad ce-
 lum usq; ascendens, non audita de Syna tanto
 cum terrore uox Dei, non deniq; tot in Aegy-
 pto uisa miracula, quò minus in AEgyptum re-
 dire melius dicerent, adducere potuerũt. Neq;
 enim a Deo adiuuari uolebãt: qui cõtra impe-
 rium eius die noctu'q; faciebant. Ideo'q; ad ex-
 tremum tñ id scelus tanta uiroꝝ a viginti an-
 nis & supra punitum est strage: ut ex omni ea
 qui numerati fuerant multitudine, præter Ca-
 leph filium Iephone, & Iosue filium Num, nũ-
 lus omninò relinqueretur, qui non in solitudi-

ne interiret. Quod autem ait: Parvulos vestros, de quibus dixistis: quod praeda hostibus forent: introducam ut videat terram, quae vobis displicuit. Quoniam secundam superiorem expositionem ad peccata refertur: ac terrae nomine humana corpora, quae de terra sunt sumpta, supra designari iam diximus: perinde intelligendum puto: ac si diceret. Non vos, non concupiscentia vestra, quae tales filios, tales peperere nepotes: sed parvulos vestros, hoc est, peccata levia ea, sine quibus vita ista non ducitur: (Septies quippe in die cadit iustus: & resurget) videre faciam corpora: quae, quod nihil haberent voluptatis terrenae, vobis displicuerunt. Quae quidem peccata levia dixisse illos commemorat: quod praeda hostibus forent: ut superiorem expositionem declaret apertius. Hostes enim sunt, qui cum peccatis bellum gerunt. inter quos ille praecipuus erat, qui dicebat. Nonne qui oderunt te, domine, oderam? & super inimicos tuos tabescebam? Perfecto odio oderam illos: & inimici facti sunt mihi. Hostes autem quaedam interficere ac proiicere solent: quaedam suis visibus reservare. Quae igitur interficiuntur, & proiiciuntur: vos estis, & concupiscentiae vestrae: & peccata vestra ea, quae gravia sunt simul quod mors animae illa, quam supra diximus: velut filii quidam vestri, atque nepotes. Nullus quippe alicui horum usus, nulla esse vis.

litas potest. Quæ autem reseruant: peccata sunt leuia: quæ, prædæ hostibus fiunt: & ad uarios usus habentur. Siquidē per illa quidā suæ infirmitatis, ne se in superbiā erigant, admonentur. Nonnulli diuinæ misericordiæ quotidie periculum faciunt. Alii deniq; ueniā in se delinquentibus dare, ut a Deo ipsi accipere mereant, addiscunt. Hi ergo paruuli uidebunt, nō quidē oīa corpora, sed illa tm̄, quæ animas innocentiae atq; uirginitati deditas habēt: perinde ac lacte & melle terrā fluentē habitatores. Quōd si crescere paruuli aliquādo uisi fuerint: si peccata leuia sese uel paululū attollere cœperint: Beatis, qui (sicut ait Propheta) tenebit, & allidet paruulos suos ad petram: Petra autē, erat Christus. Nam aut paruulos esse, aut non siuere lacte & melle eam, ubi sunt, terrā necesse est. Nunc iam difficillimam huius disputatiōis partem, quando cætera Deo adiutore exposuimus; aggrediamur oportet: quo pacto, si per populum multum & fortem, boni, & qui carnem subiecere spiritui: rursus q; per urbes muratas, loca & naturā & incolarum studio munitissima, eadem q; ad saluatorem, & gētem iustam dignē suscipiendam idonea designantur: esse consequens possit: ut ad eos expugnādos, influ Dei populus Israel mitteretur. Et quidem (fateor) supra nostras est uires, tam profunda figurarum mysteria, uel solūm quærere, nedum in-

tenire. Si tamen aperite dignetur labia nostra ille, q̄ populo suo dixit: Dilata os tuum: & adimplebo illud: aggrediemur & istud intrepidè: si fortè ultrò se nobis offerat expositio: & dilatatum ad annunciãdam Dei laudem os nostrũ adimpleat. Scimus aut̄ (ni fallor) Israelis nomine, uirum, qui uideat Deum: uel principẽ cũ Deo, significari: & sub eorũ, qui in terram lacte ac melle fluentem intraturi erant, figura, innotentes, & uirginitatis studiosos intelligi, q̄ certè & nunc Deum uidet̄ per speculũ in enigmates: postea uerò facie ad faciem uisuri sunt: sicut in Euangelio dominus ait: Beati mundo corde: quoniam ipsi Deum uidebunt: & principes cũ Deo sunt: quẽadmodũ in psalmo quadragesimo quarto dicit Propheta: Constitues eos principes sup̄ omnem terram: & rursus psalmo centesimo trigesimo octauo. Nimis honorificati sunt amici tui, Deus: nimis confortatus est principatus eorũ. Si ergo bonos, & eos, qui carnem subiecere spiritui: tunc expugnant: loca q̄ ad Saluatorem, & gentẽ iustã dignè suscipiẽdam idonea occupant: cũm populũ alias quidem & præceptis maiorum, & benè uiuendi consuetudine diuturna optimè institutum, sed tñ gentilem, prædicationibus, exemplis, atq̄ miraculis, unius ueri Dei cultui subdunt. Subdunt autem illis armis, de quibus in secũda epistola ad Corinthios Paulus ait. Arma militię nostrę nõ

DE RAT BENE MOR

catualia sunt: sed potentia Deo ad destructionem munitionum, consilia destruentes, & omnem altitudinem extollentem se aduersus scientiam Dei, & in captiuitatem redigentes omnem intellectum in obsequium Christi. Qui, rursum de sermone Dei, quæ prædicatoris lingua denuntiat: in epistola ad Hebræos ait. **Uerus est sermo Dei, & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti, & pertingens usq; ad diuisionem animæ ac spiritus, compagum quoq; ac medullarum, & discretor cogitationum & intentionum cordis.** Ascēdamus igitur & nos per meridianā plagā: luce, humilitate, & charitate conspicuā: populi nobis cōmissi mores uirtutemq; pensem: Bonos, uti meliores fiant, spe cœlestium præmiorum accendamus: malis, ut in se aliquādo redeant, inferni supplicia exponamus: diuitibus huius seculi, non sperare in incerto diuitiarum, præcipiamus: Pauperibus cōtra, regnum cœlorum paratum esse, domini pollicitatione, testemur: Peccata uelut totidē ferocissimas bestias, aut perimamus, aut uiua capiamus, aut procul migrare cogamus: Probos, improbosq; supremæ horæ memoria ad innocentiam studiū prouocemus: Doceamus: nulla esse tanta uitæ presentis oblectamenta, ut cum pœnarum uitæ alterius minima dignè compensari queant. **Concupiscentias, nequis in matrimonium ducat: ne ue ex eis liberos gignat: unā cum ipso mat**

do perituras esse doceamus: Deū, quem aliquādo per speculū in enigmate ipsi videmus: eis quēadmodum possumus, ostendamus: ut principes cum deo esse nos sentiant, qui per nos ad Deum uocentur: & expugnatos Christianę militiæ armis se gaudeant, qui in captiuitatem intellectus redacti, destructis Gentilitatis munitio- nibus, & altitudine, quæ se aduersus Dei scientiam extollebat, solo æquata, exemplo Ioseph, de captiuitate & carcere ad libertatem & regnū ducantur. Per dominum nostrum Iesum Christum; qui cum patre & spiritu sancto uiuit & regnat Deus per oīa secula seculorū. Amen.

EIVSDEM PETRI BARROCCII,
Episcopi Patuini, ad Ioānem Michaëlem, S.
Ro. Ecclesiæ Presbyterū Cardinalē, Ep̄m Ve-
ronensē, in Victoris Michaëlis, fratris patrue-
lis mortem, CONSOLATIONVM

LIBER PRIMVS

Easdem sibi, quas ei, quem consolari uult, mœroris causas, uerū, q̄ crebris suorum fune- ribus induruerit, non eundē dolo- rē fuisse: Nol- le aut, ut unū quēlibet ex uulgo hoīem; sed ut sacerdotē, ut ep̄m, ut Cardinalē, solari. Cap. I.

ICTORIS fratris patrue-
lis tui,
uini optimi, & rerū tuarū studiosissi-
mi, quem (ut cetera prætermittā, quī-
bus eum, & suo quidē merito, dilige-

CONSOLATIONVM

bas) tu alueras : tu educaueras : tu in eum statim
 perduxeras : ut sūma de illo oīa sperari iam pos-
 sent : mortem acerbam mihi æquē ac tibi fuisse,
 multa sunt, quæ persuadere possint . Erat mihi
 amicissimus, & (quod alterum amicitiae genus
 est) in iis studiis apprime eruditus, quibus ego
 maximē oblectari soleo : ætate, qua ego sum fer-
 mē : moribus, quales non multos Romę inue-
 nias : comitate, quam quotidianis cōgressibus
 biēnio toto expertus sum, maxima : grauitate,
 ut ætatem faciliē superaret . Quem ego nō nostrī
 solūm, sed nestri quoq; ordinis, si quātum per
 ætatē debebat, uixisset : futurū sperabās : mihi q;
 ac meis, non tua modō, sed mea quoq; causa p
 futurū . Amabat . n . me (scio) non minū, q̄ quos
 plurimū . His, & aliis multis de causis uiri mor-
 tem acerbam mihi æquē ac tibi fuisse, persuade-
 ri facile potest : & propterea consolationis per-
 inde indigere me atq; tu indiges . sed cū ipse
 crebris meorū funeribus, uelut incurfantū un-
 diq; uētorum flatibus agitatus obduruerim : &
 hoc saltem ex amissione illorū bonū consecu-
 tus iam sim : ut, quæ alius magis sentiret mala,
 ego sentiam minū : morte quidem hoīs per-
 cussus sum æquē ac tu : sed cū ictum senserim
 minū : tantū abest ut consolationis perinde in-
 digeam, atq; tu indiges : ut consolari etiā te pos-
 se me sperem . quod nisi sperassem : e' re nostra
 non erat, de ipso ad te aliquid scribere : ne hui⁹

veluti contagione mœroris constrictis attractu
 mutuo animis, & ipse tibi nihil prodessem, &
 mihi multũ nocerem. Experiat itaq; quod spe-
 ro: utrum mihi ex snia cedat: & quæ pro tua in
 me beneuolentia, mea q; erga te pietate suc-
 currunt, remedia proferam: ut agram mœrem,
 si nõ unũ aut aliud aliqd mouet: moueât mul-
 ta: & in pristinum suæ ualeitudinis statum redu-
 cant. Et quoniam mihi nõ cũ uno quolibet ex
 uulgo homine, sed cũ sacerdote, sed cum epis-
 copo, sed cum Cardinali sermo est: omittã ea,
 quæ conhibet in hoc dicendi genere dici consue-
 uerunt: legem esse eã naturæ: ut quæ semel sunt
 nata, intendant: Et, aut non ingressum in hãc ui-
 tam, aut egredi, cũ uult qui fecit ingredi, oport-
 ere: Et, senẽ mori, quisquis morit: mori enim
 ultimo eius temporis spatio, qd' natus accepit
 ut uineret: Et, ille ad suos: quos ibi plures inue-
 nit, q̃ hic reliquerit: & nõ esse amissum, sed præ-
 missum: Et, multis ereptũ malis, quæ illi undiq;
 corporis & fortunæ bonis instabãt: Et, magnũ
 esse Naturæ beneficium, tum maximẽ de uita
 exire, cum maximẽ in uita esse delectat: Et, ubi
 dolore proficere nihil possis, stultum esse ut do-
 leas: Et, hunc ipsum dolorem ab eo, cuius gra-
 tia obuẽnit, aut non sentiri, aut molestẽ ferri, si
 sentitur: Et, hoc modo posse nos ad illum ire:
 illam uerò ad nos reuocari non posse: Et con-
 sanguineis, affinibus, amicis, qui de nobis pen-

deant, seruari nos quod diutissime debere incolu-
mes: & , nisi hoc fiat, molestè illos laturos, quod
pluris a nobis factus sit unus, quod ipsi oēs: Hæc, &
huiuscemodi multa, quæ cuilibet ex vulgo ho-
mini dici solent, omittam: ea quæ tantum dicam: quæ
cum me dicere, tum te in primis audire oportet. Et,
quoniam duplicem tibi doloris esse causam scio: alte-
ram, quæ ad illum, alteram, quæ ad te attinet:
de ea primùm uerba facere aggrediar, quæ ad il-
lum attinet: mox de illa, quæ ad te pertinet, scri-
bam. Tu uelim aduertas animam: & homini rem-
tuam agenti non minus benignas semel aures
prebeas, quod semper non meam tantum, sed alie-
nam quoque cum agerem, prebuisisti.

Diuitiis, uoluptatibus, honoribus, magnorum
uicorum amicitias, inesse nihil, quod hominem
beatum efficiat: eos tantum beatos esse, qui mor-
iuntur in domino. Cap. II.

O N. nos latet: Victorem nram cum ui-
ta multa pariter amisisse: diuitias, uo-
luptates, honores, & quos habebat,
& quos fuerat habiturus ad hæc &
studium in suis rebus tuum: quod nec facile
quilibet adipiscitur & quisquis fuerit adeptus,
inops esse non potest: denique non Episcoporum
modo, qui Romæ decennio proximo observa-
ti sunt aliquando, sed Cardinalium quoque, ac Sū-
mi Pontificis amicitias. Neque arbitror defuisse,

qui pro te, cum essendum iam funus esset: dicent illa Aeneae in Pallantem Virgilianum uerba. Te'ne, inquit, miserade puer, cum leta ueniret: Inuidit fortuna mihi, ne regna uideres? Nostra neq; ad sedes uictor ueherere paternas?

Hæc si miserum faciunt: iustus est, quem de eius morte suscepisti, dolor: & consolatio crudelis: utpote quæ filii, & eius quidem optimi damno moueri parentem prohibeat: lugendum q; est non tibi solum, sed mihi quoq; & cæteris amicis familiaribus, necessariis tuis. Si uerò quicquid dignitatum, uoluptatum, honorum, in hac uita possideri potest, terrenum ac temporarium est: & nostra: qui in Apostolorum locum successimus, conuersatio in cælis est: ac bona, quibus uita beata efficitur, sempiterna esse oportet: alioquin nec bona uideri debent: nedum ut uitam beatam faciant: si hæc, inquam, ita se habent: neq; iustus est dolor tuus, neq; consolatio nostra crudelis. Propterea erigenda in cælum intentio est: sensus q; in sublime tollendi: ut, quanto cogitatione altius ascenderimus, tanto nobis minora uideantur, quæ putabamus bona. Ascendamus itaq; paulisper: & de ualle lachrymarum ad tabernacula domini uirtutum scandentes, dicamus cum Propheta. Beatus uir: cuius est auxilium abs te: ascensiones in corde suo disposuit: in ualle lachrymarum, in loco, quem posuit. Inde

CONSOLATIONVM

licebit inspicere: quantū a uero aberrauimus, qui in diuitiis, aut uoluptatibus, aut honorib⁹, esse alicui, qđ beatum eū faciat, iudicauerimus: Cūm, si quid in diuitiis boni est: non possessio, sed usus ipse illarum sit bonus: & hic ipse usus possessorem, si imodetatus est, lædat: si uerò moderatus: aut non esse necessarias eas ostendat: aut custodiendi sollicitudinē, & dispensandi laborem inducat. Cūm uoluptates (de honestis semp uoluptatibus loquor) & raræ sint: & q̄tò maiores extiterint, tantò fastidium maius relinquunt: cūm honores multis cōparati, multis seruati atq; aucti curis euanescant, ut fumus: & nihil homini tandem, nisi leue quoddā nomen, nō multò post obliuione delendum, dimittant: Inde licebit inspicere: q̄ incertæ sint quorūcūq; uel amicitie, uel clientelę potentis: q̄ instabiles, q̄ periculosa: cūm & eorū morte semper, & detractionibus inuidorū plerūq; & mutatione rerū quandoq; in sūmum homines discrimen adducant. Exibit, inquit David, spiritus eius: & reuertetur in terram suā: in illa die peribunt omnes cogitationes eorum. Et rursū. Sedens aduersus fratrem tuū loquebaris: & aduersus filiū matris tuę ponebas scādalum. Et alio loco. Ne timueris, cūm diues factus fuerit homo: & cū multiplicata fuerit gloria domus eius: Quoniā, cūm interierit non sumet oīa: neq; descendet cum eo gloria eius:

eius: & relinquet alienis diuitias suas. Quòd si aliùs adhuc aliq̃tulum conscenderimus: audiemus & nos uocem, quam Ioannes in Apocalypsi de cœlo audiuisse se memorat: Beati mortui, qui in dño moriuntur: A modò enim iam dicit spiritus: ut requiescant à laboribus suis: opera enim illorum sequuntur illos: Ita tim'q̃, quoniam & beatos esse, qui in domino moriunt: & quate beati sint intelligimus: (Diuina quippè uox est, quæ hoc dicit) id primùm indagare curabimus: utrum in domino mortuus sit frater patruelis tuus: ut beatus existat: deinde ut quantum eius causa dokristi, tantum contra lēteris: duas has beatitudinis causas intruebimur: quietis, & lucri: quæ alteram ostendit, cum dicit: Ut requiescant à laboribus: alteram uerò, cum dicit: Opera enim illoꝝ sequuntur illos. Neq̃ uerò etemum incoluisse patruelem tuum, dicere in animo est: aut ieiuniis, & orationibus totos impendisse dies: aut facultates suas omnes in cibos pauperũ distribuisse: aut futura more Prophetæ prædixisse: aut alia eiusmodi fecisse, quæ per paucorum, & eorum quidem perfectorum hominum sunt: non hæc, inquam, dicere in animo est: ut esse in domino mortuum cõfirmemus. Sunt oratorum nostri temporis ista: qui, quoties laudãdi alicuius officium suscepere: uera pariter, & falsa miscētes, ita impudenter mentiri solent: ut ludibrio au-

Q

CONSOLATIONVM

ditioribus, laudato dedecori sint, non minus, q̄ si nocte cuiuspiam foeminae faciem fucis infectam talem esse contendere audeant, qualis foris uideat. Nostrum est: et si nullus id sciat: nullo pacto mentiri: & non assentationibus gratiam querere: sed ueris ubiq; rationibus niti.

Qui pestilentia moriuntur, quonia omnino morituros se credunt: ex omnibus hoium generibus maximè in domino mori solent: nec mortuos modò, verum eo etiam tempore, quo moriuntur, beatos esse. Cap. III.

ROPTER EA, ut in dño mortuum ostēdamus patriuelem tuum: ad anteaactam uitam, cuius tu optimus testis es: (Neq; enim de illa nobis in p̄sentia dicere cōsiliū est) mortis genus addamus. Id pestilentia est. Quid ex hac argumēti eliciam, ausculta. Scis, hoc esse ingenio homines ferme omnes: ut, quocūq; alio morbo laborent: q̄q; pessimè habeant: q̄q; ad grauissimam ualetudinem senectus quoq; ipsa, quas alius est morbus, accedat: spe tamen uana decepti, melius habituros se putent. Id, seu quod supra q̄ iustum est, uiuere appetant: & quę misericupiant, hæc facile credant: siue q̄ amicorū bonè sperantium aut iacentes erigere cupientium uocibus excitentur: siue quòd aliud quiduis eorūpe meditari malint, q̄ in quo sunt: siue quòd demonum occultis circūueniantur insidiis: ut

tantisper de futura uita nil cogitent: dū de prę-
 senti aliquid sperāt: siue q̄ aliud quippiā, quod
 eos distrahat, interueniat: uiderint ipsi: nos cer-
 tam afferre rōnem nescimus. Hac spe fit: ut eor-
 rum multi, atq; adeo plurimi, morte improuisa
 pręuenti, dum sese diutiūs uicturos confidunt:
 nec pręsenti gaudeant uita: & futurā amittant.
 Quod & sibi formidās David, & nobis formi-
 dan dum proponens, Locutus sum, inquit, in
 lingua mea: notū fac mihi dñe finem meum,
 & numerū dierum meorū, quis est: ut sciā, quid
 desit mihi. At uerò qui hoc genus morbo la-
 borant, quā pestilentia uocant: contraria pro-
 fis ratione, etiā si minimis malè habeant, q̄ ut re-
 cuperare ualitudinem possunt: etiā si in ipso iu-
 uentutis flore existant: quoniā paucissimi sunt,
 ne dicam nulli, qui ex ea euadant: pręsentis ui-
 tæ spem nec minimā habent: multo q̄ minorē
 inuenes: q̄ in eam ætatē morbi uolentiā ma-
 gis grassari solere intelligunt. Hinc fit, ut neq;
 improuisa unq̄ morte intereant: & pręsentem,
 quasi quæ ad eos nihil pertineat: uitā non ap-
 petant: sed (quæ admodum Ezechias Rex Iuda,
 cum ad eū Esaiās propheta intrasset, dixisset q̄:
 Dispone domui tuæ: quia morieris tu, & nō ui-
 ues) conuertant faciem suā ad parietem: & fle-
 tu magno peccata sua fleant. Hoc modo fit, ut
 & peccatorum peccatorū ueniam consequantur:
 Sicut in Ezechiele scriptum est: Impietas impii

CONSOLATIONVM

non nocabit ei, in quacūq; die conuersus fuerit ab impietate sua: & in futurum memoria mortis nō peccent. Quomodo alibi dicitur: In omnibus operibus tuis memorare nouissima tua: & in æternum nō peccabis. Qui uerò de præteritorum peccatorum ueniam cōsecuti sunt: & in futuro non peccant: alteram præcepti partem impleuerunt, quod uolenti uita, & dies uidere bonos copietur iabetur. Declinant enim a malo. Cū autē uiuere uelle, unicuiq; sit proprium: & raro fiat, ut uelimus, quod nullo pacto consecuturos esse nos credimus: quādo in præfenti uita nullo pacto futuros esse se credunt: necesse est, eos, cū illi omnia, ad futura ætatem accendi. Qui uerò futuram diligunt: nō diuitias modò, uoluptates, & honores præfentis uitæ non amant: sed suam quoq; ipsorum animam odiant: memores illius dominicę sententię, dicentis. Siquis uenit ad me: & non odit patrem suum, & matrem suam, & uxorem, & filios, & fratres, & sorores, adhuc autē & animam suam: non potest meus esse discipulus. At uerò, qui terrena cuncta despiciunt: qui suam ipsorum animam odiant: qui Christi discipuli facti iam sunt: cælestia magnificiāt oportet: Deum super oia diligant: magistrum quod suū, ubi esse illū sciunt, sequantur ipsum cogitent: ipsum imitent: humilitatem custodiant: Humilianit. n. se Christus, formam serui accipiens, in similitudinem ho-

minam factus, & habitu inuentus ut homo: pa-
 tientiam feruent: seruauit enim & Christus: Qui,
 (sicut in Petri ep̄la legimus) cū malediceretur,
 non maledicebat: cū pateretur, non cōminaba-
 tur: Charitatem diligant: dilexit enim & Chri-
 stus: qui aīam suam non pro amicis tñ, sed pro
 inimicis etiā exposuit: solertiā ament: amat
 enim & Christus: qui diem prædicationi, noctē
 orationi dabat: Liberalitatem amplectant: am-
 plexus est enim & Christus: qui, omnia homi-
 nibus cū dedisset: seipsum insuper dedit: So-
 brietatis habeant curam: habuit enim & Chri-
 stus: qui totos quadraginta dies cū ieiunaret:
 nihil aut comedit, aut bibit: Pudicitiam eligāt:
 elegit enim & Christus: qui uirginem matrem
 inuenit: ipse uirgo fuit: & Ioānem apostolum,
 quia uirgo erat, præ cæteris honorauit. Sic, alterā
 etiam præcepti partem implentes, faciūt bonū:
 operibus, si possunt: uerbis, aut cogitationibus,
 si non possunt. Quis ergo in dubium reuocet:
 eos, qui peste cōfecti moriunt: in domino mo-
 ri? Quis nō uideat: unū hoc morbi genus, quō
 formidolosius est: hoc esse morituris utilius?
 Quis non intelligat: Victorem nostrum, pestis
 uolentia superatū, cū uictoria sui nominis ex-
 cessisse e' uiuis? & (Quādo in domino mortuus
 est) beatū esse? Beatum inq̄. Neq̄ enim mētita
 est uox illa, cū dixit, Beatos mortuos, qui in do-
 mino moriuntur. At quoniam pacto beatos?

cum mors ipsa sit malum: & malo beatus effici nemo possit? An beatus est homo mortuus, non cum moritur: si in domino moriatur? Nam & Apostolus, qui dicebat: dissolui, & esse cum Christo, multò melius est: cum sciret, beatum esse nullum, dum moritur: Qui sumus, inquit, in hoc tabernaculo: ingemiscimus gratiati, ed quòd nolumus expoliari, sed superuestiti: ut absorbeatur quod mortale est, a uita. Quanq̃ & illud a uero alienum non est: si Petrum audiamus dicentem: Siquid patimini propter iustitiam: beati: & rursum Lucam. Illi quidem ibant gaudentes a conspectu concilii: quoniam digni habiti sunt pro nomine Iesu contumeliam pati. Si enim beatus est, qui aliquid propter iustitiam patitur: & qui mortem propter iustitiam patitur: aliquid propter iustitiam patitur: beatus est profecto, qui mortem propter iustitiam patitur, etiam eo ipso momento, quo patitur. Spe namq; saluus iam factus, præ illius, quod præstolatur, magnitudine boni, quæ tunc patitur incommoda, minor esse cognoscit, q̃ ut beatitudinem suam imminuant. Quãobrem, si Victoris tui causa dolens, q̃ multa simul cum uita amiserit: cogites necesse est: eum, cum in domino mortuus sit, plura multò & pretiosiora lucratum: & eam, propter quam omnia illa, quæ amiserit, bona quæsi solent, beatitudinem consecutum: pro

patuis magna: pro terrenis cœlestia: pro temporalibus sempiterna possidere.

Omnes in præfenti uita quietis gratia laborare: sed eam non nisi in domino mortuos inuenire.

Cap. III.

ED uideamus iam istas beatitudinis eorum causas. Requiescēt, inquit, a laboribus suis. opera enim illorum sequantur illos. Scis (puto) ex quo tempore factus est homo in animam uiuentem: etiam prius q̄ Dei mandatum præterisset, operi eum destinatum fuisse. Posuit eum, inquit, in Genesi Moses, in paradysum uoluptatis: ut operaretur, & custodiret illum: Postq̄ uerò præterit: multò magis: quippe cui est dictum. Maledicta terra in opere tuo: in laboribus comedes ex ea. Et paulò post. In sudore uultus tui uesceris pane tuo. Vnde nō ab re in Iob Elipaz Homo, inquit, nascitur ad laborem: & auis ad uolatum. Huic si quies nulla unquam daretur: quis non miseriam diceret conditionem nostram: quos (ut non dicam labores eorum, qui Romæ Episcoporum, Cardinalium, Summi pontificis domos inhabitant: qui unq̄ tantò maiores existunt, quantò & ille, in cuius domo sunt, maior est) ex quo nati sumus tempore, laborare, sudare, fatigari usq̄ in extremum uitæ diem, sine ulla cessatione, oportet. Et quidem, sicut omnibus commune

Q. iiii

CONSOLATIONVM

est laborare: ita nullus est (ut opinor) qui laborem, & si ultro eum suscipiat: non ut quiescere aliquando possit, suscipiat: sed dum in procelloso huius uitæ mari iactantur: dum cupiditatis, aut timoris, gaudii uel, aut doloris, uelut quibusdam uentorum flatibus impelluntur: ubi quiescant non habent: nisi forte (quod paucis optimis, & his quidem munere Dei contingit interdum) in excessu mentis constituti, Creatoris pulchritudinē ueluti trāseūtem. (neque enim diutius in ea imorari licet) aspiciant. Cū igitur non alia ex causa laborem suscipiant homines, q̄ ut quiescant aliquando: & quiescere in hac uita plane non possint: cupiditatis quippe unius finis, alterius principium est) & quibus plurima ex sentētia obuenere: uel plura sibi multo, quorum gratia dies noctesq; laborandum sit: deesse existimēt: & parata, seu seruare, siue dispensare uelint, labor non minimus sit: Labor etiam grandis, amissa recuperare. cū hæc, inquam, ita se habeant: optimè cū illo actum uideatur: qui eam, quā hic multis quæsitā laboribus inuenire non potuit, quietē tandē adeptus est. Adeptus est autem, qui in dño mortuus, requiescere iā a laboribus suis meruit: & uidere, quod oculus nō uidit: nec auris audiuit: nec in cor hominis ascendit: & satiari diuinę presentis maiestatis: sicut ait Propheta. Ego autem in iustitia apparebo conspectui tuo: Satiabor, cū

apparuerit gloria tua. Optime itaq; cū Victore tuo actum uidetur: qui, in domino mortuus cū sit: laborum suorum quietem adeptus, migrauit a' sudoribus ad refrigerium, a' laboribus ad quietem, ab operis præsentis uitæ ad mercedē futurę. Iustus quippe (sicut scriptum est) si morte præoccupatus fuerit: in refrigerio erit: in refrigerio aut non quolibet, sed de quo ait Prophetæ. Transiimus per ignem, & aquam: & eduxisti nos in refrigerium. Qui. n. a' cupiditatū estibus ad timoris aquas, ueluti ab Austro in Septentrionē impulsī sunt (neq; n. in illis quiescere, neq; ab hoc esse possunt imunes, donec in dño tandē moriātur) quid aliud, q̄ per ignē, & aquā transeūtes in refrigeriū educunt: Hoc aut refrigeriū quale sit ipse demonstrat: sequitur enim: Introibo in domum tuam: Ostendens, non aliter educi nos in refrigerium posse, q̄ si domum Dei introeamus. Quòd si intraturo domum Dei, etiā priusq̄ ingrediatur, refrigerium est: quid illi erit, qui iam introiuit?

Quietē, quā ii, qui in dño mortui sunt, cōsequunt: bonis oībus abundare: ea' q̄ multò plura uideri, q̄ in p̄ti uita unq̄ fuerint uisa. Ca. V.

ED age, quies hæc sola' ne, ac nuda quies futura sit: uideamus: an ét ali-
 quid ultra? Nam si, præter quietem, nihil est amplius habitura: & hæc ipsa q̄ es futura est nuda: non deerunt fortassis, qui dicant:

torporem potius, & inopiam appellari debent: quod absit ut de tante beatitudinis domo, in qua nullus nisi probatus & operum bonorum plenus admittitur: quispiam suspicet. Audiamus igitur, de cælo uox missa quid dicat. Opera, inquit, illorum sequuntur illos. Propheta, cum de auaris, & ambitiosis in quadragesimo octavo psalmo loqueretur: ad eorum, qui in cibos pauperum omnes facultates suas distribuunt: & eligunt abiecti esse in domo Dei sui, magis quam habitare in tabernaculis peccatorum: subleuadam spiritus, Ne timueris, inquit, cum diues factus fuerit homo: & cum multiplicata fuerit gloria domus eius: quoniam, cum interierit, non sumet omnia: neque descendet cum eo gloria eius. Hic autem, opera, inquit, illorum sequuntur illos. Vide, quantum inter hos, & illos intersit. De illis dicitur. Beati mortui, qui in domino moriuntur. De istis autem in eodem psalmo. Sicut omnes in inferno positi sunt: mors depascet eos. Et rursum. Usque in æternum non videbit lumen. De illis. Requiescent a laboribus suis. De his autem: Laborabit in æternum. De illis. Opera illorum sequuntur illos. De istis. Non sumet omnia: neque descendet cum eo gloria eius. Quod si eum plurimi arbitrarerentur beatum: qui quod sibi & honoris & diuitiarum in hac uita quaesisset, id secum moriens posset in alia habiturus auferre: quaquam & auferre laboriosum:

foret; & habere: non ibi magis beatum effice-
ret, q̄ hic fecit: ubi (quē admodū suprā diximus)
parandi, seruandi, dispensandi, recuperandi, mi-
seriæ multæ sunt: quanto æquius est: eum iudi-
cari beatum: qui gloriosum operum bonorum
fructum, quem in prima ad Corinthios episto-
la Paulus Apostolus, aurum, argentum, lapi-
des pretiosos appellat: ueluti certam laborum,
suorum mercedem, sponte sua sequentem ha-
bebit: Dicente in eadem epistola Paulo: si cui-
us opus manserit, quod superædificauit: mer-
cedem accipiet: & Propheta in psalmo centesi-
mouigesimo sexto: Cum dederit dilectis suis
somnia: ecce hereditas domini, filii merces,
fructus uentris: Neq; enim sine causa, cum de
alicuius probati hominis morte scriptura fa-
cit mentionem facit: eum plenum dierum, aut
operū bonorum affirmat: sicut in actibus Apo-
stolorum Tabitam: de qua Lucas Euangeli-
sta cum loqueretur: priusquam mortuam dice-
ret: Hęc erat, inquit, plena opibus bonis, & ele-
mosinis, quas faciebat. Et in Genesi de Abraā:
quē prouectę ætatis cum dixisset: plenum dieꝝ
adiunxit. Et in suo ipsius libro de Iob: qui mor-
tuus scribitur senex, & plenus dierū. Per dies (ut
opinor) opera bona, quę coram hominibus, ut
glorificēt Patrem nostrū, qui in cœlis est, sūt,
significantiſſimis ubiq; scriptoribus: ut si quē de
illorū, quos mortuos, narrant, morte dolorem

CONSOLATIONVM

suscepimus eum, & plenos bonorum operum
 obiisse intelligimus, deponamus: imò in gau-
 dium conuertamus: quoniã pretiosa sit in con-
 spectu domini mors sanctorũ eius. Cũ n. te-
 ste in epistola ad Hebręos: Paulo, non habea-
 mus hĩc manentem ciuitatem: sed futuram in-
 quitamus: & (sicut author est Petrus) aduenę si-
 mus & peregrini: qđ & propheta in psalmo tri-
 gesimo octauo cõfirmat, dicens: Aduena ego
 sum apud te, & peregrinus, sicut oēs p̄res mei:
 & ex procelloso huius uite mari, ubi (sicut in eo-
 dem propheta legimus) inter secunda & ad-
 uersa fluctuantes, modò ascēdimus usq; ad cœ-
 los, modò descendimus usq; ad abyssos: onu-
 stam bonis operibus nauem in cœlestis patrię
 portum ducere contendamus: tam ex illorum
 causa, qui in domino pleni operib⁹ bonis obie-
 runt, dolēdũ: q̄ mercatorũ, cũ de longa nauĩ-
 gatione onustas pretiosis mercibus naues, sa-
 ni atq; incolumes deduxere in portum. Quĩ-
 imò tantò illorũ causa gaudendum est ma-
 gis: quãtò terrenis cœlestia, transeuntibus per-
 māsura, corporalibus spiritualia, magis pretio-
 sa & uidentur, & re uera existunt. Nã illis ẽt ma-
 lè uti quis potest: & qui non malè utit: nonnũ-
 q̄ pp illa malè petit: his uerò neq; malè uti quis-
 piam potest, nec pp hæc malè perire: cũ a cœ-
 lesti patria non minds extoris sit ois pœna, q̄
 culpa. Statuit, inquit Propheta, procellam eius

in auram: & siluerunt fluctus eius: & lætati sūt,
 quia siluerant: & deduxit eos in portum uolūta-
 tis eorū. Mortuo quippe in domino homine,
 procella eius in auram uertitur: unde nō rigor,
 sed refrigerium sentiatur. Silent fluctus: nec est
 quod uel secūda erigant: uel aduersa deiiciant. Læ-
 tantur: quia siluerant. Non. n. erit amplius neque
 luctus, neque clamor: sed nec ullus dolor: quā pri-
 ma abierunt: & deducunt in portum uolunta-
 tis eorū: portum quietū, portum tranquillum,
 portum securum, portum placidū, portū opta-
 tum, portum, ad quem remis uelis quod contende-
 bant. Portum, inquit, uoluntatis eorū. & quæ nā
 est eorū uoluntas: nisi ea, quæ & cæterorū ho-
 minum: ut bonū, & hoc ipsum sūmum ac sempiternum
 inueniāt: quod iis. proculdubio euent:
 quod, in domino mortui, deducti iam sunt in por-
 tum uoluntatis suę. Nam cæteris ne bonū qui-
 dem dici meretur, quod habent: nedam sūmum
 aut sempiternū bonū est. Et quā de portu ser-
 mo est: attēdamus, quid in hoc portu amplius
 uideatur: quā in mari uiderimus. Solēt mercibus
 onustæ naues magis in portu onustæ uideri,
 quā in alto sunt uisæ. Vbi enim minus est aquæ:
 cum repellere ac sustinere minus possit: onerū
 cedat oportet: demergi quod amplius sinat. con-
 trā uerò ubi plus: quod utique in mari est: cum
 uis ea sit aquæ: ut sursum uersus compellat:
 repellat necesse est onus, atque sustineat: nec de-

CONSOLATIONVM

mergi idētidem sinat. Hoc is euenit, qui in domino moriuntur. quandiu enim in huius uitæ mari, uelut onusta quædam operibus bonis nauigia, fuerunt: minus pleni uisi sunt: sepius q̄ppe in die cadit iustus: & Si dixerimus, quoniam peccatum non habemus: ipsi nos seducimus: & ueritas in nobis nō est: hæc sursum uersus compellunt: nec demergi idētidem sinūt. At uerò, cum in portum deducti iam sunt: ubi, quod sursum uersus compellat, Superbiæ profundum non est: bonis pleni operibus, onusti magis & esse uidentur, & reuera sunt. nec est q̄ timeant articuli in pariete scribentis interpretationem illam, de qua apud Danielē legitur: ut dicatur alicui eorum. Appensus es in statera: & inuentus es minus habens. Si enim appendantur in eam inuenientur plus habere, & præ humilitatis magnitudine demergi profundius: utpote cum humilitatis gloria comes existat: (Qui enim se humiliat, exaltabitur) & gloriæ, quæ solida & plena gloria est, insit pondus. Dicente in secunda ad Corinthios Paulo: Id, quod in præfenti est momentaneum & leue, tribulationis nostræ, supra modum in sublimitate æternum gloriæ pondus operatur in nobis. Quamobrem, cum eorum, qui in domino moriuntur, opera suos sequantur authores: & pleni dierum, atq; operum bonorum, de peregrinatione in patriam, de mari

in portum perueniant: onusti q; pretiosis mercibus magis & uideantur, & re uera sint: Victoris tui gratia letaris oportet: quando, in domino mortuus, ea consecutus est omnia, quae nix optare uiuus auderet.

Quietem, quam ii, qui in domino moriuntur, consecuturi sunt: assiduis Dei laudibus occupari: eas q; delectationem afferre, qualem in presenti uita expertus est nemo. Cap. VI.

I D I M V S: non nudos, aut inanes abire, qui in domino moriuntur: uideamus iam: sola ne quies futura sit hęc an operis etiam aliquid habitura? Nam, si operis est aliquid habitura: falsum esse uidebitur, quod ait. Requiescent a laboribus suis. Operis enim comes esse consuevit labor, quieti utiq; contrarius. Contrà, si sola futura est quies: uidebitur itidem illud falsum, quod ait. Opera illorum sequuntur illos. Nisi fortè opera quispiam ita intelligere uelit, ut ædificium, uel huiusmodi aliud: in quo & extruendo laboratur: & extructo quiescitur. Sed nos, esse aliquid in operibus istis intelligimus, quod torporem ita excludat: ut quietem non turbet. Torporem quippe non culpam modò, sed poenam esse, certum est: & in eo regno tam poenam nullam esse, q̄ nullam culpam. Vtrūq; au-

CONSOLATIONVM

tem hic dicit: Et requiescent a laboribus suis, & opera illorū sequuntur illos. Quæ igitur, aut qualia sint opera hæc, quæ & torporē excludant, & quietem nō turbent, Propheta declarat, dicens.

Beati qui habitant in domo tua, domine; in secula seculorū laudabunt te. Et in Esaiâ dominus. Ecce serui mei laudabunt præ exultatione cordis. Sed est, quod huic in Apocalypsi cōtrarium uideatur: ubi de quatuor animalibus, quæ in circuitu throni erāt, mentionē faciens. Et requiem, inquit, non habebant, die ac nocte dicentia. Sanctus, Sanctus, Sanctus, dñs deus omnipotens: qui erat: & qui est: & qui uēturus est.

Si. n. requiem non habebant: quomodo uerum uidetur: ut requiescāt a laboribus suis? An & requiem non habebunt dicendi: Sanctus Sanctus Sanctus, dominus deus omnipotens: & requiescent nihilominus a laboribus suis? Hic. n. etiā si mente promptissima laudemus Deū: debilitat fames: sitis inualidat: occupat sōnus: latera dolent: raucescit uox. ibi autē non esurient: neq; sitient. Satiabor enim, inquit, cū apparuerit gloria tua. Et rursum. Inebriabuntur ab ubertate domus tuæ: & torrente uoluptatis tuę potabis eos. Non dormient. qui enim dormiunt: (sicut in prima ad Thesalonicenses epistola scribit Apostolus) nocte dormiunt. Ibi autē (quemadmodum in Apocalypsi legimus) non erit nox. Porte, inquit, eius non cludentur
per

per diem: nox enim non erit illis. Non dolerunt. scriptū est enim. Iam non erit amplius neq; luctus, neq; clamor: sed nec ullus dolor. Non raucescent. Qui enim raucescūt idē raucescunt: quia laborant clamādo teste Propheeta, qui ait. Laboraui clamās, rante facte sunt fauces meae. Ibi autem requiescent a laboribus suis. Erit igitur quod operentur, quod fatigēt non erit. Requiescent a laboribus suis: & laudandi Deum, requiam non habebūt. Quod si etiam iis, qui ea tantū, quę carnis & huius mundi sunt, sapiunt: musica oblectatio tanta est ut, cum studiosius paulō, & attentius alicuius forte tasse etiam meretricis laudes cecinerunt: frantitas eis ex eo concentu atq; harmonia quaedam musica in animis relinquatur: maior aut multo existat: dum canunt: q̄q; ad famem, sitim, somnū, laterum & uocis fatigationem, quam diximus, accedant: plerūq; & incōmoda alia, ut noctis, imbrum, frigoris, aut caloris, & obstrepentium: & aduigilū qui ciuitatem custodiūt, uel riualis, interdum etiam & domesticorū improuisum impetum propulsandū, armatos circa se habere, ipsi itidem armati cogantur: quanta per immortalem Deum, habitātib; in domo domini, ac ea, q̄ spiritus & coelestis regni sunt, tantūm sapientibus, debet esse suauitas: qui studiosissime atq; attentissime non cuiuscūq; sed Dei, regis ac domini sui, eiusdemq; summi ac

R

CONSOLATIONVM

ueti boni laudes concinentibus sibi angelo-
rum & sanctorum choris, nihil in se, nihil ex-
tra se in eōmodi aut perturbationis sentientes,
in secula seculorum decantant. An tibi hoc pa-
rum videtur, quod ait Propheta: Beati, qui ha-
bitant in domo tua domine in secula seculorū
laudabūt te. Et cui beatus lingua nostra in ser-
uiat, q̄ ei, qui fecit eum? Sicut in Exodo ipse ait:

Quis fecit os hominis? aut qs fabricatus est
mutum, & surdum, vidētem, & cecum? Non
ne ego? Cui surdus suauis canet, q̄ ei, de quo
ait Propheta: Gustate, & videte, quoniam sua-
uis est dominus. Cui postremo perseverantis
seruiat, q̄ ei, a quo & p̄seuerandi vires, & in per-
seueratione dulcedinem, & in dulcedine prae-
mium accipit. Laudauit Victor tuus, cū adhuc
nobiscum degeret, dominum, canēs & psallēs
(sicut ait Apostolus) in corde suo domino: sed
non continuē. Alia quippe interuenerūt nego-
cia: quae, cū sine peccato tractari possent: absq̄
ingenti uel periculo, uel incōmodo pr̄termi-
ti non poterant. Id ipsum etiam tempus, quod
laudando tribuebat Deo: irrūpentibus ex in-
prouiso persape (ut occupatissimo cuiq̄ ferme
accidit) aut etiam surrepentibus (ut minis oc-
cupato euenit) curis, non totum tribuebat: sed
cogitatione aliud longē diuersum agente, lin-
gua sola laudabat. quemadmodum scriptum
est. Populus hic labiis me honorat: cor autem

eorum longè est a me. Hæc opera eius erant
 sed imperfecta, & quæ ne ipsi quidem auctori
 planè satisfacerent. Cùm enim aliquando ra-
 ptum se cerneret, quò non uolebat: dicebat in-
 tra se (puto) cum Apostolo ad Romanos. In-
 felix ego homo! quis me liberabit de corpore
 mortis huius! Laudat nunc eum tandem, & con-
 tinuè & attentissimè: quippe cui nullum sit ne-
 gocium aliud, quod, si prætermittatur, uel peri-
 culum afferre cuiquã, uel incòmodum possit
 & diuinæ præsentia maiestatis nullas alias aut
 irrumpere, aut surrepere cogitationes permit-
 tat. Hæc opera eius sunt: sed perfecta: & quæ
 non Deo minus, quàm auctori suo sint grata. Secu-
 ra sunt autem illum: sed ita: ut quantò nobi-
 lior est domus domini, de qua dicit Prophe-
 ta: Elegi abiectus esse in domo Dei mei, magis
 quàm habitare in tabernaculis peccatorum; diuer-
 sorio serui, de quo scriptum est: Corpus, quod
 corrumpitur, aggrauat animam: & terrena in-
 habitatio deprimit sensum multa cogitan-
 tem: tantò nobiliora sunt ea ipsa nunc, quàm an-
 tea fuerint.

Pacem carnis cum seipsa, & cum spiritu,
 item quæ spiritus cum seipso & cum carne, simi-
 liter quæ a dæmonum & malorum hominum
 impugnatione, Victore, quia in domino mor-
 tuus est, consecutum iam esse.

CAP.

VII.

R ii

CONSOLATIONVM

VID autem de pace dicam: quam
 cum apud nos assequi nunq̄ potue-
 rit: nūc tandem affectus intelligit,
 quid sit pax Dei, quæ exuperat oēm
 sensum: sicut in epistola ad Philippenses scri-
 bit Apostolus. Nam hic decetatur assidue bel-
 lis, non manifestis tantum, atq; extrinsecis, sed
 domesticis, & occultis. Struuntur aduersus nos
 quatuorsum insidiæ: capiuntur incauti. Imp-
 etus contra cautos fit. Caro (sicut ad Galatas
 scribit Apostolus) aduersus spiritum concupi-
 scit: spiritus aduersus carnem. Hæc sibi inuicem
 aduersantur: ut non quæcumq; uolumus, illa fa-
 ciamus. Quod & in epistola ad Romanos ostē-
 dit, dicens. Non quod uolo bonum, hoc ago:
 sed quod odi malum, illud facio. Et rursum. Vi-
 deo aliam legem in membris meis, repugnan-
 tem legi mentis meæ, & captiuantem me in le-
 ge peccati: quæ est in membris meis. Sed &
 aduersus seipsam caro contendit: & humidi ac
 ficci, calidi q; ac frigidi pugna continua fit: do-
 nec mors eam superueniens dirimat. Spiritus
 itidem contra se diuisus descendit in campum:
 & dum animæ inferior pars uideri uult supe-
 rior: aliud bellum intra nos plusq; ciuile, plusq;
 domesticum geritur. Accedit ad hæc, malorum
 spirituum numerosus exercitus: qui, cum im-
 petum in nos per infortunia & calamitates fe-
 rocissimum fecerint: quotquot eo modo uin-

cere non potuerunt: secundis rebus & prosperis adoriunt: sæpe' q̄ a' miseris extorquent hominibus: ut qui uincere & regnare potuerant: uinci ac seruire malint. Cōtra quos Apostolus in magnifica illa, quam ad Ephesios scribit, epistola, armari nos admonet, dicens. Induite uos armaturā Dei: ut possitis stare aduersus insidias diaboli: quoniā non est uobis colluctatio aduersus carnem, & sanguinem: sed aduersus principes & potestates: aduersus mundi rectores tenebrarum harū, contra spiritualia nequitiae in cœlestibus. Quid uerò de eo belligenere loquat, quod peruersi hominū improborum mores inferunt malis exemplis quotidie, injuriis autem & contumeliis frequenter? Aduersum quos, dū uel secretò detrahunt nobis: uel apertè maledicunt: & dictis interdū facta addentes: uel bona nostra inuadunt: uel in nos ipsos impetum faciunt: iugiter decertandum est? Et, si decertandum non est: quod auferenti a' nobis tunicā, præbere uelimus & pallium: ac percutienti in vnā maxillam, porrigere nō recusemus & aliam: (q̄q̄ quis est, qui hoc faciat?) pacem tamen habere non possumus: q̄ eos dolemus, non quales nos sumus, existere. In his tātis tam' q̄ periculosis bellorū ex omni parte incurfantium tumultibus die noctu' q̄ pugnare difficile est: difficilius non uinci. At uerò pace frui posse, omninò impossibile. q̄ si absq̄

CONSOLATIONVM

pace: ne uita quidem esse potest iucūda: & quæ pacem habet, iucundissima est: non est, cur Victoris nostri gratia doleamus: qui uitam eam amisit, quæ plena erat tumultus: cū eam inuenisse illum sciamus, quæ ad rerum oīum abundantiam etiam pacis multitudinē habet: sicut scriptum est per Prophetā. Mansueti autem hæreditabunt terram: & delectabimur in multitudine pacis. Terram autē non hanc nostram: sed eam, de qua per eundem Prophetam dicitur, credo uidere bona domini in terra uiuentium.

Victorem beatorum omnium & Christi secundum humanitatem, postremo et ipsius Dei, uisione atq; assistentia, esse beatum. Visionē autē & q̄ pulcherrimā, & q̄ mirificē delectarum sit rerum, delectabilissimam esse. Cap. VIII.

AM uerò illud quæ beatitudinis est: q̄ Deum, in quem desiderant angeli prospicere: quocūq; uertatur uident: non ultra per speculum in enigmate, ut olim: sed facie ad faciem: Et, cū de angelis, qui etiam Angeli nostri uocantur, propterea q̄ nostri curam gerunt: Saluator dicat: Angeli eorum semper uident faciem patris: in eam, quæ angelorum quondam solorū fuit, beatitudinem accersitus, multo nunc felicitis delectetur, q̄ unquā antea in terrenarum apparatu pomparum delectatus sit. Nam si ad ea, quæ istic fiunt, terrenarum rerum spectacula e x

tota urbe, interdū etiam ex finitimis locis idēd
 conuenitur; quia spectare, delectatio quādam
 est: & tanto studio cōuenitur: ut se mūtuo cō-
 culcent in turba: nonnunq̄ etiam opprimant:
 quanto est ad illud studio cōcurrēdum: quod,
 in cœlo cū fiat: & omnium, quæ ingenio hu-
 mano excogitari possunt, maximū sit: immō
 etiam maius, q̄ ut humano excogitari possit in-
 genio: delectationem talem, tantamq̄ affert:
 ut meritō beatus dicatur, qui eo' semel perue-
 nire meruerit: Ad hoc autē cū uelutē de lon-
 ginq̄ regionibus Victor noster ascendētur:
 quis eius gratia doleat: qui illud modō Salua-
 toris nostri legit dictam, ubi ait: Beati mun-
 do corde: quoniā ipsi Deum uidebunt? Pul-
 chrum est, ascendisse in cœlam: Pulchrum, in-
 ter hominum atq̄ angelorum choros uersari:
 Pulchrum, uirginem matrem Mariam, reginā
 cœli, angelorum dominam, seculi aduocatā,
 uirtutum monilibus ornatam, formosam, ut
 Luna, electam, ut Sol, terribilem, ut castrorum
 acies ordinata, iuxta filium suum, Deum ac do-
 minum nostrum, assistentibus undiq̄ cœlestis
 regni proceribus, in throno gloriæ residentē,
 mētis oculis intueri: Pulchrum est, Christum,
 de quo legimus Prophetam dicentem: Spe-
 ciosus forma præ filiis hominum: Deum ue-
 rum, & hominē uerum, secundū humanitatē si-
 milem nobis, secundū diuinitatē Patri aqua-

R iiii

CONSOLATIONVM

lem, in splendoribus sanctorum, ad Dei Patris dexteram, in carne quam pro nobis assumpsit, sedentem, suos' q; inimicos scabelli more pedibus conculcantem, aspiceret: Sed pulcherrimū: & quod omnia, quæ ubiq; sunt, pulchra facile superet: Deum creatorem omnium, uisibilium atq; inuisibilium, reuelata facie contemplari: & (sicut in epistola sua prima Ioannes ait) uidere sicuti est: nec solū uidere: sed similem ei esse. Nunc enim, ait, filii Dei sumus: & nondū apparuit, quid erimus. Scimus autē: quoniā, cū apparuerit: similes ei erimus: quoniam uidebimus eū sicuti est. Quod si inter uos aliqui sunt (ne omnes dicam) qui, cū Summo Pontifici, factis decorati uestibus, mitis' q; coronati in populi Romani, & aduenarum ex omni Christiani orbis parte istuc confluentium conspectu assistitis: mira nescio qua gloriæ humanæ dulcedine pertentamini: maxime' q; si ab illorum uos aliquo uidendos intelligatis, quibus, cū adhuc eo in statu non essetis: noti eratis: cū tamen & morte omninō terminandam esse huiusmodi gloriā non ignoretis: & ex aliorum casibus etiam ante mortem terminari posse sciatis: & ille ipse, cui assistitis: similis uestrum sit: homo, quantum ad corpus attinet, corruptibilis, & mortalis: q̄tū uerō ad animā pertinet: neq; Petro sanctior, neq; Paulo sapiētiōr: si (inquam) inter uos aliqui sunt, qui, cū

ei assistitis, mira nescio qua glorię humanę dulcedine pertentamini: quid Victori nostro putamus esse dulcedinis: qui sancto sanctorũ Deo, incorruptibili & immortalī, a quo oīs sapientia est: ueste immortalitatis indutus, & mitra innocentię coronatus, in angelorũ atq; sanctorũ ex omni populo, lingua, & natione, congregatorum oculis assistit: & uideri se, non ab uno aliquo, aut duobus, sed a compluribus, quibus antea notus erat, intelligit: cum præsertim neq; morte, neq; alia quauis ratione, terminandam esse gloriam eam intelligat: utpote quam neq; error induxit: sicut in Ecclesiaste scriptum est: Malum quasi per errorẽ egrediens a facie principis, positum stultũ in dignitate sublimi: neq; adulatio decipit: quẽadmodũ eodem in libro legitur: Melius est a sapiente corrigi: q̃ stultoꝝ adulatione decipi: neq; oppugnat inuidia: sicut idẽ ait: Contẽplatus sum oēs labores hominũ, & industrias: & animaduerti patere inuidiæ proximi: Adde uerò & hoc, si lubet: (aliud est. n. uidere quæ nouitate, aut pulchritudine, aut uarietate, aut magnitudine sua delectent: & aliud uidere, quę, quia mirificè diligis, uidere cõtinuò uebis) q̃, cum ad eas nuptias admittatur nemo, qui uestem nuptialem non habeat: & per uestẽ nuptialem recte charitas intelligatur: quę tanq; uestis quædam longa & lata peccatorũ operit multitudinem: ingressus illuc. Victor noster, frui-

CONSOLATIONVM

tur: iam aspectu Dei: quem nō super cetera corporea & incorporea solū, sed super suā quoq; ipsius animā diligit. In cuius cōtemplatiōe ita quilibet satiatur: ut non fastidiū, sicut in ceteris uoluptatibus, sed desiderium satietas pariat. Et enim, cū bonū singuli, natura duce, diligamus: qđ sūmē bonum est: id sūmē diligamus oportet. Cū aut summo bono melius inueniri nō possit: id ipsum sūmum bonum & satiet necesse est; & accēdat: quia sūmum est. Neq; n. prius accendi cessant desideria nostra, q̄ qđ experunt bonū assecuta sint totum: Totum aut assequi sūmū bonū, non nisi qui summus est, ualet. Neq; rursus in eo, quod assecuta sunt, non satiantur: quoniā quantulū quātulum assecuta sint: plena atq; absoluta beatitudine perfruūtur. Qđ si rerum corruptibilium, & fortassis etiā iam corruptarū, amatoribus tanta delectatio est, frui uel ad horam eo posse, qđ amant: ut hac de causa non incōmodis modō & dānis, sed ignominie quoq; & morti se offerant: cū tamē idem ipsi cognoscant, sese & infelices esse, cū non fruuntur: & infeliciores multō, cū fruūtur. Quāta, obsecro te, nunc Victoris nostri uoluptas est: Deo, quē sūmē diligit: a quo aliena est omnis corruptio: posse in sempiternū frui: cū & sine nullo incōmodo, aut periculo istud possit: & felicem se tātis per fore cognoscat, dum fruuit? Exclamat, in Eunuchō Terentii, iuuenis ipudicus.

O populares, æquis uiuit hodie me fortunatior? Nemo hercle quisq̃. Nam in me plane dii potestatem suã oẽm ostendẽtes: cui tam subito tot contigẽre bona. Mox lætitiæ causas explicans, O Parmeno mi, inquit: o mearũ uoluptatũ omniũ inuentor, inceptor, perfector: Scin me in quibus sim gaudiis? Scis, Pamphilã meã inuentam ciuem? Scis, sponsam mihi? Quid putas fecisset: si cœlestium amore succensus, Deũ, qui ipse ẽt totus est amans: sicut Ioãnes in epistola sua scribit: Deus charitas est: scisset inuentum ciuẽ? At fortasse ciuis inueniri non potest? Et quid, oro, sibi uolũt illa eiusdem Ioãnis uerba, quibus ait: Verbum caro factum est: & habitauit in nobis? Et illa Pauli Apostoli in epistola ad Philippenses: In similitudinem hominum factus, & habitu inuentus ut homo? Quid fecisset: si suam illi animã sponsam audisset: quẽ ad modũ in secunda ad Corinthios Paulus dicit: Despondi. n. uos uni uirgine castam exhibere Christo: ut ubi nuptiarũ tempus instaret, iam iam q̃ expectaret audire: Ecce sponsus uenit: exite obuiam ei? Quã se meliũ fortunatũ existimasset: in quẽ non dii, qui nihil sunt: sed Deus unus & uerus potestatẽ suã omnẽ ostendisset: quã parcẽdo maximẽ & miserando manifestat: (uincit. n. se ipsum, dum parcit) cui tot, subito & tam grandia obtigissent bona: ut ea plane neq; oculus uiderit: neq; auris audiueri:

CONSOLATIONVM

neq; in cor hominis ascenderint: quātas ei gratias & haberet & ageret: quem inuentorem, inceptorē, perfectorem suā huius sempiternæ uoluptatis habuisset? Nō temerē, neq; ab re (ut opinor) cūm de amore nobis est sermo: amantis affectum exposuimus: ut, quoniā intelligi a nobis, quādiu in hoc corpore degimus, nihil potest, quod non aliquo prius corporis sensu perceptum sit: ex iis, quę notissima sunt: & nullo possunt modo negari: coniecturam facere liceat: quānam aut qualia sint, quę, horum similia cūm credantur: nullo tamē adhuc sensu corporis percepta sunt. Inuisibilia enim Dei (quę admodum scribit Apostolus ad Romanos) a creatura mūdi, per ea, quę facta sunt, intellecta, conspiciuntur. Neq; par est: minorem esse spiritalis amoris uehementiā, q̄ carnalis: cūm eadem utrobiq; amandi qđ bonū est, causę sint: sed in illo ueri ac permanentis boni: in hoc autem falsi, atq; incerti.

Victorem, oīum, quę sciri humano ingenio possunt, sciētiam & certam & integram, sine ullo labore, sumptu, aut incōmodo, assecutū: Ac esse in cœlesti regno ius quoddam ciuile, & Pōtificium, & Philosophiam, & Theologiam, longē istis nostratibus meliora. Cap. IX.

f ED prosequamur iam (si lubet) & cætera, quę Victori nostro cum iis, quas suprà numerauimus, rebus ob-

tigerunt bona: Scientiam dico, gloriam, amicitias, malorum prætorum sensum nullum, memoriam pericundam præsentium & futurorum, ne cogitationem quidem, nedum dolorem aut timorem ullum. Quæ sicui uel singula hæc euissent in uita: eum omnes uno ore beatissimum prædicarent. Quantula. n. esse potest nostra hæc diuinarum atq; humanarum rerum seu sapientia siue scientia: quæ summis assecuti laboribus nisi assidua meditatione ac studio retineamus: tam citò amittimus: ut citius nihil: cum de hac ipsa is, cui promissione diuina inter omnes, qui antè fuerunt, aut post essent: sapientia atq; intelligentia nullus similis fuit: in Ecclesiaste dicat:

Apposui cor meum, ut scirem sapientiam: & intelligerem diffensionem, quæ uersatur in terra: & intellexi: quod omnium operum Dei nullam possit homo inuenire rationem. eorum, quæ fiunt sub sole: & quâto plùs laborauerit ad querendum, tantò minùs inueniat. Quantula esse potest: cum illud electionis uas, armarium scripturarum, gentium doctor, Apostolus Paulus, qui & in terra sub Gamaliele plurima didicit: & in coelo audiuit arcana, quæ non licet hominì loqui: in priâ ad Corinthios epistola dicat:

Ex parte cognoscimus: & ex parte prophetamur: & rursus. Videmus nunc per speculum in ænigmate: Et iterum. Nunc cognosco ex parte: Quantula (inquam) esse potest sciëntia nostra

CONSOLATIONVM

hæc: cùm de ipsa Propheta Dauid in psalmo septuagesimo secundo dicat: Existimabam ut cognoscerem (hoc labor est ante me, donec intrem in sanctuariũ Dei? Quodd si aut nulla est, aut minima: (nullã enim illorum, quæ sub sole sunt, inueniri posse rationem, dictum est: & ex parte prophetare: ac per speculũ in enigmate uidere: atq; ex parte cognoscere: aut potius existimare cognoscere) falsum sapiunt, atq; incertum omnes: & hoc ipsum falsum, atq; incertum, difficile atq; laboriosum existit: atq; inter nos rari sunt: qui unam aliquam disciplinarũ absolutè affecuti putentur: cõtrã uerò plurimi, qui ne summis quidem labiis (ut uulgo aiunt) attigisse uideantur: & non scire aliquid modò, uerũmetiam putare scire quod nescias, intellectum, quæ pars est rationalis animæ iuna, mirificè oblectat: usq; aded: ut, cùm quid pro uiribus nostris aut intelleximus, aut intellexisse nos arbitramur: felices nos esse putemus: si hæc, inquam, ita se habent: quid Victori nostro beatitudinis esse dicemus: qui in Christo Iesu domino nostro, de quo per Prophetã dicitur: Magnus dominus noster: & magna uirtus eius: & sapientiæ eius non est numerus: & per Apostolum Paulum in epistola ad Corinthios prima scribitur: Nos autem prædicamus Christũ crucifixum: Iudæis quidem scandalũ: gentibus autem stultitiam: ipsis autem uocatis Iudæis,

atq; Græcis, Christum Dei uirtutem, & Dei sapientiam: quia, quod stultum est Dei: sapiētius est hominibus in Christo, in quā, Iesu domino nostro, de quo hæc, & alia huiusmodi scripta sunt plurima: quicquid sciri humano ingenio potest, intuetur, cum facie ad faciem, tum uerò ex toto? Ait enim Apostolus: Cum uenerit quod perfectum est: euacuabitur, quod ex parte est: & hoc ipsam, quod intuetur, uerum scit esse, ac certum: ut nulla ei tandē uel erroris falsitas, uel dubitationis trepidatio relinquatur. Et, cum alii, studiis operam daturi, Patauium, alii Bononiam, Perusium alii, quidam superāt Alpes: nonnulli mare traiciunt: multos q; ibi annos cum ingenti sumptu, & magnis degunt incōmodis: & ut iuris ciuilis, aut pontificii, uel philosophiæ, aut certè theologiæ, aliquid discant: uoluntariam relegationem suscipiunt: & tamen amicorum, aut consanguineorū nullus est, qui non illis etiam malè esse malint: dum quod se dignū est, discant q; benè, si nihil sciāt: & nos Victoris nostri causa lamētabimur: quē sine labore, sine sumptu, sine incōmodo, ab exilio præsentis uitæ, in patriam cœlestem ascendisse, ac benè habere, & omnia iam, quæ scire intellectus noster potest: suis ex causis didicisse cognoscimus? Omnia, inquam: (neq; enim si nulla ibi est his, continuo ius ciuile, aut pontificium, nullum est: neq; si nulla disputandi ma-

CONSOLATIONVM

tertia: continuo philosophia, aut theologia nulla) sed tanto praestantiora haec ibi omnia sunt: quanto & excellentior ciuitas: de qua in Apocalypsi Ioannes, Sustulit me, inquit, in spiritu in montem magnum, & altum: & ostendit mihi ciuitatem sanctam Hierusalem, nouam, descendentem de caelo, habentem claritatem Dei, cuius ex iaspide murum magnum & altum, custodes angelos, mensuram quadratam & amplam, plateam ex auro, portas ex margaritis, fundamenta ex omni lapide pretioso, templum Deum, lucernam, Lunam, & Solem, claritatem Dei esse describit. De qua etiam ad Esdram angelus,

Ciuitas, inquit, est, aedificata & posita in loco campestri. est autem plena omnium bonorum. Introitus eius angustus, & in praecipiti positus:

Et quae sequuntur. Quod si talis, tantaque est ciuitas: & ciues habet, quales quantosque habere meretur: sicut in epistola ad Ephesios Paulus scribit: Ciues sanctorum, & domestici Dei: (alioquin enim nec ciuitas esset) ius inter eos civile esse oportet: non quale nostrum hoc, quod pro morum ac temporum uarietate mutatur: sibi quoque subinde contrarium inuenitur: sed unum, atque immutabile: in quo eam primam esse legem existimo: ut qui ante Adae peccatum potuissent non peccare: post peccatum uero non poterant non peccare: nunc iam peccare ultra non possint. Eam secundam: ut omnia communia, quin potius

potius omnia singulorū, & singula omnium
 sint: omnes autem Dei. Eam tertiam: ut quę gra-
 dus ibi sunt multi: & Angelos, Archangeli, Ar-
 changelos autem principatus, Principatus ue-
 rò potestates, Potestates autem uirtutes, Virtu-
 tes uerò dominationes, Dominationes autem
 throni, porro Thronos Cherubin: & Cheru-
 bin, Seraphin, meritis ac dignitate, excedāt: ea-
 demque sanctorū utriusque sexus, qui in domino
 mortui sunt, coniugatorū, continentium, uirgi-
 num, seu confessores illi sint, seu martyres, seu
 apostoli, siue prophetę: existat conditio: Nul-
 lus tamē magis, aut esse uelit, quod non est: aut
 æquali, uel superiori alicui inuideat: quę humano
 in corpore, uel pedes esse cupiunt, quod manus
 sunt: uel oculis inuident manus. aliasque itē hu-
 iusmodi plurimas, quas & scire, & seruare,
 eius urbis ciues oporteat. Cū autem & Pon-
 tificem habeat, de quo in epistola ad Hebręos
 Paulus dicit: Christus assistens Pontifex futu-
 rorum bonorum, per amplius, & perfectius ta-
 bernaculum non manufactū, idest, huius crea-
 tionis, neque per sanguinem hircorum, aut uitu-
 lorum, sed per proprium sanguinem, introiuit
 semel in sancta, æterna redēptione inuenta: &
 ipse Pontifex sacerdotes, de quibus in Apoca-
 lypsi scriptum est. Beatus, & sanctus, qui ha-
 bet partem in resurrectione prima: in his secu-
 da mors non habet potestatem: sed erunt sacer-

S

dotes Dei, & Christi. Ius quoq; (ni fallor) Pontificium suum habet: sed tantò hoc nostro sanctius: q̄tò & Pontifex melior. In eo eam primã esse legem existimo: ut non quotidianum modò singuli Deo laudis holocœustum offerant, sed continuum: sicut per Prophetam dicitur.

Beati, qui habitant in domo tua, domine: in secula seculorum laudabunt te. Et rursum. Sacrificiũ laudis honorificabit me: & illuc iter, quod ostendam illi salutate Dei. Eam secundam: ut miseriarum, quas Dei beneficio euaserunt, memores, misericordias domini multas decãtẽt: quemadmodum apud eundem Prophetam legitur. Misericordias domini in æternum cantabo. Et iterum. Misericordiã, & iudicium cantabo tibi, domine. Eam tertiam: ut tanta se mutuo beneuolẽtia prosequantur: q̄tum in hac uita exprimere nullus possit: & (quod ex hac beneuolentia oriri certum est) singulorũ cõmoda, uoluptates, honores, uniuersi propria iudicent: item q̄ uniuersorũ bonis ita singuli perfruãtur, ut suis: Alias q̄ item huiuscemodi multas leges: quas (uti supra diximus) scire, atq; seruate, Dei & Christi sacerdotes oporteat. Cũ autem philosophi nihil aliud sint, q̄ sapientiæ amatores: & Christum Dei sapiẽtiam esse, non solum Apostolus, sed etiam Propheta testatur: qui ait: Quã magnificata sunt opera tua, domine: oĩa in sapientia fecisti: fecisse utiq; Deũ

Ratrem, in Filio, qui & sapiētia eius est: his uer-
 bis uniuersa significans. Vnde & alibi scriptū
 est. Omnis sapiētia a domino Deo est: & cum
 illo fuit semper: & erat ante æuum. si (mea qui-
 dem sententia) uerè philosophi sunt: qui Chri-
 stum amant. Amant quippe sapiētiā uerā
 non hāc, de qua scriptū est. Stultam fecit Deus
 sapiētiā huius mundi. Cū autem Philoso-
 phiæ huius nostræ tres (ut ita dicā) sint partes:
 moralis, naturalis, & inspectiua: illius etiā, quæ,
 sursum est, totidem uelut partes quasdam esse
 consentaneum est. Moralem, quæ, uitiis exclu-
 sis, uirtutes inducat. Excludantur autem uitia:
 dum fit quod in Apocalypsi dicitur. Fons
 carnes, & uenefici, & impudici, & homicidæ, &
 idolis seruiētes, & omnis, qui amat, & facit mē-
 dacium. Inducuntur uirtutes: dum fit, quod in
 psalmo octogesimotertio dicitur. Etenim be-
 nedictionem dabit legislator: ibunt de uirtute
 in uirtutem. Naturalem, quæ, uniuscuiusq; rei
 conditione discussa, nihil omnino contra natu-
 rā gerat inuita: sed in quos producta sunt usus,
 eis singula quæq; accōmodent. Et quid obse-
 cro, magis secundū naturā est, q̄ Creatori crea-
 turā adherere: sicut Dauid noster ait. Mihi au-
 tem adherere Deo bonum est: ponere in do-
 mino deo spem meam: & cetera quidē, pro-
 pter Deum, Deum autē propter eum ipsum co-
 lere: cū ea conditione creata sint, quæ ratio-

CONSOLATIONVM

nem habent, uniuersa: ut summum bonum in-
 telligerent: intelligēdo amarent: amando pos-
 siderent: possidendo fruerentur? Id autē ipsum
 summum bonum (quod & hoc fieri nequeat me-
 lius) diffundi tamen eò amplius uelit: quò cæ-
 teris, quæ per similitudinē quandam bona di-
 cuntur: melius, quinimodò omnium longè opti-
 mum est. Porro inspectiuā, quæ, superatis uisi-
 bilibus, cœlestia & diuina maiora, quæ ut corpo-
 reo cōprehendi possint aspectu, contempletur?
 Et quid (oro) cœlestius, quid diuinius, quid, quod
 corporeo minùs cōprehendi possit aspectu: quod
 Deum terræ ac cœli creatorem uideret? scire? quod
 quo nam pacto Spiritus sanctus, a Patre procedat,
 & Filius: Filius ex Patre solo sit natus? Cùm
 tamen neque Spiritum sanctum Pater, & Filius,
 neque Filium Pater puncto temporis antecesserit.
 Denique cùm Theologiæ scientia omnis cir-
 ca Dei contēplationē uersetur: & Deum in hac
 uita, neque corporeis oculis ullo modo, sicut in
 Exodo dominus ait: Non uidebit me homo,
 & uiuet: neque oculis mētis, nisi ex parte, & per
 speculum in ænigmate (uti supra ostendimus)
 uidere qui spiam possit illa uerò theologia est:
 quæ ex toto, & facie ad faciem, diuinam substantiā
 contēplatur: uidet quoque quod antè crediderat:
 unum esse Deum essentia, personis trinum: &
 ita singulam quāque personā Deum esse, ac do-
 minum: ut tamen non tres, sed unus tantum sit

Deus, ac dominus. Quæ si nobis (prout possu-
 mus) in hac uita scire iucundum est: multo cer-
 te nunc Victori nostro iucundius est, perfecte
 scire. Quamobrem, si eum amas (amas autem:
 scio) gaude: q̄ Iuris Civilis, & Pontificii, Philo-
 sophiæ, atq; Theologiæ discendæ gratia cum
 in cœlum profectus sit: absq; uel tuo sumptu,
 uel incômodo suo (quod nunq̄ in hac uita po-
 situs asseq̄ potuisset) summus eadē didicit q̄
 sine labore ullo, eas disciplinas, & meliores, &
 melius, q̄ hîc usq̄ gentiū discere potuisset. Equi-
 dem arbitror: eum nunc meam, atq; similitum,
 qui in literarum studiis, nō nihil profecisse pu-
 samur: ridere scientiam: multo q̄ amplius stu-
 dium: q̄ dies noctes q̄ laborantes, ne minimā
 quidem scientiæ illius partem attigerimus: quā
 ipse nullo labore, quātum & q̄ citò uoluit, af-
 fecutus est: & si digni essemus, cum quibus lo-
 queretur, fortasse dicturū. Quid iam cæci, & in
 tenebris cōmorantes, ex libris, aut præceptori-
 bus quæritis, quæ in libris, & apud præcepto-
 res inueniri non possunt? Scientia uestra igno-
 rantia est. Nos uerè scimus: nos in Dei sapiētia
 mentis oculos dirigentes, & cum eo beatissimi
 spiritum genere, quos Cherubin, id est sciētiæ
 plenitudinem uocant: familiariter colloquen-
 tes, quæ sciri possunt uniuersa, percipimus. Nos
 intellectus, quæ una est animæ nostræ pars: fe-
 licitatem eam cōsequimur, quam consequi in-

tellectus potest: dum verū, uerè scimus, & hoc ipsum scire nos in super intelligimus. Quin potius queratis, quo pacto. huc ascendatis: & nobis, q̄ misericordia Dei iam ascēderimus, gratulamini. Flere, aut dolere, q̄ in omni scientiarum genere summus euaserim, amicus, aut cōsanguineus uester, nec amicus boni est, nec cōsanguineus.

Victorem honores: & summos. assecutū esse & ueros: quos in hac uita assequi potest nemo: eos q̄ permansuros: cūm honor terrenus sit summi similis: & facillè pereat.

CAP. X

VID autem de gloria dicam, quā cōsecutum esse Victorem nostrum certo certius arbitrari licet. In hac enim uita, honoribus affici, multi possunt: sed his nec summis, nec ueris. Sunt enim multa, quæ impediunt: neq̄ esse omni ex parte gloriosos permittant. Et qui apud omnes honoratissimi haberi possent: eos plerumq̄ uel antea uitæ infamia dehonestat: uel presentis fastus, aut deiectio importuna odibiles, aut contēptibiles reddit. Quosdā etiam, quod palam est omnibus, nihil, aut uirtutis, aut bonorum morū habere: onerat ipse honorem facit q̄, ut omnia, quæ ad summam gloriam pertinere uidentur, assecuti putentur, præterq̄ ea, propter quæ sola, honorari debuerant. Quoties enim (ut cætera prætermittam) euenit, & fortasse in

urbe hac uestra, illud, quod uidisse se sub Sole
Ecclesiastes ait: malum quasi per errorem egre-
diens a facie principis, positum stultum in di-
gnitate sublimi: & diuites sedere deorsum: ser-
uos in equis: & principes ambulantes super ter-
ram; quasi seruos? Quoties magno præcen-
tium, ac subsequentiū comitatu, per mediam
incedere urbem cōspicimus homines, quibus
si uestes, & reliquum corporis ornatum detra-
xeris: nihilo magis sapere uideantur iis, quos
equitat, equis, aut mulis: de quibus ait ppheta.

Nolite fieri, sicut equus & mulus: quibus nō
est intellectus. Quoties adiri, ac honorificen-
tissimis salutari uerbis uidemus, & hoc ab ho-
nestissimis quoq; & optimis uiris, aliquem, cui
facies quidem sola est hominis: cætera omnia
iumenti? Hi, quis esse sibi gloriosi uideantur
tantum abest, ut summā eam ac ueram, de qua
in præsentia loquimur, consecuti sint gloriam:
ut & ignominiosos eos, atq; infantes, dicere au-
sim. At uerò qui uirtute, ac moribus eius mo-
di sunt: ut quem habent honorem, eo, consen-
sientibus ita omnibus, digni existimantur: neq;
summū eam habēt, neq; uerum: & hunc spem
neq; seruare sine ingenti cura possunt: & inter-
dum, dum augere conantur, amittant. Nam si
hones, & gloria, qui finis fere civilis est uitæ:
in his potius, qui afficiūt, q̄ in his, qui afficiūtur,
honoribus, esse uidetur. ut Aristotelis philoso-

CONSOLATIONVM

quo placet: is profectò erit summus honor, ea gloria summa, quæ ab summo aliquo proficitur. Cùm autem summus in terra sit nemo, si cum iis, qui in cœlo agunt, conferatur: multo q; magis, si creatori omnium Deo cõparetur: quod illa Abraz, ad dominum uerba demonstrat: quibus ait: Loquar ad dominum meum, cùm sim puluis, & cinis: manifestũ est, neq; honorem, neq; gloriam esse in terra cuiq; summã posse: nisi eo fortassis modo, quo Iob fuit: de quo, cùm adhuc in terris ageret, dixisse dominus legitur: q; nõ esset ei similis in terra, uir simplex, & rectus, ac timens Deum, & recedens a malo, & adhuc retinens innocentiam: Aut eo, quo Paulus: de quo ad Ananiam dixit. Vade, quoniam uas electionis est mihi iste: ut portet nomen meum coram gentibus, & regibus, & filiis Israel. Sed nos de hoc honore non loquimur. Verus autem quo pacto esse potest: qui simulationibus, aut dissimulationibus cõparatur: quorum alterum arrogantis, hippocritæ alterum, utriq; uerò sine controversia mēdacis existit. Qui tamen, etsi ab eo, qui honoratur, nullis corrumperetur mendaciis: ab iis, certè, qui honorant, & uehementer quidem corrumperitur. multa enim dicunt, quæ uel ipsi, cū dicunt, non credunt: uel iidē isti, de quibus dicunt: cùm ad cõscientiam redeunt: falsa esse, certo sciunt. Et parum interest: ipse in mendaciũ dicas: an de te mē-

tiētes, quod laudari appetas, patiēter auscultes. Ille uerus est honor, quem ueritas introducit: ueritas autem non cuiuscūq;, sed honestæ rei. Cū autem Propheta in psalmo sexagesimo primo dicat: Vani filii hominum: mendaces filii hominum: Et psalmo centesimoquintodecimo: Ego dixi in excessu meo: omnis homo mendax: & non nisi per sapientiam (Sapientia autem Dei Filiū dico) honestas haberi possit: sicut scriptum est: Venerūt autem mihi omnia bona pariter cum illa: & innumerabilis honestas per manus illius: uerum esse nulli honorē in terra, tam certum est, q̄ quod certissimū: hūc autem, qualē qualē sine ingenti cura seruari nō posse, infelicius, an turpius sit, necdū statui. Est enim, q̄ uel maiores adeant: uel adiri se a minoribus equo animo patiantur, multis auxilio sint: multos offendant: inuidos metuāt: loquaces, ne de se perperam aliquid dicant, perinde atq; amicissimos tractent: totas per sæpe noctes ducant insomnes: omnium ora atq; oculos intueātur: rumores, fabulā falsam, fictam uel perhorrescant: & cū reliquam ciuitatem, tum in primis uicinos, atq; domesticos, delatores existiment: omnium deniq; serui sint semper: ut in aliquos aliquādo exercere imperiū queant. Hæc si quis paulò attentius cogitat: & minutatim secum ipse recenset: onustum se potius arbitrabit̄, immò (ut simplicius, & uerius loquar)

oneratum, q̄ honoris aliquid cōsecutum. Fumus est enim, quam famam uocant: & fumus talis: ut oculis lachrymas persæpè excutiat: uideri autem, quæ ante oculos sunt, uel omnino non sinat, uel minus cōmodè sinat. Quod rectè (ut cætera omnia) in psalmo trigesimo sexto Propheta expressit: cum ait. Inimici uerò domini, mox ut honorificati fuerint, & exaltati: deficientes quemadmodum fumus deficient. Et quos nam domini inimicos uocaret, alio loco ostendit, dicens. Quoniam Deus dissipauit ossa eorum, qui hoibus placent: confusi sunt: quoniam Deus spreuit eos. Iuxta quod & Apostolus noster ait. Si hominibus placerem: Christi seruus non essem. Adde uerò, q̄ hunc interdū, dū minus iustis artibus augere conatur: amittet. Neq̄ enim fieri potest, ut homo terrenis cupiditatibus inhians, aut eo, quod habet, contentus existat: aut quod nō habet, si iuste nequeat, iniuste quærere, piaculum ducat. Memini: ante hos ferme annos quatuor, quēdam, qui lenociniis, ac ueneficiis (ita enim ferebatur) deceptis iis, ad quos ea res pertinebat: utpote qui oēs de suo ingenio bonos existimant: magnam in Ecclesia dignitatem, fuerat assecutus: cum prodicione patriæ assequi maiorem appeteret: suspēdio interisse. Succurrit hoc loco illud, quod Satyrus quidam ait. Aude aliquid, breuibus gyaris, & carcere dignum: Si uis esse aliquid:

probitas laudatur, & alget. Sed huiusmodi, quo pacto, res ex sententia ueniant, Propheta declarat, dicens. Vidi impium superexaltatū, & eleuatū, sicut cedros Libani: & transiit & ecce non erat: quæsiui eum: & non est inuētus locus eius. Atq; ob eam rem ueluti cōmōnens, non esse his artibus honorem querendū: sequitur, & ait. Custodi innocentiam: & uide æquitatem: quoniam sunt reliquæ, homini paciēco. Verre iam (si lubet) hæc omnia: & gloria, quam assecutus est Victor noster, cōditio nem intrare. Nunquid nō summa est? Et quid, obsecro, creatore omnium Deo, a quo prodit, excelsus: de quo dicit Propheta. Quoniā excelsus Dominus, & rex magnus super omnē terrā. Nunquid non uera: & quomodo falsa esse potest, quæ ab eo proficiscitur: qui ipse est ueritas? De quo ait idem Propheta. Scrutans corda, & renes Deus. cui tam impossibile est falli, q̄ fallere. Nunqd aliquod, quò minus, omni ex parte perfecta sit, impedimētum sentit? At quo pacto sentire impedimentum possit: quæ ab illo datur, de quo Paulus in epistola ad Romanos, Voluntati, inquit, eius quis resistit? Et rursus. Quis accusabit aduersūs electos Dei? Deus, qui iustificat: quis est, qui cōdēnet? Nunquid ante acta uitæ infamia dehonestatur: & qua ratione dehonestetur: cū infamia uel non fuerit, uel resta iam sit: sicut scriptum est: Beati, quorum

CONSOLATIONVM

remissæ sunt iniquitates: & quorum testa sunt peccata: Et rursus: Charitas aperit multitudinẽ peccatorum: An fortè præsentis uitæ uitio ullo odibilis, aut contẽptibilis redditur? Et quomodo sit odibilis, quæ charitatis est plena: quomodo contẽptibilis: quæ summam, ac ueram gloriam consecuta iam est: Sed seruari fortè curis efflagitat: aut augeri supra quæ maref, desiderat? Et quamam de causa sollicita sit: quæ sempiterna sibi esse quæ habet, intelligit: & tum sua forte contẽta est: tum uerò iustitiam super omnia diligit: Deniq; cum nulli negetur digno: nulli concedatur indigno: indignus item ad eã ambiat nullus: quippe cum ne ibi sit quidem: summa est: uera est: perfecta est: honesta est: secura est. Quam si cum quantacũq; mudi huius gloria, comparare possemus: uideremus profectũ tantũ eminere: quã summi pontificis cum omni suo apparatu prodeuntis gloria, puerorũ (ut fieri aliquando uidemus) pontificem imitantium gloriam supereminet.

Victorem innumerabiles in cœlesti regno inuenisse amicos, optimos, & permanfuros: ob quam ea usam mirificè oblectatur. CAP XI

GE uerò, & amicitias uideamus.

a Est enim natura quidẽ hominibus insitũ: ut amicos habere quã plurimos uelint. Sed, dum alia se alius delectatur magis: & eadem sæpè cupiunt plures: cum

ipsa fortassis pluribus facere satis nō queat: cō-
 suetudo præterea, sine qua non est amicitia: cū
 multis haberi non potest, impediētibus uel ne-
 gociis, uel interuallis locorum: accidit, ut qui
 unum aut alterum inuenire amicum optimum
 potuit, is, etiā si reliquis fortunæ bonis somni-
 bus careat, beatissimus iudicetur. Nostrum igitur
 fuerit, ut ne Victoris tui gratia doleas: de-
 monstrare eum ad cætera, quæ aut enumerau-
 mus, aut enumerare adhuc non potuimus, bo-
 na, non unum, aut alterum, sed innumerabiles
 inuenisse amicos optimos ac sempiternos: ut
 per quæ beatissimum esse intelligas. Cū autem,
 qui se mutuo amare uidentur, non cōtinuò &
 amici sint: siquidem & ob suam ipsorum uel
 utilitatem, uel uoluptatē amare possunt: & qui
 sic amanti, quæ ipsi fortasse aliter credi uelint: nō
 amicos amant: sed quæ ex eis cōsequuntur bo-
 na: unde & mutatis, aut e' medio sublatis illis,
 amare desistūt: sicut uulgo usurpantur solet: Nul-
 lus amor durat, nisi fructus seruet amorē: eam
 demum intelligi amicitia uolo, quæ inter bo-
 nos est: & eiusmodi bonos: ut præter quæ uirtus
 ipsa res per se permanens, est: etiam gratia diui-
 na formati, mutari nō possunt. His, & si amicos
 non propter suam aliquam uel utilitatem, uel
 uoluptatē, sed quia boni sunt, amant: neque uti-
 litas deest: neque uoluptas. Utilitas autē, non pe-
 cuniæ, aut earum, quæ pecunia æstimantur, re-

*

CONSOLATIONVM

rum, neq; auxilii, (quis enim credat, pecuniæ, uel auxilii beatas animas indigere?) sed doctrinæ. Et uoluptas non libidinis, neq; uerborum scurrilium, sed cõsuetudinis mutæ, castæ atq; iucundæ: quam neq; negocia ulla perturbant: utpote cùm requiescant a laboribus suis: neq; locorum interualla disiungunt: utpote, cùm eã beatarum animarum conditio sit: ut tam citò, & facillè sint, ubi uolunt: q̃ citò & facillè uolūt. Atq; cùm eadem uniuersi re delectentur: & hæc ipsa res una omnibus satisfaciat: ut quæ infinita est: nullã neq; uoluntatum dissimilitudine, neq; animorum discordia, interrumpitur. Hanc autem esse cõsecutum Victorem nostrum, non cum uno aliquo, aut duobus, sed cum innumerablem spirituum, atq; animarum beatarum multitudine, quæ cœlestem, ubi & ipse nunc est, patriam incolit: illud ostendit, quod Saluator noster, cùm ab eo quidã sciscitaretur: quid boni faciens, uitam æternam acquireret: respondisse legitur. Si uis ad uitam ingredi: serua madata. Inter madata uerò illud præcipuum, & quodammodo singulare cõperimus: de quo apud Ioannem dicit. Hoc est præceptum meum: ut diligatis inuicẽ. Quòd si ad uitam ingredi nemo potest, qui madata non seruet: & mandatorum maximũ dilectio est: nec aliis in ea permanetur modis, q̃ intratur: dicente rursum domino: Omne regnum in se diuisum desolabi-

tur: & domus supra domū cadet: necesse profecto est, ut qui ad uitā ingressi sunt: sese omnes inuicem diligāt. Sunt autem, qui ad uitam ingressi sunt, non plurimi modo, sicut Propheta Daniel scribit, dicēs: Millia millium ministrabant eis: & decies cētena millia assistebāt eis: sed (quemadmodum Ioannes Apostolus in Apocalypsi docet) innumerabiles: qui, cū cētum illa quadraginta quatuor millia ex omni tribu filiorum Israel signata posuisset: adiecit. Post hæc uidi turbam magnam, quam dinumerare nemo poterat: ex omnibus gentibus, & tribubus, & populis, & linguis, stantes ante thronū, & in conspectu agni, amicti stolis albis: & palmæ in manibus eorū. Cū igitur, qui illic sunt, omnes sese inuicem diligāt: & innumerabiles sint: quis nō Victori nostro, meritō gratuletur: quod in eorum collegium annumeratus sit? Equidem arbitror, si quis ei nūc Pontificis maximi amicitiam spondeat: quā tantifacere plerosque uidemus: ut nihil uel incommodi, uel laboris (modò comparare sibi illam possint) effugiāt: esse dicturum. Habe tibi quod polliceris frater: & beneficentia eius ditatus, Episcopatū, & Cardinalatum assequere: ego pro eo, in quo sum, statu, ne summum quidem Pontificatum acciperem. Moriuntur Episcopi: moriuntur Cardinales: moriuntur Pontifices maximi: & utinā non eorum aliquibus eueniat, quod se scribit

CONSOLATIONVM

Ecclesiastes uidisse: cū ait. Vidi impios sepul-
 tos: qui etiam, cū adhuc uiuerent: in loco san-
 cto erant: & laudabantur in ciuitate quasi iusto-
 rum operum. Nostra immortalis est amicitia,
 & quæ, si omniū simul, qui ubiq; locorū sunt,
 terrenorum principum amicitia, comparatur:
 multò melior, multoq; præstantior inueniatur,
 q̄ ii ipsi terreni principes, quos dñs in Euan-
 gelio, q̄ potestatem super gentes habeant, benefi-
 cos uocari dicit: cum suæ ditionis hominibus
 comparati. Et meritò quidem. Cū enim bo-
 num, utile, uel iucundum in qualibet amicitia
 perquiratur: quæ tria hæc habet etiam minùs
 perfecta: multò firmiter est, multoq; melior, q̄
 quæ unum aliquod, aut duo tantum: quæ ue-
 rò & tria hæc habet, & perfectissima: qualia cœ-
 lestis illa, & diuina, quā ipse nunc obtinet: nulli
 postponenda est rei: cū præsertim pro beatorum,
 qui ibi sunt, hominum aut spirituum nu-
 mero, magis, magisq; augeatur: & ipsi innume-
 rabiles sint. Facebant igitur lachrymæ: cōquie-
 scat dolor: mæror, prorsus omnis abscedat: af-
 fecutus est, cuius gratia lugebamus: rem rarā:
 immò, quæ istic nullo pacto haberi potest: grā-
 dem, bonam, utilem, iucundā, & perpetuò per-
 mansuram. Nam Fides, quidem, & Spes, sine
 quibus homini salus esse non potest: tandem
 necessarię sunt: q̄ diu hanc incolimus uitā: cū
 utem perducti in patriā sumus: altera in sciē-
 tiam

tiam uertitur: altera in rem ipsam. At uerò charitas & hęc necessaria est: sed pfecta haberi nō potest: & illic erit: sed habebitur perfectissima. Propterea & Apostolus Paulus i prima ad Corinthios epistola, cū multa de charitate dixisset: ut semel, quid de illa sentiret, exprimeret: Nunc inquit, manēt Fides, Spes, Charitas: tria hęc: maior autem horum est Charitas.

Victorem, malorum neq; pæsentiũ sensu, neq; futurorum metu torqueri: sed pæteritorũ memoria maxime oblectari. CAP XII

E memoria uerò, & sensu malorũ
 d quid dicam: cū ex his quoq; Victoris nostri beatitudo augeat? Nā hęc quidem pæsentiũ semper molestus existit: pæteritorum autem nunq;: sed illa, cū pæsentis esse rei non possit: ex pæteritis interdū malis minime oblectari solet. Unde & Aeneas ille Virgilianus, cū Scyllēa rabiem, & Cyclopeia saxa expertis sociis melius sperare suaderet: Forfan & hęc olim, inquit, meminisse iuuabit. Neq; enim tam ulli molesta sunt pæsentiũ malorum pericula, q̄ memoria pæteritorum iucunda. Delectat quippe, euasisse: delectat, rei ordinem narrare possit delectat pæteritorum, atq; pæsentiũ comparatione se quodammodo felicitem putare, q̄ si nihil unquā subiisset periculi. Propterea & Propheta Dauid, uir sanctitatis egregiæ, & qui

T

CONSOLATIONVM

Spiritui sancto maxime familiaris foret: cum
 neq; sensu, neq; metu, neq; cogitatione incom-
 modorum ulla miseris fore, qui coelestem in-
 colerent patriam, certissime sciret: dicebat. **Be-**
ti, qui habitant in domo tua domine: in secula
 seculorum laudabunt te. In alio deinde psal-
 mo, **Misericordias,** inquit, domini in aeternum
 cantabo. quas proculdubio cantare non pos-
 set: qui, cum beatus eo tempore foret: miser ali-
 quando non fuisset: aut fuisset quidem: sed obli-
 uioni miserias tradidisset. **Quamobrem & hoc**
satis esse nobis solatii loco potest: cum cogita-
 mus, **Victorem nostrum neq; sensu praesentium**
malorum ullo torqueri, neq; futurorum me-
tum aliquem, aut suspicionem habere: Ac de
 praeteritorum, ex quibus ueluti ex periculoso
 aliquo naufragio Dei misericordia ereptus eua-
 sit, memoria maiorem immodum oblectari: &
 misericordias domini per singula recordatio-
 nis suae momenta, cum quadam beneuolentia,
 & grati erga liberatorem Deum animi dulce-
 dine decantare: ac dicere. **Impulsus euersus sum,**
ut caderem: & dominus suscepit me: Fortitu-
do mea: & laus mea, dominus: & factus est
mihî in salutem. Sed de hoc postea paulo plu-
 ra uidebimus. Nunc, quando in diuitiis, uolu-
 ptatibus, & honoribus huius mundi nihil esse
 uiderimus, quod aut perseverare diutius possit,
 aut beatum hominem facere: & **Victorem no-**

strum, qui, spe uitæ præsentis deposita, in domi-
 no mori promeruit: requiescere iam a labori-
 bus suis, opera sua secum habere intelleximus:
 ac eam, quæ omnem sensum exuperat, pacem
 a diabolo, a malis hominibus, a semetipso
 consecutum, uidere in cælo iam, quæ & visu
 pulcherrima sunt: & amâtib; pulchriora: tum
 uerò bonarum artium scientiam meliorem, ac
 meliùs didicisse, q̄ hîc positus usq; discere po-
 tuisset: ad hæc & gloriam adeptum esse sum-
 mam, ueram, atq; omni ex parte perfectâ: quâ
 neq; seruari curis est opus: neq; ulla dehone-
 stat infamia: postremò malorum etiam præte-
 ritorum memoriâ oblectari, præsentiu sensunt,
 ac futurorum metum nullum habere: ac proin-
 de, beatum esse: quâdo hæc, inquam, omnia in-
 telleximus, uidimus, & manibus quoq; ipsis (ut
 uulgo dici solet) tetigimus: superest, ut dolore,
 quem eius causa susceperas, posito, immò in
 lætitiâ commutato, ad alteram doloris cau-
 sam transeamus, quam ad te pertinere docui-
 mus: ut, si ne illam quidem iustam esse potue-
 rimus demonstrare: dolorem abs te omnem
 reiicias: & præstinam animi tui lætitiâ, uer-
 baq; festiuissima, quibus omnes te adeuntes
 excipere consueuisti, recuperes.

T ii

CONSOLATIONVM

IOANNEM, QVOD NATVRALE
 fit, ut qui beneficia cōtulerūt, magis eos amēt,
 in quos fuere benefici, q̄ ab illis amentur: Ob
 Victoris mortē & dolere, & non dolere oportere:
 Amicorum omneis, præcipuē autem locupletes,
 atq; in principatibus constitutos, egere,
 quos fortuna adducit, amicos nō eē: nouos q̄
 ueteribus comparari non oportere. CAP. I

T V N D E potius initium suam,
 q̄ ab illa, quā tu maximā, atq; iustissimam
 doloris tui causam putas? q̄ confanguineū, tuæ
 fidei creditum, abs te quodāmodo
 educatum, sacerdotalibus censibus (quod
 hoc tempore propter insatiabilem quorūdam
 ambitionem, aut auaritiam, uel etiam ambitionem
 & auaritiam simul, perdifficile est) per te
 locupletem, effectum, sedis apostolicę, prothono-
 tarium, tuarum rerum studiosissimum, morum
 q̄ peritissimū, de quo summa iam omnia
 sperari & deberēt, & possent: amiseris. Est enim
 hoc naturale quodāmodo: ut, qui beneficia
 contulerunt: magis eos ament, in quos fuere
 benefici: q̄ ab illis ipsi amētur. Vnde & Paulus
 in secūda ad Corinthios epistola, cū post beneficiorum,
 quibus eos gratis euangelizans af-
 fecerat, multitudinē, animum quoq; erga ipsos
 suum charitatem q̄ mirificam demonstraret:
 ac diceret: Ego autem libentissimē impēdam:

& superimpendat ego ipse pro animabus ue-
 stris: subiecit statim: Licet plus uos diligens, mi-
 nus diligat. Hoc autem unde fiat, an quòd be-
 neficium contulisse, sit ueluti mutuum dedisset
 & de salute debitorum, qui beneficium contu-
 lerunt, quasi gratias ipsi accepturi, solliciti sint.
 An quod memores magis sunt, qui dederunt, quàm qui-
 bus est datum? An potius: quod quisquis ab alio
 accepit beneficiũ: is eius, qui dedit (ut ita dicã)
 est opus: & suum quisque opus, etiam si nulla in
 re est, aut futurũ sibi est utile: amat: utpote qui,
 cum esse maxime expetat, & uiuendo atque agẽ-
 do esse quicquid est, noscat: opus, per quod re
 ipsa qualinam uirtute sit præditus, declaratur
 proprium magnificat: An uerò, quòd & bene-
 ficium dare, honorificum est, & quæ sunt hono-
 rifica, lætitiã afferunt: Lætitiã, inquam, præ-
 sentis, dum operatur: futuri, dum sperat: facti;
 dum eius memoria delectatur? An etiam quod
 quæ cum labore fiunt, diliguntur magis: & be-
 neficium dare, sine labore non est: hoc inquã,
 unde fiat, uiderint, qui curiosiores existũt. Hoc
 certè uerissimum est, naturale quodammodo
 esse: ut, qui beneficia contulerunt: magis eos a-
 ment, in quos fuere benefici: quàm ab illis ipsi
 amentur. Vnde duabus (ut ita dicam) sese mu-
 tuo collidentibus diuersis atque cõtrariis ratio-
 nibus, & dolere oportere te uidetur, & non do-
 lere, quod e medio sublatus est, qui gratiam tibi

CONSOLATIONVM

pro beneficiis referre aliquādo posset. Non dolere: q̄ eo in loco nunc est, ubi ampliorē orando, gratiam refert, q̄ abs te unq̄ acceperit: Dolere: q̄ qui, præter consuetudinem accipiētium beneficia, eorum, quæ abs te accepisset, memor erat maiorem immodum: interiit: Non dolere: q̄ purior nunc multo q̄ prius erat, effectus, ut cætera animi bona, sic & memoriam habeat firmiorem: Dolere: q̄ opus tuum ueluti destructum sit: Non dolere: q̄, cum in domino mortuus sit: multo nunc illud pulchrius & esse uideatur, & te uera sit, q̄ per te olim est factum: Dolere: q̄, quem honorem, beneficium dando, fueras assecutus: amiseris: Non dolere: q̄, cum apud optimum optimè beneficium collocaueris: ipse quodāmodo tua causa ibi est, ubi & esse post huius uitæ miseras uelles: Dolere: q̄ laborem tuum, quo, ut ei optimè faceres, q̄ sepius fatigatus es: frustra fuisse nūc uideas: Non dolere: q̄, cum in hac uita nulli manendum diutius sit: & propterea quicquid paratur, q̄b aliam uitam paratur: non frustrā fuit, quod ad illam ei uitam aditum patefecit. Neq̄ uerò hoc illud loco arbitror inferendum, quod uulgo aiunt: Amicorum diuites non egere: aut, si egent, parate sibi eos facile posse: q̄ amicos, & consanguineos satis unicuiq̄ multos adducat ipsa fortuna: ut, uel sine Victore tuo, esse te possit, uel alibi tibi pro eo, cui & benefacere ualeas,

cum uoles: & a quo interdum etiam gratiam accepturum te speres: non defuturum esse, contendam. Scio enim (& hoc ita, ut nulli profus ignotum putem) tum omnes homines amicorum indigere, tum illos in primis, qui & locupletissimi sunt: & in principatibus constituti: non solum quia nihil eis prodest, sublato amicorum confortio, sua prosperitas: uet uetiam quia quod quis magis abundat, eo magis periculis subiacet, a quibus custodiri conseruarique, nisi per amicos, non potest. Scio etiam, (& hoc ita, ut nulli profus ignotum putem) quos adducit fortuna: eos neque amicos appellari debere: & in quocumque amicorum genere, nouis ueteres esse meliores. Ut itaque firmior tibi sit, atque ualidior consolatio nostra: & non leuibus, aut inanibus consistare argutiolis uideatur, sed plenis, & grauibus argumentis: id nunc tibi ego, etiam recusanti, atque nolenti, ultrò ingero: amicorum te, & consanguineorum, & horum, quos necessarios uocant, plurimorum indigere: siue calamitates inspicias, siue quibus, ne potentissimi quidem, hanc uitam ducunt: siue actus uitæ multos: ad quos perficiendos, uel propter corporis imbecillitatem, uel quia minus honesti sunt, uel propter alias occupationes, tu idoneus non es: siue consilia, quæ ab amicis semper fidelissima, sed a prudentibus amicis, qualis erat Victor tuus: etiam optima dari solent. Vnde & Tobias, cum

filio documēta pręberet, quibus, post eius mortem, uita suę rationes administraret: inter cętera optimi ac prudentissimi patris documēta, Consiliũ quoq; inquit, semper a sapiente perquirere: per sapientem utiq; amicum atq; prudentē uirum intelligēs. Et Ecclesiastes noster, Melius est, inquit, duos esse simul, q̄ unum: habent enim emolumentum societatis suę. Si unus ceciderit: ab altero fulcietur. Vę soli: quia, cūm ceciderit, non habet subleuantem se. Et si dormierint duos: fovebũtur mutuo: unus quomodo calefiēt: Et si quispiam pręualnerit contra unum: duo resistent ei. In quibus omnibus, & aliis, quę breuitatis causa prętermittos: satis illud manifestum est: cūm omnibus hominibus amicos necessarios esse: tũm illis maxime, qui aut diuitiis, aut principatibus antecellant: & propterea amicorum te, ac consanguinitatũ, & horum, quos necessarios uocant, plurimum indigere. Id etiam addo: non esse amicos, quos adducit fortuna: siquidē eos & ipsa abducit, quoties uultum mutauerit: quemadmodum in Ecclesiastico legimus: Est amicus secundũ tempus suum: & non permanebit in die tribulationis: Et nouos amicos ueteribus nequaquã comparandos esse: sicut in eodem libro est scriptum. Ne derelinquas amicũ antiquum. nouus enim non erit similis illi. Vinum nouum, amicus nouus. uetera scāt: & cum

suauitate bibes illud. Et tamē ob Victoris mortem, qui & amicus erat, & amicus uetus, & cōsanguineus ac necessarius: tibi, cui, quò pluribus fortunæ bonis undiq; uallatus existis: hōc pluribus amicis est opus: etiam tua causa dolendum non esse, immò (quod magis fortasse mireris) etiam esse lætandum.

Quò ei Victor pluribus debebat de causis: quòq; morū ipsius magis erat gnarus, & quò nunc Deo magis est iunctus: hōc illi maiorem referre mortuus gratiam uolet, sciet; ac poterit.

CAP. III

O C autem quemadmodum probē, aduerte. Neq; enim peto, ut mihi quippiam credas, quod non luce (ut aiunt) meridiana clarius fecerim. Et primū quidem, q̄ consanguineus eras; q̄ tuæ fidei creditus: q̄ abs te quodāmodo educatus: q̄ magnorum censuum sacerdotis ditatus: q̄ sedis apostolicæ Prothonotarius designatus: q̄ tuarum rerum studiosissimus, morumq; pergnarus extiterit: & siquid est aliud, quo dolor afferri, aut augeti tuus poterit: id ego potius (quicquid est) omnem tibi, & minuere & auferre debuisse dolorem affirmo. Nam si hæc omnia, quò plura sunt amoris erga illum tui argumenta, hoc eum tibi magis deuinciūt: & esse eum ibi, iam demonstratum fuit; ubi gratiā referre q̄cumulatissimam potest: quid est, quò d.

CONSOLATIONVM

doleas, amoris, & officiorum, erga illum tuorum, uicem tibi, uel non rependi posse, uel non repensam iam esse? Petrus Apostolus, cum ad eos, qui coaequalem nobiscum sortiti sunt fidem, a quibus aut nihil ipse boni acceperat, aut perparum: secundam epistolam scriberet: diceret: Certum se esse, uelocem fore tabernaculi sui depositionem: secundum quod dominus noster Iesus Christus sibi antea significasset: Dabo, inquit, operam & frequenter: habere uos post obitum meum: ut horum omnium memoriam faciatis: intercessurum se pro eis ad dominum pollicens. Quanto nunc pro te magis, interpellare dominum debet Victor tuus: a quo tot, & tam grandes, interpellandi dominum causas habet? Naturae primum: quod pro consanguineo consanguineus, pro educatore educatus, pro defensore defensus, adueniat: Deinde & gratiae: quod pro diuitem faciente se diues, pro afficiente honoribus, honoratus: ut, etiam si maius aliquid petat, quam ut id facere dominus uelit: ipse tamen (quem admodum de matre filiorum Zebedaei legitur) excusabilis sit, quod petere illi maxima debeat, cui plurimum debet. quod uero morum tuorum petgnatus existit: id eo pertinet: ut cuius potissimum rei indigeas, certus eam impetrare contendant. Neque enim una eademque re omnibus opus est: sed huic humilitas, illi patientia, charitas alteri, nonnullis diligentia, liberalitas aliis, qui

busdam sobrietas, aliquibus castitas, necessaria
 inuenitur magis. Et benè agitur nobiscum: si
 in quod unusquisq; nostrû uel natura, uel con-
 suetudine uitû procliuiiores sumus: ab eo ami-
 corum, qui apud Deû autoritate aliqua sunt,
 precibus reuocemur. Neq; hoc ideò dixerim:
 q; esse te ulli uitio obnoxii sciam: quippe què
 benè atq; honestè uitam ducere, biennio toto
 conspexerim. Neq; aliter antè uixisse, uerisimi-
 le est: cum mores tandiu eosdem simulare ali-
 ter institutus homo uix possit: sed q; eius sum
 memor, quod in epistola sua prima, Ioannes di-
 cit. Si dixerimus: quoniam peccatum non ha-
 bemus: ipsi nos seducimus: & ueritas in nobis
 non est. Et rursus eius, quod in prouerbiis legi-
 mus. Quis potest dicere: mûdû est cor meum:
 purus sum a peccato? Et, septies in die cadit iu-
 stus. Et iterû. Ego dixi in excessu meo: omnis
 homo mendax. Et in libro Iob. Quid est ho-
 mo; ut immaculatus sit: & ut iustus appareat na-
 tus de muliere? ecce inter sanctos eius nemo
 immutabilis: & cœli non sunt mundi in cõspe-
 ctu eius: quanto magis abominabilis, & inuti-
 lis homo, qui bibit quasi aquam, iniquitatem.
 Vnde & in psalmo decimo octauo ait. Delicta,
 quis intelligit? ab occultis meis, munda me: &
 ab alienis parce seruo tuo. Vbi & multas esse
 in animis hominû latebras, in quibus abscon-
 duntur peccata, docet: & rursus, pro alienis etiã

CONSOLATIONVM

peccatis ueniam quādoq; peti debere, ostēdit: utpote cūm, nobis etiam quæ prohibita non sunt, faciētibus, aliqui scandalizantur. quod & in prima ad Corinthios epistola Paulus monstrat, dum ait. Si esca scandalizauerit fratrem meum: non manducabo carnem in æternum. Quam utiq; carnem etiam ido'lis immolatam manducari posse, absq; eius peccato: qui sciens ido'lum nihil esse, manducaret, prius docuerat. Itaq; in hac peccatorum, quæ iusti quoq; uitā, q̄diu hic degimus, maculat, multitudine, cūm uni, eidemq; peccato nō omnes obnoxii sint: morum nostrorum habere hominem gnarū, qui cuius potissimūm medicamenti nostra infirmitas egeat, sciens, id nobis à Deo, medico nostro impetret, apprimè utile est. Neq; enim si & ipse medicus infirmitatem, alio etiam non referente, intelligit: sicut in Euangelio ait: Scit enim Pater uester quia his omnibus indigetis: & qui pro nobis sollicitus est, in Dei contēplatione uidet quæ nos agimus mala: continuo necesse est nos hominis morum nostrorū gnari non indigere: cūm & medicus, quos fieri saluos prædestinauit, non nisi quibusdam pro eis interpellantibus, tāq; certis aliquibus medicamenti, saluos prædestinauerit fieri: ut cernere in amicis Iob licet: quibus placari cūm uellet: Sumite, inquit, uobis septem tauros, & septem arietes: & ite ad seruum meum Iob: & offerte

holocaustum pro uobis: Iob autē seruus meus orabit pro uobis: faciem eius suscipiam: ut non uobis imputet stultitia. neq; enim locuti estis coram me rectū, sicut seruus meus Iob. Et qui, anteq̄ ad Dei contēplationem peruenisset, mala nostra sciebat: multò nunc ea meliùs in Dei contemplatione cognoscat: affectum præterea tantò maiorem habeat: q̄tò & periculum maius intelligit. Si enim diues ille Euangelicus, qui induebatur purpura, & bisso: & epulabatur quotidie splendide: cum sepultus in inferno fuisset: de fratrū, quos adhuc sciebat esse superstitēs, uita sollicitus, Abraam pro eis interpellat, dicens: Rogo ergo te, pater, ut mittas eum (de Lazaro utiq; intelligens) in domū patris mei: (habeo enim quinque fratres) ut testetur illis: ne & ipsi ueniant in locum hunc tormētōrū: quid facere existimas Victorem tuum: qui, cum ab angelis, non in Abraę, sed in cœlestis Patris sinum portatus sit: & in se beatitudinem Lazari: & in reprobis, miserias diuitis uideat? Tanto sane maiori studio: quanto & hæc fugienda, & illa sequenda meliùs intelligit, q̄ iste, de quo nobis sermo est, diues: Cum præsertim & ille de fratrum salute minùs debuerit esse sollicitus: si uerum est, quod uulgo aiunt: Solatium esse miseris: ut malorum socios q̄ plurimos habeat: & iste de tua magis: q̄ tanta sit cōsuetudinis mutue beatitudo: ut populi iam prouerbiū ino-

CONSOLATIONVM

tuerit. In paradiso solus esse nō uellem. Quod
 & aliquo modo confirmat dominus : cū in
 parabolæ centum ouium sine, quarū una per-
 dita, dimissæ sunt in deserto, donec ea inueni-
 retur, nonagintanouem: cōcludat. Dico uobis,
 q̄ ita gaudium erit in cœlo super uno pecca-
 tore pœnitentiam agente: q̄ super nonaginta-
 nouē iustis, qui non indigēt pœnitētia. Quod
 si tibi pergratum esset : aliquē de tuis intimis,
 cuius fides, atq; solertia multis, ac magnis in-
 rebus probata foret: in summi Pōtificis domo
 habere: qui, cū semp illi de te optima quæq;
 prædicaret: tūm uerò, ubi ad magnorum cen-
 suum uel officia, uel sacerdotia in demortui lo-
 cum quispiam surrogandus foret: quātò nunc
 illud esse gratus debet, q̄ intimum tibi homi-
 nem, fide atq; solertia singulari, eaq; maiore
 adeò, q̄ hic unq; uiuens habuerit: in Pontificis
 futurorum bonorum, in Pontificis pōtificum,
 in Pontificis, qui per amplius & perfectius ta-
 bernaculū introiuit semel in sancta, domo ha-
 bere te scias: a quo & semper illi sine intermis-
 sione cōmendatis : & magnorū tibi censuum
 nō sacerdotia, uel officia perquiruntur: sed uir-
 tutes, sed religio, sed ea, ob quam comparādā,
 & officia, & sacerdotia suscipiuntur, uita æter-
 na: Equidem arbitror: cū hæc ipse tecū pau-
 lō accuratiùs cogitas : multò te amplius gau-
 dere, q̄ si pro terrenorū numero principum cō-

sanguineos habeas. qui apud singulos singuli
 tantum possint: quum posse apud hominem ho-
 mo alius potest. Neque iis, qui tuæ illi fidei cre-
 diderunt, si repere eum uelint: aliter responsu-
 rum: quod, optimo atque honorificentissimo esse po-
 situm loco: ubi & multis afferre auxiliū possit:
 & nullius ipse opis indigeat: Neque molestè fer-
 re: quod abs te hominem educatum sibi Deus ac-
 ceperit: quandoquidem cui eius, qui educatus
 est, mores placent: ei educatoris quoque ut pla-
 ceant, necesse sit. Placent autem (ni fallor) quo-
 niam scriptum est. Placens Deo, factus est di-
 lectus: & uiuens inter peccatores, translatus est.
 raptus est: ne malitia mutaret intellectū eius:
 aut ne fictio deciperet animā illius. Consumma-
 tus in breui, expleuit tpa multa. Placita enim
 erat Deo anima illius. propter hoc properauit
 educere eum de medio iniquitatum: quoniam
 gratia Dei & misericordia est in sanctos eius: &
 respectus in electos illius. Neque multum cura-
 re: quod magnorum censuum sacerdotia, & sedis
 apostolicæ Prothonotariatum, quæ te authore
 susceperat, deposuerit: cum sempiternum pro-
 illisacerdotium assecutus sit. Quemadmodū
 in Apocalypsi dicitur. Erunt sacerdotes Dei, &
 Christi: & res gestas martyrum, ob quas con-
 scribendas a beato Clemente Prothonotarii
 constituti sunt: illis ipsis, qui gesserunt, referen-
 tibus, & cicatrices suas ostentantibus, multò nunc

CONSOLATIONVM

melius, in tabulis cordis describat: q̄ istic positus in membranis scripsisset: atq; (quod alterū est Prothonotariorum officium) pontifici futurorum bonorum Christo assistat: perinde atq; uicario eius, Pōtifici maximo, Prothonotarius astitisset. Neq; si summa de illo omnia sperari & debebant, & poterant: minū tibi iucundum esse debet: q̄, mutata spe tua in melius, qui dignus erat ut in terra, ubi nihil est, nisi infimum: summa omnia consequeretur: is in cœlo, ubi contrā nihil est nisi summū: summa sit omnia cōsecutus. Nam, siue illum, q̄ ei beneficia multa contuleris, tu magis amas, q̄ ab eo uicissim ameris: quod esse quodāmodo naturale ostendimus: necesse est, ut bono eius, qd̄ abs te sumpsisse initium nosti: perinde læteris ac tuo: siue ille te, q̄ tātū abs te beneficiorū acceperit, plus amat: q̄ uitia carnis uniuersa cum carne deponens, sicut maiorem amandi causam habet, ita & magis amat: necesse est itidem, ut læteris: q̄ apud uirum bonum, & gratum, qui referte q̄ cumulatissimē gratiam possit: beneficium collocaueris. Quid enim? cū pro eo tu decies, aut uicies Pontificem sis allocutus: uicarium quidem Christi, sed corruptibilem, atq; mortalē: non maius erit: si pro te ipse quotidie adeat Christum: immò totam simul Trinitatem: & pro tēporalibus sempiterna, pro terrenis cœlestia, pro incertis & paruis bonis, certa & magna
 exoret

exoret? Ego certè existimo: tantū inter ea, quæ abs te ipse uel accepit, uel accipere potuisset: & ea, quæ ab illo nūc tu potes accipere, beneficia distare: ut ne comparari quidem ualeant sibi: q̄ infiniti finitū nec minima esse portio queat. Et propterea, quoties in mentem uenit: sublatū esse de medio debitorem tuum, a quo gratiam accepturū te aliquam, si uiuus permanisset, sperabas: succurrat oro & illud: non fuisse sublatū e medio, qui ob hoc ipsum in cœlum sublatus est: ut medius, & sequester quidam inter te, ac Deum foret: sed beneficiis, quibus tu illum affecisti: quibus q̄ te ille afficere potest, ut melius licet, collatis, existimes: ea te nunc esse apud illum conditione: qua pauperrimus quisq̄ apud hominem esse locupletem solet: cū ei fortassis opulento, aut qui postea opulentus effectus est: pro suæ rei familiaris angustia q̄ potuit maximum beneficium contulit: qui & pro frusto panis, & (sicut in Euangelio habetur) pro calice aquæ frigidę mercedē non q̄tam res ipsa, quā dedit, meretur: sed q̄ta eius, cui dedit, quem nō nisi magna reddere deceat: uel liberalitas, uel munificētia postulat: recepturū se sperat. Con-
 sueuerunt quippe non pro ea, quæ data est, re, sed pro eius, a quo data est, uel animo, uel inopia, beneficia æstimari. Vnde & dñs, cū inter eos, qui munera in gazophilatium mittebant, uiduam mulierē pauperculā, mittentē æra mi-

V

CONSOLATIONVM

nuta duo uidisset: Verè, inquit, dico uobis: quia uidua hæc pauper plusq̃ omnes misit. Nā omnes hi ex abundanti sibi miserunt in muneribus Dei: hæc autem ex eo, quod deest illi, omnē uictum suum, quem habuit, misit. Et Paulus in secūda ad Corinthios epistola, cū eos ad elemosynam conferendā adhortaretur: Si uolūtas, inquit, prompta est: secundū id, quod habet, accepta est: non secūdū id, quod nō habet. Et rursus. Hilarem datorē diligit Deus. Itaq̃ eū Victore tuum eo esse loco intelligas, ubi gratia tibi pro paruis (parua enim sunt, quæ in terris habentur omnia) referre maxima possit: si te illud mouebit: q̃ sublatum esse debitorē tuum arbitraberis: desinat necesse est mouere. Referet enim, aut retulit fortasse in hunc usq̃ diem, tibi gratiam perq̃ cumulatissimè: & eo in primis modo, quo optimi quiq̃ ac liberalissimi solent: qui, præterq̃ q̃ ne agi quidem, aut haberi sibi gratias quærunt: eum quoq̃ ipsum, cui sunt emolumento, quid sua causa egerint, nescire affectant.

Memoriam animabus a corpore separatis, siue illæ beatæ sint, siue miseræ: bonorum, & malorum in hac uita habitorum optimam esse: ob eamq̃ rem Victorem beneficiorum ab ipso acceptorum gratiam ei maximam relaturum esse.

CAP III

n ISI eum fortè ita omnium, quæ hinc
 gessit, memoriam perdidisse existi-
 mas: ut beneficiorum etiam, quæ abs
 te accepit, immemor sit: aut certè mi-
 nus memor, quàm tu. Quorum neutrum, mea quidè
 sententia fieri potest. Nam animabus carne, quæ
 corrumpitur, aggrauatis, siquid est boni: id pro-
 festò melius atque præstantius esse consentaneum
 est, ubi terrena in habitatione relicta, leues iam,
 sublimesque ad sempiternam beatitudinè euo-
 lauere. Et memoriam, animæ bonum esse, ma-
 gis manifestum est, quàm ut probationis indigeat.
 Animi etiã erga eos, qui nobis aliquando fue-
 re usui, gratitudinem inter uirtutes annuera-
 mus: quas eo demum loco, quisque præstantissi-
 mas habet: quò non nisi per uirtutes ascenditur.
 Nã quod in Esaia legitur: Quia obliuioni tra-
 ditæ sunt angustia priores: & quia abscondite
 sunt ab oculis nostris: Ecce enim ego creo cœ-
 los nouos, & terram nouã: & non erunt in me-
 moria priora: & non ascendet super cor: sed gau-
 debitis, & exultabitis, usque in sempiternum in iis,
 quæ ego creo: hoc, inquam, quod in Esaia le-
 gitur, nihil obstat, quò minus memoriã habere
 beatas animas, & quidem optimã, arbitremur:
 primùm, quia de bonorum, quæ hinc aliquãdo
 habuerunt, memoria mentionè nullam facit:
 & multa sunt, quæ cum ceteri, tum uerò Victor
 noster, abs te hinc assecutus est bona: quæ si oia

CONSOLATIONVM

obliuioni tradidisset: de beatitudine certè illius, quemadmodum & aliorum, nonnihil immutatum foret: q̄ pars boni quedam sit: bonorū priorum meminisse: deinde, quia prioris angustiae saepe sine angustia, immò & cum letitia habere memoriā possunt; sicut saepe sani atq; incolumes, dolorū, quos in aduersa ualitudine, tollerauimus, sine dolore meminimus. Tradetur ergo obliuioni angustiae priores: & abscondentur ab oculis nostris: & non erūt in memoria: & non ascendent super cor: ut angere animū possint. quod in Esaia promittitur. In memoria tamen erunt: & ante oculos constituentur: & ascendent super cor: ut excitare ad gratitudinem ualeant: unde & Deo magis accepti, atq; ideo magis beati sint. Quod per prophetā Dauid (sicut in superiori parte docuimus) affirmatur: qui ait: Misericordias domini, in eternum cantabo. Eadem istā sententiā, & miseriae sibi memoriam fore ostendens, & molestiam omninò non fore: cū neq; misericordias cantare possit, qui miseriae memor non sit: neq; rursus cantandi animum habere, cui miseriae memoria molesta sit. Cātare quippe, & molestiā pati, eodem tempore, aliquem, tam facile est, q̄ laetum simul esse, & tristem. Et quidē, si beatis malorum priorū memoria nulla esset: nec damnatis bonorū foret. Sed bonorum priorum memoriam damnatis esse, Abrae ad diuitem

illum, qui induebatur purpura & bisso: & epulabatur quotidie splendide: responsio docet: cum ait. Fili, recordate: quia recepisti bona in uita tua: & Lazarus similiter mala. Quod utique facere non potuisset, cui memoriae usus non esset. Ergo & beatis, malorum est: sed ita: ut, sicut danatis bonorum priorum memoria nihil prodest, quod minus miseri sint: immo etiam uehementer nocet: (nulla quippe maior miseria est, quam aliquando fuisse felicem) ita beatis, malorum priorum memoria noceat nihil, quod minus beati sint. Cum enim comparatione potissimum res dignoscatur: qui nihil est passus aduersi: ne boni quidem aliquid habuisse uidetur: quod cuiusmodi sit, malorum comparatione non nouit: sicut scriptum est. Qui non est tentatus: quid sciet? Atque ideo nulla fortassis inter homines, beatitudo est maior, quam miserum aliquando fuisse. Neque enim satis alicui ad beatitudinem esse uidetur, bene habere, nisi & bene habere se sciat: & hoc ipsum bene habere, quam grande sit noscat. Quod utique praeteritorum malorum memoria, & bonorum praesentium experientia sibi mutuo comparatis, manifeste ostenditur. Ideoque etiam ex omnium beatorum martyrum numero eos beatissimos iudicamus: qui, cum adhuc uiuerent, grauissimè laniati sunt: non solum quia pro poenarum, quas ob Christi nomen perpeSSI sunt, magnitudine, magnitudinem quoque gloriae amplio-

CONSOLATIONVM

ut habeant necesse est: uerū etiam quia meliùs multò noscunt beatitudinem, in qua sunt, ex illis, in quibus antea fuerunt, tormentis. Cùm autē etiam alienarum rerum memoriā habere dānatos, illa patris Abrahæ uerba demonstrent, quibus ait: Et Lazarus similiter mala: & rursum illa diuitis uox: Rogo ergo te pater, ut mittas eum in domū patris mei: (habeo enim quinq; fratres) ut testetur illis: ne & ipsi ueniant in locum hūc tormentorū: quid causæ est, ut beatis etiam suorum memoriā subtrahamus? & cùm Petrus, Dabo operam, dicat, & frequenter: habere uos post obitum meum: ut horum omnium memoriā faciatis: alienatū similiter rerum, sese memoriā habiturum significās: cur non eandē esse beatis omnibus, suarum rerum memoriā fateamur, quæ Petro alienatū erat futura? Clamant in Apocalypsi interfectorū propter uerbum Dei animæ. Vsq; quò, domine, sanctus, & uerus, non indicas: & non uindicas sanguinem nostrum de iis, qui habitant in terra? & dantur illis singulę stolę albæ: ac dicitur: ut requiescāt tempus adhuc modicum: donec compleantur conserui eorū, & fratres eorum, qui interficendi sunt: sicut & illi. Et nos malorū priorū memoriā beatos non habere dicemus? Obstupescunt in libro, quem Sapientiæ uocamus: impii ad beatos: insperatā salutē: & intra se dicūt. Ii sunt, quos aliquando habuimus in deri-

sum, & in similitudinē impropriet. Et rursus de semetipsis. Quid nobis profuit superbiat, aut diuitiarum iactantia quid cōtulit nobis? Transierunt omnia illa, tanq̄ umbra. Et adduci poterimus, ut credamus, beatis ne malorum quidem suorum memoriam esse, quam & bonorū suorum, & alienorum malorum, damnatos habere, certum est. Quod si malorum, atq; bonorū priorum iusti, qui apud Deum sunt, memoriā habent: ut certē habēt: Victorem quoq; tuum, bonorum, quæ abs te accepit: & malorū, a quibus per te liberatus fuit; necesse est habere memoriā. si uerò horum memoriā habet: habeat autem tantò meliorem oportet, quantò solutis terreni corporis uinculis conditione meliori nunc est, q̄ fuerat prius; & memor est eorū magis, q̄ tu; & te hoc ampliùs diligit, q̄ abs te ipse diligit, quò ampliùs debet. Itaq; & benè apud memorem ueteris stat gratia facti: & tibi propterea nihil deperit: cui optimo loco eum, qui tibi plurimùm debeat, habere contigit collocatum.

Ioannem, quoniā amare quilibet eum solet: cui beneficium contulit, perinde atq; propriū opus: etiam si nulla sibi in re aut est, aut futurus est utilis: cū Victorem optimo atq; honorificentissimo loco positum sciat: gaudere summo opere oportere, Agriculatoris, Machabææ matris, & Mardochei exemplo. CAP IIII

CONSOLATIONVM

ORRO, cū amare quilibet eū
 p... soleat, cui beneficium contulit: per-
 inde atq; propriū opus: etiam si nul-
 la sibi i re aut est, aut futurus est uti-
 lis: & Victorem tuum, quem propriū quodā-
 modo tuum opus esse, beneficiorū, quibus abs-
 te affectus hic fuit, multitudine simul ac magni-
 tudine nouimus: uel si nulla tibi in re usui aut
 nunc foret, aut esset futurus in posterū: ut ames
 necesse sit etiam tu: ea mihi demū conditio-
 ne esse uideris, qua præstantissimus quisq; arti-
 ficum: ubi optimo atq; honorificentissimo lo-
 co suum esse audit opus: aut fortassis etiam ui-
 det: qui, uel si nihil ex hac re percepturus est cō-
 modi: gaudet tamē: q; cuius ipse rei est author,
 ea loco eiusmodi sit: &, quoties eam uidet:
 (ut q; sæpissime autem uideat, quærit) cuiuslibet
 subinde dicit. Hoc ipse feci: meū istud est opus:
 manibus cœptum est istis: istis perfectum est:
 ut, cū omnibus fere fastidio esse se sciat: dum
 eadem iterum atq; iterum dicit: non dicere ta-
 men non possit. Tantum est gaudium, tanta uo-
 luptas: optimo atq; honorificentissimo loco ui-
 dere proprium opus. Intuere ergo & tu Victo-
 rem tuum, optimo atq; honorificentissimo po-
 situm loco: in domo Dei, in deliciis paradisi, in
 cœlesti regno: & esse te ibi quodāmodo puta,
 ubi tuum est opus: (pats enim tui quædam est,
 opus tuum: per quod, re ipsa, qualinam uirtute

sis præditus, declaratur) & cum tu (quemadmo-
 dum & cætera omnia) esse maximè expetas: &
 niuendo, atq; agendo, esse quicquid est, noscas:
 niuere cum eo te crede: qui, ut in æternum uiue-
 ret, abs te institutus fuit: atq; agere etiam nunc
 illa, quæ, ut ei semp benè esset, egisti iam semel.
 Neq; illud te moueat: q; alia sunt, quæ in Victo-
 riæ tuæ operatus es: & alia, quæ nunc obtinet bo-
 na. Nam, sicut eleganti agricolæ uoluptas quæ-
 dam est nō mediocris, cum aut poma per Au-
 rantium legit: aut onustam pomis arbore ui-
 det, dicere: hæc ego plātaui: hæc manibus meis
 inueni: (quæ secundū Apostolum, neq; qui plan-
 tat, est aliquid; neq; qui rigat: sed qui incremē-
 tum dat Deus) ita & tibi, cum fructum ex Victo-
 riæ tuæ uirtutibus maturū iam & suauem decer-
 pas: aut decerpere cum uolueris, posse te scias:
 iucūdam esse debet maioremimmodū, dicere
 posse: hunc ego educaui: hunc docui: hunc tē-
 poralibus, ac spūalibus bonis, quātum in me fuit,
 excolui: & quæ neq; ipse dulcedinem dederim:
 neq; ad perfectum redegerim: tui tamen ei ut-
 cūq; adiumento, ut hæc assequeretur. Multū
 enim refert: ad æternam beatitudinē promerē-
 dam, quo quis modo sit institutus: apud quem
 uixerit: cum quibus habuerit consuetudinem.
 Contrahuntur quippe ex conuictu, quæadmo-
 dum & morbi corporis quidam: uitia, & uirtu-
 tes: sicut dici assolet. Cum sancto sanctus eris

CONSOLATIONVM

& cum uiro innocente innocens eris: & cū electo electus eris: & cum peruerso peruerteris. q̄q̄ alio ista sensu Propheta protulerit. Vide, obsecro, paulisper mirabilē illam & bonorū memoria dignam matrē, de qua in secundo Machabeorum libro: quæ præcuntes septem filios sub unius diei tempore conspiciens, bono animo ferebat: immò & ad tolleranda supplicia hortabatur: quid dicat. Nescio, qualiter in utero meo apparuistis: neq; enim ego spiritū, & animam donauī uobis, & uitam: & singulorum membra non ego ipsa compegi. sed enim mundi creator, qui formauit hominis natiuitatem: qui q̄ omnium inuenit originē: & spiritū uobis iterū cum misericordia, reddet, & uitam: sicut nūc uosmetipsos despicitis propter leges eius. Sciebat: se nulli eorū, sp̄m, aut animā, donasse: nullius mēbra cōpegisse: & tñ ueluti suū quoddā opus eos esse, gaudebat: cum cerneret, per oīa in dño confidētes obire: futuros aliquñ sperans, ubi pro suppliciis præmia, & pro morte uitam reciperent. Atq; ideo dicebat. Nescio, qualiter in utero meo apparuistis. filios quidē meos esse uos scio: tales autē nescio. matrē me uestrā agnosco: qualiter autē in utero meo apparueritis, non agnosco. portasse uos me nouē mēnsibus in utero, memini: quō autem tam præstantes euaseritis, necdum intelligo. Et tamen esse uos tales, gaudeo: q̄ ueluti meum esse

opus intelligo: dum concepisti: dum nouē mensibus in uentre portauisti: dū peperisti: dum lac trinio dedi: dum alui: dum in ætatē istā perduxisti. Feci ego quod meum erat. Deus extremā manum imposuit: dum spiritū dedit: dum animā donauit: dum singulorum membra compegit: dum constantes cōtra regis uerba simul & uerba reddidit. Quid enim prohibet: te quoq; Victoris tui gloriam contēplātem dicere? Nescio qualiter in domo mea apparueris: neq; n. ego hanc tibi gloriam dedi: neq; in hunc statū deduxi: uideo tamen, & libenter uideo, eiusmodi esse: q̄ operis in te mei signa agnosco: & esse quodammodo ibi mea causa scio: q̄ in domo tenuisti: q̄ educaui: quōd docui: quōd locupletē feci: q̄ in hanc ætatē perduxisti: q̄ talem fecisti: ut Deo posses placere: qui te, si nō ei placuisses, in domum suam non uocasset: ad tantam gloriam non euexisset. Nam si Mardocheus, cum metuentem ad Regem ingredi reginā impelleret: ac propē modum obiurgaret: inter cætera (sicut in editione uulgata legitur) Memorare, inquit, dierum humilitatis tuæ: quomodo nutrita sis in manu mea: Exprobrans ei ferme: q̄ sua causa ascendisset ad regnum: quæ suo foret labore nutrita: q̄q̄ certus esset, ea se in re nihil prorsus egisse: quātō iustius tu, de Victore tuo, quem non ad pubertatis annos tantū, ut ille Reginam, sed ad uirum quoq; perfectum rede-

CONSOLATION V M

gisti: dicere tecū potes: Hic certè, qui tanta nūc in gloria est: nutritus olim fuit in manu mea: habitauit in domo mea: panem meum comedit: uino meo sitim sedauit: lignis meis calefactus est: pecunia mea indutus est: cura mea magnorum censuum sacerdotia consecutus est: labore meo ad sedis apostolicæ Prothonotarium euectus est: ut eum nunc in cœlestis regni partem uocatum aspicio, agnosco q̄ libens: &, q̄q̄ non hoc fecerim ipse: opus tamē meū esse, letus recordor. Maneat, maneat: sine me potiùs ibi, q̄ i ualle hac lachrymarū, metuūq; expectet parentem suum tantisper, dum, peregrinationis huius cōpleto spatio, ipse quoq; ad eum ascendam. Cupio ego quidē dissolui: & esse cū ipso: ut simul etiam cum Christo sim: sed matiere in carne necessarium est propter alios. ueniet autē dies meus: sicut & eius uenit: & habitabimus simul. Oret pro me interim Deum: ut, mentis, & corporis incōmodis omnibus aut non susceptis, aut uictis, cū fuerit ex hac uita migrādū: migrem secutus: & sic semper cum dño sim.

Ioannem, q̄ & nominis, & familię, & titulorum nomine, Angelorū ueluti peculiare quādam societatem consecutus est: & fortassis ille futurus, quem pastorem angelicum nomināt: uerbis erga Deū, propterea q̄ optimo atq; honorificentissimo loco Victorem positum sciat: uti gratissimis oportere.

CAP V

V E M enim talibus uti uerbis ma-
 q gis decet, q̄ te, qui angelorum, ueluti
 peculiarem quandam societatem di-
 uino munere cōsecutus, uitā quoq;
 debes in terris angelicā ducere? Memini, quo
 tempore Venetiis Grāmaticæ operam dabam:
 uidisse me librum (authoris nomen in præsen-
 tia non succurrit) in quo pictis quibusdā sum-
 morum Pontificū simulachtis subscripta erāt:
 quæ cuiq; usq; ad Antichristi aduentum futura
 essent in pontificatu uel prospera, uel aduersa:
 sed ea obscure: & quæ uix ab ullo mortalium
 intelligi possent, anteq̄ fierent: facta uerò (nam
 & multorum transactum erat iam tempus) ita
 clarè: ut claris non potuisse, quisquis tēporum
 notitiam habuisset, facile affirmaret. In hoc cu-
 iusdam ex illis, qui postea futuri sunt: simula-
 chrum uidi ab angelis coronari: eius q; tēpori-
 bus, ex iis, quæ subscripta erant, prospera Eccle-
 siæ uniuersa promitti: quem ab harum rerum
 studiosis, pastorem Angelicum uocari audiui.
 Et tūm quidem, cūm essem paruulus: loque-
 bar, ut paruulus: sapiebam ut paruulus: cogita-
 bam ut paruulus: (neq; enim profundius aliqd
 intelligere, eiusmodi ætas potest) fore quem
 angeli ea forma, quæ a pictoribus, quibus cum
 poetis quilibet audendi semper fuit æqua po-
 testas: depingi solet: coronarent: ætatem q; sub
 illo mihi autem, qualem apud poëtas legerā,

CONSOLATIONVM

pollicebar. Quando autem factus sum uir: euacuatis iam, quæ paruuli erant: cœpi mecum ista paulò altiùs perscrutari: & cum fore aliquando hunc pastorem angelicum, mihi facillè persuaderem ex ea, quæ omnium fermè animos inuasit, opinione, quam frustra esse uix possibile sit: quærere per ocium aggressus sum: si in diebus nostris futurus est: quis nã, ex omniũ, quos ipse nossem, uiuentiũ numero is foret? Hic cū multorũ mihi mores, & omni prorsus labe carentẽ uitam proposuissem: atq; cum illo istũ, rursus q; cum alio illum, atq; illum (ut curiosi assolent) contulissem: nec ullus esset, in quo oia mihi, quæ huic nomini conuenirent, reperiri posse uiderentur: Et quid, inquã, si mecum est, quem foris quæro? En Ioannes Michael, prius sanctæ Lucix, ac sancti Angeli in piscibus, Diaconus, nunc uerò sancti Marcelli, presbyter Cardinalis: cuius ego opera factus sum de oue pastor: de discipulo magister: de milite imperator, Is est. Nam & nomen, & familia, & tituli officiorum, angelicum nescio quid resonant. Nomen quidem: q; siue interpretemur: domini gratiam, latinè sonat: & Gabrielis angeli recordari nos facit: qui Mariæ primo statim sermonis ingressu dixit: Aue gratia plena: siue domini testimonium aduertamus: Angelum nihilominus demonstrat: sicut ipse de Ioanne in Euangelio dicit. Hic est enim, de quo scriptum

est. Ecce ego mitto angelum meū ante faciem tuam: qui præparabit uiam tuam ante te. Familia uerò: quæ Angeli sortita est nomen: atque ad eum eius Angeli: qui (sicut in Apocalypsi legit) in iocū dracone certamine uictor euasit. unde & latine, quis ut Deus, uel quis est, sicut iste dominator, significat. & apud Danielē unus de principibus primis nominat. Tituli autem officiorum: quia & Lucia Angeli simul ac lucis reminisci nos facit: de quibus in Actibus Apostolorum. Ecce angelus domini astitit: & lumen refulsit in habitaculo. Et Angelus in piscibus: præterque quæ angeli mentionē facit: Raphaëlis mihi angeli factum cōmemorat: qui Tobiaē filio datus comes, accedentis ad eum deuorandum piscis branchiā apprehendi, & attractum in siccū exenterari, cor, fel, & iecur eius reponi, cetera in cibos partim assari, partim uerò saliri iussit: quæ medicinā Dei latine dicere possumus. Et Marcellus, hoc ipso, quæ fuit sacerdos: (sacerdotē autem fuisse nullus ignorat) etiam angelus fuit. quemadmodum apud Malachiam legitur. Labia sacerdotis custodiunt scientiam: & legē requirunt ex ore eius: quia angelus domini exercituum est. Quibus diligenter cōsideratis, atque in unū collatis, si in diebus nostris futurus est hic pastor angelicus: ex omnium, quos ipse norim, uiuētium numero tu ille es, in quo, cū & nomē & familia, & officiorum tituli, nihil nisi

CONSOLATIONVM

angelicum sonenti meritò & pastoris angelici futurum est decus. Sed, ut ad illud redeamus, unde sumus digressi: (neq; enim hæc ideò dixi: q; uates haberi uelim: qui nullam in me penitus uitæ sanctitatem talē esse cognosco: ut effici uates possim: aut assentari tibi nunc constituerim: ut me, cum illud euenerit, magnum facias: quemadmodum non assentatione, sed carceris egrediēdi studio & uitæ beatioris desiderio, fecisse legimus Ioseph: & latronem eū, qui ad dexteram domini crucifixus fuit: quorū alter pincernæ Pharaonis, cum somnium interpretatus esset: dixit: Tantum memēto mei, cum tibi benè fuerit: & facies mecum misericordiā: ut suggeras Pharaoni: ut educat me de isto carcere: quia furtim sublatus sum de terra Hebræorum: & hic innocens in lacū missus sum. Alter uerò, cum criminis sociū obiurgasset: Domine, inquit, memento mei, cum ueneris in regnū tuum) Non, inquam, hæc ideò dixi: ut me, cum illud euenerit, magnificias (neq; enim scio, tādī uicturum esse me: & seu honores, siue diuitias intuear: plus habeo, q; mihi necesse sit: plus etiam, q; merear: homo inutilis: & nulli bonæ rei, nedum Episcopatui gerendo, idoneus) sed ut ostenderem, Angelorū te ueluti peculiarem quandam societatem diuino munere consecutum: uitam quoq; debere in terris, angelicam ducere: & iis uti uerbis, quibus optimus, & sanctissimus

sanctissimus quisq;, si alicuius e suis desiderio teneretur, uti salua innocentia posset.

Ioannē, cū optimo loco, suū esse opus agnoscat: tū ex eo emolumētī plurimū cōsecuturus sit, cū apud eū, qui nūc est maximus, beneficiū collocauerit: cū p̄ ea re gratiā accepit: accipiat, & accepturū se speret, letari debere. CAP VI

T ad illud igit̄ redeamus, unde sumus digressi: uides, operi tuo bene esse: & cū ea uniuscuiusq; conditio sit: ut suū opus, & si nulla sibi in re, usui aut tūc est, aut postea futurū est: amet: gaudere te ob hoc ipsam oportere, etiā si nihil ab eo aut nunc cōsequeris, aut postea cōsecuturus esses boni: cū uerò (sicut paulò antè monstrauimus) ex eo & nunc assequaris: & assecuturus sis postea, emolumētū p̄ grāde: multò magis duplicatis. n. letitiæ causis, duplicari quoq; letitiā necesse est. Gāude igitur, & quòd operi tuo bene est, & q̄ p̄ ipsum tibi est optimè. Atq; cū beneficiū dare, honorificū sit: & quæ sunt honorifica, letitiā afferāt: letare: q̄ ei beneficiū dederis, cui in p̄ntia qdē ultrā dare non possis: ne laboriosum nimis existat: si semp̄ alicui sit dandū: accipere autē possis: ne te fortè, si nihil unq; accipiēdū sit, dedisse poeniteat: & quotidie accipis: ne immemorē iudices, aut ingrātū, cui dedisti: & facti qdē memoriā piutūdā habes: quod summopere delectabile est: futuri uerò

spem, cuius & præterita, & p̄ntia, ut certò certior sit, ueluti cautionē præbēt. Si enim magni alicui & potētī uiro beneficiū dedisse, honorificū est: q̄ magnis date nisi maiores nō possunt: & maiore esse, utiq̄ comēndū nō est: maiores autē ea saltē in re ii sunt, qui aliqd̄ possunt, qđ magnus ille non p̄t: q̄tō illud honorificētius est: illi dedisse, quē scias maximū esse? Et si quō maior est, cui beneficiū dedimus: hoc maiora nos recepturos speramus: q̄tū esse tibi nūc spei debet: qui maximo dedisse te beneficiū noueris? Laborem, ut ei benefaceres, olim tu multū subisti: atq̄ ideo, illū diligis magis. Quæ enim cū labore fiunt: diliguntur magis. Laborē ipse olim, ut tibi q̄tā gr̄a posset gratiā referret, subiit. Sed cū nec earū tu rerū indigeres, quas poterat ipse præstare: nec quantū tu indigebas rerū, eas posset ipse præstare: habere, atq̄ agere gr̄as poterat: referre autē prorsus nō poterat. Nunc iā, mutatis in melius oībus, & referre tibi gratiā p̄t, & p̄t sine labore. Resciscit enim a laboribus suis: ut, cū tu perinde indigeas, atq̄ tūc indigebas, cū apud te foret: ipse uerò plus possit, q̄ eo tpe poterat: & gratiā beneficiis tuis referat, quia p̄t: & cumulatissimā referat: q̄a p̄t sine labore: & obligatus adhuc, semper remaneat: quia quantācūq̄ tibi referat gratiā: etsi ea tuis in illū beneficiis facile maior sit: par tñ iis, quæ abs te profecta sunt, in hoc esse nō potest:

quòd tibi ipse sine labore usui est: tu illi cū labore fuisti. Eas nunc, si lubet: ac uideas: utrū talis tibi cū ullo mortaliū conditio esse possit: quā tuā dolere uicē non desinis: quasi magnā aliquid iacturā feceris: qui lucrū potius ingens fecerit. Ceteri, in quos benefici sumus: aut referre gratiā nobis non possunt: aut minorē referūt: aut, si parē retulerint: obligati ultrā non sunt: sin maiorē: nos insup obligatos tenent: quod subtriste est. Seruitutē enim sapit: sicut scriptū est. Qui mutuū accipit: seruus est foenerantis. qd rectē intelligi, etiā cūm restitutū est mutuū, potest. Vnde Apłs in epistola ad Romanos, Nemini, inquit, quicq̄ debeatis: nisi ut inuicē diligatis. Vult quippe, liberos esse: ut Deo seruire securius queant: & idē ait. Reddite oibus debita: cui tributū, tributū: cui uestigal, uestigal: cui timorē, timorē: cui honorē, honorē. Tibi autē cū Victore tuo alia prorsus conditio est. Referre enim gratiā potest: & maiorem potest: & dissoluere debitum tamen nō potest: etiam si super retulerit.

Quapropter, cūm & debitore saluū uideas: & acceptorū beneficiorū esse memorē scias: & opus tuum optimo atq; honorificentissimo loco positum cernas: & facti memoriā, futuri autem spem certissimā habeas: præsentis uerò laborem habiturus ultrā non sis: & quem cum labore extollens, diligebas magis, ab eo te nūc

CONSOLATIONVM

magis diligere credas: alterā doloris tui causam, quam ad te pertinere docuimus: cū ne ipsam quidem iustam esse intelligas: deponas licet: atq; in lætitiā uertas. Nihil enim tibi Victoris tui mors non optimū attulit: siue illum spectes, siue te. Inuit, quod ut & nos ire aliquādo possumus, in tota uita nobis laborandum est. Requiescit a laboribus suis: & tibi, ut laborem, in quo nunc es, leuius feras, auxilio est. Opera sua secum habet: & illis te apud Deum deorum & dominorū dominum adiuuat. Pace fruitur: & tibi, ut ex hostibus tuis uictor euadas, auxiliares precum copias mittit. Videt quæ uisu pulcherrima, sed amantibus pulchriora existunt: & tibi, ut ascendere ad uidendum possis, porrigit manum. Bonarum artium scientiam assecutus est: & te, ut assequaris, inuitat. Gloriā summam & ueram adeptus est: & eam (si aliud nō possit) tecum partiri uult. Præteritorum etiam malorum memoria oblectatur: & tibi, ut præsentia quæ minimè sentias, comprecatur. Beatus est: & esse te identidē cupit: cui semper omnes homines debere se nouit.

FINIS

EIVSDEM PETRI BARROCIĀ AD
 Petrum Fuscarū Patritiū Venetiā S. Ro.
 Ecclesiæ presbyterū Cardinalē sancti, Ni-
 colai inter imagines libellus in morte
 Ludouici Fuscarī fr̄is cōsolatorius.

VANTO mihi, bonis q̄ oī-
 bus mœrori fuerit, Ludouici fr̄-
 tris, quē pauldantē, sanū atq̄ inco-
 lumem cā dimississem, se hęc vitā
 finisse audiuimus: mors inspera-
 ra, dictū facile nō est. Etenim ea erat probitate
 atq̄ prudētia: ea in te, ac patriā pietate: ut (quæ
 duo apud me, summo in pretio sunt) te, urbēq̄
 nostrā, tantā ob eius mortē molestiā accepisse
 existimē: quātā ob alterius, qui sup̄ioribus an-
 nis obierit, senatoris ferme nullius. Prætermi-
 to domesticas causas, luctumq̄ familiarem: ut
 suos, ac fratris, q̄ ante mortuus est, filios orpha-
 nos: ut uxorē, scēminā pudicissimā, viduam: ut
 gentē Fuscarā uirō præstātissimo orbatā reli-
 querit. Sunt ista quidē ingētia, & quæ tollerari
 uix possint: sed nō cōia. Illud me, oībus cōmu-
 ne cōturbat: q̄ patriā nostrā, cuius unicuiq̄ no-
 strū prima, post Deū, cura eē debet: ciue omnīū
 iudicio facile summo, & te, quē ob singulares
 uirtutes nō ei tātū, sed orbi quoq̄ uniuerso nā-
 tū uidemus: fratre charissimo, ac rerū tuarū stu-
 diosissimo, priuatū intelligo. Quod si nō ceteros
 quoq̄ oēs cōturbat: fateantur necesse est,

quicquid illi sunt: se aut istud non sentire, ut lapides: aut bonum commune non curare, ut bestias. Nam eius, qui die obiit, causa tantum abest ut ulli bono dolendum esse putet: ut letandum, gratulandumque esse confirmem. Aliqua frustra didicissemus: pretio sanne esse in conspectu domini mortem sanctorum eius. Sine causa legissemus: Beatos mortuos, qui in domino exoriantur. Incassum audissemus: Non habere hic nos manentem civitatem: sed futuram inquirere. Itaque quod mihi potissime agendum sit, prius ignoro. Consolerne: quod virum praestantissimum, senatorem clarissimum, fratrem charissimum amisisti? An gratulaberis, cum tu quoque coarctaris, et duobus desiderium habes: ac dissolui quidem, et esse cum Christo, multo melius indices: permanere autem in carne necessarium videas, propter nos: quem virum, cum domo egredereris, pro te aliquando mittere consueveras: cum nunc in coelum, ubi tua cum Apostolo conversatio est, secuturus praemiseris? Et quidem consolari (si tibi modo qui rebus adversis induratus, alios et consolari potes, consolatione ulla est opus) temerarium, aut certe supuacaneum, mihi videor esse: utpote qui nihil afferre possim, quod ipse non antea millies audiueris. Non consolari autem, a mea in te pietate, atque observantia, qua te inter omnes, et supra omnes homines color alienum esse intelligo. Gratulari vero, quod fratrem amisseris, vereor: ne mihi aliquando dicatur. Musica in luctu, importuna narratio: Non gratulari autem, quod vir optimus opti-

me a Deo sit consecutus, timeo: ne invidi, aut
maleuoli crimen incurra. Vincit tñ hãc impel
lentiũ, ac retrahentiũ rationũ pugnã piã impu
dentia, & officiosa pietatis erga te meã temer
ritas: mauult q̃ arrogantia, ac loquacitatis q̃
negligentia, aut obliuionis, culpam subire.

Consolabor igitur te, si potero: hõ, hoient:
filius patrẽ: ep̃s Cardinalẽ. Et cũ multa mihi se
ingerant, quã dici hac in re oportet: est ab
his initiũ sumã, quã tẽporum nostrorũ magis
propria sunt, aduersã ualitudinis, bellorũ, ut
riorũq; turbibus. Vides totã morbis abunda
re Italiã: & urbẽ in primis nostrã eo pestilentiã
terrore trienio ante, cõcussam: ut nõ plebei tã
tũ hoies, qbus aliquis fugiẽdi modus fuit: sed
optimi quiq; senatorũ in sũmo reip. discrimi
ne, uelut insequẽtẽ hostẽ fugiẽtes, nõ nisi edi
cto, atq; a Deo multã indictione, reuocari po
tuerint. Brixieses autẽ morbo acerrimo, & me
dicis necdũ cognito, totã penẽ ciuitatẽ exhau
sisse. Florẽtinos, præter ciuiles discordias, peste
quoq; ferme ad internitionẽ cõsumptos. Ro
mã morbo cõtinuo agitã, uix unq; fuisse inco
lumẽ. Quid febres referã? Quid capitis: & to
tius corporis, dolores? Quid fluxus uentris, &
periculosissimas dysenterias? Quid quos ego
paucis ante mẽsibus expertus sum, ætus acer
rimos? Qui ne media qdẽ hyeme aquã frigi
dissimẽ, cõtinuo potu, & cucumerũ, quos angu

CONSOLATIONVM

rias uocant, frequētissimo usu, & stragūli abiectione, & longissima inedia, & uini abstinētia, poterant coherceri: & (nisi q̄ dñs adiuuit me) paulo minus ad interitū p̄duxissent. Tu quoq̄, qui summa semp̄ omniū noxiarū rerū abstinētia fuisti: cum a me primū Patauji salutatus es: sub mento ulcus habuisti: & inuolutū multis diebus uitta collum gessisti. Et hic, cuius nunc mortē dolemus, frater tuus, cū tecū pariter equantes dimidiatos ferē utrisq̄ muros circuissemus: atq̄ in amphitheatrū, p̄ posticū deuenissemus: in porticus pauimento sanus atq̄ incolu-mis cecidit: & aliquantisper p̄æ dolore sedere coactus est: quē cū abs te interrogaretur: nunquid male haberet? uidimus multi, dolorē dissimulare: ne tibi, quē p̄pter se dolere uidebat: mœrori foret. Hāc rē circūstatiū qdā futuri mali p̄æsagiū arbitrati sunt: ego, fraternæ charitatis experimētū: q̄ esset in dolore suo, qui mœrorē potius alienū curaret: & ne alteri mœrori foret, nō dolere se affirmaret. Nō multis mihi rationibus utendū est, ut ægrotationū plena eē t̄pa nostra cōfirmem: te ipsum testē adhibeo: qui in amphitheatrū proficiscens, cū pro tua in oēs hoies humanitate, te, q̄ nobiscum esse non posses, (q̄q̄ id minime, ab nostrū quoq̄ posceretur) excusares: dicebas uenisse illuc pudicissimas fœminas, sorores tuas, oēs uiduas, cū quibus (nam postridie discessuræ erāt) prandre te

oporteret: quibus uerbis & maritorū, qui uita defuncti essent, infirmitatē cōfessus es: & Apostolici p̄cepti, quo uiduas, quæ uere uiduæ sunt, honorādas monet, obseruationē p̄fessus. Itaq; qui ualitudinis aduersæ tū p̄teritę memoriā, tū futuræ periculū deuittauit: hūc nō tā mortuū dici oportere existimo, q̄ bene beatęq; uiuētē. Bellorū autē qualis per Deū immortalē, in toto orbe tumultus fuit: Quæ Gallorū, ac Germanorū cædes: Quātus Florētinae seditionis metus: q̄ grauis Rhodiorū oppugnatio: Expugnatio Hydrūti: Agrorū ad Gargani usq; mōtis radices fertilissimorū depopulatio: tēplorū euersio: captiuorū cū uēditio, tū etiā trucidatio: Veniēte (ut ex Angeli fratris, q̄ unius in classe nostra tritemis p̄fectus est, literis accepi) quarta adolescentiū ingenuorū capita quinq; & uiginti autēis nūmis: quāti ne singulę qdē eius regionis mulæ prius distrahebantur: & ne sic quidē inueniebantur emptōres. Accidit, quod Aeneas Syluius Senensis Cardinalis, acerrimo ingenio uir, in dialogo, quē Ioāni sancti angeli Diacono Cardinali inscripsit: Bernardinū uirū sanctissimū cōterraneū suū metuētē introducit: ut, quia, pp̄ iniustitiā regna atq; imperia de gēte in gentē trāfferuntur: Maumethē, Turcarū ducē, uelut alterū Nabuchodonosor, Italia pateretur. Accidit, ut eo quidē ordine, quē idē in Mantuano cōuētū, seu residues Christianorū

CONSOLATIONVM

animos excitans, siue (quod magis credo) cum
 esset summus Pôtifex, & Pius: ut noie, sic re pu
 taretur: Prophetâs, cõtestatus est: Per Carnos,
 inquit, & forû Iulii, terrestribus copiis facilis in
 Italiã Turcis patebit transitus. Hoc nos, cû Fo
 rû Iulii depopulati sunt: nõ aliis modo referenti
 bus audiuimus: sed oculis et nris pspeximus.
 Quo tẽpore, Deus immortalis, quãtus in urbe
 nostra, terror fuit, quãta trepidatio, quãtus senato
 rû, plebis q; totius metus? Nõ est, qui aut sciat,
 aut meminerit, plus aliqñ ab uniuersis fuisse or
 dinibus formidatû. Seqtũr & dicit. Navalis
 exercitus ex Vallona, quam Turcæ possident:
 unius noctis nauigatione Brúdufũ petet. Hoc
 Apuli & sensere, & sentiũt: cû Hydruntũ urbẽ
 uicinã Brundusio, primo impetu oppugnata,
 expugnataq; uideãt: & ne magna quidẽ nauũ
 multitudine intercluso Turcis mari, magnis
 militũ copiis obfessa oppugnataq; urbe, cõmo
 tis etiã ob Maumethis mortẽ, & fratrũ inter se
 de summa Imperii cõtendentiũ bellũ totius re
 gni fundamẽtis, uel expugnare, uel in deditio
 nẽ accipere, uel certe, ut Italia excedãt, cõpelle
 re, toto anno potuerint. Vrinã, inquit, mēda
 ces & falsi prophete sumus in hac parte: sed cre
 dite nos foliũ recitare sibyllæ. Venient, ueniẽt
 Turcæ: nisi obuiã imus: & auferent nobis locũ,
 & gẽtẽ. Quid potuit uel ab illo manifestius di
 ci, uel a nobis probari uerius, & ex iis, quæ fa

Ita iā sunt, in futurū certius formidari? Tu fra-
 trē mortuū quereris; & ruinæ cū pñti, tū in pri-
 mis futuræ subtractus fuit: ut iā ista nō timere
 ei liberū sit. Non est ulterius cur clamer: ut opti-
 mus ille diuinæ legis propugnator Matathias
 in Machabæorū libris clamasse legitur. Ve
 mihi: ut quid natus sum uidere cōtritionē po-
 puli mei, & cōtritionē ciuitatis sanctæ, & sedere
 illic, cū datur in manibus inimicorū: sancta in
 manu extraneorū facta sunt. Tēplum eius, sicut
 homo, ignobilis: uasa gloriæ eius captiua ab-
 ducta sunt: trucidati sunt senes eius in plateis
 & iuuenes eius ceciderūt in gladio inimicorū.
 ois cōpositio eius ablata est: quæ erat libera, fa-
 cta est ancilla: & ecce sancta nostra, & pulchri-
 tudo nostra, & claritas nostra, desolata est: &
 coinquinauerūt eā gētes. Quo ergo nobis ad-
 huc uiuere? Nō est cur laudet magis mortuos,
 q̄ uiuētes. Non, cur montibus dicat: Cadite sup
 nos: & collibus operite nos. Omnibus iā supe-
 ratis, & uictis, liber, atq; securus, etiā si mundus
 suat, nihil timet: tutus est: & ad nullius (sicut
 scriptum est) pauebit occursum. Adde, q̄ uitis
 undequaq; uelut diabolo de abyssi profundo
 ad nos uenire pmissio, scaturiētibus, & in subli-
 me erectis, subtractus fuit: quæ & si bene mora-
 tū peruertere ingeniū nō ualebant: cōturbabāt
 tñ (ni fallor) animum innocentē, & audire talia
 nō cōsuetū. perpetrabātur, atq; utinā etiā nunc

CONSOLATIONVM

non perpetentur, scelera multa, grādia, inaudi-
 ta: quæ ne audiret, persæpe furdus esse uoluis-
 set: cæcus: ne uideret: ne aliquo alio modo sen-
 taret: etiã mortuus. qñ enim maior aut delin-
 quentiũ numerus, aut delictorũ multitudo fuit.
 Quando numerosior nõ impunitas modo, sed
 merces quoq; peccatiũ extitit? Erat prius, quos
 grauis ignominia, aut poenæ metus peccare
 prohiberet. Successere, quibus ignominia qui-
 dẽ sed leuis, ac deliramento similis, poena autẽ
 nulla, quo minus quicq; libitũ foret, efficerẽt,
 uetuit. Hos qui secuti sunt: gloriã sibi ex deli-
 ctis, atq; mercedẽ exposcunt. sicut scriptũ est. In
 rebus pessimis gloriantur. Et rursus. Laudatur
 peccator in desiderijs animæ suæ. quippe, cum
 in profundũ malorũ uenerint peccatores: oẽs
 cõtenuunt: Nec curare putant Superũ mortalia
 quẽq;. Existimantes (ut inquit ille) eũ, qui semel
 uerecundia fines egressus est: bene ac gnauiter
 impudentẽ esse oportere. Sic uendi cepta sunt
 omnia: & summis criminibus præmia summa
 proponi. Non gulæ, non libidini modus ullus
 esse: Auaritia crescere: & pecunia uirtutibus an-
 teponi: Pessundari leges: Vẽdi quæ pretio esti-
 mari nõ possunt. Superbia eorũ, qui Deũ ode-
 rũt, ascẽdere: Ira atq; inuidia charitatẽ, & patiẽ-
 tiã profligare: Desidia assentationibus, & adu-
 lationibus, delectari: Fides parua, Spes omni-
 no nulla existere. Plus esse tẽporaliũ bonorũ,

scutris, & histrionibus, quibus optimis quibusque sacerdotum, aut episcoporum: & hoc, quod pessimum omnium duco: ab religiosis, & nostri ordinis hominibus coqui, & stabularii, qui ne orate quidem pro Ecclesiae instituto sciatur, ecclesiarum fructibus, qui ob diuinum officium tribui deberent, abundare: egere antistites: & uicatim praedia mendicare: neque id in reliqua Italia solum, sed in urbe quoque Roma: ubi nummulariis publice foenus exercitibus, tum poena nulla, tum fauor est maximus: ubi quotidianarum, aut certe frequentium uenationum usque adeo nostri ordinis quidam studiosi sunt: ut inueniatur qui ducenas quotidie panis libras, quibus centeni pasci pauperes possent: canibus pascedis appendat: & cum dominus in Euangelio moneat: Non esse bonum sumere panem filiorum: & mittere canibus: iam peruersis uerbis, quam & peruersa sententia est: dicat. Non est bonum sumere panem canum: & mittere filiis. Fastus uero & omnis generis pompas non dico: ambitiosas, & assentationum plenas salutaciones, atque in his uerba minime ad legem domini, in qua die ac nocte meditari debemus: pertinencia praetermitto. Diuinae legis, cum studium nullum: tum ignorantiam incredibilem taceo: cum tamen scriptum sit. Labia sacerdotis, custodiunt scientiam: & legem requirunt ex ore eius. Angelus enim domini exercitus est. Negociorum secularium, quibus (si Apostolo credimus) nemo Deo militans implicari de-

bet: diligētīā pratero. Omnia uno hoc cōclu-
 di modo possunt. Omnes declinasse: inutiles
 factos esse: Non esse, qui faciat bonū: non esse
 usq; ad unū, ut iā parū detrimēti sit, si intris Pō-
 nificii libri una oēs litura deleātur. sic parua est
 legū reuerētias: sic exiguus Dei timor: sic prona
 & facilis in omne malū cōsuetudo. Fecere iam
 pessimi multi, ut optimi cēseantur qui medio-
 criter mali sunt. Voluit his rebus pro sua probi-
 tate atq; sapiētia Sixtus Pōtifex maximus mo-
 dum imponi: & ex oī Cardinaliū coetu sum-
 mos aliquot omnīū iudicio uiros delegit: qui
 bus negociū demandauit. fecere illi quod ius-
 sum fuerat: Sed nihil profecere. Vicit enim (ut
 saepe antea) maior pars meliorem. Vrbis tota, si
 ædificia, & uias inspicias: multo nūc pulchrior
 ē q̄ mltis iā annis fuerit. Sin mores & uitia: tur-
 piot. Memini quo primū die Turcatū in Ita-
 liā trāsitus Romæ nunciatus est: me inter equi-
 tandū. (Nam a' Pontifice accersiti eratis) a' Ioā-
 ne sancti Marcelli presbytero Cardinali, cui par-
 tim ob consanguinitatē, partim ob summa in
 me domūq; meā, beneficia plurimū debeo: in-
 terrogatū, quid nā ea mihi de re uideretur? rñ-
 disse: Recte: cūq; ille, uel leuitatē, uel malignita-
 tē in me arguere iā inciperet: quasi de Christia-
 norū & Romanę in primis Ecclesię ruina, gau-
 derem: addidisse: Eos ad perficiēda ea uenisse,
 quæ etiā iubēte Pōtifice ab iis, quos ante dixi,

Cardinalibus perfici non potuerāt. Neq; enim
 aliter intelligere possum illud, quod in Deute-
 ronomio protestatur Deus. Ipsi me prouo-
 cauerūt in eo, qui non erat Deus: & iritauerunt
 in uanitatibus suis: & ego prouocabo eos in
 eo, qui non est populus: & in gente stulta irrita-
 bo illos. Aut illud, quod in psalmo testificatur,
 dicēs. Si populus meus audisset me: Israel si in
 uis meis ambulasset: pro nihilo forsitan inimi-
 cos eorum humiliassem: & super tribulātes eos
 misissem manum meā. Ac melius, & utilius eē
 existimo, perire cum uitis, q̄ cum eis uiuere, ac
 bene habere. Hęc igitur, & quę prætermisi, plu-
 ra multo atq; maiora, si quātum fratri tuo uiro
 optimo molesta fuerint, aliunde scire non po-
 tes: ad te redi: & q̄tum tibi molesta sint, cogita:
 scies q̄, quo malo fuerit liberatus: qui nequid
 tale uideret: Procubuit moriens: & humum se-
 mel ore momordit: Et tunc desines plorare, ut
 mortuum: cui, si tēporum ratio habeatur: non
 ēreptā uitam, sed mortē donatā esse intelliges:
 desines putare amissum, qui præmissus est: desi-
 nes lugere ut perditum, qui non pœnæ aliqd
 subiit: sed naturæ debitum soluit: & qua cōdi-
 tione in uitam intrauit: ea & exiuit: qui quod
 præcario semel acceperat, reddidit: qui post lō-
 gam peregrinationē in patriā sospes peruenit
 q̄ nec primus fuit, nec futurus est ultimus: qui
 non mortuus est: sed dormit. Dormit, inquā,

CONSOLATIONVM

quomodo amicus Christi Lazarus dormiebat. Vigilauerat enim diu partim patriæ, partim tibi, partim etiã filiis. Nunc iã æquum est ut aliis uigilãtibz ipse uicissim dormiat: in supremo iudicii die tuba Dei cum bonis oĩbz excitandus. Si fratrem te aliquĩ memineras: memento & uirum: nec uirum modò, sed bonũ uirũ. Egrotationes, & bella, a quibus liberatus fuit, fugere omniũ hoĩum est: uitia uerò, tãtũ hoĩum bonorum. Itaq; qui (sicut fratrem tuum decebat) nõ homo tantũ, sed bonus, & homo fuit: uel ob hæc sola morti occurrere debuit: nedum ueniẽtem æquo animo præstolari. Cõsolatus hæc tẽns sum, homo hoĩem, & primũ quidẽ, qd distuli consolari: de industria feci: ut ne prius uulnus cõfricãre, q̃ super ductum ulcus uiderẽt: exẽplo eorum, quos, ad Iob consolãdum cũ uenissent: sedisse cum eo in terra septẽ diebus, & septẽ noctibus legimus: & nihil ei interim locutos. uidebãt enim, dolorẽ esse uehementẽ. qd uerò deinde, ad nostri tps egrotationes, bella, & uitia animũ applicare coẽgi: feci: ut homini homo mederer: quẽ sæpẽ & alienæ mortis cõspecta atrocitas, & uicinum incẽdium, & cerniciã iam qd periculũ immines, sui luctus obliuisci facit. Indignatio autẽ, qualis te aduersũ scelera, & scelcrũ authores accedit: Sicut & illum, qui ait: Non'ne, qui oderũt te, dñe, oderãt: & sup inimicos tuos, tabescebãt: in aliũ prorsũ affectum

affectum deducit. Nunc iam, quid filius patri
 dicā, aduerte. Si nō fratris uitā defuncti causam
 doles: q̄ periculis subtractū, quietē uitā agere
 credas: superest ut filiorū, aut familiæ, aut tuam
 ipsius, aut postremò etiā patrię, causam doleas.
 His si luctu profici quicq̄ pōt: non nego, quin
 oēs pariter lugeamus: & qcq̄ ubiq̄ lachryma-
 rum est, unum effundamus in locum. Lugeant
 illi: quia patre optimo orbatī sunt: Fleat fami-
 lia: quia præstātissimū uitum amisit: Plores tu:
 quia fratrem charissimū, & rerum tuarū studiosis-
 simum perdidisti: Lachrymetur ciuitas uniuersa:
 quia senatorē totius orbis cōsensu nobilissimū
 extulit. Mœreā ego: quia tuā, & patrię ia-
 cturam magnā feci. Tristetur totus orbis: cui tu
 natus cū sis: ob fratris mortē, uacare non po-
 tes. q̄ si lachrymis & nihil proficitur: & his præ-
 terea oibus uehemēter nocetur: quid causæ est,
 ut mœrore cōfectus, malum malo malis adii-
 cere: q̄, cōsolatione recepta, lachrymis tēpera-
 re: & iis te oibus seruare incolumem: quorū ui-
 cissitudinē doles? Filii primū omniū patrimo-
 nio amplo sunt: ualetudine integra: ætate, quæ
 nec gerulæ, nec nutricis indigeat: indole præ-
 stanti: doctrina, q̄tum ætas patitur, suprā q̄ me-
 diocri, qui cū te intuentur: (intuentur autē &
 oculis sæpè, & cogitatione sapissimè) parētum
 puto desiderio non mouentur. Quibus tu, ut ni-
 uis parētibus, sic etiā mortuis, oia es: tutor, cu-

301 CONSOLATIONVM

itor, procurator, præceptor, pater. Nihil eis, te-
 stituo atq; incolumi, pöt deesse. Hos quoties in-
 uenis: orate te credas, uti ualetudinis tādē tuæ,
 ex qua salus quoq; sua dependet: curā habeas:
 nec molestē feras: q; pro duobus parētibus, am-
 bobus mortalibus, alterū iam habeāt immorta-
 lem, gaudentē in coelo, & suorū, quos hand du-
 bium, ibi plures inuenit, q̄ hic perdidit, consan-
 guineorū aspectu, alloquio, cōsuetudine pfruē-
 tem. At uerò familia, quæ sex & triginta annis
 in urbe nostra, patruo tuo Fracisco Fuscaro, ni-
 ro oī laudis genere cumulatifimo, Duce, cum
 magno reip. incremento, & gloria maiore, pri-
 matū tenuit: ac multo tpe, Marco patre, templi
 diui Marci, cuius tu primicerius eras, procura-
 tore, proximum primo magistratū gessit: & se-
 quenti seculo in fratribus, & patruelis filio Ni-
 colao decē uiratū, & cōplures alios magistra-
 tus, honorificē administrauit: ab aliis uerò sese
 honorificētius abdicauit: nunc q; in te pontifi-
 cem Patavinū, ac eum, qui apud nostri ordinis
 uiros supremo proximus magistratus habet:
Cardinalē gerit: Familia in quā tua, quæ oībus
 his, & multo pluribus ornamentis insignis est:
 nihil sibi ad summā gloriā putas deesse: nisi ut,
 quō pater tuus supremo proximū, patruus su-
 premū, in urbe nostra magistratū gessit: sic pa-
 tris, & patru in te unum dignitate collecta, &
 aucta, Tu, qui supremo proximū in pntia ma-

gistratum gerens: patrē imitaris, & superas: sum-
 premum etiā totius orbis cōsensu magistratū
 adeptus, patrui uirtutē referas, & excellas. Id ue-
 rō quoniā nullo pacto, nisi a uino, atq; incolumi,
 effici potest: orat: ut quē sua causa suscepisti
 dolorē abs te profus amoueas: & uitæ primū,
 deinde etiā bonæ ualetudini studeas: quorum
 alterum dolore minui certū est: alterum uerō
 etiā perdi. Quamobrē, si qua tibi familię tuę cu-
 ra est: ut certē summa est: tui curā ne in ultimis
 habes: & tantisper ei benè fore credas, dum ui-
 ues, atq; incolumis fueris. Hoc enim si caruerit:
 labare incipiet: sin etiam illo: protinus corruet.
 Porro, si tuā ipsius causam doles: q̄ aman-
 tissimū, & rerum tuarum studiosiorē multo, q̄
 tu, fratrem amiseris: eum in quā fratrem, qui in ser-
 uanda, atq; augenda dignitate tua, neq; labori,
 neq; sumptui ullo pepercerit: qui Cremensem,
 & Brixientem, amplissimas præfecturas, quas
 summo totius senatus consensu fuerat assecu-
 tus: ut ne abs tuis negociis distraheretur, dimi-
 serit: qui, quò ea, quæ ad te pertinet, melius in-
 telligeret: totum etiā fermentissimo sole Pata-
 uinum territoriū perambulauerit: bono sis ani-
 mo uelim. perfectum est, cui insistebatur, opus:
 uoticompos obit: & uoticopotem te reliquit:
 quæ ab aliis aut nullo pacto, aut non ita benè
 geri poterāt, coepit ipse, atq; perfecit: Quæ autē
 per multos, si non fidelius, certē uel honestius

CONSOLATIONVM

ministrari poterant: (neq; enim minimis quibusq; rebus talem tantumq; uirum immisceri oportebat) aliis, ut ne omninò ociosi forent, perficienda dimisit: quibus & studio tuo, & necessariorũ, qui tibi plurimi sunt, diligentia singulari, facile prouidebitur. Es enim (quod sæpè cũ summa admiratione annotaui) domui tuæ (sicut oēs esse episcopos oporteret) benè præpositus: & qui ex rei familiaris cura qualem, quãtãq; Ecclesię Dei curã habiturus esses, facile oĩbus patefeceris. Deniq; si patriæ causa doles: memento: plus illi in te spei esse: q̃ aut in illo nunc erat: aut ullo postea tpe putabatur fore. per te enim, cũ sæpè antea, tum superiore in primis anno, senatus nr̃i maiestas defensa est, adiuta est, aucta est: usque adeò: ut quod potentissimi reges, principes nobilissimi, resp. opulentissimæ, apud summũ Pontificẽ per legatos impetrare nõ potuerunt: solus ipse impetraueris: & cum eo, Senatus noĩe, pacem prius firmaueris, q̃ tractari eã quisq; alius sciret: Pacem dico: an firmissimã beneuolentiã? certè firmissimam beneuolentiã. Neq; enim senatui nostro quis ita unq; fuit infestus: quin summo Põtifici per te nos multò cariores nunc simus: ut ubi abundauit iniquitas: ibi superabundasse gratiã experiamur. O mutatio dexteræ excelsi! O incõprehensibile iudiciũ Dei! Quod in Thuscia aduersus Florẽtinos gerebatur bellum: Pontifice de

iis, qui in Christos dñi sacrilegas iniecerat manus, supplicium sumere cupiente, aliis, & quidē potentissimis, q̄ iuste necatos dicerēt illos, defendentibus, cōfectum erat. Patere iam, uellent nolent, uicta pertinacia, impii cogebantur: qui uictis aliqñ auxilio fuissent: suis rebus timere incipiēbāt. Et ecce partim eorum, qui secundā fortunā suā ferre nō possent, nimia cōfidentia: partim tua, qui semp̄ t̄p̄is perq̄ optimā rationē habes, solertia singulari, uersa in reip. nostrę cōmodum, atq; ornamentum sunt omnia. qui amicissimi erāt: inimici effecti sunt: qui contra inimici, aut certē non amici: amicissimi, & cōiunctissimi. Qua ex te non ego tantū, sed alii quoq; plurimī coniecturā facimus: quid per te urbi nostrę emolumēti foret: si in eius locum subrogareris, quem ita nobis amicum fecisti. Hoc autem ut cupiunt ferme! oēs: ita & aliqñ futurū cōfidunt. Propterea summis te precibus obnixē orātr̄: uti patrię tuę causa, quam semper cōseruare, adiuuare, augere cupisti: luctum deponas: des'q; operā: ut q̄ diutissimē ualeas: ne, cum amiserimus ciuem: patrem quoq; patrię, pariter amittamus: & dolorem supra dolorem habeamus. Patrię causa dolere, & suo plus sciētem dolore obesse, q̄ illud obfuit, p̄pter quod dolebamus: planē patriā odisse est. Quod si de te suspicari sanę mentis nemo potest: reliquū est: ut, qñ tuo dolore, patriā dolere intelligis:

Incipis a ratione dolorem deponas, quia dolendum tibi esse, censebas. . . Audisti quid patri filius cōsolationis attulerit. Audi nunc iā: quid Cardinali dicat episcopus, immò quid episcopus episcopo proferat. Alia enim mihi nunc, & quidē longē diuersa ratione, curāda hęc infirmitas est: palpāda q̄ sunt duris vulnera: ne latente intrinsecus sanie, cutem iterū incidendā superduci permittā: aut plagā (quod misericordes aiunt medicos facere) sinam putrescere. Et primū quidē scire ex te cupio: hunc, quem tantopere luges, fratrem, quis tibi dedit, ut dicere tuum posses? Non ne Deus? Qua cōditione dedit? Non ne p̄carior? Quis rursus abstulit? Non ne qui & dedit? Cur igitur potius queteris ablatam tibi rem, non tuā, sed cōcessam p̄carior ab eo, cuius erat: quod ingrati faciunt, atq; iniusti: q̄ gratias agis: q̄ tantisper eius tibi usum p̄miserit, dum fuit necesse: quod gratorū est, atq; iustorū. Præterea uelim mihi respōdeas: qui diuino quotidie studiosissime infernis officios uolūtate Dei factum putas, ut diem obierit: an nō? Non ne uoluntate Dei legisti certe dicētē. Ego occidā: & ego uiuere faciā. Et iterū. Dñs mortificat: & uiuificat: deducit ad inferos: & reducit. Non ne rursus inter orandum quotidie uerbis his uteris, quibus in Euangelio, nos uti debere, Dñs docet: Fiat uolūtas tua, sicut in celo & in terra? Certe uteris: aliter enim Deū pro

Ecclesiam instituto laudare non potes. Cum igitur voluntate Dei, factum hoc putess: & abs te ut ita fieret, tandiu oratum sit, donec exoratum est: cur impetrasse te doles: quod ut impetrares, orabast? Apostolus in prima ad Thessalonicenses epistola de resurrectione mortuorum scriptus, Nolimus, inquit, vos ignorare fratres de dormientibus: ut non contristemini, sicut & ceteri, qui spem non habent. Quibus verbis, quo aequiore animo eorum, qui naturae debitum persoluisent, tollerarem absentias: primum omnium dormientes appellat, non mortuos: quippe quos, in supremi die iudicii excitaturus est Angelus: deinde qui spem habent: eos non debere contristari, affirmat. Et tu, qui quotidie cum Propheta decantas: Mihi autem adherere Deo, bonum est: ponere in domino Deo spem meam: qui cum eodem propheta populum adhortaris, & dicis: Sperate in eo omnis congregatio populi: effundite coram illo corda uestra: Deus adiutor noster in aeternum: qui cum eo ipso Propheta ad eum te uertis: & ais: In umbra alarum tuarum sperabo, donec transeat iniquitas: contristaberis, sicut & ceteri, qui spem non habent: Nunquid iam oblitus es, quod in Leuitico tam frequenter, tam studiose legisti: ubi per Moysen dominus ait: Pontifex, id est sacerdos, Maximus inter fratres suos, super cuius caput fufum est

CONSOLATIONVM

unctionis oleum: & cuius manus in sacerdotio
 consecrate sunt: uestitusque est sanctis uestibus
 caput suum non discoperiet: uestimenta non
 scindet: & ad omnem mortuum non ingredie-
 tur, omnino: super patre quoque suo, & matre
 non contaminabitur: nec egredietur de sanctis:
 ne polluat sanctuarium domini: quia oleum
 sanctae unctionis Dei sui super eum est. Aut,
 quod in eodem Levitico Aaron, cum Mosi, &
 hircum, qui oblatus fuerat pro peccato, repe-
 risset exustum, irascenti, sese, ac superstitis ab
 incendio filios excusaret: respondit: Oblata est,
 inquit, hodie uictima pro peccato, & holocau-
 stum coram domino: mihi autem accidit, quod
 uides: quomodo potui comedere eum: aut pla-
 cere domino in ceremoniis mente lugubri?
 Quod si neque oblitus es: (ut certe oblitus non
 es) & mente lugubri, etiam si patrem, aut ma-
 trem, extulisses, placere domino in ceremoniis
 non posse te, nosti: aut lugubrem hanc men-
 tem deponas oportet: aut domino in cerimo-
 niis placere non censes. Si uero quicquid agis,
 loqueris, cogitas: ad id ueluti signum aliquod
 refers: ut domino ceremoniis places: superest
 ut lugubrem hanc mentem deponas: & uolun-
 tati Dei tuam quoque uoluntatem accommodes.
 Subiectus Deo esse non uult, qui quod Deus
 fecit, mallet infectum: nec cum Propheta dice-
 re. Deo subiecta erit anima mea: ab ipso enim

salutate meum. nam & ipse Deus meus, & salutatis meus: Susceptor meus: non mouebo amplius. Mouetur quippe: & locum suum dimittit: contra quod in Ecclesiaste scriptum est. Si spiritus potestatem habentis ascenderit super te: locum tuum ne dimiseris: quia curatio facit cessare peccata maxima. Solent homines rebus interdum secundis multo magis inebriari, quam gulæ dediti plurimo ac meracissimo uino. Vnde in prouerbiis Salomon, Duo, inquit, rogauit te, ne deneges mihi antequam moriar. Mendicitatem, & diuitias ne dederis mihi: tribue tantum uictui meo necessaria: ne forte factiatus illiciar ad negandum: & dicam. Quis est dominus: aut egestate compulsus furer: & perire nomen Dei mei. Hunc interim esse spiritum potestatem habentis arbitremur. Assensus est summo Pontificis maximi, & omnium Cardinalium studio, nec minor Senatus consensu Patauinae urbis pontificatum amplissimum, ditissimum, honoratissimum. Conuenerunt illuc, ex finitimis urbibus episcopi: teque (uti par erat) officiosissime salutauerunt. Tum ciuitatis, sacerdotum, theologorum, iuris consultorum, Philosophorum tam docentium quam discipulorum conuentus habitus: qui elegantissimis orationibus laudarent, gratularentur: se suaque studia commendarent. Hoc esse dixerim: ascenderit super te. Eo tempore: si locum tuum non

CONSOLATIONVM

dimisisti: certe uel ægre retinuisti. Non passus
 autem diutius periclitari te Deus, quod tibi in
 rebus humanis charissimum esse sciebat: de me
 dio sustulit: & hâc, quo tutius locum tuum ser-
 uares, huius uelut aquam calamitatis rerum se-
 cundarum uino immiscuit: ut tibi iam absq[ue]
 periculo posset. Fidelis enim est (ut inquit Apo-
 stolus) & non permittit nos tentari super id,
 quod possumus. Ita curatione cessare fecit pec-
 cata maxima, quæ aut iam erant, aut esse festi-
 nabant. Curantur quippe, & qui ægrotant: &
 qui ut ægrotent, in periculo sunt: & cessant nõ
 ea solum, quæ coeperant: sed ea etiam, quæ ad-
 uentabãt. Quid autem maius, q̄ extolli: & qua-
 si aliquid ipse habeas, quod non acceperis, glo-
 riarĩ? Potes igitur cum Propheta dicere. Pau-
 per ego sum: & in laboribus a iuuentute mea.
 Exaltatus autem humiliatus sum, & conturba-
 tus. Exaltatus: ut humiliareris: Humiliatus: ut
 exaltareris: sed eo modo exaltareris, quo Deus,
 qui deposuit potentes de sede: (ut apud Lucam
 legitur) humiles exaltauit. Quemadmodum
 enim maximis quibusq[ue] uoluptatibus fastidiũ
 finitimum est: & (sicut in Prouerbiis legitur)
 Extrema gaudii luctus occupat: quod & in iis,
 qui uehementer ridens, perspicui potest: lachry-
 mas enim uel ridentes excutiunt: ita maximis
 quibusq[ue] mœtoribus consolatio finitima est:
 & luctus extrema, gaudium occupabit. Cuius

vel (si fallor) in sanctissimo viro Iob exemplū
 videre licet. Nam ei post armentorum abactio-
 nem, incendium gregum, repentinū filiorum
 interitum, agrotationem deterrimam, greges,
 armenta q̄ duplicata, liberi totidem quidem,
 sed pulchriores, valetudo melior, uita longissi-
 ma, obtigit. Neq̄ alius aut Ioseph, aut Tobia
 patris, euentus fuit: quorum alter à fratribus ut
 uile mancipium uenditus, à Madiannitis ite-
 rum Phutiphari Eunucho distractus, à domi-
 na falsi adulteri accusatus, à Phutiphare iniu-
 ste damnatus, tandem Aegypti suscepit impe-
 rium: Alter uero post multas atq̄ frequentes
 elemosynas, mortuorum sepulturam, cæcita-
 tem oculorum, inopiam intollerabilem, uxo-
 ris iurgia, recuperato demum uisa, filium, mul-
 tis onustū bonis, nurum q̄, cum ampla, utriusq̄
 sexus familia, & pecorum armentorum atq̄ pe-
 cuniaz non spernenda multitudine recepit in-
 columes. Idem tibi (si quis mihi, ut aliis quoq̄
 multis præteriti consideratione, futurorum sen-
 sus est) obuenturū expecta: & multo quidem
 cumulatus, q̄ eorum, quos pauloante comme-
 morauī, alicui. Cum enim nihil tibi in rebus
 humanis morte fratris molestius accidere po-
 tuisset, consequens est: ut quod superueniet bo-
 num, tale tantum q̄ sit: ut nihil eo in rebus hu-
 manis iucundius assequi potuisse te fatearis: di-
 cas q̄ cum Propheta. Secundum multitudinem

CONSOLATIONVM

dolorum meorum in corde meo consolationes tuæ lætificauerunt animam meam. Itaq; cōsolemur inuicem in uerbis istis: & dolorem a nobis omnem pariter abiiciamus: Tuq; in primis: qui cum tuis uirtutibus, tum hominum consensu, magnam suscepisti: & cura ut qui te die noctuq; circumstant, consolatores officiosissimi: oculos q; in te unum intentos tenent: dicant: scire te non minus aduersam fortunam constanti animo ferre, q̄ secundam. Sic cæteris, qui ex te pendent: & de tuo uultu suos formāt affectus: patientiæ præbebis exemplum. Sic populi tibi crediti, ac in eo multorum, qui iniuste uexantur: & uel propter inopiam, uel propter aduersam ualitudinem lachrymantur: curam habebis. Sic Deo, cui uelut alius Samuel cum primum ablactatus es, dicatus fuisti: ut aduersum te confurgat, causam nullam dabis. Nam laudare, & gratias agere, cum quid ex sententia uenerit: sciunt omnes: neq; illis plane, q̄ ita agant, gratia magna habetur: agunt enim ita, etiam malis: sed in aduersis rebus, in iis, quæ contra q̄ uolebamus, eueniunt: in rebus, quas accidisse nollemus, hoc agere, cum probitatis, tum in primis charitatis egregiæ argumentum est. Quippe qui ita instituti sunt: quæ perdidere, propter Deum: non autem propter ea, quæ perdidere, Deum coluisse se monstrant. Hæc est (ni fallor) charitas Dei: quam Apostolus diffusam

dicit in cordibus nostris per Spiritum sanctū,
 qui datus est nobis. Hæc est illa charitas, quam
 in epistola ad Corinthios, Patientem esse, &
 omnia sufferre, idem Apostolus memorat: illa,
 quæ operit multitudinem peccatorum: illa, in
 qua plenitudo legis consistit: illa, sine qua neq;
 linguis loqui, neq; prophetare, neq; mysterio-
 rum habere scientiam, neq; miracula facere,
 neq; elemosynas dare, neq; tormenta subire,
 quicq; prodest: illa, quæ est uinculum perfe-
 ctionis: quæ fide melior, nobilior spe, utraq;
 diuturnior est: quam qui habuerit: nō esse Deo
 amicus non poterit. Hæc te ut fratris mortem,
 æquo animo fetas, precatur: & (nisi exaudieris)
 discessuram se ex tuo diuersorio comminatur.
 Noli obsecro, noli te illi ultra præbere diffici-
 lem. Si homo es: memento conditionis huma-
 næ: & eum, quem uti amissum doles, præmis-
 sum cogita: neq; solum præmissum: sed aduer-
 sis nostrorum temporum, ualitudinibus, bel-
 lis, uitiis q; subtractum. Si pater es: filio, uti ne
 diutius maceres, oranti ausculta: & filiorum,
 qui tibi ex fratribus nepotes sunt, familiæ, quæ
 ex te omnis dependet: patriæ, cuius primo post
 Deum, loco omnis in te sita spes est: causa, bo-
 no animo es, si tua esse non uis. Si Episcopus
 es, & Cardinalis: cum neq; tuum esse intelligas,
 quem extulisti fratrem, & uoluntate Dei, quam
 fieri quotidie, oras, elatum scias: & aliquando

CONSOLATIONVM

resurrecturum speres: & lugubri in ceremoniis
mente placere domino Pontificem non posse,
cognoscas: & periclitantem in te hoc pacto hu-
militatem adiutam cernas: & obuenturum ti-
bi, a Deo supremum bonum expectes: & susce-
ptæ de te semel hominum opinioni satisfacere
compellaris: & charitatis consuetudine pri-
uari nolles: gratias age: & uiri merito imitandi
uerbis (si accommodatiora ipse non inuenis)
utere, dicens. Dominus dedit: dominus abstu-
lit: sicut domino placuit: ita factum est. Sit no-
men domini benedictum.

Hactenus homo hominem, filius patrem,
Episcopus Cardinalem consolatus sum. Nunc,
ut alia etiam ratione tuo succurratur dolori:
(nam & cantu nonnunq̄ leniri consuevit) quos
Patauii, Belluni, Romæ uersuum, atq; hymno-
rum cecini libros tres: tuo iandudum nomini
destinatos tibi dono do. Tu, ea uelim mente
accipias, qua dantur: & interdum, ubi ocium
fuerit, legas. spero enim fore: ut uel omnem
abs te illum expellant: uel certe maiorem im-
modum minuant: si non elegantias saltem, q̄
animum interim occupatum, tenebunt, ut ne
sui doloris memor sit. Vale. Datum Belluni
idibus Sextilibus. M. CCCC. LXXXI.

FINIS

PETRI BARRO • **En** lues horrēda cūctos
 cū epī Patauini ad pesti
 lentiā deprecādā officiū.
 Ad vesperas. **Añā.** Im
 misit dñs. cum reliquis
 de laudibus. **ps.** Ad do
 minū, cū tribularet, cla
 maui. **ps.** Leuani ocu
 los meos. **ps.** Ad te le
 uauī oculos meos. **ps.**
 Nisi dñs ædificauerit
 domum. **ps.** Depro
 fūdis clamaui ad te do
 mine. **Capitulum.**

MMI S IT
 dñs pesti
 lētiā in
 i Israel, de
 mane vsq;

ad tempus cōstitutus:
 & mortui sunt e popu
 lo, a Dan vsq; Bersabee,
 septuaginta millia uiro
 rū. **re.** Deo grās. **Hym.**

TV tuorū sepe cēdi
 Terga q; fidelium
 Sustines: ne praua quēq;
 Perdat arrogantia:
 Supplicantiū vota luctus
 Plena tristis accipe.

En lues horrēda cūctos
 Huius urbis incolas
 Deuorat: nec iam sepul
 chris Possum⁹ cadauera,
 Quę putrescūt i plateis,
 Insepulta condere.

Non fateri: nō sacratio
 Christi Iesu compore:
 Nō suprema rite possūt
 Vnctione perfrui:
 Sic eos festinat isthinc
 Mors amara tollere.

Indolēdā terra squallet
 Versa solitudinem:

Iāq; penē obmutuerūt
 Ora te canentium:
 Atq; post se cūcta tetro
 Dæmon ore pertrahit.

Parce Iesu: & sauiēti
 Dic, misertus, angelo.
 Sufficit: manū tuam iā
 Contine: nec amplius
 Ciuitatem corde toto
 Pœnitentem percutē.

Nanq; nō natura te, sed
 Culpa cum reliquerit:
 Qui docebas: q; mone
 bas: q; rogabas: criminū
 Culpa, nō natura pēnas,
 Debet horum pendere.

Officium ad

A. Amen. Et cantatur
in tono hymni. Pange
lingua gloriosi. **R.** Cū
occideret eos: querebāt
eū. **R.** Et reuertebātur:
& diluculo ueniebāt ad
eū. Ad magnificat aha.
Cū uenisset Gad, ad Da
uid: nunciauit ei dicēs:
aut septem annis ueniet
fames ī terra tua: aut tri
bus mēsis, fugies ad
uersarios tuos, & illi te
persequentur: aut certe
tribus diebus erit pesti
lencia in terra tua: nunc
ergo delibera, & uide:
quē respōdeā ei, qui me
misit, sermonē. Oratio.
Deus, qui nō mor
tem, sed poeniten
tiā desideras peccatorū
populum tuum quere
mus, ad te cōuerte pro
pitius: ut dū tibi deuot
us existit: iracūdiae tuę,
ab eo flagella amoneas.
Per dñm &c. **R.** Amē.
Ad matutinū inuit. **ro.**
Peccauimus cum patri

bis nostris: In iuste egre
mus: iniquatē fecimus.
ps. Venite. Hymnus.

Dira crassati modo
quam uidemus
Huius in vicis prope ci
uitatis

Omnibus pestis, stoli
dos nimis nos
Indicat esse.

Namq; si tanto studio
timetur

Corporis mors, quæ ta
men est futura:

Cur magis non mors
animæ timenda est

Non morituræ?

Quæris hic quæ mors
animæ sit ista:

Cum mori nulla ratio
ne possit:

Accipe: & te tunc mise
rande saltem

Fallere noli.

Cum Deus culpas ani
mam relinquit

Ob suas: mors est ani
mæ tremenda,

Centies plus, q̄ caro mil
le mortes

Si pateretur.

Sed fides uitæ quia nõ habetur

Firma uenturæ: trepidamus istam

Perdeterit illius nec habere curam

Gemimur nullam.

Ergo iam tandem piacula sursum,

Siquis est nobis pudor, erigamus:

Et Deum, qui nos ita liberare

Vult, metuamus.

Nam dies tunc, cum veniet suprema:

Improbos nolūt ad eū venire,

Qui modo immensis sine fine dæmon

Ignibus vret. *R.* Amē.

Et cetera i tono hymni.

Iste confessor. *Ad noct.*

***An.* Percussit cor suum David, postq̄ numeratus est populus. *Ps.* Bea-**

tus vir, q̄ non abiit. *An.* Peccauit valde in hoc facto: sed precor dñe vt

transferas iniquitatē serui tui: quia stulte egi nimis.

***Ps.* Dñe qd̄ multipli-**

cati sunt. *An.* Ascende: & cõstitue altare do-

mino, in arca Areuñia Ierusalē.

***Ps.* Dñe, ne in furore tuo.**

***76.* Cum occideret eos, quærebant eū.**

***R.* Et reuertebantur & diluculo, veniebāt ad eū.**

Sermo. s. Cypriani Episcopi. Lectio prima.

***E*t si apud plurimos vestrū, frēs dilectissimi,**

mens solida est, & fides firma: & aia deuota,

quæ ad pñtis mortalitatis copiã nõ mouet: sed tanq̄ petra fortis, &

stabilis, turbidos impetus mōdi, & violētos seculi fluctus frangit potius:

ipsa nec frangitur: & tentationibus nõ vincitur, sed probat: tñ q̄

animaduerto in plebe quosdã vel imbecillitate animi, vel fidei paruitate, vel dulcedine secu-

z ii

Officium ad

laris vitæ, vel sextus mol-
licie, vel (quod magis est)
veritatis errore, minus
stare fortiter: nec pecto-
ris sui diuinum, atque inui-
ctum robur exercere: dissi-
mulanda res non fuit, nec
tacenda, quo minus quantum
nostra mediocritas potest,
vigore pleno, & sermo-
ne, de diuina lectione con-
cepto, delicatae mentis
ignauia comprimatur: &
qui, homo Dei, & Christi,
esse iam coepit: Deo, &
Christo, dignus habeatur.
Agnosce enim se de-
bet, fratres dilectissimi, qui
Deo militat, qui positus
in caelestibus castris, di-
uina iam sperat: ut ad pel-
las, & turbines mundi tre-
pidatio nulla sit in vo-
bis, nulla turbatio: quan-
do haec uentura praedixe-
rit dominus: prouidæ vocis
hortatu instruens, & do-
cens, & preparans, atque
corroborans Ecclesie sue
populum, ad omnem tollerari-

tiam futurorum: Bella, &
fames, & terremotus, &
pestilentias, per loca sin-
gula exurgere, pronuncia-
uit, & cecinit: & ne ino-
pinatus nos, & nouus re-
rum infestatum magis
quateret: magis, ac ma-
gis, in nouissimis tempo-
ribus aduersa crebresce-
re, ante premonuit. Fuit
ecce, quae dicta sunt. Et
quae sunt, quae ante pra-
dicta sunt, sequentur &
quae cum promissa sunt:
domino ipso pollicente, &
dicente. Cum autem uideri-
tis haec omnia fieri: scitote,
quoniam in proximo est re-
gnum Dei. Regnum Dei,
fratres dilectissimi, coepit
in proximo: praemium vi-
tae, & gaudium salutis eter-
nae, & perpetua letitia, &
possessio paradisi, nuper
amissa, mundo transiente,
iam ueniunt: iam terrenis
caelestia, & magna par-
uis, & caducis aeterna
succedunt. Quis hinc an-

xietatis & sollicitudinis
 locus est? quis inter hæc
 trepidus, & inæstus est,
 nisi cui spes, & fides de-
 est? Eius est enim mor-
 tem timere, qui ad Chri-
 stum nolit ire. Eius est
 ad Christum nolle ire:
 qui se nõ credit cū Chri-
 sto scipere regnare. Scri-
 ptū est enim. Iustum fi-
 de vivere: Si iustus es: &
 fide visis: si vere in Deū
 credis: cur non cū Chri-
 sto futurus, & de domi-
 ni pollicitatiōe securus,
 q̄ ad Christū voceris,
 amplecteris: & q̄ zabu-
 lo carēas, gratularis? Sy-
 meon deniq; ille iustus,
 qui vere iustus fuit: qui
 fide plene Dei præcepta
 seruauit: cū ei diuinitus
 responsum fuisset: q̄ nõ
 ante moreretur, q̄ Chri-
 stū vidisset: & Christus
 infans in tēplū cum ma-
 tre venisset: agnouit in
 spū, natū esse iam Chri-
 stum: de quo sibi fuerat

ante prædictū: quo viso,
 sc̄uit cito se esse moritū-
 rū. Lætus itaq; de mor-
 te, iam proxima, & de vi-
 cina accensione securus,
 accepit in manibus pue-
 rū: & bñdicens Deū, ex-
 clamauit: & dixit: Nunc
 dimittis seruū tuū dñe,
 s̄m verbū tuum, in pa-
 ce: quoniā viderūt ocu-
 li mei salutare tuum:
 Probans scilicet, & cō-
 testans: tunc esse seruis
 Dei pacem, tunc liberā,
 & tranquillā quietē: qñ
 de istis mundi turbini-
 bus extracti, sedis, & se-
 curitatis æternæ portū
 petimus: quādo expun-
 cta hac morte, ad imor-
 talitatē venimus. Illa est
 enim nostra pax: illa fi-
 da trāquillitas: illa sta-
 bilis, & firma & perpe-
 tua securitas. g. Deus
 Hebr̄eorū, vocauit nos:
 Vt eamus viam triū die-
 rum in solitudine: & sa-
 crificemus, dño Deo no-

Officium ad

stro. **N**e forte, acci-
dat nobis, pestis, aut gla-
dius. Ut eamus. Lcō. ii.

CAETERŪ qđ aliud ī
mundo, q̄ pugna
aduersus diabolū quoti-
die geritur: q̄ aduersus
sacula & tela cōflictatio-
nibus assiduis dimicatur.
Cum auaritia nobis, cū
impudicitia, cum ira, cū
ambitiōe, cōgressio est:
cū carnalibus vitiis, cū
illecebris secularibus, af-
fida, & iugis, & mole-
sta, luctatio est: obfessa
mens hoīs, & vndiq; za-
buli infestatione valla-
ta, vix occurrit singulis:
vix resistit. Si auaritia
prostrata est: exurgit li-
bido. Si libido cōpressa
est: succedit ambitio. Si
ambitio cōtēpta est: ira
exasperat: inflat supbia:
violentia incitat: inui-
dia cōcordiam rumpit:
amicitiam zelus abscin-
dit: Cogers maledice-
re: quod lex diuina phi-

bet: Cōpellenis iurares
quod non licet. Tot pse-
cutiones animus quoti-
die patitur: tor periculis
pectus virgetur. & dele-
ctat hic inter zabuli gla-
dios, diu stare: cū magis
cōcupiscēdū sit, & optā-
dam, ad Christū, subue-
niente velocius morte,
properare, ipso instrue-
te nos, & dicētes. Amē,
amen, dico vobis: quo-
niam vos plorabitis, &
plangetis: seculū autem
gaudebit: vos tristes eri-
tis: sed tristitia vestra in
lætitiā veniet. Quis nō
ad lætitiā venire festi-
net: quis nō tristitia ca-
tere optet: qm̄ autē in lē-
titiā veniat nostra tristi-
tia, dñs denuo ipse de-
clarat, dicens. Iterū vi-
debo vos, & gaudebit
cor vestrū: & gaudiū ve-
strū nemo tollet a vob.
Cū ergo videre Chri-
stū, gaudere sit: nec pos-
sit esse gaudiū nr̄m, nisi

cū uiderimus Christū: quæ ueritas & clemētia est: amare psuas & pœnas & lachrymas mundi: & non festinare potius ad gaudiū, quod nunq̄ possit auferri: Hoc autem fit, fratres dilectissimi: quia fides desit: quia nemo credit uera esse, quæ promittit Deus: qui uerax est: cuius sermo credentibus pternus & firmus est. Si tibi uir gravis & laudabilis: aliquid pollicetur: haberes utiq; pollicenti fidē: nec te falli, ac decipi ab eo: crederes: quem stare in sermonibus atq; in actibus suis scires: nunc Deus tecum loquitur: & tu mēte incredula pfidus fluctuas: Deus tibi de hoc mūdo recedēti immortalitatē pollicetur atq; æternitatem: & tu dubitas: hoc est: Deum omnino non nosse: hoc est: Christum

credentium magistrum peccato incredulitatis offenderes: Hoc est: in ecclesia cōstitutum fidem in domo fidei non habere: q̄tum prosit exire de seculo Christus ipse, salutis atq; utilitatis nostræ magister ostendit: qui, cū discipuli eius cōtristarentur, q̄ se iam diceret recessurum: locusus est ad eos dicēs: Si me dilexissetis: gauderetis: quoniam ad Patrem uados: Docens, & ostendens: cū chari quos diligimus de seculo exeūt: gaudendū potius, q̄ dolendū. Cuius rei memor Beatus Apostolus Paulus i epistola sua ponit: & dicit. Mihi uinere Christus est: & mori lucrum: Lucrum maximum computas: iam seculi laqueis non teneri: iam nullis peccatis & uitiis carnis obnoxii fieri: exēptum pressuris an

gentibus, & venenatis
 diaboli faucibus libera-
 tū, ad lætitiā salutis eter-
 næ, Christo vocāte p̄fi-
 cisci. *R.* Si nolueritis re-
 cipere disciplinam: sed
 ambulaueritis ex aduer-
 so mihi: ego quoq; con-
 tra vos, aduersus iedās
 Et percutiā vos septies,
 propter peccata vestra.
R. Cūq; cōfugeritis in
 vrbes: mittā pestilētiā
 in medio vestri: Et per-
 cutiā. *Lectio. iiii.*

AT enim mouet
 quosdā: q̄ æqualiter cū
 gentilibus nros morbi
 isti⁹ valetudo corripiat:
 quasi ad hoc crediderit
 Christianus: vt & imu-
 nis a' contactu malorū,
 mundo, & sc̄lo feliciter
 p̄ruatur: & non oīa hic
 aduersa, p̄pessus, ad futu-
 rā lætitiā referuetur. Mo-
 uet quosdā: q̄ sit nobis
 cum cæteris mortalitas
 ista cōis. Quid enim no-
 bis in hoc mūdo nō cō-

mune cum cæteris, q̄ diu
 adhuc secūdū legē pri-
 mæ natiuitatis, manet
 caro ista cōmunis: quo
 adusq; istic in mūdo su-
 mus: cum genere huma-
 no carnis æqualitate cō-
 iūgimur: spiritu separa-
 mur. Itaq; donec corru-
 ptiuū istud induat incor-
 ruptionem: & mortale
 hoc accipiat imortalita-
 tem: & spūs nos p̄ducat
 ad dñm Patrē: quęcūq;
 sunt carnis incōmoda,
 sunt nobis cū humano
 genere cōsa. Sic cū fœ-
 tu sterili terra ieiuna est:
 neminē fames separat.
 sic cū incursione hostili
 ciuitas aliq̄ possessa est:
 oēs simul captiuitas va-
 stat. Et qñ imbrē nubi-
 la serena suspendūt: oī-
 bus siccitas vna est. Et
 cū naue scopulosa saxa
 cōfringūt: nauigātibus
 naufragiū sine exceptio-
 ne cōe est. Et oculorum
 dolor, & impet⁹ febriliū,

& omnium valetudo me
brorum cum ceteris, cōis
est nobis, quod diu portatur
in seculo caro ista cōis.

Quinimmo si qua cōdi
tione, si qua lege credi
derit Christianus, noscat,
& teneat: sciet: plus sibi,
quod ceteris, in seculo labo
radū: cui magis sit cum
diaboli impugnatione
luctādū. Docet, & prae
monet scriptura Diuina,
dicens. Fili accedēs ad
seruitutē Dei: sta in iusti
tia, & timore: & para ani
mam tuā ad tētationē.

Et iterū. In dolore su
stine: & in timore, & in
humilitate patientiā ha
be: quā igne probat au
rū & argētū. Sic Iob post
rerū dāna, post pignorū
funera, viceribus quoque,
& vermibus, grauitē af
flictus, nō victus est, sed
pobatus: quod in ipsis cōfli
ctationib⁹ suis & dolori
bus patiētiam religiose
mētis ondēs, ait. Nu

cus exiui de utero mātis
meae: nudus etiā ibo sub
terrā. dñs dedit: dñs ab
stulit: sicut dño visum
est: ita & factū est: sit no
men dñi benedictum.

Et, cum eum vxor sua
cōpelleret, vt vi doloris
impaties aliquid aduer
sus Deū querula & in
uidiosa voce loqueretur:
respondit, & dixit.

Tandē vna ex insipien
tibus mulieribus locuta
es. Si bona de manu do
mini suscepimus: quare
mala nō tolleramus? In
iis oibus, quae cōtigerūt,
Iob labiis suis nihil pec
cauit in conspectu dñi.

Itaque illi testimonium
phibet dominus, dicēs.

Animaduertisti puerū
meum Iob? non est si
milis illi quicquid, in terris,
homo sine querela, ve
tus Dei cultor. Et To
bias post opera magni
fica, post misericordiae
suae multa & gloriosa

Officium ad

præconia, cecitatem lu- & cōdidisti mortuum
 minum passus timēs & missus sum tētare te &
 bñdicens Deum, in ad- iterū me misit Deus cu-
 uersis per ipsam corpo- rare te, & Sarra nurum
 ris sui cladem creuit ad tuā. Ego enim sum Ra-
 laudem: quem & ipsum phael unus ex septē an-
 uxor sua deprauare ten- gelis, qui assistimus, &
 tauit, dicēs. Vbi sunt iu conuersamur ante clari-
 stitiæ tuę: ecce quę pate- tatem Dei. *ps.* Vsq̄quo
 ris. At ille circa timorē detrahet mihi populus
 Dei stabilis & firmus & iste: quousq̄ nō credēt
 ad oēm tollerantiā pas- mihi in oibus signis, q̄
 sionis fide religionis ar- feci corā eis. *ps.* Feriam
 matus, tētationi uxoris igit̄ eos pestilentia: atq̄
 inualidæ in dolore non cōsumā, in oibus. Glo-
 cessit: sed magis Deum ria patri. In oibus. In ih-
 maiore patiētia prome- noft. Añ. Quid causæ
 ruit: quē postmodū Ra- est, vt veniat dñs meus,
 phael collaudat: & di- rex ad seruū suum. *ps.*
 cit. Opera dei reuelare Conferua me dñe: qm̄
 & cōfiteri honorificum speraui in te. Añ Acci-
 est. Nā qñ orabas tu, & piat & offerat dominus
 Sarra nutus tua: ego ob meus rex, sicut placet ei.
 tuli memoriā orationis *ps.* Exaltabo te dñe.
 uestre in cōspectu clari- Añ Habes boues in ho-
 tatis Dei. Et cū sepelires locaustū, & plaustrum,
 mortuos simpliciter: & & iuga bouū, in usum
 quia nō es cunctatus ex- lignorū. *ps.* Dñe ne in-
 urgere, & derelinquere furore. *ii.* *ps.* Viam fecit
 prandiū tuum: & abisti, semitæ iræ suæ. *ps.* Et

non pepercit a morte,
animarum eorum. Leō. iiii.

Hanc tollerantiam
Iusti semp habue-
runt: hanc Apostoli di-
sciplinā de dñi lege te-
nuerunt: non multare
in aduersis: sed quęcūq;
in seculo accidunt: forti-
ter, & paciēter excipere.

Cum iudeorum populus
hinc semp offenderit:
q̄ aduersus Deum fre-
quētius murmuraret: si-
cut testatur in Numeris
dñs Deus, dicens. Desi-
nat murmuratio eorū
me: & non morientur.

Murmurandū nō est in
aduersis, frēs dilectissi-
mi: sed paciēter, & forti-
ter, quicqd acciderit, su-
stinendū: cū scriptū sit:

Sacrificium Deo, spūs
cōtribulatus: cor cōtri-
tum, & humiliatū Deus
non despiciet: In Deu-
teronomio quoq; mo-
neat, Spiritus sanctus p̄
Mosem, & dicat. Dñs

Deus tuus vexabit te: &
famē iniiciet tibi: & co-
gnosceretur in corde tuo,
si bene custodieris præ-
cepta eius, siue non. Et
iterum. Tētat vos dñs
Deus vester: vt sciat, si
diligitis dñm Deum ve-
strum ex toto corde ve-
stro, & ex tota anima ve-
stra: sicut Habraā Deo
placuit: qui vt Deo pla-
ceret, nec amittere filiū
timuit: nec gerere patri-
cidiū recusauit. qui filiū
non potes lege, & sorte
mortalitatis amittere:
quid faceres, si filium iu-
beres occidere? Ad o-
mnia te facere paratum
timor Dei, & fides de-
bet. Sit licet rei familia-
ris amissio: sit de infe-
stātibus morbis assidua
mēbrorū & cruenta ve-
xatio: sit de vxore, de li-
beris, de excedentibus
charis funebnis & tristis
aquisio: nō sint tibi scā-
dala ista, sed prælia: nec

debilitent, aut frangent
 Christiani fidē: sed po-
 tius ostendant in collu-
 ctatione virtutem: cum
 contemnēda sit omnis
 iniuria malorum præ-
 sentium, fiducia futuro-
 rum bonorum. Nisi præ-
 cesserit pugna: non po-
 test esse victoria. Cum
 fuit in pugnae congres-
 sione victoria: tunc da-
 tur vincentibus & co-
 rona. Nam gubernator
 in tempestate dignosci-
 tur: in acie miles pro-
 batur. delicata iactatio
 est, cum periculum non
 est. Conflictatio in ad-
 uersis probatio est ve-
 ritatis. Arbor, quæ alta
 radice fundata est: ven-
 tis incumbentibus non
 mouetur: & navis, quæ
 forti compage solidata
 est: pulsatur fluctibus:
 nec foratur: & quando
 area fruges tenit: ven-
 tos grana fortia, & ro-
 busta cōtēnunt: inanes

paleæ, flatu portante ra-
 piuntur. Sic & Apосто-
 lus Paulus post naufra-
 gia, post flagella, post
 carnis & corporis mul-
 ta & graua tormenta,
 non vexari, sed emen-
 dari se dicit in aduersis:
 vt, dum grauius affligi-
 tur, verius probaretur.

Datus est mihi, inquit,
 stimulus carnis meę, an-
 gelus sathanæ, qui me
 collaphizet: vt non ex-
 tollar. propter quod, do-
 minum ter rogavi, vt
 discederet a me: & di-
 xit mihi. Sufficit tibi
 gratia mea: nam virtus
 in infirmitate pficitur.

Quando ergo infirmi-
 tas, vel imbecillitas, &
 vastitas aliqua graffa-
 tur: tunc virtus nostra
 perficitur: tunc fides, si
 tentata perstiterit, co-
 ronatur: sicut scriptum
 est. Vasa figuli probat
 fornax: & homines ius-
 tos tentatio tribulatio-

nis. *ps.* Mittet dominus super te famem & esuriam & increpationem. In omnia opera tua, quę tu facies. *ps.* Adiunget tibi dominus pestilentiam, donec confundat te de terra: In omnia opera. **Lectio. v.**

Hoc deniq; inter nos, & ceteros interest, qui Deum nesciunt: quod illi in adversis queruntur, & murmurant: nos adversa non auocant a virtutis, & fidei veritate: sed corroborant in dolore. hoc, quod nunc corporis vires solutus in fluxum venter euiscerat, quod in faucium Valnera conceptus medullitus ignis exæstuat: quod assiduo vomitu intestinalia quatiuntur: quod oculi vi sanguinis exardescunt: quod quorundam pedes, vel aliquas membrorum partes conta-

gia morbidę putredinis amputarunt: quod per iacturas & damna corporum prorumpente languore, vel debilitate incessus: vel auditus obstruitur: vel cęcatur aspectus: ad documentum proficit fidei. contra tot impetus vastationis & mortis inconcussi animi, virtutibus congreddi, quanta pectoris magnitudo est? & quanta sublimitas: inter ruinas humani generis stare rectum: nec cum eis, quibus spes in dominum nulla est, iacere prostratum & gratulari magis oportet, & temporis munus amplecti: quod, dum nostram fidem firmiter promimus; & labore tollerato ad Christum per angustam Christi viam pergimus; premium vitę, & fidei, ipso iudicante, capiamus. Mori plane timeat: sed qui

Officium ad

ex aqua & spiritu non renatus gehennæ ignibus, mancipatur. Mori timeat: qui non Christi cruce, & passione, censetur: mori timeat, qui ad secundam mortem de hac morte transibit: mori timeat, quæ de seculo recedentem perennibus pœnis æterna flamma torquebit: Mori timeat, cui hoc mora longiore conferatur: ut cruciatus eius & gemitus interim differatur. Multi ex nostris in hac mortalitate moriuntur: hoc est: multi ex nostris de seculo liberantur. mortalitas ista Iudeis, & Gentilibus, & Christi hostibus pestis est: Dei autem servis salutaris excessus est. Hoc, quod sine ullo discrimine generis humani cum iniustis & iusti, moriuntur: non est quod putetis: bonis & malis interitum esse cõ-

munẽ. ad refrigeriũ, iusti vocantur: ad supplicium rapiuntur iniusti: datur velocius tutela fidelibus: perfidis pœna. ¶ Immisit dñs pestilentiam in Israel: Et mortui sunt e pplo septuaginta milia virorũ. ¶ Cũq; extẽ disset manũ suam angelus dñi super Hierusalẽ, vt disperderet eam: miseratus est dñs super afflictionẽ: Et mor. Lcõ. vi.

Improuidi & ingrati sumus, fr̃es dilectissimi, ad diuina beneficia nec quid nobis cõferat, agnoscimus. excedũt ecce in pace tutæ cum gloria sua virgines, veniẽtis antichristi minas, & corruptelas, & lupanaria, non timẽtes. pueri periculũ lubricæ ætatis euanidant ad cõtinẽtiã, atq; innocentiaẽ præmiũ feliciter perueniũt. tormẽta iam non timet delicata matrona, metũ perse-

cutionis, & manus cru-
 ciatus: q̄ carnificis, mo-
 riēdi celeritate lucrata.
 pauore mortalitatis &
 t̄pis accenduntur trepi-
 di: cōstringunt remissi:
 excitantur ignaui: deser-
 tores cōpelluntur vt re-
 deant: gētiles coguntur
 vt credant: vetus fideliū
 pp̄ls ad quietē vocatur:
 ad aciem recēs & copio-
 sus exercitus robore for-
 tiore colligitur: pugna-
 turus sine metu mortis
 cum praeliū venerit, qui
 ad militiam t̄pe morta-
 litatis accedit. Quid de-
 inde illud frēs dilectissi-
 mi, quale est: q̄ ptinens,
 q̄ necessarium: q̄ pestis
 ista, & lues, quæ horribi-
 lis, & feralis videtur: ex-
 plorat iusticias singulo-
 rum: & mentes humani
 generis examinat: an in-
 firmis, seruiant sani: an
 pp̄inqui cognatos pie
 diligat: an misereantur
 seruarū languētū, dñi:

an deprecātes egros nō
 deserāt medicis: an fero-
 ces violentiā suam cō-
 primant: an rapaces aua-
 ritie furentis insatiabilē
 semper ardorē vel me-
 tu mortis extinguat: an
 cervicē flectāt superbi:
 an audaciā leniant im-
 probi: an peūtibus cha-
 ris, vel sic aliquid diui-
 tes largiantur, & donēt,
 sine hærede morituri ē
 Vt nihil aliud mortali-
 tas ista contulerit: hoc
 Christianis, & Dei ser-
 uis plurimū præstitit: q̄
 martyriū cœpimus li-
 bēter appetere: dū mor-
 tē discimus nō timere.
 Exercitia sūt nobis ista,
 nō funera: dant animo
 fortitudinis gloriā: con-
 tēptu mortis præparant
 ad coronā. Sed fortasse
 aliqs opponat: & dicat:
 hoc me ergo in præsen-
 ti mortalitate cōtristat:
 q̄ qui paratus ad cōfes-
 sionē fuerā, & ad tolle-

Officium

rantiam passionis, toto me corde & plena virtute deuouerā: martyrio meo prius, dum morte præuenior. Primo in loco: non est in tua potestate, sed in Dei dignatione martyriū: nec potes te dicere perdidisse, quod nescis an merearis accipere: tunc deinde Deus, scrutator renis & cordis, & occultorū cōtēplator & cognitor, videt te: & laudat: & cōprobat: & qui perspicit apud te paratā fuisse virtutē: reddet pro virtute mercedē. Nūqd Caim, cum Deo munus offerret, iam peremerat fratrem? Et tñ parricidiū, mente cōceptum Deus prouidus ante damnauit: vt illic cogitatio mala & pniciosa cōceptio Deo prouidēte prospecta est: ita & in Dei seruis, apud quos cōfessio cogitatur: & martyriū

mēte cōcipitur: animus ad bonū deditus, Deo iudice coronatur. aliud est, martyrio animū deesset aliud, animo defuisse martyriū. qualem te inuenit Deus, cum vocat: talem pariter & iudicat: qñ ipse testatur, & dicit. Et scient oēs Ecclesie: q̄ ego sum scrutator renis, & cordis.

Nec enim sanguinem vestrę querit Deus, sed fidem. Nam nec Habraā, nec Isaac, nec Iacob, occisi sunt: & tñ fidei, & iustitię meritis honorati inter Patriarchas primi esse meruerūt. Ad quorum conuiuū congregatur, quisquis fidelis, & iustus, & laudabilis, inuenitur. &c. Vidit Dauid angelū stantem: Et euaginatū gladium in manu ei: & versum cōtra Hierusalē. &c. Et ait angelo percutiēti populū dñs. sufficit nunc: cō-

tine

vine manū tuā. Et euagi-
natum. **G**loria patri. Et
euaginatum. **In. iii. no. &.**

An. Nequaquam ut vis: sed
emā pretio, a te: & non
offerā, dño Deo meo,
holocausta gratuita. **ps.**

Btī, quorū remissæ sunt
iniquitates. **An.** Aedifica
uit ibi David, altare do-
mino: & obtulit holo-
causta, & pacifica. **ps.** Ex-
pectās, expectaui dñm.

An. Propinatus est dñs
terre: & cohibita est pla-
ga ab Israel. **ps.** Domi-
ne Deus salutis meę. **Ps.**

Misit in eos irā indigna-
tionis suę. **Ps.** Indigna-
tionē, & irā, & tribula-
tionē, immissiones p an-
gelos malos. **Lcō. vii.**

M Eminisse debe-
mus: volūtatē
nos nō nostrā, sed Dei
facere debere: s; q nos
Deus quotidie insit ora-
rei: q̄ p̄posterū est, q̄ q̄
puerlum: vt, cū Dei vo-
lūtatē fieri postulemus:

q̄ euocat nos, & accer-
sit de hoc mūdo Deus:
nō statim volūtatē eius
imperio pareamus: hoc
nitimur, & resuctamur
& puicaciū more seruo-
rū ad cōspectū dñi cum
tristitia & mœrore, pdu-
cimur: exeuntes isthinc,
necessitatis vinculo, nō
obsequio voluntatis: &
volumus ab eo p̄miis
cœlestib⁹ honorari: ad
quem venimus inuiti:
Quid ergo rogamus: &
petimus: vt adueniat re-
gnū cœlorū: si captivi-
tas terrena delectat: qd
precibus frequēter itera-
tis rogam⁹, & poscim⁹:
vt acceleret dies regni:
si maiora desideria, &
vota potiora sunt: serui
re istic diabolo, q̄ regna-
re cū Christo: Deniq; vt
manifestius, diuinæ pui-
dentię indicia claresce-
rent: qd dñs, p̄sciens fu-
turo, suis cōsulat ad
verā salutē: cū quidā de

&

collegis & sacerdotibus. Nunc iam de infirmitate, & de appropinquante morte sollicitus comensu sibi prearet: astitit deprecanti, & iam penes monenti iuuenis honore & maiestate venerabilis, statura excelsum, & clarus aspectus & quem assistentem sibi vix posset humanus aspectus oculis carnalibus intueri nisi quod tale videre iam poterat de seculo recessurus. Atque ille non sine quadam animi & vocis indignatione fremuit: & dixit. Pati timetis: exire non vultis quod faciam vobis. Increpatis vox est, & monentis, quod de persecutione sollicitis, de accessione securis, non consentit, ad penitus desiderium sed consulit in futurum. Audiuit frater noster & collega monitus: quod ceteris diceret. Nam quod moniturus audiuit: ad hoc audiuit: ut diceret: Audiuit, non sibi ille, sed non

bis. Nunquid differet iam recessurus? Didicit: imo nobis remanentibus. ut, dum sacerdotem, qui comensu petebat, increpata esse coperimus: quid cunctis expediat, agnosceremus. Nobis quoque ipsis minimis, & externis, quoties reuelatum est, quod frequenter, atque manifeste, de Dei dignatione preceptum est: ut cotererarer assidue, & publice predicarem: fratres nostros non esse lugendos accensione diuina de seculo liberatos: cum sciam non eos amitti, sed praeferri: recedentes praecedere: ut proficiscentes, & nauigantes solent desiderari eos debere non plagis. Nec accipias esse hic atras vestes: quoniam illi ibi indumenta alba iam sumpserint. Occasionem dandam non esse Gentilibus: ut nos merito, ac iure reprehendant: quod quos viuere apud Deum

dicimus: vt extinctos, & p̄ditos, iugeamus: & si dē, quã sermone & voce depromimus: cordis, & pectoris testimonio nõ pbemus. Spei nr̄e ac si ille p̄uicatorum sum⁹. Simulata, ficta, fucata, vident esse, quæ dicimus. Nihil p̄dest, verbis proferre virtutē: & factis destruere veritatē. Improbatur deniq; Ap̄ls Paulus, & obiurgat, & culpatur, si q̄ cōtristent in excessu suorū. Nolumus, inq̄t, ignorare vos fratres, de dormientibus: vt nõ cōtristemini, sicut & ceteri, q̄ sp̄m nõ hñt. Si etiã credimus: quia Iesus mortuus est: & resurrexit: sic & Deus eos, q̄ dormierūt in Christo: adducet cū illo. Eos cōtristari dē sit i excessu suorū; q̄ sp̄m nõ hñt. Qui aut, spe vitæ, & in Deū credim⁹: & Christū passus eē pro nobis, & resurrexisse, cō-

fidimus: in Christo manētes, & p̄ ipsum, atq; in ipso, resurgentes, qd̄ aut ipsi recedere isthinc de sc̄lo nolumus: aut nr̄os recedētes q̄si p̄ditos plāgimus, ac dolemus: si p̄o Christo dño & Deo nr̄o stro monēte, & dicente. Ego sum resurrectio. q̄ credit i me: licet moriatur: viuet: & ois, q̄ viuit, & credit in me: nõ morietur in eternū. **Fames** cū oborta fuerit i terra, aut pestilētia, aut corruptus aer: Siq; expāderit man⁹ suas i domo hac. **Tu** exaudies in celo: in loco habitationis tuæ: & repropitiaberis. **S**iquis. **Lectio. viii.** **I**n Christū credimus: fidē verbis, & p̄missis ei⁹ hēam⁹: & nõ moriemur i eternū ad Christū, cū quo & victuri, & regnaturi semp sumus, læta securitate veniam⁹. **Qd̄** interim morimur:

& ii

Officium ad

ad immortalitē mortē
trāsgredimur. Nec pōt
vita ęterna succedere, ni
si hinc contigerit exire.
Nō est exitus, sed trāsi
tus, & t̄pali itinere de
curso ad ęterna trāsgres
sus. Quis nō ad meliōta
festinet? Quis nō muta
ri, & reformari, ad Chri
sti speciē, & ad cęlestis
grę dignitatē venire ci
tius exoptet? Paulo apō
stolo prędicāte. Nostra
autē cōuersatio, inq̄t, in
coelis est: vnde & dñm
expectamus Iesū Chri
stū: q̄ trāssformabit cor
pus humilitatis nrę cōfi
guratū corpori clarita
tis suę. Tales nos futu
ros, & Christus dñs pol
licetur: qñ, vt cū illo in
ęternis sedib⁹ vluamus,
atq; in regnis cęlestib⁹
gaudeamus, Patrē p̄cat
pro nobis. Pater, quōs
mihi dedisti: volo vt v
bi ego fuero, & ipsi sint
mecū: & videāt clarita

tes, quā mihi dedisti pri
usq; mūdus fieret. Vētu
rus ad Christi sedē, ad
regnorū cęlestiū clari
tatem, lugere nō debet,
nec plāgere: sed potius
secūdum pollicitationē
dñi, secūdū fidē verita
tis, in p̄fectione sua, &
translatione gaudere.
Sic deniq; iuenimus &
Enoch trāslatū esse, qui
Deo placuit: sicut in Ge
nesi testat & loquit scri
ptura Diuina. Et placuit
Enoch, Deo: & nō est
inuentus postmodū: q̄
Deus illū trāstulit. Hoc
fuit, placuisse in conspe
ctū Dei: de hac cōtagio
ne seculi meruisse trās
ferri. Sed & p Salomo
nē docet Spūs sanctus:
q̄ Deo placeāt, maturius
hinc eximi, & citius libe
rari: ne, cū in isto mūdo
diutius imorant: mūdi
cōtactibus polluantur.
Raptus est, inq̄t: ne ma
ditia mutaret intellectu

eius. placita enim erat Deo aia eius. pp hoc pperavit educere eum de media iniquitate. Sic & i psalmis ad dñz pperat spiritali fide, Deo suo aia deuota: sicut scriptū est. Quā dilectissimæ habitationes tuæ, Deus virtutū: desiderat & pperat aia mea ad atria dei.

Eius est: in mūdo diu velle manere: quē mundus oblectat: quē scīm blādiēs, atq; decipiēs illecebris terrene voluptatis inuitat. Porro, cū mūdus oderit Christianū: qd amas eū, q te odit: & nō magis sequeris Christū, q te redemit, & diligit? Ioannes in Ep̄la sua clamat: & loquit, & ne carnalia desideria sectātes, mūdum diligamus, hortat. Nolite, inq̄t, diligere mundū, neq; ea, q̄ in mūdo sunt. Siqs dilexerit mūdū: nō est charitas p̄ris in illo: qa oē

qd in mūdo est, cōcupiscētia carnis est, & cōcupiscētia oculorū, & ambitio mundis: quę nō est a P̄re: sed ex cōcupiscētia mūdū: & mūdus trahit, & cōcupiscētia ei. qui aut fecerit volūtatē Dei: manet in aeternū,

Percute manū: & alide pedē tuū: Quia gladio, fame, & peste, ruituri sunt. ✕ Qui lōge est: peste moriet: q aut prope: gladio corruet: Quia gladio.

LECTIO. viii.

Porro, fr̄s dilectissimi, mēte integra, fide firma, virtute robusta parati ad oēm volūtatē Dei simus: pauore mortis excluso, imortalitātē, quā sequimur, cogitemus: hoc nos onda mus esse, qd credimus: vt ne charorū lugeam⁹ excessum: & cū accersionis ppriæ dies venerit: incūctāter & libēter ad dñm, ipso vocāte, venia

& iii

mus. Quod cū semp fuerit faciendum Dei seruis: nunc fieri multo magis debet, corruente iā mundo, & malorū infestatiō turbiniſus obſeſſor: ut quæcemimus cepiſſe iā gratia: lucrū maximū cōputemus: ſi iſthinc velocius recedamus. Si i habitaculo tuo parietes veſtate nutarēt: teſta deſup tremerēt: domus iā fatigata, iā laſſa, ædificiis ſeneſtute labētib⁹, ruinā proximā minaret: non ne oī celeritate migrareſ? Si te nauigāte, turbida, & pcelloſa tēpeſtas fluctib⁹ vi vēri violētis excitatis, pñūciaret futura naufragia: nonne portū velocius peteret? Mundus ecce nutat: & labiſ: & ruinā ſui, nō iā ſeneſtute rerū, ſed ſine teſtatur: & tu non Deo grāſ agiſ? nō tibi gratulatiſ, q̄ exitu maturiore ſubtractus ruinis & nauſtra-

giſ & plagis iſtaminētib⁹ exuatiſ? Conſiderandum eſt, fratres diſtiſſimi, & identidē cogitandū: renūciaſſe nos mūdo: & tāq̄ hoſpites, & peregrinoſ hic interm degere. Amplectamur diē: q̄ aſſignat ſinguloſ domicilio ſuo: q̄ nos iſthinc ereptos, & laqueis ſecularib⁹ exutos, paradifo reſtituit, & regno cœleſti. Quis nō peregre cōſtitutus properet in patriā regredi? Quis non ad ſuoſ nauigare feſtinans, ventum proſperū, cupidius optaret, ut velocius charoſ liceret amplecti? Patriā noſtrā paradifo cōputamus: Parēteſ noſtroſ patriarchaſ habere iam coepimus. Quid nō properamus, & currimuſ: ut patriā noſtrā videre, ut parenteſ ſalutare poſſim⁹? Magnus illic noſ charorū numeruſ expe-

dat: patrum, fratrum, filiorum frequens nos, & copiosa turba, desideria de sua incolumitate secuta, adhuc de nostra incolumitate sollicita. Ad horum conspectum & complexum venire, quanta & illis & nobis in corde letitia est. Qualis illic celestium regnorum voluptas, sine timore moriendi, & cum eternitate viuendi. Quam summa, & perpetua, felicitas: Illic apostolorum gloriosus chorus: Illic prophetarum exultantium numerus: Illic martyrum innumerabilis populus, ob certaminis & passionis victoriam, coronatus: Triumphantes virgines, quae concupiscentiam carnis & corporis continentiae robore subegerunt: remunerati misericordes, qui alimētis & largitionibus pauperum, iustitiae opera fecerunt: qui dominica praecipua seruantes ad conualescentes thesauros terrena

patrimonia sustulerunt. Ad hos fratres dilectissimi, auida cupiditate peruenimus: & ut cum his cito esse possimus, ut cito ad Christum venire contingat, optemus. Hanc cogitationem nostram Deus videat: hoc propositum mentis, & fidei dominus Christus aspiciat, daturus eis gloriae suae ampliora praemia, quorum circa se fuerint desideria maiora.

ps. Canite tuba: & praeparantur omnes. ira enim magna super uniuersum populum. Gladius foris: pestis, & fames, intrinsecus. **ps.** Qui in agro est: gladio morietur: & qui in ciuitate: pestilentia. Gladius. **Gloria patri.** Gladius. **Tu** Deum laudamus. **no dicitur.** Ad laudes & perhoras an. Inmisit dominus pestilentiam in Israel, a mane usque ad constitutum tempus.

& iiii

Officium ad

Ps. Misere mei Deus. **T**ria ista saepe tempore.
Añ. Et mortui sunt e **V**nus ex his ac tribus,
pp' lo a' Dan vsq; Berla- **S**i forte detur optio:
bee septuaginta millia **O**ptanda pestilentia,
virorū. **Ps.** Voce mea, **A**b oibus, semper foret.
ad dñm clamari. **Añ.** **N**ā: ceteris cōmunior,
Cūq; extendisset manū **E**stiatq; differentiam:
suā angelus dñi sup Hie- **D**itis negat, vel paupis,
rusalē, vt disperderet eā: **S**e p'fus vllā noscete.
misertus est dñs sup af- **A**gamus ergo gratias
flictionē. **Ps.** Deus deus **D**eo piis clamoribus:
meus. **Añ.** Et ait ange- **Q**ui nostra punire tā leui
lo pcutienti ppl'm dñs. **P**œna benign^o crimina.
sufficit nūc: cōtine ma- **V**el si pbat nos forsitā:
nū tuā. **Cāticū.** Ego di- **V**ultu feram^o hęc bono:
xi ī dimidio dierū meo- **S**e nanq; diligentibus,
rū. **Añ.** Eleuās'q; David **V**itæ coronā preparat.
oculos suos, vidit ange- **A**. Amē. **E**t cātā in ro-
lū stātem inter cœlū, & **n**o hymni. **Cōditōr** al-
terrā. **Ps.** Laudate dñm **m**e s'iderū. **R.** Nō repel-
de cœlis. **Cap'm.** Im- **l**et dñs plebē suā. **R.** Et
misit dñs pestilentiam **h**æreditatē suā nō dere-
in Israel. **Hymnus.** **l**inquet. **A**d bñs añ. **D**i-
PVnise fontes p'lib^o **x**it David ad dñm, cum
Modis de^o nā solet: **v**idisset angelū cadētē
S pestē, bello, vel fame **p**p'lm: ego sum, q; pecca-
Frequētius nos atterit. **u**i: & ego, q; inique egi:
Bellū famē secū trahit: **i**sti, q; oues sunt, qd' fece-
Fames'q; pestilentiam: **r**unt i' vertatur obsecro,
Iungunt aut vno simul, **m**anus tua cōtra me, &

contra domū p̄ris mei.

Oro. **De**⁹, q nō mortē.

vsupra. Ad tertiā. Cap.

Immisit. **ꝛ.** Cū occide

ret eos: querebāt eū. **ꝛ.**

Et reuertebātur: & dilu-

culo veniebāt ad eum.

Gloria p̄ri. **ꝛ.** Viam fe-

cit semitę irę suę. **ꝛ.** Et

nō pepercit a morte aia

rū eorū. **Ad sextā cap.**

Cum q̄ extēditet

manum suā ange-

lus dñi super Hierusalē,

vt disperderet eā: miser-

tus est dñs sup afflictio-

nē: & ait angelo percu-

tiēti ppl̄m: sufficit nūc:

cōtine manum tuā. **ꝛ.**

Via fecit semitę irę suę.

ꝛ. Et nō pepcit, a mor-

te animarū eorū. **G**lo-

ria p̄ri. **ꝛ.** Misit in eos

irā indignationis suę.

ꝛ. Indignationē, & irā,

& tribulationē, immis-

siones per angelos ma-

los. **Ad nonam cap̄m.**

Emit ergo Dauid a-

reā, & boues, argē-

ti siclis, quinquaginta: &

ædificauit ibi altare do-

mino: & obtulit holo-

catista, & pacificā: & co-

hibita est plaga, ab Is-

rael. **ꝛ.** Misit in eos irā

indignationis suę. **ꝛ.**

Indignationē, & irā, &

tribulationē, immissio-

nes per angelos malos.

Gloria p̄ri. **ꝛ.** Non re-

pellet dñs plebē suā. **ꝛ.**

Et hęreditatē suā nō de-

relinquet. **Ad vesp̄as.**

Añ. Immisit. **ꝛ.** Ad

dñm cū tribularet. **cum**

reliquis antiphonis: &

psalmis, sicut in primis

vesp̄is. Cap. Immisit.

Hymnus. Tu tuorum

sape cædi. **ꝛ.** Non re-

pellet dñs plebē suam.

ꝛ. Et hęreditatē suā nō

derelinquet. **Ad magni**

ficat. Añ. Coarctor ni-

mis: sed melius est, vt

incidam, in manus do-

mini (multæ enim mise-

ricordię eius) q̄ in ma-

nus hominum.

Officium ad

Ad Missam. Introitus.

Ultiplica-
te sunt in-
firmitates
eorū: po-
stea acce-

lerauerunt. **Ps** Conser-
ua me domine: quoniā
speraui in te: dixi do-
mino: Deus meus est tu:
quoniam bonorū meo-
rum non eges. **G**loria patri & filio & spiri-
tui sancto. **S**icut erat in
principio &c. **O**ratio.

Deus, qui nō mor-
tem, sed poeniten-
tiam, desideras pecca-
torum: populum tuum
quæsumus ad te con-
uerte propitius: vt, dum
tibi deuotus existit: ira-
cundiæ tuæ, ab eo, fla-
gella amoueas: Per do-
minum nostrum, Iesum
Christum filium tuum:
Qui tecum uiuit & re-
gnat in unitate &c.

I Lectio libri Regum.

IN diebus illis: Im-

misit dominus pestilen-
tiam in Israel, de ma-
ne usq; ad tempus con-
stitutum: & mortui sunt
e' populo a' Dan usq;
Bersebee, septuaginta
millia virorum. cum q;
extendisset manū suam
angelus dñi super Hie-
rusalem, vt disperderet
eam: misertus est domi-
nus super afflictionem:
& ait angelo percutien-
ti populū, sufficit nunc:
contine manum tuam.
Erat autem angelus dñi
iuxta aream Areuna Ie-
busai. Dixit q; Dauid
ad dñm, cum vidisset an-
gelum cedentē populū.
Ego sum qui peccavi:
& ego qui inique egi-
isti, qui oues sunt, quid
fecerunt? Vertatur ob-
secro manus tua contra
me, & contra domū pa-
tris mei. Venit autē Gad
Propheta ad Dauid in
die illa: & dixit ei. Ascē-
de, & cōstituē altare do-

mino in area Areuna le-
 busæ. Et ascendit Da-
 uid iuxta sermonem Gad,
 quem præceperat ei do-
 minus. Conspiciens q̄
 Areuna, animaduertit,
 regem & seruos eius trãsi-
 se ad se: & egressus, ad-
 raui regem prono vul-
 tu in terrã: & ait. Quid
 causæ est, vt veniat do-
 minus meus rex ad ser-
 uum suum? Cui David
 ait. Vt emam a te aream
 & ædificem altare do-
 mino: & cesset interfe-
 ctio, quæ grassatur in po-
 pulo. Et ait Areuna ad
 David. Accipiat, & offe-
 rat dominus meus rex,
 sicut placet ei. Habes bo-
 nes in holocaustum, &
 plaustrum, & iuga bo-
 num in vsum lignorum.
 Omnia dedit Areuna
 regi. Dixit q̄ Areuna
 ad regem. Dominus
 Deus tuus suscipiat vo-
 tum tuum. cui respon-
 dens rex ait. Nequaq̄;

vt vis: sed emam pretio
 a te: & non offeram do-
 mino Deo meo holo-
 causta gratuita. Emit er-
 go David aream, & bo-
 nes, argenti siclis quin-
 quaginta: & ædificauit
 ibi David altare domi-
 no: & obtulit holocau-
 sta, & pacifica: & propi-
 tiatus est dominus ter-
 rã: & cohibita est plaga
 ab Israel. **Graduale.**

Cum occideret eos:
 quærebant eum: & re-
 uertebantur: & diluc-
 lo veniebant ad eum.

Et rememorati sunt,
 quia Deus adiutor est
 eorum: & Deus excel-
 sus redemptor eorum est.

Alleluia. **M**isit ver-
 bum suum: & sanauit
 eos: & eripuit eos de in-
 temitionibus eorum.

I **Secundum Lucam.**
In illo tempore, Sur-
 gens Iesus de sinagoga,
 introiuit in domum Si-
 monis. Socius autem

Officium ad

Simonis tenebatur ma-
gnis febribus: & roga-
uerunt illum pro ea: &
stans super illam, im-
perauit febrī: & dimisit
illā: & cōtinuo surgens,
ministrabat illis. Cū sol
autē occidisset: oēs, qui
habebāt infirmos variis
lāguoribus: ducebāt il-
los ad Iesum. At ille, sin-
gulis manus imponēs,
curabat eos. exhibāt autē
dæmonia a multis cla-
mantia, & dicētia: qā tu
es filius Dei: & increpās
nō sinebat ea loqui: qā
sciebāt, ipsum esse Chri-
stū. Facta autē die, egres-
sus, ibat in desertū locū:
& turbæ reqrebāt eū: &
venerūt, vsq; ad ipsum:
& detinebāt illū, ne di-
scederet ab eis. Quibus
ille ait: qā, & aliis ciuita-
tibus oportet me euāge-
lizare regnū Dei: qā ad
hoc, missus sum. & erat
prædicans, in sinagogis
Galilææ. **Offic. O. mne**

escā abominata est aia
eorū: & appropinquaue-
rūt, vsq; ad portas mor-
tis: & clamauerūt ad do-
minū, cū tribularentur:
& de necessitatib; eorū
liberauit eos. **Secreta.**

Svbueniat nobis &
p̄p̄o tuo quæsumus
dñe, sacrificii p̄ntis op̄e
ratio: quæ nos, & ipsum
& ab erroribus vniuer-
sis potēter absoluat: & a
totius eripiat p̄ditionis
icursu: Per dñm. **Cōio.**

Cū sol autē occidisset:
oēs, qui habebāt infir-
mos variis lāguoribus:
ducebāt illos ad Iesum.
at ille, singulis manus
imponens, curabat eos.

T Post cōmūnio.
Vē te populū tuū:
& nos quæsumus dñe
tua sancta sementes, &
ab omni propitius ini-
quitate defende: Per do-
minum nostrum.

F I N I S.

**EIVSDEM PETRI
Barroci Epi Patavini.
Officiū ad Pluuiā petē-
dam. In primis quidem
dicitur Missa. Introitus.**

R A B C I
nite dño i
confession
ne: psalli-
te Deo no-
stro in cithara: qui ope-
rit ossi nubibus: & par-
rat terre pluuiā. **Ps.** Lau-
date dñm: quī bonus
est: psalmus: Deo no-
stro: sit iuenda, deco-
ra: & laudatio. **Glo.**

Dnia patri. **Oratio.**
Eus, in quo vimi-
mus, mouemur, & fu-
mus: pluuiā nobis tri-
bue: cōgruentē: vt pñti-
bus subsidiis sufficiēter
adiuti, sempiterna fidu-
cialius expectemus: **Per
dñm. R.** Amen. **Lectio
Hieremie pphetę: xiiii.**

IN diebus illis, Factū
est verbū dñi, ad Hie-
remiam de sermonibus

ficcitatis. luxit Iudæa: &
portæ eius corruerūt: &
obscuratæ sunt in terras:
& clamor Hierlīm ascē-
dit: Maiores miserūt mi-
nores suos ad aquā. Ve-
nerūt ad hauriēdū: non
inuenerūt aquā: repor-
tauerūt vasa sua vacua.
Confusi sunt, & afflicti:
& operuerūt capita sua,
ppter vastitatē terræ: quā
nō venit pluuiā in ter-
rā: cōfusi sunt agricolę:
operuerunt capita sua.
Nam & cetua in agro
peperit: & reliquit: quia
non erat herba. Et onā-
gri steterūt in rupibus:
traxerūt ventum, quasi
dracones. Defecerūt o-
culi eorū: quia non erat
herba. Si iniquitates no-
stræ respōderint nobis:
dñe fac propter nomen
tuū: quoniā multæ sunt
uersiones nostræ: Tibi
peccauimus, expectatio
Israel, Saluator noster
in tēpore tribulationis.

Officium ad

Quare, quasi colonus
futurus es in terra: &
quasi viator declinans
ad manendum? Quare
futurus es velut vir va-
gus, & fortis: qui non
potest saluare? Tu autem
in nobis es domine: &
nomen tuum inuocatum
est super nos: ne derelin-
quas nos. Graduale.

Omnia, quaecumque vo-
luit dominus, fecit: in
caelo, & in terra, in ma-
ri, & in omnibus abyssis.
Eduicens nubes
ab extremo terrae, fulgu-
ra in pluiam fecit. Alle-
luia. Pluiam volun-
tariam segregabis Deus
haereditati tuae: & inhi-
mata est: tu vero per-
fecisti eam. Secundum
Mathaeum. vii.

In illo tempore, dixit
Iesus discipulis suis,
& turbis Iudaeorum.
Omnis, qui audit verba
mea haec: & facit ea: af-
similabitur viro sapienti.

Et, qui aedificauit domum
suam supra petram: Et
descendit pluuia: & ve-
nerunt flumina: & fla-
uerunt venti: & irue-
runt in domum illam:
& non cecidit. Fundata
enim erat super petram.
Et omnis, qui audit ver-
ba mea haec, & non fa-
cit ea: similis erit viro
stulto, qui aedificauit do-
mum suam super are-
nam: & descendit plu-
uia: & venerunt flumi-
na: & flauerunt venti:
& iruerunt in domum
illam: & cecidit: & fuit
ruina eius magna. Of-
fectorium. Ego prohi-
bui a vobis imbrem, di-
cit dominus: Cum ad-
huc tres menses, super-
essent usque ad messem:
Et plui, super vnam ci-
uitatem: & super alteram
ciuitatem non plui. Pars
vna copluta est: & pars,
super quam non plui,
aruit. Secreta.

O Blatis quaesumus
dñe placare mu-
neribus: & opportunū
nobis tribue pluuiæ suf-
ficiētis auxiliū. Per do.
Cōmunio. T terra saepe
venientem super se bi-
bens imbrem & germi-
nans herbam opportu-
nam illis a quibus colit-
tur, accipit bñdictionē.

D Post communio.
A nobis quaesu-
mus domine pluuiā sa-
lutarem: & aridam ter-
re faciem fluentis eos-
lestibus dignanter in-
funde: Per dominum.
Ista Missa dici potest &
ante processionem, &
post, s̄m locorum con-
suetudinem. Potest etiā
dici missa diei: cum cō-
memoratione istius: &
sicut seruat Romana cu-
ria. Potest etiā dici mis-
sa Beatae Virginis, vel
Sancti, sub cuius patro-
cinio est Ciuitas, vel Ec-
clesia, cum cōmemora-

tionē istius. Ea igitur fi-
nita, & ordinata Proces-
sione, vt commune vo-
tum communis prole-
quatur oratio, vel (s̄i s̄m
consuetudinem loci, di-
ci debeat, post processio-
nem) omīssa. Duo sacer-
dotes, quibus istud in-
iunctum fuerit flexis an-
te altare, vbi missa can-
tata fuit, aut cantanda
erit, genibus incipiunt.
Añā. **Exaudi, exaudi,**
exaudi domine preces
nostras: Sancta Maria,
ora pro nobis. Respon-
det Chorus. **Aufer a'no-**
bis domine iniquitates
nostras: vt mereamur
puris mentibus introi-
re, ad Sancta sanctorū.
Miserere, miserere, mi-
serere populo tuo, quē
redemisti Christe, san-
guine tuorne in aeternū
irascaris nobis. Rursus
duo presbyteri illi dicūt
Exaudi. vs̄ sup. **Sācta dei**
genitrix, ora pro nobis.

Officium ad

Et chorus rñdet. **Aufer.** vtsupra. Et cum duo illi
 p̄sbyteri dixerint tercio. **Exaudi.** subdētes **San-**
cta virgo virginum ora
pro nobis. Chorus rñ-
 dens, vtsupra, surgit: &
 p̄cedere incipit sub ve-
 xillo, pp̄lo prosequēte:
Cantādo vtsupra. Ver-
 sus vnā ecclesiarū ciuita-
 tis alternatim cātātibus
 illis duobus p̄sbyteris,
 ordine suo letaniam, &
 choro rñdente vtsupra:
 nominādo in ea, plures,
 aut pauciores sanctos:
 sm̄ ecclesiæ illius distā-
 tiam: ita vt hymnus se-
 quens, statim post apo-
 stolos, anteq̄ ecclesiā il-
 lam ingrediatur: cātari
 possit: & in ecclesia illa,
 finiri. Quidā tñ, non di-
 cunt. **Añā.** **Exaudi.** sed
 solū nominant sanctos,
 quorum patrocinū im-
 ploratur: & Chorus lo-
 co rñdens. **Aufer.** dicit.

K. inie eleison. Et sic semper rñdet. sed
 autē: siue illo mō
 cātēt: cū finierint partē
 letaniæ suprascriptā: &
 dixerint. **Omnes sancti**
discipuli dñi, orate pro
nobis. Et chorus rñde-
 rit, vtsupra: anteq̄ dictā
 ecclesiā ingrediantur: il-
 li duo p̄sbyteri incipiūt,
 choro prosequente, hy-
 mnū: & sic ingrediun-
 tur ecclesiam. Hymnus.
S I Deū nō esse nobis
 Cederem? ob mala
 Magna, per quæ ipsa
 frequenter
 Læsimus contrarium:
 Longa nos valeret oēs
 Hoc docere siccitas.
 Nāq; Achab regnāte, p̄-
 tres Istud ānos itegros,
 Sex q̄ mēses añ scimus
 Accidisse, sicuti
 Elias propheta magnus
 Mox futurum dixerat.
 Huius autē forte causam
 Si rei requirimus.
 Inuenimus esse grande
 Ciimen

Crimen idolatriæ:

Quod malis Deo relicto
Iunxit amens cæteris.

Vnde si rigare nubes
Imbre terram fertili
Querimus: pccā oportet,
Deseramus omnia:
Maxime vero nefandę
Crimen idolatriæ.

Atq; sicut ille Baal
Tunc pphetas pessimos
Fecit in torrente Cyson
Interire: crimina
Sic & in nobismetipsis
Enecemus omnia.

Hoc enim pacto seq̄tur
Nos vt imber maximus
Occupet: suūq; sumpto
Terra fructum semine
Cęruplum Deo volēte
Non rogata proferat.

**ꝛ. Amen. Et dicitur in
tono hymni** Pange lin
gua gloriosi. **Et ita in
grediētes ecclesiā illam
procedunt versus altare
maius: quod debet esse
instructum: diuidētes se
in duos choros: & tunc
vnus subdiaconus pro**

**cedens in mediū ad gra
dus altaris, cantat le
ctionem. Lectio libri
Deuteronomii. xi.**

IN diebus illis, Dixit
Moses, ad filios Is
rael: Terra, ad quā ingre
dieris possidendā: non
est sicut terra Aegypti,
de qua existi: vbi iacto
semine in hortorū mo
rē, aquæ ducuntur irri
guæ: sed montosa est, &
cāpestris, de cœlo expe
ctās pluuias, quam dñs
Deus tuus semp inuisit
& oculi illius in ea sunt
a principio anni vsq; ad
finem eius. Si ergo obe
dieritis mandatis meis,
quę ego hodie præcipio
vobis: vt diligatis dñm
Deum vestrū, & seruiat
is ei, in toto corde ve
stro, & in tota aia vestra:
dabit pluuiam terræ ve
stræ tēporaneā, & seroti
nā: vt colligatis frumen
tum, & vinū, & oleum,
fœnumq; ex agris, ad

?

pascenda iumenta: & ut
 ipsi comedatis, ac satu-
 remini. Cauete: ne forte
 decipiatur cor vestrum:
 & recedatis a' dño: ser-
 uia- tis' q' diis alienis: &
 adoretis eos: iratus' q'
 dñs, claudat cœlum: &
 pluuię nō descēdāt: nec
 terra det germē suum:
 pereatis' q' velociter de-
 terra optima, quā domi-
 nus daturus est vobis.
Est tunc chorus cātat cō-
muniter. ps. Si obedi-
 tis mandatis meis, quę
 ego hodie præcipio vo-
 bis: ut diligatis dominū
 Deum vestrū, & serui-
 tis ei in toto corde ve-
 stro, & in tota anima ve-
 stra: dabo pluuiam ter-
 rę vestrę temporaneā,
 & ferotinam: ut colliga-
 tis frumentum, vinum,
 & oleum, scœnum' q' ex-
 agris, ad pascenda iumē-
 ta: ut & ipsi comedatis,
 ac saturemini. **ps.** Caue-
 te: ne forte decipiatur

cor vestrum: & receda-
 tis a' dño: seruiatis' q'
 diis alienis, & adoretis
 eos: iratus' q' dominus,
 claudat cœlum: & plu-
 uie non descēdāt: nec
 terra det germen suum.
 Ut colligatis.

Tunc il-
le, qui cantant, vel can-
tare debet missas, dicit.

Oremus. **Oratio.**

Omnipotens sem-
 piternę Deus, qui
 ut semper ad te forent
 oculi nostri: pluuiam de
 cœlo, sperare nos volu-
 sti: da famulis tuis, quę
 precamur, quę cupimus,
 quod optamus: ne terre
 frugibus, quę germinare,
 ac crescere vsq' ad pñs
 fecisti: siccitas continua
 noceat: & om̄ te laudan-
 tium fames, ieiunia con-
 cludat: Per dominū. **ps.**

Amen. Tunc illi duo
presbyteri lætanium re-
assumētes flexis ante al-
tare genibus, invocant
Sandum illum, sub cui-

ius vocabulo est eccle-
 sia illa: & postea surgen-
 tes cantant. **Omnes san-**
cti innocētes orate pro
nobis. Modo quo su-
pra: Choro similiter re-
spondente: & ita proce-
dunt ad aliā proximior-
em ecclesiam: quousq;
 finita fuerit inuocatio
martyrum: & ingrediē-
tes eam, diuidunt se in
duos choros, vt prius:
& ille, vel alius, subdia-
conus: procedens in me-
dium ad gradus: alta-
ris cantat lectioem. Le-
ctio libri. iii. Regū. xvii.
I **N diebus illis: Fecit**
 Achab filius Amri
 malum in cōspectu do-
 mini super omnes, qui
 fuerunt ante eum: nec
 suffecit ei, vt ambularet
 in peccatis Hieroboam,
 filii Nabath: in super du-
 xit vxorem Iezabel filiā
 Methaal regis Sidonio-
 rum: & abiit: & seruiuit
 Baal: & adorauit eum:

& posuit aram Baal in
 tēplo Baal: quod ædifi-
 cauerat in Samaria: &
 plantauit lucum: & ad-
 didit Achab in ope suo
 irritans dñm Deū Israel
 sup omnes reges Israel,
 qui fuerūt ante eum: Et
 dixit Elias Thesbites, de
 habitatoribus Galaad,
 ad Achab. Viuit domi-
 nus Deus, in cuius con-
 spectu sto: si erit annis
 his ros & pluuiā, nisi iu-
 xta oris mei verba. **Et**
tūc chorus cārat cōiter.
g. Dixit Elias Thesbites
 de habitatorib⁹ Galaad,
 ad Achab: Viuit dñs de⁹
 Israel, in cuius cōspectu
 sto: Si erit annis his ros
 & pluuiā, nisi iuxta oris
 mei verba. **¶** Elias, hō
 erat, similis nobis, passio-
 bilis: & orōne orauit, vt
 nō plueret sup terrā: &
 non pluit annos tres &
 mēses sex. Si. **Tūc ille, q**
cātauit, vt cātate D3 mis-
sa: dicit. O rem⁹. O for-

Respice omnipotens
 Deus humilitate
 tem nostram: & desideria
 seruatorum tuorum benig-
 nus exaudiuit qui pec-
 catis offensum nobis
 uti ne pluerent super terram
 imbrem mandasse te sen-
 simus: poenitentiam popu-
 li tui placatum, quale &
 quantum esse necessarium
 nosti, dedisse te, sentia-
 mus: Per do. Amen.
 Tunc illi duo presbyte-
 ri laetantias reassumētes,
 flexis ante altare geni-
 bus, inuocāt Sanctū, sub
 cuius vocabulo est eccle-
 sia illa: & postea surgen-
 tes cantāt. **Sancte Silue-
 stris, ora pro nobis.** Mo-
 do quo supra: Choro si-
 militer rīdente: Et ita
 procedūt ad aliā proxi-
 miorē ecclesiā, quousq;
 finita fuerit iuocatio cō-
 fessorū, Pōtificū: & ante
 q̄ dictā ecclesiā ingrediā-
 tur: illi duo presbyteri,
 incipiūt, choro psequēte,

hymnū: & sic ingrediū-
 tur ecclesiam. Hymnus.

Criste, quem factis
 nimis impudenter
 pessimis omni prope-
 pronocamus
 iam dicam sis patiens,
 benignus,
 Longanimis' q;
 Flectere: & sacras pre-
 cibus gementum
 Nūc piis aures adhibes
 licet nil
 Tale nos, qui sic fuimus
 rebelles,
 iam mereamur.
 Fac ut arantem plouis
 salubres
 Irrigent terrae faciem:
 nec ultra
 Arbores, fruges, fata, sic-
 citate
 Interimantur.
 Diffinit, rimas & ubiq;
 grandes
 Terra se scindēs aperit:
 putri' q;
 Per vias implent oeu-
 los euntum
 Pulnere venti.

Stagna, torrētes, putei,
paludes,
Flumina, & fontes, ma-
re deniq; ipsam,
Sese aquis tristi solitis
carere

Voce querantur.

Credimus: cū nil odias
eorum,

Que bonus valde bona
condidisti:

Omnia hæc nostras ob
iniquitates

Facta fuisse.

Cordēq; ex toto veniā
precante,

A tuis illas, procul effu-
gari

Poscimus semis, & hu-
mum benigno

Imbre rigari.

Vt prius, quos te, quis
iustus esse

Cerneris, poëta hæc do-
cuit timere:

Nunc pium, cum te vi-
deant, amare.

Gratia cogat. *ps.* Amē.

Et dicit in tono hymni

Iste confessor. **Et ita in:**

grediētes ecclesiā, proce-
dūt versus altare maius,
diuidētes se i duos cho-
ros, vtsupra: & ille, vel
alius subdiaconus, pro-
cedens in medium, an-
te gradus altaris cantat
lectionem. **Lectio libri.**

Iiii. Regum. xviii.

IN diebus illis: Fa-
ctum est verbum dñi ad
Eliam in anno tertio, di-
cens. Vade, & ostēde te
Achab: vt dem pluuiam
sup faciē terre. Iuit ergo
Elias, vt ostenderet se
Achab: Erat autē fames
vehemens in Samaria:
Vocauit q; Achab Ab-
diā, dispēsatorē domus
sue. Abdias autē time-
bat dñm Deum valde.
Nam cū interficeret Ie-
zabel pphetas dñi: tulit
ille centum pphetas: &
abscondit eos, quinquagenos,
& quinquagenos
in spelūcis: & pavit eos
pane & aqua. Dixit ergo
Achab ad Abdiam.

Vade in terram ad vniuersos fontes aquarum, & in cunctas valles, si forte possimus inuenire herbam & saluare equos, & mulos: & non penitus iumenta intereant. Diuiserunt quoque sibi regiones: ut circuitent eas. Achab ibat per viam vnam: & Abdias per viam alteram seorsum. Cumque esset Abdias in via: Elias occurrit ei. Qui, cum cognouisset eum: cecidit super faciem suam: & ait. Num tu es domine mi Elias? Cui ille respondit. Ego: & dixit. Vade, & dic domino tuo. Adest Elias. Et ille, quid peccaui, inquit: quoniam trades me seruum tuum in manu Achab, ut interficiat me? Viuit dominus Deus tuus: quia non est gens, aut regnum, in quo non miserit dominus meus, te requirens. & respondens tuis: non est

hic: adiuturum tegna singula, & gentes, eo quod minime repereris. Et nunc dicis mihi. Vade, & dic domino tuo. Adest Elias. Cumque recessero a te: spiritus domini asportabit te in locum, quem ego ignoro: & ingressus nuntiabo Achab: & non inueniens te, interficiet me. Seruus autem tuus, timet dominum ab infantia sua. Numquid non iudicatum est tibi domino meo: quid fecerim, cum interficeret Jezabel prophetas domini: quod absconderim de prophetis domini centum viros, quinquagenos, in speluncis: & pauesim eos pane, & aqua? Et nunc tu dicis: vade: & dic domino tuo: Adest Elias: ut interficiat me? Et dixit Elias. Viuit dominus exercituum antecuius vultum sto: quia hodie apparebo ei. Et

iste chorus, cārat cōiter.
 ꝑ. Si in præceptis meis
 ambulaueritis: & man-
 data mea custodieritis:
 & feceritis ea: dabo vo-
 bis pluuias temporibus
 suis: & terra gignet ger-
 men suum: Et pomis ar-
 bores replebuntur. ✠.
 Apprehendet messium
 triturata vindemiam: &
 vindemia occupabit se-
 mentem: & comedetis
 panem vestrum in satu-
 ritate: Et pomis. Tunc
 ille, qui cantauit mis-
 sam, vel cantate debet,
 dicit. Oremus. Oratio.
Deus, in quo uiui-
 mus, mouemur,
 & sumus: pluuiā nobis
 tribue congruentem ut
 pñtibus subsidiis suffi-
 cienter adiuuemur: sem-
 pterna fiducialius expe-
 ctemus: Per dñm. ꝑ.
 Amē. Tunc illi duo præ-
 sbyteri letaniā reassumē-
 tes, flexis ante altare ge-
 nibus, inuocant sanctū

sub cuius vocabulo est
 ecclesia illa: & postea sur-
 gētes cantat. **Sancte Be-
 nedicte, ora pro nobis.**
 Choro similiter respon-
 dente: & ita procedunt
 ad aliam ecclesiam pro-
 ximiorē: quousq; fini-
 ta fuerit inuocatio con-
 fessorum simplicium: &
 ingrediētes eam, proces-
 sūt uersus altare maius,
 diuidētes se ibi, in duos
 choros, sicut de aliis di-
 ctū fuit: Et ille, uel alius
 subdiaconus, procedēs
 in medium, ante gra-
 dus altaris: cantat le-
 ctionem. Lectio libri.
Iiii. Regum. xviii.
In diebus illis. Abiit
 Abdias in occursum A-
 chab: & indicauit ei: ue-
 nit q; Achab in occur-
 sum Elias: & cum uidis-
 set eum ait. Tu ne es il-
 le, qui conturbas Israel?
 Et ille ait. Non ego, tur-
 bavi Israel: sed tu, & do-
 mus patris tui q; dereliquit

Officium ad

stis mādata dñi: & secu-
 ti estis Baali. Verūtame-
 nunc mitte, & cōgrega
 ad me vniuersum Israel
 in mōte Carmeli:& pro-
 phetas Baal, quadringē
 tos quinquaginta, pphe-
 tas q̄ lucorū quadringē
 tos: q̄ comedūt de mē-
 sa Iezabel. Misit Achab
 ad oēs filios Israel:& cō-
 gregauit prophetas in
 monte Carmeli. Acce-
 dēs autē Elias ad omnē
 populū Israel, ait. Vsq̄
 quo claudicatis in duas
 partes? Si dñs est Deus:
 sequimini eum: si autē
 Baal: sequimini illū. Et
 nōn respondit ei popu-
 lus verbū. Et ait rursus
 Elias ad populum. Ego
 remāsi propheta domi-
 ni solus: propheta au-
 tem Baal quadringenti
 & quinquaginta, pro-
 pheta q̄ lucorū q̄drin-
 genti viri sunt. Dentur
 nobis duo boues:& illi
 eligāt sibi bouē vnum

& in frustra cedentes, po-
 nant super ligna. Ignē
 autem non supponant:
 & ego faciam bouē al-
 terum: & imponā super
 ligna: ignem autem nō
 supponā. Inuocate noīa
 deorū vestrorū: & ego
 inuocabo nomen Dei
 mei:& Deus, q̄ exaudie-
 rit p̄ ignē ipse sit Deus.
 Rñdēs omnis pp̄s, ait.
 Optima p̄positio, quaz
 locutus est Elias. Dixit
 ergo Elias, pp̄hetis Ba-
 al. Eligite vobis bouem
 vnū: & facite primi: q̄
 vos plures estis: & inuo-
 cate noīa deorū vestro-
 rum: ignēq̄ supponatis.
 Qui euz tulissent bouē,
 quē dederat eis: fecerūt:
 & iuocabāt nomē Baal
 de mane vsq̄ ad meri-
 diē, dicētes Baal exaudi
 nōs. Et nō erat vox, neq̄
 q̄ rñderet: trāsiliēbāt q̄
 altare, q̄ fecerant. Cūq̄
 esset iā meridies: illude-
 bat illis Elias, dicēs. Cla-

mate voce maiore. Deus enim est: & forsitā loq-
turs aut i diuersorio est:
aut in itinere, aut certe
dormit, vt excites. Cla-
mabant ergo voce ma-
gna, & incidebant se iu-
xta ritū suū cultris, & lā-
ceolis, donec perfunde-
rētur sanguine. **Et tunc**

Chorus cātāt cōiter. ꝑ.
Si audieris vocē domi-
ni Dei tui: Vt facias, atq;
custodias, oīa mandata
eius, quæ ego præcipio
tibi hodie. **ꝛ.** Aperiet
dñs thesaurū suū opti-
mū, cœlū, vt tribuat plu-
uiā terrę tuæ in tpe suo:
benedicet q̄ cūctis ope-
ribus manū tuarū: Vt
facias. **Et ille, q̄ cantauit**
vel cātare debet missā,
Dicit. Oremus. Oīo.

Orationibus pp̄li
tui q̄s dñe placā-
re susceptis: & opportu-
nū nobis tribue pluuiæ
sufficiētis auxilium. Per
dominum. **ꝑ.** Amen.

Tunc illi duo presbyte-
ri iētaniā reassumentes,
flexis ante altare geni-
bus, inuocāt sanctū, sub
cuius vocabulo est eccle-
sia illa: & postea surgen-
tes cātāt. Sancta Maria
Magdalena, ora pro no-
bis. Choro sibi rōdēte:
& ita pcedūt ad aliā ec-
clesiā proximiorē, quo-
usq; finita fuerit inuoca-
tio oīum scōꝝ: hoc est.
Omnes sancti & sanctę
Dei intercedite pro no-
bis. Et anteq̄ dicta eccle-
ua ingrediātur: illi duo
presbyteri incipiūt, cho-
ro prosequēte, hymnū:
& sic ingrediuntur ec-
clesiam. Hymnus.

Optatus alme quę-
sumus
Saluator iher de fluat:
Et siccitatem squallidæ
Telluris istam tēperet.
Nā, q̄ tuis negleximus
Parēre iussis hætenus:
Iam diligentes effici
Toto studemus p̄ctore

Officium ad

Si forte quos iniquitas
Ad ima fecit vergeret:
Eos abundans gratia
Ad alta rursus puehat.

Fac siccitatem cum sua
Serenitate destrui:

Fac larga nubes hūidas
Aquæ cluēta effundere.

Et q̄ sacra baptismatis
Aqua salutem mētium
Dedisti: aquas p̄ imbriū.
Præbe salutē corporū.

Vt terra fructūz p̄ferat:
Fructus ciborūz copiāt:
Cibi, p̄bos, & ip̄obos,
Ad te colēdū puocent.

**✠. Amen. Et dicitur in
tono hymni. Vexilla re
gis p̄deunt. Et ita ingre
dientes ecclesiā, p̄cedūt**

**versus altare maius, diui
dētes se in duos choros
vsupra: Et ille, vel alius
subdiaconus, p̄cedēs in
mediū, ante gradus alta
ris, cantat leōnē. Lectio
libri. iii. Regum. xviii.**

IN diebus illis. Post
q̄ trāsiit meridies: &
illis p̄phetātibus vene

rat tēpus, quo sacrifici
offerri solet: nec audie
bat vox: neq̄ aliq̄s r̄de
bat: nec attēdebat oran
tes: dixit Elias oī p̄p̄lo.
Venite ad me. Et acce
dēte ad se p̄p̄lo, curauit
altare dñi, quod destru
ctū fuerat: & tulit duo
decim lapides iuxta nu
merū tribuū filiorū la
cob: ad quem factus est
sermo dñi, dicens: I srael
erit nomē tuū: & ædifi
cauit de lapidibus altare
in noīe domini. Fecit q̄
aque ductū quasi p̄ duas
aratiunculas in circuitu
altaris: & composuit li
gna: diuisit q̄ p̄ mēbra
bouē: & posuit super li
gna: & ait. implete qua
tuor hydrias aq̄: & fun
dite sup̄ holocāustū, &
super ligna. Rursus q̄
dixit etiā secūdo, hoc fa
cite. Qui cū fecissent se
cundo: ait. Etiam tertio
idipsūz facite. Fecerūt q̄
tertio: & currebāt aqua

circū altare: & fossa aq̄ ductis repleta est. Cūq; iā tēpus esset, vt offerret hōlocaustum: accedens Elias Propheta ait. Dñe Deus Habraā, & Isaac, & Israel ostēde hodie: quia tu es Deus Israel: & ego seruus tuus: & iuxta p̄ceptū tuū feci oīa verbā hęc. Exaudi me domine: exaudi me: vt discat p̄pls iste: quia tu es dñs Deus: & tu conuertisti cor eorū, iterū. Cecidit autē ignis dñi: & vorauit hōlocaustum, & ligna, & lapides, puluerē quoq; & aquā, quæ erat in aquēductu, lambens. Quod cum vidisset oīs p̄pls: cecidit ī faciē suā: & ait. Dñs ipse est Deus: Dñs ipse est Deus. Dixit q; Elias ad eos: Apprehendite p̄phetas Baal: & ne vnus qdē effugiat ex eis. quos cum apprehēdissent: duxit eos Elias ad torrētem Cy-

zon: & interfecit eos ibi. Et ait Elias ad Achab. Ascēde: comede: & bibe: quia sonus multæ pluuiæ est: Ascēdit Achab vt comederet, & biberet. Elias autē ascēdit in verticē Carmeli: & pronus in terrā posuit faciē suam inter genua sua: & dixit ad puerū suū. Ascēde, & prospice cōtra mare. Qui cū ascendisset: & cōtēplatus esset: ait. Nō est qcq;. Et rursus ait illi. Reuertete septē vicib;. In septima autē vice, ecce nubecula parua q̄si vestigium hoīs ascēdebat de mari. Qui ait. Ascēde & dic Achab. Iunge curtū tuū: & descēde: ne occupet te pluuia. Cūq; se uerteret huc atq; illuc: ecce cœli contenebrati sunt: & nubes, & vētus; & facta ē pluuia gradis. Ascendens itaq; Achab abiit in Iezrahel: & manus dñi scā est sup Eliā;

Officium ad

accinctis q̄. Iſbis curre; ferante fieri ſentiamus;
 bat añ. Achab donec ueretur in Iezrahel. Et tūc
 chorus cantat cōiter. *Deprecabor dñm: & ad
 Deū ponā eloquiū meū: Qui facit magna, & in-
 ſcrutabilia, & mirabilia
 abſq; numero. Qui
 dat pluuiā ſuper faciem
 terre: & irrigat aquis v-
 niuerſa. Qui facit.* Et il-
 le qui cantauit, vel can-
 tare debet miſſam, dicit.
Oremus. Oratio.
Deus qui cū terrā
 Iſrael ſiccitas diu-
 turna vaſtaſſet: interfectis
 in torrente Cyſon pro-
 phetis Baal prophetis q̄
 lucorum, Elia in vertice
 Carmeli orante pluuiā
 grādem dedisti: famu-
 lis tuis, qui vitia in ſeme-
 tiſis vniuerſa pœniten-
 do interimunt: pluuias
 ſimilem tribues vt quod
 fuiſſe antiquis t̄pibus ge-
 ſtum nō dubitamus: id
 quoq; n̄is t̄pibus te mi-
 ſerante fieri ſentiamus;
 Per dñm. *Amē.* Tūc
 illi duo p̄ſbyteri lēta-
 tiam reſſumētes flexis
 ante altare genibus iuo-
 cāt ſanctū, ſub cuius vo-
 cabulo eſt eccleſia illa: Et
 poſtea ſurgētes cantant.
**Propitius eſto: parce no-
 bis dñe.** Choro ſiſt r̄n-
 dēte: & ita procedūt ad
 aliā eccleſiā p̄ximiorē
 vſq; ad **Peccatores te ro-
 gamus audi nos.** Et in-
 gradientes eam proce-
 dunt verſus altare ma-
 ius diuidentes ſe ibi in
 duos choros: & ille, vel
 alius ſubdiaconus pro-
 cedens in medium ante
 gradus altaris, cantat le-
 ctionē. Lectio epiſtolæ
 Beati Iacobi apoſtoli. *v.*
Chariffimi, Conſue-
 mini alterutrū pec-
 cata veſtra: & orate pro
 inuicem: vt ſaluemini:
 multū enim valet depre-
 catio iuſti aſſidua. Elias
 homo. erat ſimilis nō

bis, passibilis: & oratio-
ne orauit, ut nō plueret
super terrā: & non pluit
annos tres & mēses sex.
Et rursū orauit: & cœ-
lū dedit pluuiā: & terra
dedit fructū suū. Fratres
mei: si quis ex uobis er-
rauerit a ueritate: & con-
uerterit quis eū: scire de-
bet: qm̄ qui cōuerſi fece-
rit pctōrē ab errore uia:
suę: saluabit aiām eius a
morte: & operit multitu-
dinē peccatorū. *Et tunc
chorus cantat cōiter. ꝛ.*

Dabo duobus testibus
meis: & pphetabūt die-
bus mille ducētis sexa-
ginta: Amictis faccis.
ꝛ. *Si habent potestate;
claudēdi cœlū, ne pluat
diebus prophetiæ illo-
rum: Amictis factis. Et
ille, qui cantauit, uel cā-
tare debet missam, di-
cit. Oremus. Oratio.*

DA nobis q̄sumus
dñe pluuiā saluta-
rē: & arida terrę faciem

fluentis cœlestibus di-
gnantet infunde: *Per
dñm. ꝛ. Amen. Tunc
illi duo presbyteri lata-
niam reassumētes flexis
ante altare genibus in-
uocant sanctum sub cu-
ius uocabulo est eccle-
sia illa: Et postea surgē-
tes cantant. Peccatores
te rogamus audi nos.
Choro similiter rñden-
te: dirigentes se uersus
ecclesiā cathedrālē, unde
discesserant siue ma-
tricem: & ingredients
eam, procedunt uersus
se ibi, in duos choros: &
ibi finita lētania, Ille qui
cātauit, uel cātare debet
missam, dicit in tono le-
ctionis Pater noster. Et
ne nos inducas. ꝛ. Sed
libera. ꝛ. Confitemini
dño, quoniā bonus. ꝛ.
Quoniam in seculū mi-
sericordia eius. ꝛ. Qui
educit nubes ab extre-
mo terrę. ꝛ. Fulgura*

Officium ad

in pluuia fecit. **Ps.** Qui operit coelaz nubibus. **Re.** Et parat terrae pluuiam. **Ps.** Qui producit in montibus foenu. **Re.** Et herbam seruituti hominum. **Ps.** Domine exaudi oratione meaz. **Re.** Et clamor meus ad te veniat. **Ps.** Dñs vobiscum. **Re.** Et cum spiritu tuo. **Oremus.** Oratio.

A Scendat ad te domine quæsumus preces nostræ: & præsentis rigore iustitiæ in misericordiam commutato, pluuiæ ad nos desideratæ descendant: ut qui iustitiâ experti, maiestatem tuam impune offendi non posse didicimus: misericordiam experientes, de bonitate tua desperari non debe re discamus. Per dominum nostrum. &c. **Re.** Amē. **Ps.** Dominus vobiscum. **Re.** Et cum spiritu tuo. **Ps.** Benedic

mus domino. Re. Deo gratias. Et datur benedictio, si fuerit præsens Episcopus: Et sic cantet missa, si ante processionem cæcata non fuerit. Sciendum autem quod si in ciuitate non fuerint sex ecclesiæ, in quibus fieri supradictæ stationes possint: aut fuerint quidam, sed nimis distantes: parari poterunt in locis congruentibus altaria sex loco dictarum ecclesiarum: & ibi fieri omnia illa, quæ in ecclesiis facienda fuissent. Sciendum etiã: quod si altaria, de quibus supra: parari non poterunt: officium supradictum debeat diuidi in sex dies: & quolibet eorum dici tota lætania cum vna lectione, vno Responsorio, & vna oratione: ita tamẽ: ut versiculi, & responsoria proxime posita cum oratione sua in fine illius dicantur.

E I N I S.

**EIVSDEM PETRI
Barrosii Episcopi Para
uini. Officium ad seren
nitatem postulandam.
In primis quidem dicitur
missa. Introitus.**

Iderunt te
aque de:
viderūt te
aque: & ti
muerūt: &

turbatae sunt abyssi. **ps.**
Multitudo sonit⁹ aqua
rum uocē dederunt nu
bes. **Gloria patri. Oīo.**

AD te nos dñe cla
mātes exaudi: &
aeris serenitatem nobis
tribue supplicātibus: ut
q̄ iuste pro peccatis no
stris affligimur: miseri
cordia tua praueniente
clementiam sentiamus:
Per dominū. **r. Amē.**
Lectio libri Exodi. ix.

IN diebus illis, Misit
Pharao: & vocauit
Mosem, & Aaron, dicēs
ad eos. Peccaui etiā nūc.
Dñs iustus: & ego, & po

pulus meus, impij. Ora
te dñm, vt desinat toni
trua Dei, & grādo: vt di
mittam vos: & nequaq̄;
hic ultra maneatis. Ait
Moses. Cū egressus fue
ro de vrbe: extendā pal
mas meas ad dñm: &
cessabūt tonitrua: & grā
do nō erit: vt scias, quia
dñi est terra. Noui autē,
q̄ & tu, & serui tui, nec
dñi timeatis dñm Deū.
linū ergo, & hordeū, læ
sum est: eo q̄ hordeum
esset virens: & linū iam
folliculos germinaret.
Triticum autem, & fat,
non sunt læsa: quia fero
tina erant. Egressus q̄
Moses a Pharaone ex
vrbe, tetendit manus ad
dominum: & cessaue
runt tonitrua, & grādo,
nec ultra stillauit pluuia
super terrā. Videns autē
Pharao, q̄ cessasset plu
uia, & grando, & toni
trua: auxit peccatum: &
ingratū est cor eius;

Officium ad

& seruatorū illius, & indu-
 ratum nimis, nec dimi-
 sit Israel, sicut præcepe-
 rat dñs, per manū Mofi.

Gradua. V ox dñi super
 aquas: Deus maiestatis
 intonuit: dñs, sup aquas
 multas. ⁊ Sonuerunt,
 & turbatæ sunt aque eo-
 rum: cōturbati sunt mō-
 tes in fortitudine eius.

A lleluia. ⁊ Ab incre-
 patione tua dñe fugiēt:
 a voce tonitruī tui for-
 midabunt. Secundum

Mathæum . . . viii.

In illo tēpore: Ascen-
 dente Iesu in nauiculā,
 secuti sunt euz discipuli
 eius: & ecce motus ma-
 gnus factus est in mari:
 ita vt nauicula operiret
 fluctibus. Ipse vero dor-
 miebat. Et accesserūt ad
 eum discipuli eius: & su-
 scitauerūt eum, dicētes.

Dñe salua nos, perim⁹.
 Et dicit eis Iesus. Quid
 timidi estis modicæ fi-
 deis? Tunc surgens impe-

rauit ventis, & mari: &
 facta est trāquillitas ma-
 gna. Porro hoīes mira-
 ti sunt, dicētes. qualis est
 hic? quia venti & mare,
 obediunt ei? Offerro.

A pud Deum est sapien-
 tia, & fortitudo: & ipse
 habet cōsiliū, & intel-
 ligētiam: si continerit
 aquas: omnia siccabun-
 tur. Si emiserit eas: sub-
 uertent terram. Secreta.

P Rēueniat nos quę
 sumus dñe, gratis
 tua semper, & subsequa-
 tur: & has oblationes,
 quas pro peccatis nr̄is,
 & serenitate aeris impe-
 tranda nomini tuo con-
 secrandas deferimus: be-
 nignus assume: vt per
 intercessionem sancto-
 rum tuorum cūctis no-
 bis proficiant ad salutē:
 Per dñm. Communio.

A ccesserūt ad Iesum di-
 scipuli eius, dicētes. dñe,
 salua nos, perimus. At il-
 le surgēs, imperauit vē-
 tis, &

tra, & mari: & facta est
tranquillitas magna.

Q Post communio.
Vesumus omni
 potēs deus cle
 mētiā tuam: vt inun
 dantiam coerceas im
 brium: & hilaritatē vul
 tus tui nobis ipartiri di
 gneris. **Per dñm.** Ista
 missa dici potest & ante
 processione, & post, fm
 locorum consuetudinē.
 Potest etiam dici Missa
 diei, cum cōmemoratio
 ne istius: & sic seruat Ro
 mana curia. Potest etiā
 dici Missa beatæ virgi
 nis, vel sancti, sub cuius
 patrocinio est Ciuitas,
 vel ecclesia: cum cōme
 moratione istius. Ea igi
 tur finita, & ordinata p
 cessione, vt cōmune uo
 rum communis oratio
 prosequatur: uel (si fm
 cōsuetudinem loci dici
 debeat post processio
 nem:) omīsa, duo sacer
 dotes, quibus istud iniū

ctū fuerit, flexis ante al
 tare, vb: missa cantata
 fuit, aut cantāda erit ge
 nibus: incipiunt. **Añā.**
Exaudi, exaudi, exaudi
domine preces nostras.
Sancta Maria, ora pro
nobis. Rñdet Chorus.
Aufer a nobis domine
iniquitates nostras: vt
meteamur puris menti
bus, introire ad sancta
sanctorū. Miserere, mi
serere, miserere populo
tuo, quē redemisti Chri
ste, sanguine tuo: ne in
æternū irasceris nobis.
 Rurſus: duo presbyteri
 illi dicunt. **Exaudi.** vt ſu
 pra. **Sancta dei genitrix**
ora pro nobis. Et cho
 rus respondeat. **Aufer.**
 vt supra. Et cum duo illi
 presbyteri dixerint ter
 tio. **Exaudi** subdentes:
Sancta Virgo virginis
ora pro nobis. Chorus
 rñdens, vt supra, surgit:
 & procedere incipit sub
 vexillo, populo proſe

Officium ad

quente cantando vsu-
pra, versus vnam eccle-
siarū ciuitatis, alterna-
tim cantātibz illis duo-
bus presbyteris ordine
suo lætāniam, & choro
rūdente, vsupra: nomi-
nando in ea plures, aut
pauciores sanctos, s̄m
ecclesiæ illius distantiā:
ita. vt hymnus sequens
statim post Apostolos,
anteq̄ ecclesiā illam in-
grediantur: cantari pos-
sit: & in ecclesia illa fini-
ri. Quidam tamen non
dicunt Añ. Exaudi. sed
solū nominant sanctos,
quorum patrociniū im-
ploratur: & chorus loco-
re. Aufer. Dicit. Kirie
eleison. Christe eleison.
Kirie eleison. Et sic sem-
per respondet. Seu hoc
autē siue illo modo, can-
tent, cum finierint partē
lætāniæ superscriptā. &
dixerint. Omnes sancti
discipuli domini orate
pro nobis. Et chorus re-

spondetur, vsupra: antea
q̄ dictam ecclesiā ingre-
diantur, illi duo presby-
teri, choro prosequente
incipiunt hymnum: &
sic ingr diuntur eccle-
siam. Hymnus.
Contine fontes
abyssi,
Magne rerū conditor
Atq; cœli cataractas
Claude ne superfluis
Imbribus p̄fusa no men
Terra perdat aridæ.
Claude cœli cataractas,
Ne fatis, & arborum
Fructibus limosus hu-
mor Obsit: & mortaliū
Mœsta, q̄ precantur, ora
Cataclysmus obstruat.
Cum Noe fecisse pactū
Te, memento, & filiis
Eius, & natis eorum,
Ne per imbres amplius
Pullulantis læta terræ
Dissipares germina.
Hui⁹ arcus ille signū ē
Discolor, quē desuper
Nubibus cœli ferent
Cōcaua obducentibus,

Sol vidēdū parte mūdi,
Monstrat in contraria.

Eia seruis ergo pacem

Da tuis Rex inclyte:

Et colūbā ferre ramum

Fac oliuę: maximi

Vt Noe portasse fertur

Cataclysmi tempore.

Et sacrați, qui renatos

Nos aqua baptismatis.

Scimus: ob peā, p quę

Te creator lęsimus:

Nos aq̄s. nūc his sciam⁹

Te iubente corrigi. *ꝛ.*

Amen. *Et dicitur in to-*

no hymni. Pange lin-

gua glorioſi. Et ita in-

gredientes eccleſiā illā,

procedunt verſus altare

maius, quod debet eſſe

inſtructum: diuidentes

ſe in duos choros: & tūc

vnus ſubdiaconus, pro-

cedens in mediū, ad grā-

dus altaris cātat leōnē.

Leō libri Genetiſ. viii.

IN diebus illis. Recor-

datum dñs Noe, cun-

ctorūq̄ animantium, &

annium iumentorum,

quę erant cum eo in ar-

ca: adduxit ſpiritū ſuper

terrā: & imminutę ſunt

aquę: & clauſi ſunt fon-

tes abyſſi, & cataractę

cœli: & prohibitę ſunt

pluuię de cœlo: reuer-

ſęq̄ ſunt aquę de terra,

euntes, & redeuntes: &

cœperūt minui poſt cē-

tuz quinquaginta dieſ.

Requieuit arca mēſe ſe-

ptimo, vigefimo ſepti-

mo die mēſis, ſuper mō-

tes Armenię. At vero

aquę ibant, & decreſce-

bant uſq̄ ad decimum

menſem. Decimo enim

menſe, prima die men-

ſis apparuerunt cacumi-

na montiū. *Et tūc cho-*

rus cātat eōmuniter. ꝛ.

Adduxit dñs ſpiritū ſu-

per terram: & imminu-

tę ſunt aquę: & clauſi

ſunt fontes abyſſi, & ca-

taractę cœli: Et prohi-

bitę ſunt pluuię de cœ-

lo. *ꝛ.* Reuerſęq̄ ſunt

aquę de terra, euntes &

Officium ad

sedentes: & ceperunt
 minui post centū quin-
 quaginta dies. Et prohi-
 bita. Tunc ille, qui can-
 tauit, vel cantare debet
 missam: dicit. Oremus.

Adhuc que-
 sumus dñe spiri-
 tum sup terrā, qui aquas
 imminuat: & fontibus
 abyssi cū cataractis coeli
 cōclusis, pluuiam pñtē
 phibeat: vt q̄ olim rege-
 nerantibus aqs nos gau-
 demus renatos: iidem
 nunc puniētibus aquis,
 nos gaudeam⁹ fuisse cor-
 rectos: Per dominum.

re. Amē. Tunc illi duo
 pro dyteri letaniam re-
 assumētes, flexis ante al-
 tare genibus, inuocant
 sanctam, sub cuius voca-
 bulo est ecclesia illa: &
 postea surgētes cātant.

Omnes sancti innocen-
 tes, orate pro nobis.
 Modo quo supra: cho-
 ro similiter rñdentē: &
 ita procedunt, ad aliam

proximiorē ecclesiā,
 quousq; finita fuerit, in-
 uocatio martyrum: & in-
 grēdiētes eā, diuidūt se
 ī duos choros, vt prius:
 Et ille, vel alius subdia-
 conus procedēs in me-
 dium, ad gradus altaris
 cantat lectionem. Le-
 ctio libri Genesis: viii.

In diebus illis: Cum
 trāsissent quadragit-
 tā dies: aperiens Noe te-
 nestram arcæ, quam fe-
 cerat: dimisit cotuum⁹
 qui egrediebatur, & nō
 reuertebatur, donec sic-
 catentur aquæ super ter-
 ram. Emisit quoq; colū-
 bam post eum: vt vide-
 ret si iā cessassent aquæ,
 super faciem terræ. Quæ
 cum non inuenisset, vbi
 requiesceret pes eius: re-
 uersa est ad eū, in arcā.
 Aquæ enim erant super
 vniuersam terram: Ex-
 tendit q; manum suam:
 & apprehensam intulit
 in arcam: Expecta- ut ad

tem ultra septē diebus aliis, rursū dimisit columbam ex arca. At illa venit ad eum ad vespēram, portans ramū oliuæ virentibus foliis in ore suo. Intellexit ergo Noe: q̄ cessassent aquæ sup̄ terrā: expectauit q̄ nihilominus septē alios dies: & emisit columbā, quæ non est reuersa ultra ad eum. Et tunc chorus cātat cōmuniter. R.

Expectatis Noe ultra septē diebus aliis, rursū dimisit columbam ex arca: At illa venit ad eum ad vespēram, portans ramū oliuæ virentibus foliis in ore suo. V. Intellexit ergo Noe: q̄ cessassent aquæ super terrā: At illa. Tunc ille, q̄ cātauit, vel cātare debet misis; dicit **Orem⁹.** Oro.

Ad te nos domine clamantes exaudi: & aeris serenitatem, nobis tribue supplican-

tibus: **Vt qui iuste pro peccatis nostris affligimur: misericordia tua præueniente, clementer sentiamus: Per dñm. R.**

Amē. Tunc illi duo presbyteri lataniam reuissent, flexis ante altare genibus, inuocāt sanctum, sub cuius vocabulo est ecclesia illa: & postea surgentes cantant.

Sante Siluester ora pro nobis. Modo quo iuxta: choro similiter rudente: & ita procedunt ad aliam proximiorē ecclesiam, quousq; finita fuerit inuocatio Confessorum pōtificum: Et anteq̄ dictam ecclesiam ingrediant, illi duo presbyteri incipiunt, choro prosequente hymnum: & sic ingrediuntur ecclesiam. Hymnus.

Flete nos aer, docet iste nostra
Crimina hæc, per quæ dominum benignum,

In dies, vltō magis in-
 citemus,
 Absq̄ rubore.
 Non enim quam nos
 pluriem putamus:
 Est: sed ex alto lachry-
 mæ cadentes,
 Ethere, ad flendum sua
 prouocante,
 Sic mala cunctos.
 Namq̄ non solis ocu-
 lis, vti nos,
 Cum mali quicq̄ pati-
 mur: sed omni
 Parte membrorum pa-
 nset suorum
 Plorat abunde.
 Nec prius finem faciet
 dolendi,
 Atq̄ plorandi mala no-
 stra, q̄ nos,
 Corde plorâtes eadem
 illa, secum
 Cernat amaro.
 Proinde si pulsus nebu-
 lis serenum
 Protinus cœlum cupi-
 mus videre:
 Nostra concordī mo-
 do lugeamus

Crimina planda.
 His t̄p̄, lugentes fore
 qui beatos.
 Dixit æternis quia per-
 fruuntur
 Risibus: tantes in am-
 ca vertet,
 Gaudia plâct. Ambr
 Et dicif in tono hymni:
 Iste confessor. Et ita in-
 gredientes ecclesiã pro-
 cedunt versus altare ma-
 ius, diuidêtes se in duos
 choros, vtsupra: Et ille,
 vel alius subdiaconus,
 procedens in medium:
 ante gradus altaris can-
 tat lectionem. Lectio
 libri Genêsis. viii
IN diebus illis: Ap-
 triens Noe tectum ar-
 cæ, aspexit: viditq̄: et
 exsiccata esset superficies
 terre: Mense secundo, se-
 ptimo & vigesimo die
 mēsis arefacta est terra.
 Locutus est autem dñs
 ad Noe, dicēs. Egredere-
 de arca tu, & vxor tua, fi-
 lli tui, & vxores filiorū

quorum cuncta anima
 ra quæ sunt apud te, ex
 omni carne, tam in vo-
 lantibus, q̄ in bestiis &
 vniuersis reptilibus, quæ
 reptant sup̄ terrâ: educ
 tecû: & egredimini sup̄
 terram. Crescite, & mul-
 tiplicamini super eam.
 Egressus est ergo Noe,
 & filii eius, & vxores fi-
 liorû eius: cum eo: sed
 & omnia animantia, iu-
 menta, & reptilia, quæ
 reptant super terram, s̄m
 genus suû, egressa sunt
 de arca. Aedificauit au-
 tem Noe altare dño: &
 tollens de cunctis peco-
 ribus, & volucris mû-
 dis obtulit holocausta
 sup̄ altare. Odoratus q̄
 est dñs odorem suauita-
 tis: & ait ad eû. Nequa-
 q̄ ultra maledicam terræ,
 p̄pter homines. Sensus
 enim & cogitatio hu-
 mani cordis, in malum
 prona sunt ab adolescē-
 tia sua. Non igitur ultra

percutiam omnem ani-
 mam viuentem, sicut fe-
 ci, cunctis diebus, terre
 sementis, & messis: fri-
 gus, & æstas, & hyems,
 & nox, & dies nõ requie-
 scent. **Et tunc chorus câ-
 tat cõmuniter. ꝛ.** Ne-
 qua- q̄ maledicam terræ,
 propter homines. Sen-
 sus eni; & cogitatio hu-
 mani cordis in malum
 prona sunt ab adolescē-
 tia sua. **ꝛ.** Non igitur
 ultra percutiam omnes
 animam viuētē, sicut
 feci. Sensus enim. **Tunc
 ille, qui cantauit, vel can-
 tare debet missam, dicit.**
 Oremus. **Oratio.**

P Reueniat nos quæ-
 sumus dñe gratia
 tua semper, & subsequa-
 tur: & has orones, quas
 pro peccatis nostris, &
 serenitate aeris impetra-
 da nomini tuo defere-
 mus: benignus assumeret
 vt per intercessionē san-
 ctorum tuorum cunctis

vobis proficiant ad salu-
tem: Per dominum no-
strum Iesum Christum
filium tuum. Qui tecum
vixit & regnat in vni-
uersa &c. Amen. Tunc
illi duo presbyteri, lacta-
tiam reassumentes, de-
xas ante altare gemibus,
inuocant Sanctum, sub
cuius vocabulo est ec-
clesia illa: & postea sur-
gentes cantant. **Sancte
Benedicte, ora pro no-
bis.** Choro similiter re-
spōdēt: & ita procedūt
ad aliam ecclesiā proxi-
miorem, quousq; finita
fuerit inuocatio confes-
sorum simplicium: & in-
redientes eam, proce-
dunt versus altare ma-
ius, diuidentes se ibi, in
duos choros, sicut de
aliis dictum fuit: & ille,
vel alius subdiaconus,
procedens in medium,
ante gradus altaris can-
tat lectionem. Lectio
libri Genesis. ix.

IN diebus illis: Dixit
Deus ad Noe, & ad
filios eius cum eo. Ecce
ego statuam pactum meum
vobiscum, & cum femi-
ne vestro post vos, & ad
omnem animam vinen-
tem, quae est vobiscum,
tam in volucribus, q̄ in
iumentis, & pecudibus
terrae, cunctisq; quae e-
gressa sunt de arca, &
vniuersis bestiis terrae.
Statuam pactum meum
vobiscum: & nequaquam
ultra interficietur omnis
caro aquis diluuii: neque
erit deinceps diluuium,
dissipans terram. Et tūc
chorus cantat cōmuni-
ter. Statuam pactum
meum vobiscum: Et ne-
quaquam ultra interficietur
omnis caro aquis dilu-
uii. Neque erit deinceps
diluuium dissipans
omnem terram: Et ne-
quaquam. Et ille, qui canta-
uit, vel cātare debet mis-
sam, dicit. **Oremus.**

Quæsumus Oſo.
 oipotens Deus,
 ut inundantiā
 coereas imbrium: &
 hilaritatē vultus tui no-
 bis impartiri digneris:
 Per dominum noſtrum
 Ieſum Chriſtum filiūm
 tuū. Qui tecum viuit
 & regnat in vnitāte &c.
 re. **Amē.** Tunc illi duo
 preſbyteri lataniam re-
 aſſumentes, flexis ante
 altare genibus, Sāctum,
 ſub cuius vocabulo eſt
 eccleſia illa: inuocant:
 & poſtea ſurgentes can-
 tant. Sancta Maria Ma-
 gdalena ora pro nobis.
 Choro ſimiliter respon-
 dentes: & ita procedunt
 ad aliam eccleſiam pro-
 ximiorē: & ſinita in-
 uocatione omniū ſan-
 ctōrū, hoc eſt. Omnes
 ſancti & ſanctę Dei, in-
 tercedite pro nobis.
 Anteq̄ dictam eccleſiā
 ingrediantur, illi duo
 preſbyteri, incipiūt, cho-

ro proſequēte: hymnū.
 Et ſic ingrediuntur ec-
 cleſiam. **Hymnus.**

Mundare conſciē-
 tias

Multis repletas ſordib⁹
 Effuſus iſta gurgitū
 Nos imber iſte cōmq̄
 net

Sin atq; nō fecerimus,
 Quod admonet: nos
 omnium,
 Statim poteſt cum ſor-
 dib⁹

Iniquitatem mergere.
Lauemus ergo ſletibus
 Immunda mentis ſor-
 didæ,
 Et lachrymarū foetidū,
 Effuſione ſpiritum.

Vt iuſtus ille cordium
 Mundorū amator, in-
 ruens
 Lotos, aquoſis imbrib⁹
 Lauare velle deſinat.

Aſperge mœſtos iſopo
 Rex inclyte: & munda-
 bimus:

Laua gemētes: & ſuper
 Nivem nouellam alba-

Officium ad

bimuris

Ac voce iam fidelium
Flexus tuorum flebili
Tādē repulsis nubibus,
Serena præbe tempora.

re. Amen. **Et dicitur in
tono hymni.** Vexilla re
gis prodeunt. **Et ita in
redientes ecclesiā pro
cedunt versus altare ma
ius, diuidētes se in duos
choros, vsupra. Et ille,
vel alius subdiaconus
procedens in medium
ante gradus altaris: can
tat lectionem. Lectio
libri Genesis. ix.**

IN diebus illis: Dixit
Deus ad Noe, & ad
filios eius cum eo. Hoc
est signū fœderis, quod
do inter me, & vos, &
ad omnem animam vi
uētē, quæ est vobiscū,
in generationes se mpi
ternas. Arcum meū po
nam in nubibus cœli:
& erit signum fœderis
inter me, & inter terrā.
Cum q̄ obduxero nu

bibus cœlum: appare
bit arcus meus in nubibus:
& recordabor fœ
deris mei, quod pepigi
vobiscum, & cum omni
anima viuente, quæ car
nem vegetat & nō erūt
vltra aquę diluuii ad de
lendā vnīuersā car
nem. Erit q̄ arcus meus
in nubibus: & videbo il
lum: & recordabor fœ
deris sempiterni, quod
pactum est inter Deum,
& omnem animam vi
uentem vnīversę carnis,
quę est super terram. Di
xit q̄ dominus ad Noe:
hoc est signum fœderis
ris, quod constitui inter
me, & omnem carnem
super terrā. **Et tunc chor
us cantat cōmuniter. re.**
Cum obduxero nu
bibus cœlum: appare
bit arcus meus in nubi
bus: & recordabor fœ
deris mei, quod pepigi
vobiscum. **ps.** Et non
erunt vltra aquę diluuii

ad desideram vniuersam
 carnem: Et recordabor.
 Et ille, qui cantauit, vel
 cantare debet missam,
 dicit. **Oremus.** Oratio.

Deus, qui statutu-
 re pactum nobis-
 cum pollicens, non fore
 deinceps diluuiū omnē
 terrā dissipans spon-
 disti: recordate fœderis
 tui, fœderis sempiternis-
 ne quos (quia ita polli-
 citus es) diluuiū ultra
 non potes, eos consum-
 ptis frugibus, fame, quę
 a pluuie huius diluuiū
 prouenit, occidisse dica-
 ris: Per dominum no-
 strum Iesum Christum
 filium tuum. Qui tecum
 uiuit & regnat in unita-
 te Spiritus sancti Deus.
**Per omnia secula secu-
 lorum. Amen.** Tunc
 cum duo pœbyteri, læta-
 niam reassumentes, fle-
 xis ante altare genibus,
 inuocant Sanctum, sub
 cuius vocabulo est. et

clesia illa: & postea sur-
 gentes cantant. **Propi-
 tius esto, parce nobis do-
 mine.** Choro simiter
 respondentes: & ita pro-
 cedunt ad aliam eccle-
 siam proximiorē usq;
 ad **Peccatores te roga-**
mus audi nos. Et ingre-
 dientes eam, procedunt
 versus altare maius, diui-
 dentes se ibi in duos cho-
 ros: & ille, vel alius sub-
 diaconus, procedens in
 medium, ante gradus al-
 taris cantat lectionem.
 Lectio libri Exodi. ix.
IN diebus illis: Misit
 Pharaon: & vocauit
 Mosē, & Aaron, dicēs
 ad eos. Requie in Epi-
 kola missę. Qua finita,
 chorus cantat cōmuni-
 ter. & **Egressus Mosēs a
 Pharaone ex vrbe, teten-
 dit manus ad dominū:
 & cessauerunt tonitrua,
 & grando: Nec ultra stil-
 lauit pluuia super terrā.**
Videns autem Pha-

Officium ad

rao, q̄ cessassent pluuia,
& grando, & tonitrua:
auxit peccatū: & ingra-
uatum est cor eius, & ser-
uox illius: Nec **ultra** stil-
lauit. Et ille, qui canta-
uit, vel cātare debet mis-
sas. dicit. Orem⁹. Oſo.

Deus, qui sic exigē-
tibus peccatis no-
stris, nubem tibi oppo-
suisti, ne trāsiret oratio:
humiliantis se quæsu-
mus populi tui oratio,
penetret nubes: eis q̄ te
imperante, cum omni
pluuia sua disiectis, sere-
nitas optata succedat:
Per dominum nostrum
Iesum Christum filium
tuum. Qui tecum uiuit
& regnat in unitate spi-
ritus sancti Deus. Per o-
mnia secula seculorum.
Re. Amē. Tunc illi duo
presbyteri lætanium re-
assumentes, flexis ante
altare genibus, inuocāt
Sanctum, sub cuius vo-
cabulo est ecclesia illa:

& postea surgentes, can-
tant. **Peccatores te ro-
gamus audi nos.** Chor⁹
ſo similiter responden-
te: dirigentes se versus
ecclesiam cathedralem,
vnde discesserat, siue ma-
tricem. Et ingredienti-
es eam, procedunt, versus
altare maius: diuidētes
se ibi in duos choros, &
ibi, finita lætania ille, qui
cantauit, vel cantare de-
bet missam, dicit in ro-
no lætationis. **Pater no-
ſter.** Et ne nos. **Re. Sed li-
bera nos.** **Re. Confitemi-
ni domino quoniā bo-
nus.** **Re. Quoniam in se-
culū misericordia eius.**
**Re. Qui aufert stillas plu-
uie.** **Re. Et cœli catara-
ctas claudit.** **Re. Qui ad-
ducit spiritum super ter-
rā.** **Re. Et aquas eius ima-
minuit.** **Re. Qui statuit
pactum nobiscum.** **Re.
Et non sit ultra diluuiū
dissipās terram.** **Re. Do-
mine exaudi orationes;**

meam. *re.* Et clamor meus ad te veniat. *ps.* Dominus vobiscus. *ps.* Et cum spiritu tuo. Oremus. *Oratio.*

Qui tecum vivit & regnat in unitate eiusdem spiritus sancti Deus. Per omnia secula seculorū.

Deus, qui tempore magni illius, & vniuersalis diluuii colubam post coruum emisisti, cum non inuenisset vbi requiesceret pes eius, ad arcam redire, & septem expectatis diebus rursus dimissas oliuæ ramum virētibus foliis in ore suo portare fecisti: populi tui preces exaudi, & immundo spiritu, qui per cotinum nõ reuertētem significatus fuit, expulso, Spiritu sanctum, quem columba illa figurabat, emitte: ut cessasse iam super terrā aquas intelligentes, pacem, quæ per oliuæ ramum ostēditur, sibi reditam gratulentur; Per dominum nostrum Iesum Christū filium tuū.

re. Amē. *ps.* Dominus vobiscū. *re.* Et cum spiritu tuo. *ps.* Benedicamus domino. *re.* Deo gratias. Et datur benedictio, si Episcopus præsens est: & sic cantatur missa, si ante processionem, cantata non fuit. Sciendum est autem: qd, si in ciuitate non fuerint sex ecclesie, in qbus fieri possint stationes prædictæ: aut fuerint quidē, sed nimis distantes: parari poterunt in locis cõgruentibus, altaria sex earum loco: & ibi fieri omnia illa, quæ in ecclesiis facienda fuissent: & altaria ista (si fieri poterit) parari debebunt sub aliqua porticu, propter imbres continuos: ne ab eis impediatur officium. Sciendum etiam:

Officiū ad serenitatē aeris impetrādā
 ☞ si altaria prædicta pa-
 zari non poterunt: offi-
 cium suprascriptum di-
 vidi debet in sex dies:
 & quolibet eorum dici
 tota lætania cum vna le-
 ctione, vno responso-
 rio, & vna oratione: itā
 tamen: vt versiculi & re-
 sponsoria proxime po-
 sita cum Oratione sua
 in fine officii cuiuslibet
 diei dicantur.

E I N I S.

Venetūs in Aedibus Io. Antonii & Fra-
trum de Sabio. Anno Domini.
M D XXXI. Mēse Septēb.

Non sine priuilegio, & sub pœna excōmuni-
cationis, vt in priuilegio continetur.

Registrum.

a ABCDEFGHIKLMNOPQRS
TVXY z & ꝑ ꝑ: Omnes quater-
niones præter a duerniones.



mors corporis qm̄ discedit anima T. 5.
 mors aīe qm̄ i corpore discedit a deo
 mors aīe qm̄ i corpore discedit a deo
 mors aīe qm̄ resurgit longe a deo

vita qm̄ corpori unita est anima
 vita aīe qm̄ i corpore unita ē deo
 vita aīe qm̄ i morte unita ē deo
 vita aīe qm̄ resurgit cū corpore unita deo

- Resurrectio p̄ bap̄tismū
- Resurrectio a peccato p̄ penitentia
- Resurrectio qm̄ aīa unita corpori
- Resurrectio aīe qm̄ unita deo unita corpori

... ..
... ..
... ..
... ..
... ..
... ..
... ..
... ..
... ..
... ..

... ..
... ..
... ..
... ..
... ..
... ..
... ..
... ..
... ..
... ..

... ..
... ..
... ..
... ..
... ..
... ..
... ..
... ..
... ..
... ..

**BIBLIOTECA NAZIONALE
LAB. CENTRALE
RESTAURO
ROMA**

